Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

POEZIA

revistă de cultură poetică
Anul XXII, nr. 4(82)/ iarnă 2017

Poezie și vicii

iarnă 2017

APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică
nr. 4 (82)/ iarnă, 2017

Tema numărului

POEZIE ŞI VICIU

iarnă 2017

Editor: FUNDAȚIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACȚIA:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTORI: Emanuela ILIE, Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACȚIE: Doina BUCIULEAC, Mariana IRIMIȚĂ

COLEGIUL:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franța)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanța)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Priştina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA:
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACȚIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiția expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista)
Costul unui abonament este de 44 lei/an.

Tipărit la **BLUE SIM & CO**
Bd. Carol I, 3-5, 700037 Iaşi, simonaslf@yahoo.com

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Din Infernul poeţilor în Raiul poeziei* **/ 5**

„Despre lirică, occidentală sau niponă”,
convorbire cu scriitorul **Şerban CODRIN / 14**

POEME de: Silvia CHIŢIMIA (26), Adela POPESCU (29), Paula ROMANESCU (29), Bianca MARCOVICI (31), Emilian MIREA (31), Alexandru SFÂRLEA (33), George CEAUŞU (35), Daniela OATU (37), Constantin BOBOC (39), Dragoş NICULESCU (40), Caliopia TOCALĂ (42), Ionuţ CARAGEA (45), Gheorghe CALAMANCIUC (48), Mihai HORGA (51), Alexandru DRĂGĂNOAIA (52), Claudia BOTA (55), Nicolae VĂLĂREANU SÂRBU (56)

TINERI AUTORI: Anda CHIS (59), Alina ION (61), Alexandru MĂRCHIDAN (62), Ioana HAIŢCHI (64), Elena MIHALACHI (66)

Poeme de la CENACLUL SCHENK (69): Adrian VIZIREANU, Cecilia BIRCA, Alexandru IANCU, Cristiana ILIUŢĂ, Oana FRENŢESCU, Negru OPAC, Maria-Ileana TĂNASE, Steluţa CRĂCIUN, Viorel CRÂNGAŞU, Evelyne Maria CROITORU, Mihai MERTICARU, Eugen BARZ

POEZII DE IERI PENTRU AZI: CORESI / 77

ARTE POETICE LA ROMÂNI: I.L. CARAGIALE / 80

POEME româneşti de*:* Mihai EMINESCU (83), Aurel ŞTEFANACHI (90), Nichita DANILOV (91), Arcadie SUCEVEANU (93), Iustin MORARU (96), Mircea PLATON (96), Gheorghe MOCUŢA (97), Constantin NOVĂCESCU (100), Daniel CORBU (102), Dorel COSMA (106), Marius CHELARU (109), Cassian Maria SPIRIDON (113)

traduse de: Eduard HOLDA, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Elisabeta BOGĂŢAN, Maria ŢENCHEA, Viorel BOLDIŞ, Livia MĂRCAN, Dagmar Maria ANOCA, Bartosz RADOMSKI

Marius CHELARU – *Biblioteca* HAIKU/ **119**

POEME de*:* Johann Wolfgang GOETHE (127), Heinrich HEINE (132), Friedrich SCHILLER (133), Ludwig UHLAND (137), FEDRU (139), Wilhelm BUSCH (140), Adalbert von CHAMISSO (140), Reiner Maria RILKE (1141), Arno HOLZ (142), Johann Caspar SCHADE (143), Marie von EBNER-ESCHENBACH (144), Giancarlo PONTIGGIA (145), Anise KOLTZ (149), Jorge de SENA (155), Ana ONDREJKOVÁ

(158), Ondrej KALAMÁR (161), Pal SOKOLI (165), Sadik KRASNIQI (167), Titos PATRIKIOS (169)

în românește de: Christian W. SCHENK, Mircea M. POP, Eliza MACADAN, Constanța NIȚĂ, Ana VRĂJITORU, Lucian ALEXIU, Dagmar Mária ANOCA, Mircea Dan DUȚĂ, Baki YMERI, Andreas RADOS

P O E Z I E Ş I V I C I U

Cristina RUSU – „Pentru că iubiți deșertăciunea și căutați minciuna" ...**/ 172**

Diana Dobrița BÎLEA – Exultarea viciului beției și al desfrîului în poezie / **175**

E S E U

Nicolae MAREŞ – Mihai Eminescu în polonă: *De cîte ori, iubito...* / **180**

Leonida MANIU – Elanurile lirice ale *vedelor/* **2185**

Daniel ONACA – POEZIA NORDULUI: *Dragoste, moarte și singurătate*/ **193**

C R O N I C I Ş I R E C E N Z I I

Ioan HOLBAN – De-acolo încolo: poeme din vremea cînd omenirea se păcătuiește / **198**

Adrian VOICA – Coerența universului liric / **200**

Ion Gheorghe PRICOP – *Simion Bogdănescu sau metafora singurătății totale* **/ 202**

– Daniela Oatu sau secretele unei lirici la vedere / **208**

Mioara BAHNA – Volumul de poezie *Fluturi de trup*/ **211**

Dana Nicoleta POPESCU – Refugiu în slovele ascunse / **213**

Diana Dobrița BÎLEA – În căutarea sinelui suprem și a absolutului lumii / **214**

– În căutarea poeziei / **216**

Teodor PRACSIU – Scriitori vasluieni / **218**

Marina CUŞA – Anastasia Dumitru, *Calea luminii...* / **220**

î N S E M N Ă R I

Radu ŞERBAN – Stația Tokyo / **223**

Florentina NIȚĂ – Poezia diasporei (VI) / **231**

Mircea M. POP – CORESPONDENȚĂ DIN GERMANIA: „Trilogia cunoașterii" a lui Lucian Blaga publicată integral în limba germană / **233**

P A R O D I I d e Lucian Perța/ 244

P R I M A V E R B A – Carmelia LEONTE/ 248

Mihai EMINESCU: *Din valurile vremii... /* **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Din Infernul poeților în Raiul poeziei

Platon, în *Phaidros* (sau *Despre frumos: dialog etic*), poate cel mai poetic dintre dialogurile sale, aduce prin gura lui Socrate un elogiu nebuniei în raport cu lăudata rațiune: „Or, adevărul e că dintre bunuri, cele mai de preț se nasc din nebunia cea dată nouă în dar de zei. Iat-o pe profeteasa de la Delfi sau pe preotesele de la Bodona; în sfînta lor sminteală, ele i-au ajutat pe greci în multe și minunate feluri, fie că era vorba de interesul cîte unuia, fie de acela al cetăților; în schimb, călăuzite de rațiune, abia de au făcut vreun lucru bun, dacă nu chiar nimic".

Trece în revistă felurile nebuniei (*mania*), întru care aflăm *arta de a străvedea în viitor*, supranumită *arta nebuniei (manike), este arta de a vedea cu duhul.* Socrate, apelînd la cei din vechime, așază *mai presus nebunia care ne vine de la zeu pe lîngă omeneasca chibzuință*: „Există apoi boli și nenorociri cumplite, care, stîrnite de nu se știe ce străvechi păcate, s-au năpustit asupra cîte unui neam; și doar nebunia în stare să străvadă viitorul, ivindu-se în mintea cîtorva aleși, a știut să dezlege răul prin rugi adresate zeilor și închinăciune; ea a născocit purificări și rituri de inițiere, mîntuindu-l pentru totdeauna pe cel ce se împărtășea dintr-însa; iar pentru cel care a știut a se lăsa prins cu dreaptă măsură de nebunie și delirul ei, aflat a fost și leacul la tot ce este rău prezent".

A treia formă a nebuniei, a sfintei posedări vine de la Muze: „Dacă se înstăpînește asupra unui suflet gingaș și curat, el îl stîrnește și-l exaltă, și-l mînă către cîntări și felurite poezii; datorită chipului acesta, nenumăratele fapte ale strămunilor capătă veșmîntul frumuseții și luminează mintea și sufletul urmașilor. Însă cel care, lipsit de nebunia ce vine de la Muze, ajunge la poarta poeziei încrezător că va pătrunde aci prin nimic alta decît meșteșugul său, este un poet nedesăvîrșit, iar poezia lui – numai cumpătare – pălește în fața celei hrănite de sfînta nebunie".

Și în toate acestea, important este sufletul, văzut ca nemuritor și care poate accede la cele prea înalte sau după fapte să se scufunde, deși *toate doresc din răsputeri să țină urma spre înalt, însă, neputincioase fiind, ele cad și-s prinse într-un obștesc vîrtej, unde caii se calcă și se îmbulzesc, fiecare încercînd să o apuce înaintea celuilalt. Ce zarvă, cîtă sudoare, și ce crîncenă luptă!* (De parcă ar fi scrîșnirea biblică a dinților, n.n.) *Și iată cum din vina cîrmacilor de care, mulțime de suflete se schilodesc, iar alte multe își află mulțime de aripe frînte. Și toate, după multă osteneală, iau drumul*

înapoi fără să fi avut parte de priveliștea Ființei și, din această clipă, părelnicia rămîne să le fie hrană, însă de ce toată străduința aceasta pentru a cuprinde cu privirea locul unde se află cîmpia adevărului? Pentru că hrana care prieşte celei mai alese părți a sufletului o poți afla doar pe o pajiște de-aci; și pentru că firea aripii – prin care sufletul se înalță – nu poate fi îndestulată decît tot de aci.

Cînd sufletul nu reuşeşte a accede spre înalt, *prin cine ştie ce năpastă, de viciu și uitare, se îngreunează și îngreunat astfel, își vatămă aripile și cade pe pămînt.* Căzute pe pămînt sufletele se întrupează într-o ierarhie ce ține seama de cît de aproape s-a aflat de *locul supraceresc*, încît, *cel care a apucat să vadă cel mai mult e hotărît să meargă într-un făt ce-i hărăzit să ajungă iubitor de înțelepciune sau de frumusețe, închinător la Muze și îndrăgitor de Etos; iar sufletul ce vine în al doilea rînd, va merge în trup de rege închinător la legi sau bun războinic și priceput în a conduce; al treilea va merge să se-așeze într-un om de stat, într-un chibzuitor de bunuri sau într-un negustător; al patrulea, într-un iubitor al trudnicelor exerciții corporale, său într-un om menit să tămăduiască trupul; al cincilea va avea viață de proroc sau de inițiator întru mistere; al șaselea va fi bun pentru un făurar de versuri sau pentru oricine s-ar îndeletnici cu arta imitării; al șaptelea, pentru meşteşugar sau pentru lucrătorul gliei; al optulea, pentru sofist sau pentru cel priceput să-i fie mulțimii pe plac; al nouălea, pentru tiran.*

Aristotel, în *Poetica* sa, prezintă două cauze *ce par a fi dat naştere poeziei*, amîndouă fiind pentru el firești: „Una e darul înnăscut al imitației, sădit în om din vremea copilăriei (lucru care-l și deosebeşte de restul viețuitoarelor, dintre toate el fiind cel mai priceput să imite și cele dintîi cunoştințe venindu-i pe calea imitației), iar plăcerea pe care o dau imitațiile e și ea resimțită de toți. Că-i aşa, o dovedesc faptele.(Lucruri pe care în natura nu le putem privi fără scîrbă, – cum ar fi înfățişările fiarelor celor mai dezgustătoare și ale morților, – închipuite cu oricît de mare fidelitate ne umplu de desfătare. Explicația, și de data aceasta, mi se pare a sta în plăcerea deosebită pe care o dă cunoaşterea nu numai înțelepților, dar și oamenilor de rînd; atît doar că aceştia se împărtăşesc din ea mai puțin. De aceea se și bucură cei ce privesc o plăsmuire: pentru că au prilejul să învețe privind și să-și dea seama de fiece lucru, bunăoară că cutare înfățişează pe cutare. Altminteri, de se întîmplă să nu fie ştiut dinainte, plăcerea resimțită nu se va mai datora imitației mai mult sau mai puțin izbutite, ci desăvîrşirii execuției, ori coloritului, ori cine ştie cărei alte pricini".

Urîtul din lume, cel care atît ne poate *scîrbi*, vedem că poate fi salvat şi ne poate *umple de desfătare* sub pana inspirată a artistului, fie el cît de păcătos şi plin de variate vicii.

Îl vedem pe Orfeu călătorind în Infern, doar spre a-şi *readuce* cum scrie în *Argonautica, iubita soaţă, încrezător în lira sa*. A rămas, întorcîndu-şi privirea, doar cu umbra ei, cu silueta care se întoarce în adîncul tenebrelor, precum poezia; iubita, simbol al liricului, în absolutul lui de neatism şi de necuprins.

Citim pe larg în *Principiul poetic* al lui E.A. Poe: „Dacă împărţim lumea spiritului în cele trei domenii mai evidente, vom avea Intelectul pur, Gustul şi Simţul Moral. Am pus Gustul la mijloc pentru că aceasta este exact poziţia pe care o ocupă în spirit. Are relaţii strînse cu ambele extreme, dar e atît de puţin delimitat de Simţul Moral, încît Aristotel nu a ezitat să plaseze unele dintre operaţiile Gustului în însăşi categoria virtuţilor. Vedem însă că între *funcţiile* acestui trio există deosebiri destul de marcate. După cum Intelectul se ocupă de Adevăr, Gustul ne informează asupra Frumosului, iar Simţul Moral se îngrijeşte de Datorie. Conştiinţa ne învaţă obligativitatea Datoriei, Raţiunea – necesitatea ei, pe cînd Gustul se mulţumeşte să ne arate farmecul ei, ducînd război împotriva Viciului doar din cauza urîţeniei sale, a disproporţiei sale, a ostilităţii sale faţă de ceea ce e proporţionat, adecvat, armonios – într-un cuvînt, faţă de Frumos.

Simţul Frumosului este deci un instinct nemuritor, care sălăşluieşte profund în sufletul omului. Acest simţ e cel care îi trezeşte încîntarea faţă de multitudinea formelor, sunetelor, miresmelor şi sentimentelor în mijlocul cărora trăieşte. Şi după cum crinul se reflectă în lac, sau ochii lui Amaryllis în oglindă, tot astfel simpla repetare orală sau scrisă a acestor forme, sunete, culori, miresme şi sentimente este o îndoită sursă de încîntare. Dar această simplă repetare nu e poezie. Cel care nu face decît să cînte, cu un entuziasm oricît de fierbinte, cu o fidelitate oricît de mare, în descrierea priveliştilor, sunetelor, miresmelor, culorilor şi sentimentelor care se înfăţişează *lui* ca şi tuturor celorlalţi oameni, acela, spun eu, nu a reuşit totuşi să merite numele divin de poet. Mai există încă ceva, în depărtare, ceva ce îi scapă. El nu a găsit izvorul de cristal ce ar putea să ne astîmpere o sete de nepotolit. Această sete ţine de nemurirea Omului. Ea este atît o consecinţă a nemuririi sale, cît şi un semn al existenţei sale perene. Ea e năzuinţa gîzei să se apropie de stea. Ea nu se mulţumeşte cu simpla apreciere a Frumuseţii ce ni se înfăţişează aici, ci este un efort nebunesc de a atinge Frumuseţea de mai presus de noi. Animaţi de o presimţire extatică a splendorilor vieţii de dincolo de mormînt, ne străduim, prin combinaţii multiforme între lucruri şi gînduri temporare, să atingem o parte din acea Frumuseţe ale cărei elemente aparţin poate doar

eternității. Și astfel, atunci cînd prin Poezie – sau prin Muzică, cea mai fermecătoare dintre toate stările Poetice – ne simțim topindu-ne în lacrimi, atunci plîngem, nu precum presupune abatele Gravina, dintr-un exces de plăcere, ci dintr-o anume nerăbdătoare mîhnire, iritați pentru că ne simțim incapabili să cuprindem *acum,* în întregime, aici, pe pămînt, dintr-o dată și pentru totdeauna, acele bucurii divine și răpitoare care ne apar doar fugar și nedefinit prin *intermediul* poemului sau prin *intermediul* muzicii. Această luptă pentru a percepe Frumusețea absolută – această luptă dusă de suflete croite pentru a o duce – a dat lumii *tot* ce ea (lumea) a putut vreodată să înțeleagă și să *simtă* ca poetic".

Pornit în căutarea Frumuseții, poetul practicant al viciului, scormonitor prin străfundurile tenebrelor, de unde, spune Arghezi în *Testamentul*: „Din bube, mucegaiuri și noroi/ Iscat-am frumuseți și prețuri noi./ Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte/ Și izbăvește-ncet pedepsitor/ Odrasla vie-a crimei tuturor./ E-ndreptățirea ramurei obscure/ Ieșită la lumină din pădure/ Și dînd în vîrf, ca un ciorchin de negi/ Rodul durerii de vecii întregi./ Rodul durerii de vecii întregi".

Poetul *Florilor de mucegai* (carte apărută în urma detenției politice, timp de doi ani, 1918-1919, alături, între alții, de Slavici, amîndoi acuzați de „trădare") în prefața la traducerea *Baladelor și alte poeme* ale lui François Villon, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956, nota: „Marele poet a fost și un spărgător, și un hoț, și documentările regretabile spun că și un asasin. Personal, nu mi-ar veni să cred că un ins care se gîndește suspinînd cum se topesc și pier inefabilele «zăpezi de odinioară» poate sparge hotărît, cu încleștarea degetelor, și beregata unui stareț, și tezaurul facultății de teologie din Paris.

Dar nărăvaș de condei și eu, pe de o parte, sînt, pe de altă parte, un fost client de temniță; și eu nu pentru alte spargeri, cred, decît de sentimente și principii, care nu erau măcar adevărate ca aurul tezaurului prădat, ci poleite pe dinafară, iar în miezul lor, de tinichea. În această dublă calitate, de scrib și de pușcăriaș, am îngăimat și eu, într-o celulă, niște poreclite *Flori de Mucigai* care mi-au dat, pe vremuri, o faimă spurcată. Așa că o simpatie amplificată mă anină de fostul coleg, de acum cinci sute de ani, cetățean, bandit și poet. În lumea închisorilor am cunoscut toate felurile de escroci, borfași, hoți de buzunare, scorțari, cuțitari și tîlhari odioși. Unii din ei, luați de mocirlele în care înotau și duși la vale, în Infern, aveau purități gingașe și cîte o candelă aprinsă în beciul unui suflet ticălos".

Și vin corecții lumii, neispitiți de focurile gheenei, nici de lumini stelare, ei pun ordine, condamnă viciul și se închină virtuții moarte, cu terfeloaga de coduri ale legii, n-au ochi să vadă și urechi să audă palpitul de sfieli și bucurii ale sufletului, cu inimi uscate, fără viață, trec prin lume.

„Din amvonul Justiției, citim în aceeași prefață, cu tetravanghelul legilor deschis pe pupitru, viața se definește corect ca un cerc de compas cu centrul la mijloc exact de echilibru și ca o linie de centimetri ideali. O morală severă se însărcinează să guverneze cugetul și mintea. Dar îi scapă simțirea nestăpînită și acel absurd elastic risipit în imboldurile necontrolate ale existenței ca un oxigen patologic, din care apar și icoanele frumoase și bestialitatea, lumina țîșnită și bezna opacă.

Domnii cazuiști, iezuiți care știu tot ce se petrece și tace sus și jos, mai încolo și mai încoace, s-au ocupat intens de aceste ițe ascunse în țesătura eu lui meu și al dumitale. Trăită, viața fuge, descrie zig-zaguri și curbe, de care insul nu e întotdeauna informat și riguros răspunzător. Comis ori schițat cu gîndul, păcatul e paralel și cu duhovnicul, și cu legiuitorul; întrucît ar fi mai culpabil Villon decît magistratul mituit, decît cămătarul, decît patronul unei mine de cărbune muncită de robi în corpuri de fantomă?

Îți crapă obrazul de rușine dar n-ai ce face. François e un mare poet". Și e mare poet tocmai că a trecut prin toate bolgiile fără a-și pierde sufletul, de care sînt atîția, dintre plinii de virtuți, văduviți.

Pentru asta îl admiră Arghezi: „N-aș vrea să spui vorbă mare și proastă. Toți poeții, de manuscrisul cărora m-am silit să mă apropii, sînt poeți și mai mult poeți spoiți și decorați cu literatură. Cel mai om dintre poeți e pungașul din cartea de față, om pătimaș, om aiurit, om hîrțuit, bătut, un lup de om. Funia spînzurătorii a trecut de mai multe ori, gata să-l înșfece, și de mai multe ori l-a izbit nodul ei peste buze".

Cîți cu știreangul fluturîndu-le deasupra, mai rămîn oameni!? Nu voi să răspund, ci fiecare să-și răspundă în cămara inimii; cît întuneric și cîtă lumină va afla acolo...

Poetul *Cuvintelor potrivite* apelează ca încheiere la Gustave Lanson: „Stihurile lui (Villon) și ce cuprind în ele ies din adîncul trăirii simțite a unui om în toată intima gingășie a inimii lui. Sînt sunetul unui biet suflet, lovit de suferințe cumplite. În vocea lui cînd de paiață, cînd gemută, care-și spune păcatele și durerea, trece uneori plînsetul întregii omeniri, suspinul nostru de bieți oameni de treabă. Această haimana din veacul al XV-lea vorbește de noi, vorbește pentru noi, simțim, și acest lucru îl face mare".

Și cîți alți poeți, bîntuiți de grele păcate și cumplite suferinți, n-au luat asupră-le *suspinul nostru de bieți oameni de treabă* pentru a-l înălța la Frumusețe, pentru a ne face părtași la acest miracol de a ne percepe sufletul.

Baudelaire, cel care-și vopsea părul în verde, purta mănuși roz, cravată roșie, se purta excentric, mereu în compania femeilor pierdute, consumator asiduu de narcotice… toate asumate, scrie în *Prefață*, poemul

ce deschide *Florile răului*: „Greşelile, păcatul, zgîrcenia, prostia/ Ne-aruncă-n suflet zbucium şi-n trupuri frămîntări/ Şi noi nutrim cu grijă blajine remuşcări/ Aşa cum cerşetorii îşi cresc păducheria.// Păcatele ni-s aspre, căinţele mişele,/ Mărturisirea noastră ne-o răsplătim din gros/ Şi iar ne-ntoarcem veseli pe drumul gloduros/ Crezînd cu lacrimi sterpe că ne-am spălat de rele.// În mrejele pierzării prelung Satan ne plimbă/ Şi sufletul ni-l lasă vrăjit şi vlăguit/ Şi al voinţei noastre metal nepreţuit/ Acest chimist destoinic în aburi îl preschimbă.// Cu sfori ascunse,Dracul ne prinde şi ne joacă!/ De tot ce-i murdărie ni-i sufletul atras;/ Spre Iad în orice clipă ne scoborîm cu-n pas,/ Senini,printr-o adîncă şi scîrnava cloacă.// (…)// Dacă pumnalul, focul,otrava, siluirea/ N-au vrut să-şi puie încă blazonul lor poznaş/ Pe pînza care-o ţese destinul nostru laş/ Pricina e că slabă şi trîndavă ni-i firea.// Dar printre şerpi, pantere, şacali, mistreţi, căţele,/ Maimuţe, vulturi, scorpii şi monştri ce se zbat,/ Se tîrîie, rag, urlă,sporind neîncetat/ În noi menajeria năravurilor rele,// E unul şi mai mîrşav, mai slut, mai rău la fire!/ Deşi nici nu se zbate şi nici nu-i zgomotos/ El ar distruge lumea întreagă bucuros/ Şi-ntr-un căscat s-ar prinde să-nghită-o omenire;// Urîtul e! – Cu lacrimi în silă revărsate,/ Visează eşafoduri fumînd nepăsător./ Pe monstru-acesta gingaş tu-l ştii, o! cititor,/ – O! cititor făţarnic, – tu,semenul meu, – frate!" (Al. Philippide).

Şi tot el închină *Imn frumuseţii*, din care vom cita primul şi ultimul catren: „Vii din înalte ceruri sau ieşi din adîncime,/ O, Frumuseţe? Reaua şi buna ta privire/ Împrăştie de-a valma şi fericiri şi crime,/ De-aceea tu cu vinul te potriveşti la fire. (…)

Sirenă rea sau Înger, drăcească sau divină,/ Ce-mi pasă cînd tu – zînă cu ochi de catifea,/ Mireasmă, ritm, lucire, o! singura-mi regină! –/ Faci lumea nu prea slută şi clipa nu prea grea?" (Al. Philippide).

Şi practica otrăvii, a viciului deschide porţi de lumină ne spune poetul cu păr în verde colorat: „Să-mbrace ştie vinul speluncile murdare// În strai de vis, strălucitor,/ Şi-nalţă porţi boltite şi arcuri tari, uşor,/ În roşul aur din pahare,/ Ca soarele ce-apune pe cerul plin de nori.// Şi opiul măreşte ce-i fără de hotare,/ Tot întinzînd nemărginiri./ El vremii şi plăcerii le stoarce adînciri;/ Cu-ntunecată nepăsare/ Încarcă inimi peste daraua de iubiri" (*Otrava*) (Ion Pillat). Închină *Litanii către Satan*, acel Satan despre care traducătorul în franceză a lui Poe, într-un distih ne spune: „Tu care, şi leprosul, şi pe-un hulit proscris,/ Iubindu-i le insufli un dă de paradis" (Şerban Bascovici).

Ce alta împlineşte poetul prin versurile sale, decît, trăitori printre tenebre să ne îndemne către rai. Baudelaire, între poeţii blestemaţi îşi este şi propriul judecător într-un *Examen la miezul nopţii*, unde-şi enumeră

păcatele şi-şi asumă *rătăcirea* ce-şi doreşte *S-o înecăm în nebunie,/ Noi slujitori de poezie,/ Ce lucruri pure am slăvit...* (Tudor Măinescu).

Pentru Arthur Rimbaud, Baudelaire „rămîne cel dintîi vizionar, regele poeţilor, *un adevărat Dumnezeu*". Din diversele scrisori ale celui care a dat culoare vocalelor (*A negru, E alb, I roşu, U verde, O de-azur*), aflăm ce îl animă, ce îndemnuri şi speranţe îi cutreieră inima: „Am şaptesprezece ani – vîrsta nădejdilor şi a himerelor, cum se spune – şi iată că m-am apucat, copil atins de degetul Muzei (scuzaţi dacă-i banal), să-mi rostesc convingerile, speranţele, senzaţiile, toate aceste stări de poet; eu numesc asta primăvară". Şi tot aici afirmă inflexibil: *voi admira mereu cele două zeiţe, Muza şi Libertatea.* Într-o altă epistolă declară: „Acum, mă destrăbălez cît mai mult cu putinţă. Pentru ce? Pentru că vreau să fiu poet, şi mă străduiesc să devin *vizionar*: nu veţi înţelege ce-nseamnă asta, şi nici eu n-aş putea sa vă explic. E vorba de a ajunge la necunoscut prin dereglarea *tuturor simţurilor.* Suferinţele sînt uriaşe, dar trebuie să fii tare, să te fi născut poet, iar eu m-am recunoscut poet. Nu-i de loc vina mea. E greşit să se spună: Gîndesc. Ar trebui să se spună: *Sînt gîndit.* Iertaţi-mi jocul de cuvinte. EU este altcineva. Cu atît mai rău pentru lemnul care se pomeneşte vioară, vai de inconştienţii care discută despre ceea ce ignoră cu desăvîrşire!".

Se vrea şi este un vizionar. Descrie calea spre a ajunge un vizionar, pentru că *poetul este într-adevăr un tîlhar care fură focul*; un Prometeu, care pentru că a adus omenirii focul va fi pedepsit de zei să fie ţintuit de stîncile Caucazului şi un vultur să-i mănînce zilnic ficatul, ficat care continuu se regenerează. Grea, cumplită pedeapsă: „Primul studiu al omului care se vrea poet este propria lui cunoaştere, întreagă; el îşi caută sufletul, îl cercetează, îl ispiteşte, îl învaţă. De îndată ce ajunge să-l cunoască, trebuie să-l cultive! Pare ceva simplu: în orice creier se desfăşoară un proces natural de dezvoltare; atîţia *egoişti* se proclamă autori; atîţia alţii îşi atribuie un aşa-zis progres intelectual! E vorba, însă, de a-ţi face monstruos sufletul: după pilda faimoşilor *comprachicos!* Imaginează-ţi un om care-şi implantează şi-şi cultivă nişte negi pe obraz.

Afirm că trebuie să fii *vizionar,* să te faci *vizionar.*

Poetul devine *vizionar* printr-o îndelungă, imensă şi lucidă *dereglare a tuturor simţurilor.* Toate formele de dragoste, de suferinţă, de nebunie; el caută în sine însuşi, epuizează într-însul toate otrăvurile, pentru a nu păstra decît chintesenţa lor. Inefabila tortură, în care are nevoie de întreaga credinţă, de întreaga-i forţă supraomenească, şi în care devine marele bolnav, marele criminal, marele blestemat, şi supremul Savant! Pentru că ajunge la *necunoscut!* Pentru că şi-a cultivat sufletul, bogat şi înainte, mai mult decît oricare altul! Dar ajunge la necunoscut, şi

chiar dacă, înnebunit, ar sfîrşi prin a-şi pierde puterea de înţelegere a propriilor sale viziuni, esenţialul este că le-a întrezărit! Nu-i nimic dacă-o să crape în saltul lui printre lucrurile neauzite şi indicibile: vor veni după el alţi lucrători oribili şi vor începe la orizonturile lîngă care celălalt s-a prăbuşit!" Şi au venit *alţi lucrători*, de ne-am opri la Lautréamont sau Jarry. Este hotărît să se autodistrugă spre a ajunge cu adevărat un poet vizionar, unul în vecinătatea poetului profet; *poeta vates*.

Totodată, poetul „poartă răspunderea umanităţii, ba chiar a *animalelor*, şi va trebui să-şi facă simţite, palpate şi ascultate invenţiile; dacă ceea ce aduce de-acolo are o forma el îi va da formă; dacă e inform, inform îl va transmite. A găsi un limbaj. De altfel, orice cuvînt fiind idee, veni-va şi vremea unui limbaj universal! Trebuie să fii academician – adică mai mort decît o fosilă – pentru a alcătui un dicţionar, indiferent al cărei limbi. Oamenii slabi de înger şi-ar putea pierde grabnic minţile, dacă s-ar apuca să *cugete* la prima literă a alfabetului!

Limbajul acesta va fi un limbaj de la suflet la suflet, rezumînd totul – miresme, sunete, culori – va fi gîndire ce se agaţă de altă gîndire şi trage de ea. Poetul ar defini atunci cantitatea de necunoscut ce se trezeşte la vremea lui în sufletul universal: el ar da mai mult decît formula propriului său cuget sau decît un indiciu *al marşului său spre progres!* Enormitate devenită normă, şi absorbită de toţi, ar deveni cu-adevărat *un multiplicator al Progresului!*

Viitorul va fi materialist, precum vezi. Întemeiate pe *Număr* şi pe *Armonie,* aceste poeme vor fi menite să dăinuie. În fond, ar fi din nou Poezia greacă intr-o oarecare măsură.

Arta eternă şi-ar avea rostul ei, tot aşa cum poeţii sînt cetăţeni. Poezia nu va mai ritma acţiunea – ea va *merge înainte*" (scrisorile sînt traduse de Petre Solomon).

Îşi atenţionează prietenul, pe Paul Demeny: *mă străduesc să devin vizionar*.

A reuşit, fie şi rănit cu pistolul de Paul Verlaine pentru că voia să-l părăsească. A părăsit în final poezia spre a deveni negustor, spre a se îmbogăţi; transformare care-i va aduce şi moartea. A rămas poezia vizionară a unui poet vizitat de harpiile dezmăţului, care şi-a *dereglat toate simţurile* spre a ne arăta nouă calea, şi ne-a oferit *Iluminările*.

Rimbaud a urmat îndemnul lui Baudelaire, de căutare a noului, din poema *Călătoria*: „O, Moarte, bătrîne căpitan, e vremea, du-ne/ Din ţara asta unde ne plictisim, străini!/ Şi apele şi cerul acum sînt de cărbune/ Dar inimile noastre sînt pline de lumini.// Otrava ta ne-o toarnă drept balsam şi ne lasă/ Să ne-afundăm în hăul cel fără de ecou!/ Şi dacă va fi raiul sau

iadul, nu ne pasă!/ Un singur gînd ne arde: să dăm de ceva nou" (Al. Phillippide).

Matei Călinescu, comentînd eseurile despre poezie ale lui Edgar Poe, nota: „Poemul devine deci un median, o poartă către *altceva,* către un paradis refuzat, întrezărit doar vag şi în treacăt, inefabil în esenţa lui. Sarcina poetului este de a se ridica pînă la limita de la care *absolutul* poate fi perceput, dar nu ca prezenţă, ci ca *absenţă,* căci el se manifestă pentru suflet prin însăşi această absenţă. Ar fi desigur absurd să i se ceară poetului *să exprime* acest absolut: tot ceea ce poate şi trebuie să facă este să se apropie de el şi, prin creaţia Frumuseţii, să-i sugereze. Din punctul de vedere care ne interesează, rămînînd la antipodul logicii prozei intelectuale, logica poeziei nu mai este, la Poe, analogă nici cu logica afectului şi a expresiei lui, nici cu aceea organică a imaginaţiei, ca la Coleridge (deşi n-o contrazice pe aceasta): ea tinde să devină o *logică a sugestiei* (nu numai teoriile lui Poe, dar şi stilul său poetic propriu-zis justifică o astfel de părere)".

Doar prin contemplarea frumuseţii aflăm încîntătoarea elevaţie a sufletului, la care accedem cînd sentimentul liric ne copleşeşte, cînd tonul poeziei este, cum spune Poe, în *Filosofia compoziţiei*, *cel al tristeţii*: „Frumuseţea de orice fel, în forma ei supremă, tulbură întotdeauna sufletul sensibil pînă la lacrimi. Melancolia este deci cel mai legitim dintre toate tonurile poetice".

Acea Melancolie cîntată de Nerval şi răscolitor pictată de Dürer.

Trăitori în Infernul împresurat de vicii, poeţii deschid către noi porţile lumii, porţi prin care să ne vedem sufletul, grădinile Raiului, ei sînt, cum spune Orfeu, *lumina lumii*.

După această scurtă călătorie prin hăţişurile Frumosului ce se înalţă precum un crin, ce-şi hrăneşte tulpina prin rădăcina înfiptă în mocirlă, să înălţăm o rugă zeităţilor, aşa cum propune Socrate lui Phaidros, la finalul dialogului cu acelaşi nume: „*Iubite Pan şi voi, zeităţi de aici, cîte sînteţi, faceţi să dobîndesc frumuseţea lăuntrică. Iar dinafara mea să fie toate prietene celor din mine. Fie, apoi, să-l socotesc pe înţelept bogat. Şi să am parte de o avere nici mai mare, nici mai mică decît aceea pe care numai omul cumpătat poate şi să o poarte şi s-o mîne.*

Ruga mea, spune Socrate, *îmi este pe măsură*, şi nu crede că ar mai fi ceva de cerut. Şi noi, la fel, nu credem că ar mai fi ceva de adăugat. În marea lumină a Frumuseţii nu rămîne decît poemul, indiferent de cel care l-a scris, Demon sau Înger.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2018 – *Poezie şi profeţie; Poezie şi păcat; Poezie şi clarviziune; Poezie şi virtute*

DESPRE LIRICĂ, OCCIDENTALĂ SAU NIPONĂ
convorbire cu scriitorul **ŞERBAN CODRIN**

„haiku […] este o poezie pe lama cuțitului, la cea mai mică eroare se demontează totul, piatra aparentă devine nisip"
Şerban Codrin

Şerban Codrin este unul dintre cei mai cunoscuți haijini din țara noastră. Fiind și colaborator de ani de zile al revistelor ieșene, în diversele întîlniri sau telefonic am avut multe discuții despre cum înțelege ce însemnă haiku, dar și despre cum s-au organizat creatorii de lirică niponă de la noi și cum au evoluat asociațiile din țara noastră în timp.

Marius CHELARU: Şerban Codrin, eşti cunoscut în domeniul liricii nipone şi prin cărţile, dar şi prin demersurile instituţionale pe care le-ai întreprins. Cum ai ajuns la haiku, la lirica niponă, care au fost primii paşi, ce anume te-a atras să scrii astfel de poeme? Cum s-a ajuns la „şcoala de renku", revistele „Orion"?

Şerban CODRIN: Relaţiile mele cu marea poezie a orientului sînt cu totul relative. Ca tot românul trecut prin şcoli autohtone, am fost educat şi crescut în climatul occidental. De la Aristotel încoace, artele poetice apărute în marele şuvoi au creat şi explicitat un canon literar binecunoscut şi o estetică specifică a mimesisului, de la Homer la Shakespeare, de la Ovidiu la Eminescu. Faptul că am reuşit să privesc relativ puţin spre canoanele poetice orientale, pur şi simplu halucinant de diverse, înseamnă pentru mine o excepţie binecuvîntată, dar şi agravantă, vorba lui Tudor Arghezi, pentru că m-am pomenit în miezul unei „glorii spurcate", pe care cei mai mulţi mi-o contestă, fapt specific balcanic sau şi, mai rău, fanariot. Tezaurul literar oriental este de o bogăţie nemaipomenită, epic, dramatic şi liric, iar artele poetice au atins, în miile de ani, stări de o subtilitate extremă. În ce constă excepţia cînd vine vorba de „haiku", specie literară practic indefinibilă? Haiku este un micropoem (de aproximativ 5-7-5 silabe), un poem mai scurt decît cel numit chiar de japonezi „poem scurt", adică „tanka" (de 5-7-5/7-7 silabe). În lumea occidentală, micropoeme se găsesc în creaţia tuturor poeţilor, probabil fără excepţie, de la cei reţinuţi în „Antologia palatină" sau Catulus, pînă la creatorii de poeme-într-un-vers, distihuri, tristihuri, catrene contemporane. Epigrama este un astfel de poem scurt, prezent sub peniţa oricărui om de spirit cu puţină educaţie literară. Între artele poetice oriental/japoneze şi artele poetice occidentale se adînceşte o prăpastie. În afara faptului că se folosesc cuvintele şi silabele ca unităţi de bază, nimic altceva nu le apropie. De aici un şir nelimitat de confuzii. De exemplu, în sumarul poeziilor lui Nichita Stănescu se află cîteva

numite „haiku", poeme „frumoase" din perspectiva poetului nostru, însă fără nici o legătură cu specia literară astfel numită. Luat ca model, şi are, trebuie să recunosc, destui discipoli neinformaţi, Nichita poluează, induce în eroare, deformează, caricaturizează imponderabilul, autenticul haiku. Din această cauză, poeţii, care ambiţionează să compună haiku mai aproape de exigenţele japoneze, trebuie să se supună unui lung, dificil proces de iniţiere în filozofia zen, în estetică, în teoria şi artele poetice foarte diversificate. Unii reuşesc, se adaptează, alţii nu, în ciuda eforturilor, dar continuă să producă texte poluante, se consideră nedreptăţiţi şi revarsă pe site-urile de pe internet interminabile grămezi de deşeuri. Există multe dificultăţi esenţiale de adaptare şi aş aminti deocamdată numai cîteva: haiku originar/ japonez are o dimensiune monumentală, adică este scris vertical, pe o singură coloană şi citit de sus în jos, sau orizontal, cu lectura de la dreapta la stînga. Să recunoaştem că verticalitatea impune un statut special acestei poezii, care poate fi scrisă inclusiv pe coloane, stînci, stîlpi, fîşii de hîrtie, benzi, drapele, oferind ochiului un spectacol special, inedit, expresiv, măreţ. Fiecare ideogramă, din cele 17, cuprinde o istorie bogată a tuturor sensurilor, plus faptul că are virtuţi estetice, picturale în sine. Poeţii japonezi, inclusiv cei contemporani, în epoca maşinilor de scris şi a computerelor, continuă să fie artişti caligrafi, cu o foarte sofisticată artă specifică scrisului artistic, pe hîrtie, cu tuş negru. Mai apoi, haiku are, pentru japonez, o dimensiune existenţială, ca să nu-i spunem direct religioasă, mistică, dimensiune pierdută de poezia occidentală şi înlocuită cu dimensiunea estetică. Pentru orice poet englez, francez, german, român, ca să ne referim la spaţii şi epoci mai apropiate, poezia este creatoare de „frumos" de „ironie", de „sublim". Pentru japonezul credincios, şi toţi sînt astfel, fiindcă însuşi „ateismul" şi libertatea religioasă au în civilizaţia lor alte înţelesuri, putînd fi budist, shintoist, taoist sau creştin în aceeaşi zi, poezia este creatoare de religie, precum în antichitatea europeană, unde Homer, Orfeu, poeţii tragici erau poeţi ai mitologiei, ai religiei.

De timpuriu am scris poeme scurte, vezi volumul meu „Incantaţii" (1982), alcătuit din catrene. Am compus primele cărţi de haiku, „Între patru anotimpuri" şi „Dincolo de tăcere" în a doua jumătate a anului 1993 şi s-au tipărit în două foarte elegante plachete la Editura Haiku, Bucureşti, 1994. După o relativă iniţiere, mi-am dat seama că începusem cu sfîrşitul, adică nimerisem în capcana tuturor poeţilor occidentali, pentru că mă lăsasem înşelat de ceea ce era mai dificil, inclusiv adaptînd criteriul estetic celui religios originar. Conştient de eroare, am schimbat tactica, devenind poet de tanka, poezie relativ comparabilă cu distihul occidental, şi poet de renku, „poezie-în-lanţ" sau „poezie legată", specie compusă în colaborare de doi, trei, patru autori, specific niponă, fără corespondent în poezia mondială. De la bun început am primit recunoaşterea prin titlul „Maestru al mesei de lemn" pentru tanka (1998). În continuare, cu haiku a mers greu, pentru că este o poezie pe lama cuţitului, la cea mai mică eroare se demontează totul, piatra aparentă devine

nisip, sau, mai rău, se mimează, se pastișează, dar eu nu aveam exemple de pastișat, ci a trebuit să le creez mai întîi. Din această cauză, cărțile mele de haiku, două la număr, au fost scrise și rescrise de mai multe ori, pentru că a evoluat atitudinea. În cele din urmă, și-au căpătat statutul privilegiat de care se bucură. În 1997, Societatea Română de Haiku (SRH) le-a încununat cu premiul pentru cele mai frumoase cărți românești de haiku, singura dată cînd s-au făcut asemenea recunoașteri. Trebuie să accentuez, haiku (poezie paradoxală, epigramă paradoxală, ironică, veselă, relativ mai aproape de filozofia zen), nu micropoem de tip occidental.

Inițierea în artele poetice nipone
mi-a îmbogățit arsenalul stilistic

M.C.: Spune-ne, pe scurt, povestea școlii de renga și a revistelor „Orion" și „Micul Orion". Și cum au apărut și de ce au încetat să mai fiinţeze.

Ș.C.:Încă de la începutul compunerii într-un cadru mai organizat, cea mai mare parte dintre poeții de haiku (haijin) s-au grupat în „Societatea română de haiku" (SRH, din anul 1991), „Societatea de haiku" din Constanța (SHC, din anul 1992), Școala de tanka, renku, haiku de la Slobozia (STRS, din 1995), site-ul Romanian Kukai (internet, 2005). Cluburi au mai apărut la Tg. Mureș, Piatra-Neamț. În orice caz, Florin Vasiliu, inițiatorul mișcării haiku în România, voia să organizeze cenacluri, cercuri de inițiere, cluburi în toată țara, dar a reușit parțial, cu amărăciunea că SHC și STRS nu îi erau subordonate. SHC dispunea de un președinte exagerat de ambițios, de revista „Albatros", de cenaclul aferent, cu întruniri lunare. De la început, la Constanța, s-au organizat două întruniri internaționale și cîte două întruniri naționale pe an, la Mamaia, apoi numai la Constanța. În august 2013, într-o colaborare de neconceput cu ani în urmă din cauza rivalităților, SRH și SHC au organizat o nouă întrunire internațională, cu spectacole de poezie sau pe lîngă poezie, comunicări științifice, lansări de cărți, prilejuri de socializare pentru poeți și de etalare, nu se putea altfel, a unor nelipsite orgolii. De exemplu, era prezent poetul Radu Patrichi, cel mai important creator român de micropoeme (haiku, senryu, poeme într-un vers, micropoeme în stil occidental), dar nu s-a învrednicit nimeni să-l prezinte și să se bucure de prezența unei personalități importante. Pe de altă parte, mediocrități cu lustru, nelipsite din orice grupare, erau felicitate, erau propuse obiect de studiu și analiză, unuia niște actori îi recitau versurile într-un spectacol antipoetic, altul era ridicat în slăvi pentru isprăvi de nimic, dar dînd bine la imagine. Am fort martor și, cu un fel de cinism oriental, m-am ascuns sub mască, să văd pînă unde se întindea pata. Pentru că Florin Vasiliu, la cîrma SRH și al revistei „Haiku", păstorită cu strășnicie, nu ieșea din teritoriul prestabilit și nu admitea alte specii literare, precum tanka și renku, iar la Constanța orgoliile locale duceau la pedepsindu-i celorlalți prin publicarea a doar trei, patru texte pe an, adică nimic, m-am văzut nevoit să

înființez la Centrul Cultural „Ionel Perlea" – Ialomița, Slobozia, unde dețineam funcția de director, numita „Școala de tanka, renku și haiku", împreună cu revistele „Orion" și „Micul Orion", aceasta din urmă numai pentru renku. Am organizat întruniri, după exemplul Bucureștiului și Constanței, cu invitați din toată țara, prilej de comunicări, spectacole, lansări de carte, sesiuni de renku și de selecții, printre care topul celor mai frumoase haiku românești, top nemaireluat de atunci, dar valabil și astăzi. Mi se dusese vestea că scriam cu nemiluita zeci și zeci de poeme pe zi (și noapte, bineînțeles!). Din punctul meu de vedere era cu totul normal, mă consideram echipat pentru a cuceri o bună parte din teritoriul poetic zen, deci aveam nevoie de poeme, altfel zis, trebuia să-mi asigur o rezervă de texte, de unde să-mi permit toate selecțiile cu putință pentru ceea ce îmi propusesem. Numai așa am reușit să redactez, după ani dificili de muncă, de îndoieli, de reluări, apoi să tipăresc „Marea tăcere", Editura Startipp, Slobozia, 2001, unde sînt selectate 10 volume de poezie, aproximativ 2.000 de tanka și strofe secvențiale de renku, gunsaku, senryu, haiku. Nu am perseverat în haibun, decît parțial, nici în senryu, lăsînd altora mai vrednici să se facă remarcați. Îmi place să spun că viziunea mea, românească/occidentală, asupra poeziei zen, pe care chiar am numit-o la un moment dat, relativ impropriu, „poezie marțială", reluată inclusiv de binecunoscutul critic literar Theodor Codreanu, cu trimitere directă la „artele marțiale" din sport, a devenit comună, de atunci încoace, pentru toți poeții noștri interesați de micropoemul în forme fixe, extrem de canonizat, nicidecum liber sau la voia întîmplării. După anul 2001 am „spînzurat lira în cui", continuînd sporadic, însă mi-am completat și subtilizat multe din propriile texte. Între timp, prin informare zilnică, am adunat material pentru un manual de haiku dublat de o extinsă antologie comentată, „Stîlpi de felinar", deja finalizată și în căutare de editor. Inițierea în artele poetice nipone mi-a îmbogățit arsenalul stilistic în propria poezie scrisă după 2001, așadar am rămas „haijin" în continuare, sub ironica mască a creatorului de balade și de jurnale de călătorie pe tărîmuri ezoterice.

M.C.: Se pot spune și bune și mai puțin bune despre cum funcționează astăzi lucrurile în ce privește… să spunem grupările de creatori de lirică niponă. Personal am pornit mereu de la premiza că se fac multe lucruri bune, fără a scăpa din vedere și unele carențe care, sigur, cu bunăvoință și pricepere/receptivitate, pot fi remediate, mai curînd sau mai tîrziu. Ești unul dintre oamenii care cunosc, de la începuturi, cum s-a organizat „comunitatea haiku" – să folosim un termen des întîlnit – la noi în țară. Povestește-ne cum ai văzut tu felul în care au început/au evoluat, în timp, lucrurile, cum s-au organizat creatorii din domeniu.

Ș.C.: Majoritatea poeților români de haiku se întrunesc în societăți, cum am amintit, au la dispoziție reviste, se organizează periodic concursuri, devenite între timp internaționale, selecții pentru o mulțime de antologii de haiku, tanka, senryu, haibun. Au apus vremurile cînd liderii nu admiteau decît

haiku. Exemplul meu blamat la început, cu trecerea timpului a devenit normă şi poeţii îşi încearcă puterile în majoritatea speciilor literare de origine niponă, unii specializîndu-se în una sau alta, la fel, în afară de haiku. Pe internet, Corneliu Traian Atanasiu administrează şi completează zilnic un site de poezie scurtă, epigramatică, Romanian Kukai. Se organizează, de aproape 10 ani, concursuri lunare, se editează reviste şi cărţi on-line, se publică sute de eseuri de iniţiere, se acordă premii, printre care „Premiul Şerban Codrin" înmînat unei personalităţi din domeniu. Da, aceste personalităţi au apărut, Radu Patrichi, Dumitru Radu, Eduard Ţară, Dan Doman, poetul botoşănean Cezar Florin Ciobîcă, la rîndul său organizator de cenaclu, maestru în selecţia de poeme.

A existat o perioadă conflictuală, cam între 1992-2002, din cauze de neamintit, cînd SRH şi SHC nu încăpeau una de cealaltă, îşi disputau întîietatea, se ignorau orgolios în public, dar se certau în culise, iar liderii nu dialogau. După decesul preşedintelui bucureştean şi plecarea celui constănţean de la conducere, frecuşurile şi lipsa de colaborare au încetat. Trebuie spus, un adevăr: un poet de haiku nu este o specie specială. Îşi are locul printre ceilalţi poeţi numai în măsura creativităţii, cu ajutorul talentului cu care l-a blagoslovit mama natura şi i l-a subtilizat cultura. La urma urmelor, a compune un tanka (substantiv masculin!), un haiku, un senryu este la fel de dificil cu a compune un sonet, o baladă, o elegie, un pastel, ba chiar o epigramă bună.

Extrem de active sînt site-urile pe internet, unele foarte bine organizate. Repet, Romanian Kukai.ro este exemplul de urmat, pentru că face relativ puţine concesii la calitate, descoperă şi susţine talente noi, proaspete. Cîţiva poeţi şi-au creat un nume cu amprentă puternică, susţinuţi de C.T. Atanasiu prin grupul Roku, în primul rînd Eduard Ţară, profesor de matematică la Iaşi, C.F. Ciobîcă, profesor de limba germană la Botoşani. SHC, în opinia mea, nu a lansat în perioada 1992-2002 nici un poet, nu a susţinut pe nimeni, cu toate că Radu Patrichi era prezent alături de Valentin Busuioc sau Aidar Bechir, iar eu eram învăţăcel conştiincios şi navetist. Cu timpul, Valentin Busuioc a dispărut din peisaj, Aidar Bechir, extrem de talentat, a preferat orizonturile micropoemului în limba franceză. În 1997 am fost exclus din SHC, aşa că mi-am văzut de scrisul meu şi de STRHS, spre exasperarea ambelor societăţi, însă Florin Vasiliu, vigilent, cu ochii pe toţi poeţii, se prezenta la întrunirile de la Slobozia (spre deosebire de constănţean), în monumentala clădire a Centrului Cultural „Ionel Perlea". Nici SRH nu se prea laudă cu poeţii. Eu am fost descoperit ca autor de haiku, prefaţat de Florin Vasiliu, dar totul s-a cam oprit la acest nivel, mentorul nu mi-a transmis aproape nimic, dimpotrivă, dumnealui a deschis ochii şi multe cărţi la solicitarea mea. Om de cultură, solidă în unele domenii, avea slăbiciunea de a-şi îndesa pe creştet o cunună de poet, exact călcîiul său vulnerabil. De aici, multe frustrări, ambiţii nerealizate. În orice caz, prin anul 2000 m-a exclus din societate, din aceleaşi motive, avea

impresia că talpa mea îl strivea. Eu i-am rămas recunoscător, pentru că, întîmplător sau din neatenție, mi-a atras atenția și mi-a oferit oportunitatea să descopăr un teritoriu poetic fascinant, unde m-am desfășurat cît am putut. Interesant este faptul că, înaintea apariției antologiei „Marea tăcere", 2001, tipărisem mai multe volume de poeme zen, însă revistele de specialitate „Haiku" și „Albatros" nu mi-au acordat nici o cronică de întîmpinare, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Atunci, care era rolul revistelor și al societăților? Antologia „Scoici fără perle", realizată de Paula Romanescu, tipărită în ediție liliput de Editura Helicon, Timișoara, 1997, s-a bucurat de aceeași strălucită ignorare, însă a fost tradusă în limba maghiară de Czeke Gabor. O descoperise într-o librărie, i-a plăcut cu toate urmările. În schimb, volumele scrise de mine au devenit, în anonimatul lor, manuale de tanka, renku, haiku, pentru cine știa și știe să le citească, și surse puternice de inspirație pentru sutele de poeți în cursa de a ocupa un loc de fotoliu, sau, cel puțin, de a pune mîna pe cîteva dintre premiile puse în joc de cele cîteva mii de concursuri anuale internaționale. În poezia haiku internațională cazanul fierbe, dar parcă printre poeții mioritici temperaturile sînt mai ridicate.

M.C.: Scriam nu de mult despre rolul/ aportul pozitiv al internetului în propagarea creațiilor autorilor români, despre faptul că pe această cale au putut participa mai ușor și la ce se petrecea pe plan național, dar și internațional – și am în vedere și publicarea, concursurile, dar și circulația informațiilor, schimbul de idei. Și în contextul mai vechilor discuții „suport clasic (hîrtie) – suport virtual", cum vezi aceste schimbări? Și, în subsidiar, cît de mult contează în viața creatorului Șerban Codrin internetul.

Ș.C.: C.T. Traian Atanasiu lucrează numai pe internet, dar a ajuns să tipărească antologii inclusiv pe hîrtie, în colaborare cu o editură din Cluj-Napoca. Cîteva mîini și minți devotate, ajutate de o minune tehnologică, realizează lucruri importante pentru lumea poeziei. Cei mai talentați poeți actuali de haiku, unii extrem de tineri, alții la vîrsta a treia, sînt nu numai bine reprezentați, ci extrem de vizibili, cu toate premiile obținute, cu versurile editate on-line, alături de ilustrații expresive. Cîtorva maeștri li s-au dedicat numere speciale de reviste on-line, Eduard Țară, Radu Patrichi, Dumitru Radu. Bineînțeles, în buna și nedezmințita tradiție, mie nu mi s-a dedicat nimic, dar este excelent că alții se bucură de recunoaștere. Poeta Maria Tirenescu, în treacăt fie spus, a făcut primii pași în haiku certîndu-se cu mine; nu a suportat cîteva dintre sfaturile unui hîrșit prin labirintul poeziei zen, drept care m-a pus la punct cu o asprime ardelenească sau chiar moțească. După ce a citit „Marea tăcere", pe care i-am expediat-o poștal, și și-a reconsiderat poziția, făcînd o mie de pași înapoi. La un moment dat mi-a propus să-mi editeze „Marea tăcere" pe internet, iar Roku o găzduiește într-un spațiu privilegiat, cu toate că proiectul nu este finalizat pentru toate cele 10 părți. Poet de modă veche, încă scriu cu cerneală pe hîrtie, mîzgălesc cu asiduitate și nu mă las copleșit de luminile laptopului. Pe internet coexistă o mulțime de site-uri aparținînd, în

general, lupilor singuratici, supăraţi că nu sînt premiaţi în concursuri, sau se laudă că au primit o menţiune în Japonia şi oriunde în altă parte. Inexistenţi la marile selecţii şi în sumarele antologiilor, aceşti autori îşi suportă cu orgoliu singurătatea, fără să îndrăznească să participe la adevăratele confruntări, în schimb unii se consideră infailibili. Prea puţini dintre aceştia au intrat în atenţia mea cînd am alcătuit antologia sezonală „Stîlpi de felinar", pentru că jungla este prea încîlcită şi, de cele mai multe ori, iniţierea dă semne grave de boală.

Cartea on-line ar trebui să conviețuiască alături de tipăritura clasică

M.C.: Să rămînem tot la internet versus hîrtie/publicarea pe hîrtie, cu implicaţiile pe care le vede fiecare. Este o temă des dezbătută în ultima perioadă, unii considerînd că netul va „înlătura" revistele/cărţile pe hîrtie, din diverse motive, alţii că vor conviețui cumva. (O discuţie este legată şi despre prea marea „larghețe", uneori, a felului în care se publică pe net.) În cazul de faţă mai avem un fenomen, anume grupări/asociaţii formate „clasic", şi altele, de la loc la loc, şi în România (despre care am scris), formate în spaţiul virtual. Cum vezi tu toate acestea?

Ş.C.: Cartea on-line ar trebui să conviețuiască alături de tipăritura clasică, invenţia de la 1444 a veşnic tînărului Guttenberg. Pe internet, din păcate, oricine difuzează orice aberaţie alcătuită din cuvinte, fraze fără control. Ceea ce am citit neselectat, etapă obligatorie în publicarea poeziei scurte, fie zen sau altcumva, m-a dezamăgit. Cînd Atanasiu îmi transmite lunar poemele primite pentru concurs, refuz să le mai citesc. Abia după selecţie, cele cîteva diamante capătă strălucire. Nu întotdeauna. Există poeme selectate şi premiate greşit, aşa cum există poeme neselectate şi nepremiate, uneori descoperite de mine şi comentate ca atare, ca erori de selecţie. În orice caz, spaţiul virtual este prea generos, iar calitatea poeziei are de suferit. O spun cu riscul de a supăra pe Valentin Nicoliţov şi Laura Văceanu, fiecare vrednic în felul său, preşedinţii celor două societăţi tradiţionale: au rămas mult în urmă, începînd cu promptitudinea. Concursurile on-line ale grupului Roku sînt ritmice, de 12 ori pe an, cu editarea textelor premiate, cu lungi, amănunţite comentarii, la care se adaogă editarea revistelor. Ceilalţi au două numere de revistă pe an şi se confruntă cu lipsa de bani pentru tipărire etc. Deci promptitudinea informaţiei cîştigă bătălia. Avînd aceste depozite la bază, C.T. Atanasiu îşi poate permite selecţii pentru cărţi, cu toate riscurile de a promova unele texte slabe şi de a trece cu vederea peste texte valoroase. Oameni sîntem, supuşi greşelilor de tot felul, iar lui Atanasiu i se întîmplă de multe ori, pentru că şi el colaborează cu alţi oameni.

M.C.: Călătorind în mai multe ţări, şi din partea noastră de Europa, dar şi din alte părţi ale lumii, sau/ şi corespondînd cu diverşi colegi, am putut să

fac comparaţie între felul cum se desfăşoară activitatea publicistică în domeniul liricii nipone, şi comparativ cu ce se petrece la noi. Cum vezi tu peisajul publicistic din România, în acest domeniu. Cum ţi se pare că s-a schimbat în timp şi cum îl vezi azi?

Ş.C.: Pe lîngă revistele de specialitate, unde se publică haiku, ce este drept, amestecat cu poeme-într-un-vers, cu micropoeme valoroase sau cu micropoeme foarte slabe, restul revistelor se află în culpă. Redactorii habar nu au despre ce este vorba cînd se referă la micropoeme, aşa că se tipăresc toate elucubraţiile servite cu eticheta de „haiku". Vinovate se fac inclusiv societăţile de specialitate, care, după atîta timp, nu au asigurat tipărirea unor manuale competente de iniţiere. Nu s-au tradus nici măcar extrase din marea antologie „Haiku" de R.H. Blyth, ediţie princeps, San-Francisco, 4 volume, 1949, nici manualul internaţional cel mai în vogă, „The Haiku Handbook, How to Write, Share, and Teach Haiku" de William J. Higginson & Penny Harter…

M.C.: Aici trebuie să spunem că una dintre problemele spinoase este cea legată şi de alţi factori, între care şi de sumele care ar trebui puse în joc (nu doar pentru tipar, şi pentru traducere, drepturi de autor, înţelegerile cu editurile străine ş.a.) şi care, corelate cu piaţa noastră de carte au împiedicat pînă acum aceste demersuri. Şi spun asta din experienţă proprie.

Ş.C.: E drept şi asta. De aceea, am conceput „Stîlpi de felinar" ca pe o antologie combinată cu un manual, dar nevoia unei cărţi special concepute pentru iniţierea oricui, de la poeţi începători la critici literari cu pretenţii, este prezentă, pînă se va găsi curajosul să ia taurul de coarne. Eu nu pot face chiar tot ceea ce alţii evită, pentru că există aceste pretenţii, şi le-am combinat cum am putut în amintita antologie, repet, needitată. Dacă, începînd din anii '90 ai secolului trecut, preşedinţii de societăţi ar fi fost mai serioşi, ar fi putut elabora, în colaborare, un manual de iniţiere, probabil mai simplu, însă, prin ediţii succesive, conţinutul s-ar fi îndreptat şi completat. Ion Codrescu a avut o idee interesantă în acea vreme, să tipărească „Ocolind iazul", volum de microeseuri, care să răspundă la întrebarea „Ce este un haiku?" Din sumar lipsesc numele importante din epocă, Florin Vasiliu, Radu Patrichi, Manuela Miga, Ion Roşioru, Dumitru D. Ifrim, Clelia Ifrim, care ar fi avut ce spune, ce transmite, pentru că unii ştiau destulă teorie, iar alţii erau poeţi talentaţi. Cît despre autorii străini din sumar, se aflau cam în aceeaşi situaţie, preşedinţi de societăţi, redactori de reviste, antologatori, deci oameni de relaţie în culise, nicidecum poeţi sau teoreticieni valoroşi. Rezultatul? O carte mediocră pornită de la o idee excelentă. Peisajul publicistic din România are nevoie de propria iniţiere în poezia zen, iniţiere imposibilă în afara traducerii, redactării şi editării unor cărţi serioase de critică literară şi teorie de specialitate.

M.C.: Cum ţi se par revistele asociaţiilor de haiku din România, respectiv „Haiku" şi „Albatros", după ani de existenţă şi sute de nume care au publicat acolo? Să nu le uităm nici pe cele care au încetat să mai apară, cum se vad acum, în lumina timpului care a trecut?

Ş.C.: Probabil mă voi repeta, am răspuns parţial mai sus. Cel puţin în primii 10 ani ai existenţei lor editoriale, revistele „Haiku" şi „Albatros" nu au fost la înălţimea programelor pe care se angajaseră să le susţină, adică descoperirea şi promovarea poeţilor. S-au tipărit poeme de sute de autori, într-un amestec de micropoeme cu haiku, aşadar, cu mari probleme de selecţie, însă creaţia nici unei personalităţi cu dimensiune de poet important. Nu s-a dedicat nimănui nici măcar o pagină, cînd poetul important a devenit evident. Am propus ambelor reviste, de multe ori de cînd foştii preşedinţi au fost înlocuiţi, să repare erorile, dar nu am fost ascultat, adică nu s-a făcut nimic. Valentin Nicolițov, preşedintele SHR, mi-a explicat că mulţimea celorlalţi poeţi s-ar supăra, s-ar simţi frustrată. La întrebarea cum rămîne cu marginalizarea unui poet talentat înlocuit cu o mediocritate nu mi-a răspuns. Nu mai departe decît în august 2013, la colocviul internaţional de la Constanţa, Valentin Nicolițov a pierdut vremea prin susţinerea unei comunicări despre cineva aflat la marginea valorii, uitînd complet de un mare poet, aflat chiar în preajmă. Am propus revistei „Albatros" să-i consacre un număr lui Radu Patrichi, o antologie, eseuri de analiză, o monografie, să-l sprijine la editarea operei abundente şi neselectate. Nimic. Probabil, ca să se evite orice alte discuţii jenante, s-a luat hotărîrea să fie ignoraţi amîndoi. La fel, revista „Orion" nu a avut numere dedicate cuiva special, în schimb „Micul Orion" a tipărit numai poeme-în-lanţ, semnate de mine în colaborare cu alţi autori, cu care mă aflam în colaborarea specifică (renku presupune un fel de dialog). Ion Roşioru a publicat o monografie dedicată întregii mele creaţii de pînă în acel an, „Şerban Codrin sau aventura unui poet occidental într-o grădină zen", Editura Tempus, 2002, Bucureşti. Cartea ar trebui completată şi actualizată. Cuprinde cîteva ample capitole de analiză a poemelor tanka, renku, haiku din „Marea tăcere". În acelaşi an, Violeta Basa, membră a „Şcolii de tanka, renku şi haiku" de la Slobozia, actualmente profesoară în Norvegia, a tipărit „Merii în floare, eseu despre structura poeziei lui Şerban Codrin", Editura Ex Ponto, 2002, Constanţa, la fel, cu ample analize şi cu evocarea unor întîmplări de la întrunirile poeţilor, atît din faţa, cît şi din spatele uşilor.

M.C.: Cum vezi locul liricii de sorginte niponă în publicaţiile şi revistele literare din ţară, altele decît cele „specializate", despre care am vorbit deja?

Ş.C.: Nu am găsit, cu o singură excepţie, nici o revistă în România, care să promoveze haiku autentic, ci numai distihuri, tristihuri, catrene şi micropoeme fără legătură cu haiku. Excepţie este revista „Poezia" de la Iaşi, pe care o conduceţi cu competenţă, unde s-a publicat haiku, şi în selecţia mea, trebuie să recunosc, dura lex, dura selecţia, aşadar fără concesii lipsei de calitate. Maeştrii japonezi consideră haiku un „obiect poetic", de aceea îmi permit să folosesc un termen precum „lipsă de calitate". Aici aş veni cu o observaţie. Dacă nu eşti iniţiat în universul poeziei zen, nu ai cum deosebi nişte excelente haiku precum: „Zori în livadă – sperietoarea păzeşte via culeasă" şi „Printre-atîtea flori au ales felinarul – fluturi de noapte" de alte

micropoeme, fie excelente sau rele, dar care nu sînt haiku. Nichita Stănescu nu a scris haiku, cu toate că a pretins, dar a compus bune micropoeme în propriul său stil nichitist.

Poezia are obligaţiile ei şi limitele ei, să le respectăm, altfel nu mai deosebim produsul de deşeul său

M.C.: Am discutat, vara trecută, despre cîteva dintre discuţiile relativ la schimbările pe care le-au „promovat" creatorii de haiku în ultima vreme, şi am avut în vedere atunci Tokyo Manifest, Matsuyama Declaration ş.a. Pînă unde crezi că se pot accepta „modernizările" pentru nu afecta substanţa a ce înseamnă haiku?

Ş.C.: M-a interesat problema, după ce mi-ai atras atenţia la Constanţa, la colocviul internaţional din august 2013. Drept urmare, am căutat documentele pe internet şi le-am citit. Opiniile mi le-am expus pe larg într-un capitol din „Stîlpi de felinar". Manifestul de la Tokyo are carenţe fundamentale. În primul rînd nu este redactat într-un cadru unde să fi fost prezente cele mai importante personalităţi din domeniu, japoneze şi internaţionale. Ştim că teoria contemporană haiku nu este unitară, ci împărţită, în Japonia, ţara de origine, în mai multe curente şi şcoli, care se află în opoziţie, adică unele susţin ceea ce neagă celelalte. Pe plan internaţional, lucrurile se prezintă cu atît mai tulburi şi mai amestecate. Manifestul încearcă să propună o „concesie" doctrinară, acceptînd o înlocuire a „kigo/ cuvîntului sezonal", obligatoriu în haiku, prin „keyword/ cuvînt-cheie", însă chestiunea este lăsată cum este mai rău, adică ruptă la mijlocul drumului. Prima consecinţă ar fi că „keyword" transformă de cele mai multe ori haiku în senryu, ceea ce nu e rău, dar călcăm pe alt teritoriu, deci în afara teritoriului haiku. Cum unii susţin neadevărul că senryu ar suporta mai puţine constrîngeri formale, foarte bine, atunci să se scrie senryu cu constrîngeri formale, adică măsura de 5-7-5 silabe, cuvînt-cheie, subiect/obiect, spaţiu, timp, efemer, etern, simbol, paradox, şi aşa mai departe cu multe altele. Cu toate că se încearcă evitarea aluziei sezonale/ kigo, extrem de bogată în Japonia, şi de o diversificare internaţională infinită, se pare că, totuşi, specificitatea haiku nu poate fi ruptă de anotimp. Ar fi nevoie de poeţi geniali, să retopească totul şi să impună noi variante de haiku ataşate altor teoretizări. Deocamdată teoria clasică este prea puternică, prea serioasă pentru a fi dislocată de un colocviu internaţionalo-japonez fără mulţi sorţi de a „moderniza" de azi pe mîine o gîndire poetică susţinută de poeţi-maeştri prea importanţi pentru a fi ignoraţi fără consecinţe. Vedeţi ce se întîmplă în poezia occidentală/ română. La urma urmelor, „kigo" este o chestiune formală, cum formală este versificaţia: înlocuirea versului „clasic" cu versul „modern", „liber" deschide cutia tuturor Pandorelor. Consecinţa? Aproape toată poezia îşi iese din matcă, tinde spre prozaizare, chiar vulgară, pînă s-o supăra un mare poet şi va striga: „Ajunge cu debandada! Înapoi la versul/versetul riguros!"

Dragă Marius Chelaru, poezia are, şi tu arăţi că ştii bine asta, obligaţiile ei şi limitele ei, aşadar să le respectăm, altfel nu mai deosebim produsul de deşeul său.

M.C.: Știi că sîntem de acord în multe privinţe, legat de aceste subiecte. Pe de altă parte, există specific românesc, croat, bulgar în haiku, şi dacă da, se poate manifesta corect, nealterînd ce înseamnă lirica de sorginte niponă?

Ş.C. : Bineînţeles că există specificitate. O întîlnim în primul rînd în kigo/ cuvînt sezonal. Toate florile, păsările, insectele specifice anotimpurilor româneşti, relieful cu spaţiul sălbatic sau cultivat, grădinile au loc în haiku. Apoi, lungimea. Englezii au scurtat canonul haiku la 4-6-4 silabe. Românii folosesc versul: „Veniţi: privighetoarea cîntă şi liliacul e-nflorit" (Macedonski, *Noapte de mai*), unde sînt prezente două elemente din canonul teoretic haiku, măsura de 17 silabe şi cezura notată prin două puncte, în rest nimic. Poate fi textul considerat haiku? Bineînţeles că nu, dar dacă ar fi existat independent l-am fi putut cataloga drept micropoem, sau poem-într-un-vers şi s-ar fi adeverit situaţia lui Nichita. De bună seamă spaţiul balcanic este relativ comun, are cam aceleaşi anotimpuri, păsări, plante, dar am pretenţia că munţii noştri alt aur poetic poartă, ca să spun aşa.

M.C.: Să încheiem cu proiectele tale, atît cele personale, mulţumindu-ţi că ai acceptat să avem această convorbire.

Ş.C.: După ce am încheiat aventura zen, am continuat-o subtextual, compunînd „Baladierul" şi „Rodierul", care nu ar fi avut nici pe departe formele actuale fără cunoştinţe destul de profunde, diversificate, subtile despre artele poetice nipone. La fel se întîmplă cu amplul poem „Testamentul din strada Nisipuri", pe care am fost obligat să-l completez şi definitivez, unde tehnica poeziei şi a teatrului zen este evidentă, cel puţin pentru mine. „Marea tăcere" ocupă un spaţiu central în tot ceea ce am creat. „Fragmentarismul" aparent al poeziei postmoderne este anticipat de acum o mie de ani de poezia niponă, ca să nu mai spun nimic despre arta sugestiei, prezentă numai accidental în poezia occidentală, dar esenţială şi existentă la tot pasul în tanka, renku, haiku, senryu, adică în micropoemele orientale în forme extrem de canonizate, precum este canonizată arta muzicală, unde totul este exact. Problema rămîne să ai forţa de a te adapta. Unii poeţi reuşesc, alţii nu, dar nu e nici vina unora, nici a altora. Ca să o spun pe cea dreaptă, aştept pe marii poeţi români de haiku, inclusiv pe cei deja existenţi, dar care nu şi-au pus încă în ordine creaţia. Critica noastră literară, prea suficientă sieşi şi prea încrezătoare că deţine controlul, habar nu are ce surprize o aşteaptă. Oare nu eşti chiar dumneata, poete, antologatorule, comentatorule al poeziei zen şi criticule literar Marius Chelaru, cunoscător al poeziei orientale, inclusiv nipone, unul dintre cei aşteptaţi să spună adevărul despre un domeniu considerat de unii prea marginal pentru a fi luat în seamă, dar care preocupă pe aproape toţi poeţii, datorită virtuţilor numite concentrare a expresiei, aluzie specifică anotimpurilor, paradox, simbol, efemer, eternitate? Ar fi trebuit spus

„eternitate, efemer", pentru a încheia în ton budist/ zen, acelaşi budism, dar fără varianta zen, care l-a fascinat pe Mihai Eminescu.

M.C.: Cum ştii, fac asta de ceva vreme, începînd cu o rubrică mai curînd (dar nu numai) în ideea de semnalare, şi mulţi colegi sînt mai receptivi, dovadă chiar textele din revista „Poezia", de exemplu, pe care ai pomenit-o, care nu existau înainte.

Ş.C.: Da, aşa este. Dă-mi voie să închei cu un sonet dedicat „muzei mele", căreia am prea multe să-i reproşez!

„De muză-îndrăgostit, a poeziei,
Nopţi îi propun, feroce de fierbinţi,
Dar cutra mă-ocărăşte printre dinţi,
Încă-un prilej să-i fac în ciudă: "Scrie-i
Lui Dante, ce otravă-mi eşti, trufaşo,
Preschimbă-l în patron de Paradis
Pe-un ful de zodii, pe cînd eu, proscris,
Să mă-obidesc, să dîrdîi lîngă Basho,
Uzi fleaşcă, amărîţi, într-o Grădină
Zen de nisip şi bolovani buddhişti…"
Adesea-mi taie calea, cu-ochii trişti
De neodihnă-ori numai din rutină,
Şi beată cleşte-o prind, cum piază rea,
Se bate cu poeţii-în cafenea.

(Şerban Codrin)

Interviu de: **Marius CHELARU**

Silvia CHIȚIMIA

Profesorul
Internet-cafe construit peste noapte
În coasta unui copac bătrîn – un cais.

Internet-cafe, cu beculețe, jetoane
Și capete adolescentine
Ca niște bile de biliard
Pregătite de joc.
Internet-cafe:
Se suprimă învățătura prin prezență,
Contemplarea cerului
Privitul ochi în ochi,
Îmbrățișarea fierbinte.
Ființele devin virtuale
Imagini electronice, umbre.

Lîngă Internet-cafe
Profesorul
Se uită la mine
De la înălțimea lui impunătoare.

Mă măsoară atent,
Din cap pînă-n picioare
Și zîmbește.
Zîmbet enigmatic, de cais înflorit.

Scorpionul iubirii
Așa e. Precum un adevăr străvechi –
Scorpionul iubirii –
Înaintează pe cer
Himeră făcută din arabescuri de șoapte.
Tainic își poartă ochiul hipnotic
Prin firida de jar
A frunții.
Arde cu lumină pe umeri.
Te duce în zbor. Așa-i arma
Arsură ca la păsări
Cînd fac dragoste cu văzduhul, necuprinsul.
Ochiul e un havuz de lumini
Pînă în ultima clipă.

Îmbrăţişarea – un batic de Şiraz
Tandru şi tot mai celest.
Nici nu simţi veninul, scorpionul iubirii.
Doar pleci capul uimit
De atîta albastru mortal.

Istorie şi viziuni euharistice
L-am întrezărit.
Se profila printre aburii copacilor.
Se ascundea. Printre focuri şi gloanţe
Cu paşi uşori se apropia.
Preafrumos şi pur un necunoscut venea,
În limpezimea de ape prelinse din cer
Se nemurea.
Am stat aşa, să ascult vîntul limbut
Mirosea a libertate, a primăvară.
„El e!", mi-a şoptit vîntul limbut.
Lumina se înduioşa, în ochii mei tremura.
Preafrumos şi tînăr fără seamăn venea,
Curajos înainta,
Împotriva focului orbitor
Împotriva glonţului înainta
Cu cerul din piept, ca o pavăză, înainta.
Am zărit ceva, precum o stea
Chiar în focul orbitor al glonţului strălucea:
Cununa de spini înflorea.

Timpul este o fantasmagorie
Timpul este un păianjen verde, o fantasmagorie.
Nu vă lăsaţi pipăiţi, sfîrtecaţi,
De uriaşa insectă murdară a timpului.
Nu vă lăsaţi copleşiţi de jongleriile
Acestui bătrîn sinucigaş ratat,
Care se răzgîndeşte în ultima clipă şi apoi
Fuge, mîncînd pămîntul.
La fel ca şi Cloşca bătrînă
Denumită speranţă.
Pîndesc amândoi, neobosiţi,
Pe la răspîntiile zilei.
Au o mie de chipuri.
Te momesc, îţi cîştigă încrederea.

Vin şi se-ntorc. Se strecoară prin conducta de ploi.
Te ţin prizonier,
Înlănţuit, hipnotizat
Se hrănesc numai cu suflet.
Pe care ni l-a dăruit cîndva
Un mort de pe alte tărîmuri.

Bucură-te încă
A venit mai repede decît
Credeam
Nebuna de la sfîrşitul timpului
Acoperind cu fustele-i negre
Totul împrejur,
Transformînd în scrum
Lucruri inefabile, ucigînd
Blîndeţea, seninătatea, prietenia.

M-am retras strategic în chilia cu cărţi
Aşezată pe mormanul global
De gunoi.

Nu prea se mai văd stelele pe cer
Pentru că nu există ochi care să le privească,
Oamenii nu mai au chipuri
Feţele lor sînt ecrane violacee,
Degetele au devenit tastaturi,
Inimile lor, harduri.

Într-un colţ îngerul surîde
„Bucură-te încă" îmi şopteşte el
„În chilia ta cu cărţi
De pe mormanul global de gunoi
Ce te poate înghiţi în orice clipă.
Bucură-te încă, îmi zice el
Ţi-a mai rămas fîntîna inimii.
Acolo mai poţi vedea
Cer, stele, oameni dragi
Zîmbind,
Ca odinioară."

Adela POPESCU

E vremea

E vremea,
să hrănesc şi eu
copacul –
să-i răsplătesc
blândeţea umbrei;
scândura din patul,
croit mereu
atent cu trupul meu –
de la întâiul leagăn jucăuş
la necuprinsa linişte de raclă;
şi sacrificiul frunzelor-podoabă
cu care m-a învelit
toamnă de toamnă;
să-i răsplătesc noblețea rădăcinii
ce mi-a şoptit
să nu mă înspăimânt –
că-n lumea verde
altfel se citeşte;
că cea mai preţuită
(între lumini) lumină

e-nţelepciunea
orbului pământ . . .

Paula ROMANESCU

Poeme într-un vers şi-un titlu

Autobiografie
Eu trec sub cerul lumii – umbră printre cuvinte.

***A*becedar**
Întâia înclinare a frunţii sub cuvânt.

Bătrâneţe
Să vezi cu ochii minţii, s-auzi cu inima.

Bogăţie
Să arunci în patru vânturi agoniseli de gând.

Credinţă
Să ştii că veşnic norul se-ntoarce la izvor.

Destin
Inutil orice zbucium. Facă-se voia Ta !

Elev
Culegător de roade ce-or înflori cândva.

Generozitate
Să pui viţă de vie la margine de drum.

Imanenţă
Ori cerşetor, ori rege, o vamă tot te-aşteaptă.

Iubire
Senină taină-n care pasărea-suflet cântă.

Înfruntare
În orice zbor căderea pândeşte răbdătoare.

Înserare
Un greiere-şi încearcă arcuşul printre ierbi.

Legendă
În podul palmei mărul îmi spune că odată…

Nepăsare
Galben-roşie frunza se leagănă pe ram…

Oracol
Având răspuns la toate, sporeşte ne-nţelesul...

Limită
Nu e auz să prindă în scoica lui tăcerea.

Lună
Liman spre care valul se zbuciumă s-ajungă.

Bianca MARCOVICI

Brusc mi-am amintit că totul depinde de mine
vrând nevrând singurătatea se apleacă vibrând
ca o creangă de copac
de preaplinul fructelor.

nici o sintagmă nu-mi îngroaşă arterele
inima a devenit o povară, trupul mă poartă
ca şi cum mâinile nu mai pot susţine nepoţi
ci o Mare rugăciune
văd din ce în ce mai rar
cerul, care se prăbuşeşte în mine, e ca într-o scoică care vuieşte.

astăzi cerul e plin cu nisip
respir profund
sunt pământ

Emilian MIREA

Sodoma şi Gomora
după mii de ani
paginile Vechiului Testament
s-au trezit din amorţeală:
Sodoma şi Gomora urlă
pe străzi şi îşi cer drepturile

din mijlocul civilizaţiei umane
ca un falus imens
Statuia Libertăţii se înalţă
spre Cer

copacii din jurul bisericii
copacii din jurul bisericii
stau drepţi şi nemişcaţi
ca nişte soldaţi
cu armele la spinare

duhurile care zboară
printre ramurile lor
sunt imediat luate la întrebări
şi percheziţionate –

trec mai departe doar cele
cu un CV astral nepătat

preotul iese din când în când
şi cădelniţează
iar fumul de tămânie şi smirnă
rămas în urmă
le împrospătează respiraţie
şi îi face tot mai pioşi

liliecii din podul casei
sute de lilieci locuiesc în podul
de deasupra camerei mele
în casa mai veche de
o sută de ani

în liniştea nopţii ei comunică
într-un limbaj sinistru
se rotesc pe cer şi desenează
umbre de pe celălalt tărâm

dacă te apropii prea mult de ei
ţi se scurtează viaţa şi timpul
şi rişti să-ţi laşi aici treburile
neterminate şi viaţa fără sens

focurile Iadului
s-au deschis porţile Iadului
iar focul de sub
cazanele păcătoşilor
s-a revărsat peste lume

nu mai contează câte păcate
avem fiecare –
focurile Iadului ne coc
adunaţi laolaltă

o hotă imensă de deasupra lumii
duce fumul şi mirosul de ars
de pe lumea asta
pe lumea cealaltă

Alexandru SFÂRLEA

SCRISOARE DIN SFÂRLESIA

Pe cerul lăuntric
poate să răsară
o singură stea căzătoare
în partea nevăzută a lunii
e deranjant cu atâtea supersonice
de la dârele lor de fum
am sentimentul toxic
că mă asfixiez pe nesimțite
din pricina asta
toate visele îmi sunt
legate de cerurile succesive
până la al nouălea
de obicei îmi trăiesc furtunile
ucigașe de albăstrimi
și sclipirile echivoce ale neantului
cu gura închisă
scot la bătaie câte-un surâs umil
doar când ploile acide călătoresc spre stomac
spre a veni de hac
roiurilor de fluturi
sunt veșnic îndrăgostit
de fosta mea patrie

RĂZGÂNDIREA

Mi-e spatele asigurat :
de un zid
la care urmează să fiu pus,
dar pericolul ce mă paște
este acela că-mi tot vine
să mă întorc la dânsul cu fața,
el fiind alb, eu idem ca varul lui
dar aud zăngănit de arme
aha, îmi zic, au venit să mă apere
de uneltitorii din Sfârlesia,
țara unei singure posibilități,
aceea de a avea soarta lui Ioan -
Încep să scriu pe zid cu unghia degetului arătător
o sfârlezie fără cap și coadă,
adică esențialul a ceva

care mă conține ca pe un virus ucigător,
ei bine, cuvintele se închid în ele însele
dar în același timp se joacă
de-a v-ați ascunselea cu albul meu și-al zidului,
nu mai suport și mă întorc iar cu spatele,
apoi mă răzgândesc
și încep să merg direct spre țintă.

SFÂRLEZIA CARE (NU) POATE FI ÎNȚELEASĂ

Of, mi-am zis, de ce nu pot și eu
să scriu o sfârlezie
care nu poate fi înțeleasă
nici de unul care se crede zeu,
în orice caz mai presus de cuvinte ?
Uite, chiar acum o încep, într-o curăție de sine
de neimaginat, decât într-o proiecție
a sinelui în imaginar , unde frica
de moartea poeziei a dispărut cu totul :
„Sfârlezia aceasta este
ca o fărâmă dintr-un cutremur
care singură nu are forță distructivă,
nu poate smulge o frunză de pe ram
dacă nu e toamnă, poate-ar încăpea într-o lacrimă
dacă aceasta nu ar fi fost plânsă demult,
poate ar fi chiar nervul călăuzitor
într-un ghemotoc de simțuri aprinse,
dacă ar avea o singură culoare ca moartea
ne-ar crede muritudinari pe toți
doar când ea ar crede de cuviință,
neprețuite-ar fi doar vulpile argintii
și garnitura buteliei de aragaz șubrezită,
dacă ar lua forma unei Albe ca zăpezile veșnice
imediat ar arcui o sprânceană
spre toți cei care se zbat și se sfarmă
spre-a fi legitimizați drept poeți,
sfârlezia aceasta refuză să pozeze nud
picassomanilor baricadați în ateliere,
aspiră să oxigeneze aerul rarefiat
al celor care-au retezat vârful munților
ca să-și soarbă vodca stând pe ei turcește,
se va încrucișa cu viermele dintr-un măr

ca să fie frumoasă doar pe dinafară,
îşi va boci pofta de sexualitate
şi va idolatriza coatele sprijinite de mese,
fiind şi ea atrasă de cârciumi
aşa cum fluturii îşi pârlesc aripile şi cad
tot intrând şi ieşind dintr-o flăcăruie,
dar se va ridica şi va merge pe propriile ei picioruşe,
apoi va călători cu urletul lupilor
până în munţii din lună, unde va întreba cutremurată:
Unde-i pasul cel uriaş pentru omenire?
Când va reveni pe Pământ, omenirea îi va sufla năsucul
cu o batistă decolorată şi umezită de veştede priviri,
care tocmai fusese fluturată, cu resemnare şi calm,
lipsit de forţă autodistructivă
după plecarea ultimului tren".

George CEAUŞU

anunţ matrimonial
te chem femeie nenumită
să-mi vii în visul nevisat,
dar la chemare rămâi surdă
şi uiţi, şi uiţi că te-am chemat.

te chem, te chem mereu, femeie
dar la chemare n-am ecou
şi dacă sterp rămâne visul
eu o să mi te chem din nou

să-mi vii femeie cu ochi verzi,
cu părul blond, picioare lungi
să-mi vii în visul nevisat
şi spleenul inimii s-alungi.

războiul rece
chiar dacă n-am să cosesc
un fir de iarbă
voi ţine aşa de-al naibii
o coasă în mână pentru impresie
poate, poate,
din postura de care pe care

beligeranta moarte
va consimți
la încheierea unui nou armistițiu,
răgaz suficient
pentru continuarea înarmării
cu betaloc-zok și aspacardin
amin!

Atropos
Stăpână pe viața mea, stăpână pe barcă
Este Atropos, cea de-a treia Parcă,
Ce firul vieții mele îi stă la îndemână
De vreme lungă încă sub foarfecul din mână.

Cu ea călătoresc de mult în barcă
Și-i simt în ceafă suflarea rece, parcă
Ce mă îngheață deseori și mă dezgheață
Și fir-ar mâna ei de viață…!

Când altul stă pe firul ei cu foarfecul
Și face să-i dispară farmecul.

Poem (1)
din colivia trup
mereu evadează
pasărea lyră a Domnului:
Sufletul!

Poem (2)
bântuie-mă tristețe
sunt lampa ce-o pâlpâie fluturi!
inelul de logodnă
în acea noapte senină
cu stelele cât iepele
și telescop ultramodern
i-am dăruit un inel
mare cât inima planetei Saturn.
l-a privit și mi-a mulțumit
riscând un sărut
ante portas.

Daniela OATU

Schimb de raze
De sâmbăta lui Lazăr
amurgu-i prea verde
la pomenirea morților
cu vecinii
facem schimb de raze de umbre
peste gard
și spunem pe rând
bodaproste
de sâmbăta lui Lazăr
pământul dezgropăm
de metafore
pământul intact
nu mai are nimic de dăruit

de sâmbăta lui Lazăr
pentru cine bat
clopotele inimii tale

Ploaia împăcării
Cum să m-agăț de cuvinte
din marea stătută
iese furtuna
săltând cerul
la călcâie rănită

pe turle
trădarea respiră

țărm cu țărm
mă lepăd avar
de miracole

aici se zboară
prin spărtura de val
până se-mprăștie
firele de nisip
pe la casele lor

plouă
bolnavă-i de nescris
pagina stângă
tunete trăsnete
se sparg în figuri
mâzgălesc seninul
cu-ncruntările mele

se şubrezesc sentimente
numai îngerul aşteaptă
restul la fericire
un fulger temător
îl trece strada

cum plouă
Dumnezeu e plecat
culege ierburi
să ne-mprejmuiască
nemărginirea

neîndurătoare
mă cercetează umbrela
pe-acoperişuri
îmi numără lacrimile
mă-nchide-n trupul meu
tot mai fragmentat

cum să m-agăţ de cuvinte
prin plasa de ploaie
vorbele-ţi dulci
pietre de moară

cum plouă
inundat mi-e
tot cartierul de mirări
până scrâşneşte
ultima picătură de ploaie
Dumnezeu cheamă salvarea
ruginit e minutarul gloriei
vindecător

sărată de-mpăcare
marea miroase
a fraged păcat

Fără stăpân
Zilnic
în Piaţa Unirii
urcă moartea
greoaie
în troleibuz
îşi trage sufletul
şi întreabă:
– E liber? E liber?
– E ocupat !...E ocupat
Până la staţia...următoare...

„Mai e o staţie...(îşi spuse
şi artistul ambulant)
până la starea de graţie”
– Nu vreţi un câine de poem?
se pomeni în stânga
şi-n dreapta
întrebând
– Nu, nu, că mai am acasă
Vreo trei...

Constantin BOBOC

Adormirea Maicii Domnului
Au început ploile de toamnă,
Lacrimi dintr-un cer înroşit,
Se-nalţă la cer a Domnului Doamnă,
Mamă eternă, care a ADORMIT!
Se scutură salcîmii dar spinii rămîn,
Să împletească a Lui Iisus Cunună…
Cum ar fi o lume fără stăpîn?
Sîngeră Cerul cînd Sfinţii se-adună!
O, Preacurată Fecioară, aici
La noi i-o jale, durere cumplită,
Soarele ne bate cu lovituri de bici,
Maica Domnului e Adormită!

Se va trezi curînd ca să se roage
Pentru popoarele greşite şi rele,
Păcatele noastre spre Ea le atrage
Cu smirnă curată din stele!
Trezeşte-te Maică, suntem obosiţi,
Sodomele lumii sunt prea cumplite,
Anii noştri sunt irosiţi
Dacă toate mamele rămîn adormite!
Pustiul se vede în faţă cu dune
n-avem altare curate prea multe,
urci pe temple grele de Rugăciune,
Oare Iisus acolo pe Cruce, mai poate s-asculte?
„O voi fii ai durerii din lut,
Iată-mă aici, vie, întreagă,
Iisus biruit-a IADUL DEMULT,
Dar Sîngele Său, Sîngele Său, cine să-l şteargă?

Joc nebun
Civilizaţia moare şi ea puţin
cîte puţin (nebunii crepusculare,
maşini, soprană, obsesii
sinucigaşe, nu contenesc să
zdrobească „idoli de lut”!)
Mai stăm uneori pe cîte-o
cioată să povestim despre
Ion Creangă numai că şi
el e „demodat” spun unii că
sateliţii înghit viitorul în cel
mai nebun joc – pe net
moartea (violenţa) trebuie
prezentată cu stil!

Dragoş NICULESCU

Cînd păsările zboară jos
Era într-o vreme cînd păsările zburau foarte jos,
aproape la rasul copacilor, iar pînă şi dispariţia unei
monede de pe fundul fîntînii publice îmi crea o stare
de vomă şi de masivă debusolare.
Mă aşezam la cîte-o masă afumată, de sfert de secol,
şi începeam să beau răcoritoare, ca să îmi mai trag sufletul.

Nu beam alcool, sau, mai bine spus, băuturi alcoolizate,
căci acestea, băute la diferite ocazii, îmi oboseau
organismul sensibil.
Prin fața mea defila aceeași lume descleiată,
lipsită de însemnătate, cu comunicări succesive, cu același mers
omenesc aproape automat, regulat, fără de care păpușile acelea
n-ar fi putut înainta din punctul A către punctul B.
Se întîmpla să mai cadă niște bătrîni în fața mea,
la o oarecare depărtare, și, pînă să mă ridic, vedeam cum
pălește o lumină electrică în băcănie, deși era în plină zi
și nu era aprinsă nici o lumină.
Și atunci mă cufundam în mine și mă întrebam ce dracu'
caut eu în orașul ăsta gelatinos, uzurpator de energii
vitale, lipsit de orice fel de perspectivă, în care existențele
nu sînt decît niște biete fantome într-o scenografie extrem
de serioasă, tragică, înșelătoare.
Nu găseam nici un răspuns, și atunci cumpăram un buchet de flori,
mă sculam de la masă și, oprind o birjă, comandam: "La gară!",
deși acolo, într-un fel de periferie a orașului, nu așteptam
niciodată pe nimeni să vină și nici să plece.

Domnișoară
Stimată domnișoară, sînt îngerul tomnatic,
născut dintr-o beție a saltului în gol,
port în genunchi sfielnici elan de cal sălbatic
și vulturii dorinței, flămînzi, îmi dau ocol.

Privește, domnișoară, cum construiesc soldații
un pod de bărci legate pe fluviul dintre noi
și ne întind bucata de pîine evadații
din închisoarea clipei ce-apasă pe-amîndoi!

Prin vene-mi curge seva podgoriilor apuse,
cînd mă zbăteam ca leul în cușca unui vis
și salahorii pîclei se zguduiau de tuse,
cărînd în lăzi de zestre nămolul din abis.

Cum să-mi îndrept aripa cea frîntă și murdară
cînd plouă-acid pe timpul rămas ca un șantier
înpustiit, pe care doar ciorile coboară
în spasmul cumințeniei ce strînge ca un fier?

M-am petrecut în falduri, alunec pe lumină
şi simt răcoarea nopţii ca un ogar de soi,
sînt predispus la taină şi fluier peste vină,
usuc pe răni noroiul şi-apoi mă spăl cu ploi.

Mi-aş construi aripe din lemnuri de baladă
şi-aş exploda în jerbe topindu-mă în mit,
ca să mai muşc din mărul ce stă-n curînd să cadă
ca un păcat de aur pe sufletu-mi coclit.

Ascultă, domnişoară, cum cîntă veşnicia!…
În trupul meu de înger tomnatic port scîntei.
Sînt cel ce-a fost şi spaima, precum şi bucuria.
Sînt liber, domnişoară. Atîta doar: să vrei.

Caliopia TOCALĂ

NOCTURNE

1
Este noapte, stelele se topesc în liniște
în cîte un nor. De fiecare dată, la miezul nopţii
umplu trecutul cu întîmplări noi.
Uneori, cu cîte o moarte.

Alteori, cu bătăile inimii
împiedic cîte o stea
să alunece în maşina de tocat a timpului.

Este noapte şi pe cine caut în mine a plecat demult.
Singura insulă a mea sunt eu însămi.
Cum să mai crezi în auz, în văz şi miros,
cînd adevărata viaţă se trăieşte în somn?

Este noapte şi eu mă dizolv liniştită
în pura cerneală a ei.

2
Uneori, la miezul nopţii,

simt de jur-împrejurul gîtului
apăsarea insistentă a unor degete.

Le retez, dar apar altele
şi atunci mi se face frică
şi declanşez procesul transformării
trupului în piatră.

În ce hohote de rîs mă privesc apoi,
cînd văd că degetele
s-au preschimbat şi ele în dălţi.
Întotdeauna, la miezul nopţii,
văd timpul ca pe un pluton de execuţie.

3
E noapte şi braţele şi picioarele nu mai sunt deloc.
Urechile aud doar lătratul
cîinilor morţi de mult,
care abia acum ajunge la mine.

Cît priveşte inima, o, inima
s-a carbonizat de la început,
nici amintirea cu care am înlocuit-o
nu mai este.

E noapte şi trăiesc ca şi cînd
aş fi un personaj în visul cuiva,
care stă deasupra unei prăpăstii.

4
E noapte, stau la masă şi scriu un poem
în care orice lucru are alcătuirea apei.

Deasupra, cerul e-n balans,
făcînd stelele să alunece ca
nişte bile de biliard
dintr-o parte în alta.

Îmi privesc umbra şi văd cum
suferinţele trupului se scurg în ea,
în timp ce inima eliberează

urletul pur al fiarei,
ceasul îşi dă înapoi orele de la sine,
ecuaţiile sar dintr-o carte de matematică
şi încep să recompună spaţiul camerei,
apoi pe cel al nopţii, pe cel al lumii
întregi în cele din urmă.

Apoi, este atinsă perfecţiunea:
cea mai mare explozie devine
echivalentul celei mai mari linişti.

5
Trăiesc atît de intens,
încît o noapte a mea
e cît vieţile tuturor
înşirate una după alta.

O noapte a mea e cît
interiorul unui soare.
O noapte a mea e un cort
în care încap toate lucrurile lumii.

Pentru a trăi o asemenea noapte
e nevoie de zece inimi.

6
E noapte şi eu devin
trupul ei de carne de rezervă.

7
E noapte şi privirea e un drum părăsit,
craniul, pistă de aterizare abandonată,
rîsul spasmodic, de şoarece otrăvit,
opera mea literară, nedescifrată.

E noapte, iar tu, îngere, nu mai vii,
însoţit de melodioase glasuri,
nu mai ştiu cîţi din oameni sunt vii,
peste mine din Cer nu mai cad decît ceasuri.

8
Noaptea, alerg pe şoseaua dintre
gravitaţia lunii şi cea a pământului,
de unde nu pot să cad
nici într-o parte, nici în alta.

Uneori, mă ghemuiesc şi
strecor palmele pe sub tălpi,
suflu spre mine şi mă înalţ şi plutesc
ca un fulg.

Sînt nopţi cînd gravitaţia dispare
şi atunci cerul se umple de oameni,
de cîini şi pisici, de iepuri şi miei.

Vai, ce bucurie de a fi
numesc imaginile de mai sus.

9
Noaptea, ca şi cînd însămînţez o mirişte,
rostesc versuri în gura mare.
În timp ce savurez ritmuri şi rime rare,
cineva în mine se sinucide în linişte.

Ionuţ CARAGEA

Insula lui Ovidiu*

poem inspirat din legenda
Insulei lui Ovidiu

dacă vrei să ştii
ce înseamnă singurătatea
gândeşte-te la Ovidiu
şi la petecul lui de pământ calcaros
înconjurat de apa lacului Siutghiol

gândeşte-te la omul care privea cerul
şi atingea norii cu degetele
încercând să-i aducă mai aproape de el
încât să fie trepte către templul zeilor
şi să afle direct din gura lui Jupiter

de ce trebuia să îndure exilul

gândește-te cum implora pescărușii
care plonjau după hrană
în dâra de spumă din spatele
corăbiilor care traversau lacul:
„– nu mă luați și pe mine
cu voi până la Mediterana?”
dar pescărușii se așezau pe catarge
și îl priveau ca pe un frate de-al lor
cu aripile frânte
de care trebuiau să se despartă
fără să scoată un țipăt

gândește-te la brațele lui cum trăgeau
neputincioase la ramele unei corăbii imaginare
sau la sufletul lui care încerca să sufle în pânze
zadarnic efort și sufletul rămânea atât de singur
încât nu mai știa pe ce lume se află
oare insula era purgatoriul
în care trebuia să se curețe de toate
păcatele sale?

gândește-te cum vorbea cu peștii bătrâni
pe care-i hrănea cu firimituri de pâine
despre inima lui pe care timpul
o curățase de solzi
și o lăsase să bată pe țărmul amintirilor
tot mai erodat de ambiguități
și lacune

gândește-te la poemele lui triste
scrijelite pe scoarța sălciilor plângătoare
sau pe scoarța stejarului bătrân
din fața colibei din chirpici
în care își ducea veacul

gândește-te la crivățul iernii
și la salbele de lacrimi înghețate
dăruite zeilor în schimbul unor cuvinte
care să-i aline dorul de casă

gândește-te la hainele lui ponosite
impregnate cu mirosul puternic de baltă
sau cu fumul de bălegar
unde erau mantiile lui curate și elegante?
unde erau băile romane
calde și pline de flori?
toate drumurile trebuiau să ducă la Roma
dar pașii lui Ovidiu se pierdeau pe o insulă pustie
poetul desena cu un băț de stuf pe nisipul umed
chipul soției sale, Fabia
chipul fiicei sale, Perilla
chipurile tuturor rudelor și prietenilor
apoi îi îmbrățișa pe toți cu un oftat îndelung
și rămânea doar cu cochilii de melci în palme
un șarpe se ivea dintre pietre
și-l ispitea să se aventureze
în adâncul apelor

nu greșise cu nimic
doar văzuse ceva ce nu ar fi trebuit să vadă
ceva care l-a inspirat să scrie
și să ia atitudine
împotriva unor acțiuni imorale
așa a devenit proscris
în afara legii

și câte scrisori i-a trimis lui Augustus
și câte scrisori i-a trimis lui Tiberius
degeaba dacă împărații aveau
inima de piatră

poetul a murit la Tomis
unde a fost și înmormântat
acum statuia lui de bronz ne privește meditativ
din fața muzeului de istorie
din Constanța
mulți trec pe lângă ea
fără să știe că Publius Ovidius Naso
a fost poetul roman care a devenit
poetul Daciei Pontice

poetul care a scris în limba geto-dacilor
contopindu-şi sufletul
cu cel al înaintaşilor noştri

gândeşte-te, gândeşte-te
şi iar gândeşte-te
2000 de ani au trecut
de la ultimii paşi ai poetului
pe acel petec de pământ calcaros
înconjurat de apa lacului Siutghiol

iar dacă nu mă crezi
poţi merge şi tu pe insula lui Ovidiu
iar când valurile vor mângâia ţărmul
vei auzi Tristele şi Ponticele

*Poem dedicat marelui poet latin Publius Ovidius Naso la împlinirea a 2060 de ani de la naştere şi a 2000 de ani de la moarte.

Gheorghe CALAMANCIUC

sărut cuvintele

Sărut cuvintele de teamă să nu mă părăsească.
Singura lor treabă e să mă dorească.

După fiecare vers, sărut cuvintele –
Dragi mi-s, ca mormintele născătorilor mei,
sfintele.

Dar şi ele să-mi fie amante fidele
de la-ncolţit de zi
Şi să nu contenească a mă iubi

Nici când mă sfredeleşte tristeţea, nici
Când rup din mine trădările foştilor amici.
Nici când mi-e bine-n viscolul luminii,
Nici când disperarea-şi bagă-n mine spinii.

Sărut cuvintele limbii mele române.
Fără ele, n-aş avea Dumnezeu. Nici nume.

mahalaua singurătății
Căsuța mea de vacanță se află în mahalaua
celei mai nesuferite singurătăți ale lumii.

Dacă vă hotărâți să ajungeți la ea,
treceți, mai întâi, dintr-un capăt la altul,
Ulicioara tristeților mici, după care
urmează să parcurgeți *Ulicioara*
tristeților mijlocii.
Apoi, după-un sens giratoriu, o luați
pe *Strada tristeților mari*. Mergeți pe ea
până la *Semaforul disperărilor* –
arde mereu într-un violet de Bacovia –
și, după el, nimeriți direct în *Mahalaua*
celei mai insuportabile singurătăți ale lumii.

Gazda e amabilă. Și mută.
Pe moșia ei cresc pomi și plante mâhnite,
pești mâhniți în lacuri mâhnite,
având un singur animal mâhnit:
subsemnatul.
Următoarele animale urmează să fiți voi.

abia mai pot muri
Abia pot să mă-nfrupt cu roua de pe flori.
Și, rupt, s-ajung la poarta iubitelor surori.

Abia-mi pot frige sufletul cu cântul ce mângâie.
Și-mi pot mânca angoasele ce vor să mă sfâșâie.

Abia mai sorb parfumul petalelor din tei.
Abia mă frâng la mormintele născătorilor mei.

„Abia mai pot surâde" celor ce m-au iubit.
Abia mai pot muri un pic mai fericit...

Pestetotlocul lui bădia Mihai
Tu nici măcar nu puteai să bănuiești
Pestetotlocul Numelui Tău...
(Anatol Codru. „Necuprinsul în Necuprins")
Cred că se gândea la tine, bădie Mihai,

spunând asta poetul.
Pentru că mai Necuprins decât tine, Necuprinsule,
pentru ramul, buciumul şi jalea Neamului meu,
nu e.

Dar nu mai cred că nu puteai să „bănuieşti
Pestetotlocul Numelui Tău".
El, Pestetotlocul, izvora luceferește
din fiece respirație a logosului tău flămând
de ne-moarte.
Şi tu, Necuprinsule, nu puteai să nu simţi asta.
N-aveai cum.
Coardele râvnitei veşnicii româneşti zvâcneau
la fiece atingere cu hârtia
a penei tale muiată-n cerneală latină.

Nu puteai şi să nu înțelegi asta –
creierul tău, uitat, după autopsie, pe pervaz,
îşi avea antenele Pestetotlocului în întregul
Necuprins –
de la nemargine, la nemargine.

Cum poți tu, bădie Mihai, să nu-ți bănuieşti
Pestetotlocul?
Chiar şi-n fiorul plăpând al acestui vers al meu
de la marginea marginii Necuprinsului tău,
Necuprinsule.

pedeapsă
Aş putea să-mi scriu inima fără virgule,
fără puncte,
Dar are-n ea regrete-atât de multe

Şi speranțe clătinate, ci încă rebele –
Cum va trece ochiul cititorului prin ele?

Se sparg sub paşii mei oglinzi ce m-au ştiut
visător,
Se miră lumea mârşavă ce m-a ştiut
neiertător.

Se sperie femeia ce mi-a sângerat trădările.
Se uimeşte cumînţenia ce mi-a răbdat
necumînţeniile.

Aş putea să-mi scriu inima cu cuvinte puţine,
Dar graiul ăsta românesc mă ţine

Mereu în fiertura lui eternă de diamante.
Şi mă pedepseşte să le pasc pe toate!

Mihai HORGA

Rondelul salcâmului
Salcâm – pom de hotar
Cu albi ciorchini în floare
Tu ai îmbietoare
Dulci cupe de nectar!

Ca într-un avatar
Te ning mărgăritare
Salcâm – pom de hotar
Cu albi ciorchini în floare

Capcane-nţepătoare
Perfid puse – barbar
Oprind vreun tâlhar
Păzesc a ta splendoare

Salcîm – pom de hotar ...

***
Covor de frunze
Pădure ruginită
Tristeţea toamnei

Beteală pe crengi
Steluţe îngheţate
Decor de iarnă

Roi de albine
Ninsoarea petalelor

Livadă în Mai

Furnicar uman
Mişcare browniană
Megalopolis

Pisica noastră
Torsul obligatoriu
Seară de August

Toaca satului
Roata carului în par
Sosirea berzelor

Praful înmuiat
Amalgam instantaneu
Ploaie de vară

Alexandru DRĂGĂNOAIA

---

nunta s-a oprit în faţa cimitirului
mai la o parte mireasa îşi taie părul
trâmbiţele au sunat
copii cu guri cârpite cu
priviri de gheaţă Doamne
sunt poarta prin care va fi dus mortul acesta?

Lume lume soră lume
bătrânul se întoarce
priveşte încă o dată
cocorii plecând
o vacă galbenă te paşte
o vacă galbenă pe
patul suferinţei şi urci în
trenul care rămâne şi pleacă gara
între cearşafuri de spital
te faci pârâu
tată

Copilului i-a căzut tot părul
cum vita primăvara
ar vrea să o înveţi să împungă

și chiar te împunge puțin moartea
își lipește spinarea de spinarea ta
se trântește se tăvălește și
cu ochii tot în ochii tăi
haină pe stâlpul porții
cuib de vrăbii în mâneci
auzi așa ca un vuiet cum te
strigă pe numele de botez
atingi cu urechea pământul
copii lovesc pereți cu pumnii
bocete o roată în flăcări
o cameră murind
în apa murdară stătută
broaște negre ară dușumeaua

Balul de sâmbăta morților
închideți-vă mușchii, închideți-vă mușchii
nu le mai lăsați libere pe ulițe
la balul de sâmbăta morților
am cântat în orchestră
cântam și ne creșteau bărbile
ne bărbieream, pe rând
și iar cântam
apoi
morții au luat-o în sus, în jos
priveau lung, peste uluci, în curți
cei cu AVC
chiar își aminteau unde au locuit cândva.
cu pieptul gol
îngerul Domnului
s-a întins pe pământ sub fereastră
Și am văzut, în urma Mântuitorului pământul se făcea sul
părul mortului îmi
atinge degetele jucăm un
fel de cumpăna fântânii
mă feresc de oameni-
unu' era împachetat în
hălci de carne zicea că
vrea să se nască din nou
poate avea nevoie
cineva

doar sa-i plătească bilet
să se întoarcă acasă
îmi amintesc
în vinerea pământului eram copil
un deget am înmuiat în gură şi l-am ridicat
ce foc cobora pe firul râului

Un câine bolnav trage să moară-n amiază
interioarele îmi dau de gândit
d-aia umblu mai mult pe
dealuri prin văi, prin tufişuri
unde mă culc cu nevasta lui
cutare sau a lui cutare
una a venit la întâlnire cu
capul lui bărbat-su într-o sacoşă
am jucat şeptic, în trei, pe porunci-
l-am trimis să întoarcă vacile.

Doină
fluieram şi un câine mi-a
sărit drept în faţă aprindeţi
aprindeţi fraţilor o lumânare
ceva
eu plec într-o comoţie
ca într-o vacanţă plec

Pe coarda groasă a viorii
ultimul asalt
ni s-a spus că acum vom muri aproape toţi
îmi fac ordine în buzunare
cu pumnii strânşi înţepenite în
gheaţă ridicate spre cer braţe
din cioturi de aripi
bate o lebădă bolnavă
mi-am îngropat ultima cămaşă
broaşte îmi apasă încheieturile
în unda liniştită a gârlei m-am văzut
coliba din arin cioplit dat cu pământ

Claudia BOTA

Dor nesecat
Te-am privit prin dorul ochiului meu luminat,
Al cearşafurilor îngălbenite şi topite de sentimente seci,
Prin gândul neputinţei mele, reţinute m-am schimbat,
Am răsturnat valurile care mă purtau spre alte bărci.
M-ai petrecut până dincolo de durerea rătăcirii,
Până la limita neştiută şi neîmblânzită a decăderii.
Fiind un suflet dalmat, durerile toate mi Le-ai luat,
Dorul Tău mă pustieşte mereu, prin cetăţi neştiute,
Zborul ridicând praful de pe piatra, unde mi-ai săpat,
Cuvântul pe care Tu, în suflet mi L-ai încrustat!

Poarta prin care trecem
Prin poarta aceasta vom trece toţi
Cei pribegi, prin ai noştri părinţi,
Bunici şi fraţi de ce să staţi?
În viaţa asta plină de nevoi.
Lumini minuscule vibrând din noi
Ne face inima să ne apropie iar de voi,
Trăim mereu supuşi pământului.
Şi dacă plânge plînsul
Şi dacă râde râsul,
Şi dacă cerul s-ar topi din noi
Şi dacă lacrimile toate ar vindeca cuvântul
din noi doi,
Şi dacă îmbrăţişarea ta ar fi o candelă aprinsă,
Mereu aş fi lumină ce m-ar veghea din umbra Ta.
Păşeşti la poarta trecerii dintre cei vii şi cei morţi
Iar umbrele prădalnic te lasă peste ţărmul cel de veci,
Nimic nu aduci şi nu porţi,
Pe drumul pe care tu acuma îl socoţi.
Decât iubirea care vecinic te va lumina,
Pe locul în care vei umbla.

Am rămas
Am rămas un înger părăsit de dor,
La marginea unui pământ multicolor,
Am rămas un cântec în albastrul serii,
Topit de amurgul trist al tăcerii.
Am rămas cu gândul la lumina celestă,

Uluit de a ta frumuseţe angelică neştirbită.
Am rămas uitând că visul s-a închis,
Eu care-n iarnă inima mi-am deschis.
Am rămas la poarta vieţii ţintuit de al tău dor,
Tu care nu-mi lăsai durerea să mi-o măsor.
Am rămas cu viscolul hain ţinându-i piept,
Pentru a fi un om ce judecă curat şi drept.
Am rămas de dorul tău străin pribeag,
Fie vreme bună sau rea, neclintit ca şi un fag.

Umbrele cailor
În noaptea acelei judecăţii nesăbuite,
Umbrele cailor care tropoteau
Păreau tridimensionale la lumina lunii hilare,
Ropotele lor încălzeau semicercuri stelare,
În desişul acesta ecoul se pierdea în zare.
Mă pierdusem în abisul Pădurii spânzuraţilor,
Un semn al durerii, a umbrelor împământenite,
A unor suflete chinuite de remuşcări zdruncinate,
De ce atâtea tristeţi păzite şi nemărturisite?
A unor chipuri care cândva au fost zidite, apoi zădărnicite.
Din vremurile acelea de goană azi se aud doar şoapte,
Şoapte care urlă prin vântul tomnatic
Ale căpitanului care comandă încă o moarte.
Azi umbrele cailor leagă rănile celor goi,
Sprijiniţi de trunchiurile copacilor cu feţele moi.
Şi iată am rămas doar Tu şi eu, Noi amândoi,
Spre a pomeni sufletele robilor Tăi.

Nicolae VĂLĂREANU SÂRBU

Cu înserări învăluite de crini
Bucăţi decupate din frumos
în figuri geometrice amestecate,
au şi ele trăiri în unghiuri ascuţite
de parcă nervii ar vrea să recompună ceva deosebit
şi sângele priveşte cu roşeaţă-n obraji,
dragostea pentru care a curs frenetic
cu o nelegiuită bucurie de viaţă.

Nici nu ştiu cum să-mi adorm bucuria
în cuvintele nepereche lăsate vraişte

din care nu ştiu ce să fac,
poeme ale luminii sau cântece de suflet
cu înserări învăluite de crini
în arome tari şi praf galben de petale
pe aripi de fluturi albaştri.

Tu aşteaptă-mă la porţile nopţii
unde inimile pereche sunt pe aceeaşi bătaie
ca şi clopotele cu ecoul lor.

Cerul şi pământul dăinuie
Printre oameni
timpul trece neluat în seamă,
fără remuşcări nu ne spune nimic
ia cu el tot ce-i mai frumos
şi pleacă nepăsător din valea morţii
până se şterge totul din memorie.

Cerul şi pământul dăinuie ,
nu au prea multe aşteptări,
rămân sub picioarele altor muritori.

Privesc cum totul arde în foc
fără nicio părere de rău,
întâmplător drumurile se reiau,
caută vârful
unde nimeni nu agunge fără moarte
şi moartea se naşte odată cu viaţa.

Tu spune-mi când tac
de ce nu strig,
şi înţeleg ce nu-ide înţeles.

În dimineţile cu ferestre pe ochi
Din greşală am tăiat aerul care se respira din cer,
acum privesc răpus de întâmplare
şi nu mă regăsesc în centrul atenţiei,
păşesc târşindu-mi paşii spre punctul de întâlnire

cu simțurile care mă înalță
și mă închin ție Doamne cu aer divin.

În diminețile cu ferestre pe ochi
stau într-un gând și scormonesc în adâncuri,
caut cu mâinile pacea ta dătătoare de viață,
visul va ieși ca o pasăre din scorbura timpului
cu aripile desfășurate peste inima mea
închisă într-un cuvânt.
Dar tu n-ai nevoie de cuvinte,
ai nevoie de crezul
prin care îți mărturisesc cu sufletul
trecerea prin vămile iubirii din ziduri
unde îngerii sunt călăuze.

Asta e tot
Întotdeauna mă privești în ochi
și vrei să știi desfășurat totul,
fiecare omisiune ori ocol e o trădare,
de uitare nici nu mai vorbesc.

Tăcerea este și ea un răspuns
ce aprinde curiozități insistente,
e un fruct prea devreme copt
și se încearcă repede cules
altfel vin păsările.

În definitiv, eu
nu-mi trădez niciodată sentimentele
nici nu ascund ce nu-i de ascuns,
nu mă las transpus în fundul ochilor
și de aici să cad
ca un bumerang în fața ta,
asta e tot.

TINERI AUTORI

Anda CHIS

Somnul
Întoarce somnul
precum o cămaşă
pe faţă
nu sînt găuri de scurs vise
doar zîmbete care învaţă să zboare
fluturii din stomac
pe dos
dacă laşi somnul să se coacă
se nasc imagini odihnite
la deschiderea pleoapelor.

Îngeri
Permite-mi să cred
că îngerii au dinţii de lapte
şi muşcă din miezul calciului
unui Adam
el aruncă mănuşa
imprimă palmei o umbră
după care îngerilor
le cad dinţii cariaţi
şi înghit orgolii
pînă ce devin
bătrîni care bat cîmpii
şi scriu răvaşe
nu vă întoarceţi acasă.

Pînă mi se deschide inima
Între noi doi
uneori aşez o uşă
o fixez bine să nu se clatine
atunci cînd faci duş
lustruiesc balamalele
să nu scîrţîie
atunci cînd plîng
dar dacă şti
sînt doar două cuvinte

pînă mi se deschide inima
şi te invit la cină.

Nuanţe de roşu aprins
Închide-mă într-o oglindă
acolo pot să-ţi întorc surîsul
sau să probez
nuanţele de roşu aprins
memorezi imaginea pe de rost
însă nevoia de a fi surprins
te împinge să spargi
toate oglinzile locuite
de femei desculţe
şi cu ochii deschişi.

Umbra cuvîntului
Ţi-am şoptit numele
în crăpătura unui gînd
ţi-am intuit umbra cuvîntului
şi cu ea am desenat o pleoapă
să rămînă
un număr par şi pozitiv de priviri
să se ştie că
nu ţin morţiş
să mi te imaginez
doar cuvîntul să-mi acopere amăgirea.

A pune beţe în roate iubirii
Nu te mai strig
gîndul prinde contur
şi îşi sapă singur groapa
să se ascundă de ecourile din trecut
cu palmele la ochi
nu aud decît cohorta de paşi
pentru a pune beţe în roate iubirii
mă simt înconjurată
de amintiri scoase de la naftalină
dar incapabile sărutului iubirii.

Alina ION

1. **Status**

Orașul ăsta nu este al meu
eu doar vin și plec,
nu-s de pe aici
trăiesc în mine de la un timp încoace.
Mă port pe străzi
de parcă le-aș cunoaște
și oamenii îmi plac,
dar tot străini îmi sunt.
Clădiri imense
ermetice și reci
mă fac în lumea ochilor
complice.

Și totuși
orașul ăsta nu e al meu.

2. **Te las să pleci**

Să pleci
am zis.
Să-ți dau drumul
de lângă mine
ca să-ți urmezi destinul.
Mai neștiut decât necunoscutul
n-are să ce să-ți fie,
am rostit eu.

Tu n-ai zis nimic
doar te-ai uitat la mine
începuse să-ți fie frică,
știai că pleci, ai vrut să pleci
și nu mai poți.

Încep să te înțeleg
neînsuflețirea este cea mai straşnică
și neobișnuită chemare
dar tot
e timpul
și eu te las să pleci.

Ai prins o brumă de curaj
şi te-ai supus
acum nu mai eşti aici.

3. Alegaţie
Se spune că viaţa e complicată
că nu poţi realiza lucruri,
dar dacă nu ştii că nu poţi
şi le faci,
asta te înalţă?!

4. **21 g**
Greutatea în aur
a unei monezi
ne umple de insomnii
şi cutremure la ore fixe.

Când carnea îşi uşurează
mirosul său dulce
peste singurul lucru real
se ştie că experimentul
e gata.

5. **Trăim în istorie**
Potecile lichide pe care
fiecare sămânţă
şi-a început viaţa
au memorie.

Nu mai calcaţi pe ele
cu bocancii
plini de noi!

Alexandru MĂRCHIDAN

Primele veşti din Ţaradedincolodesoare
seara
se adună
ca la o întâlnire
dinainte pregătită
toate căderile sufletele şi lacrimile cuvintelor

trebuie
cineva trebuie
să le aşeze cumva la locul lor
ele fac un roi concentric
năucitor de frumos
în jurul meu
şi nu pleacă până nu le găsesc pacea

mergeţi
le spun încet
mergeţi în ţara voastră
a tăcerilor şi a păsărilor de foc
aici lucrurile au multe umbre
aici trupurile de sare ale timpului
nu vor putea să vă aducă
decât o sete nesfârşită

seara
se adună
ca la o întâlnire
dinainte pregătită
privirile rănite ale cuvintelor,
trandafirii trimit în prima linie sufletele lor de parfum,
tu te adânceşti în tăcerile lor concentrice
ca un vulcan ce-şi caută pacea.
legat la mâini
eu trebuie să văd zi de zi
acest sfâşietor
război.

Cina
astă-noapte
am cinat în cer
se făcea că ajungem pe rând
de departe
nu pâine nu sare mâncam
ne adumbrea dinspre copacul acela
o cădere la pace
nu ştiam dincotro şi pe ce se sprijină toate
noi cinam la o cină fără-nnoptare

oaspeţi eram ca cei care vin într-o ţară
părăsită odată nespus de demult
şi nu pâine şi sare mâncam
trecea de la unul la altul
un vas de lumină
ca un soare adus să adape
vlăstare de viţă.

Tu
doar pentru că aştept
în cuvintele tale
ieşirea din acest zid
unde atâtea nopţi
stau ca nişte arbori
unde atâția arbori
îşi deschid coroanele ca nişte continente.
când întind mâna stângă
jumătate din zid se îndepărtează
când întinzi vârful aripii
întregul zid îşi neagă materia
întregul cerc se schimbă în sferă
întreaga noapte iese din lanţul ei
de-aceea nu mă tem
că vreodată nu ar veni ziua.
o aripă nevăzută undeva în univers
se trezeşte odată cu tine
şi lasă zidurile
în urmă.

Ioana HAIȚCHI

Singurul loc
Singurul loc prin care pot intra în mine
e un sărut strecurat pe sub uşile cerului,
când larma zorilor se face mai fină ca nisipul Saharei
şi mult prea toridă
atunci când apucă a se risipi
într-o cunună de aripi.

Am lăsat doar sufletul cu gândurile lui,
nestăvilite dorinţe de-a se privi înlăuntru

și un grăunte de teamă, cât mila sacrificatului.
Încă se mai aude, în ecou se aude
iarba din fața pașilor mei, ce a rămas
și mereu trasează anotimpurile crude.

Cu gândurile tale, cu ele vorbeam,
nestăvilite dorințe
de-a mă privi înlăuntru
și două boabe cât două semințe
ce-mi sprijină acum cuvântul,
sunt singurul loc prin care
mai putem intra în noi
desculți și curați
atingând și deopotrivă strivind
omătul ce s-a așezat
mai senin ca un colind
ce sărută pământul.

Singurul loc prin care mai putem intra
E zborul din prima duminică,
Un Leru-i ler, tăcută stea
Ce aripa cuminecă.

Zborul de duminică
Să nu lași lupta să-ți omoare zborul,
chiar dacă în palme îți atârnă sârma ghimpată,
zvâcnind ca o inimă falsă,
lăcrimând cu toți macii, ogorul.

Munții sunt înșelători,
urcușul ți-l face cu pasul
dăruindu-ți un zbor în cădere,
ce rost ar mai avea aripa
și cât de tare ar fi glasul
rostit în tăcere?

Să ne punem pe aripi, ape
și apele să aibă valuri
și lacurile ochiuri de vulturi
în care luna să le fie periscop,
Și ce dacă submarine cu aripi

scufundate într-un cer fără praguri
ar face bătături în palme
zburând peste potop?

Elena MIHALACHI

Cămăşile

S-au copt macii în mine, iar genele mă dor de dor,
Pe fereastra de lângă drum, îţi cos cămăşi
în două culori, pe care tot eu o să le port...
degetele au dat în floare şi las amprente pe corpul tău,
cu miros de vişin...

De-aş putea să ating ziduri firave
şi să mă ascund după învelişul umerilor rotunzi,
întinsă pe libertatea de plumb,
şi picioarele aşezate neîndemânatic
peste coate,
să-ţi mângâi sadic algoritmul adulterului tău,
deja expirat
cu trupul prin toate odăile unei clepsidre,
să scot viermii albaştri din îngerii orbi,
să mă împărtăşesc cu ţărâna crescută sub soare,
Şi buzele, să le binecuvântez cu rădăcini rupte
din pământul sterp...

Atunci, din mâinile mele, ar cădea ziduri...
şi tăcerea ta,
o dată cu ele...

Teoria...

vreau să mă nasc din nou
din trupul pe care-l frământi astăzi cu furie
din nefericirile tale aşezate spectaculos
în infinitul din piatră
te lupţi cu tine însuţi
cu oglinzile care zâmbesc sarcastic
(trebuie să inventăm un alt cuvânt
pentru a defini singurătatea, nu-i aşa?)
zâmbeşti tandru
inventezi dimineţi

desfăşori asfinţituri
ignori aşternuturi
mă umbreşti în dorul tău aprig
iar noaptea
îmi creşti sub inimă
peste sânii ce par
din emisfere diferite
le uneşti...

Aşa a apărut Universul.

Mâinile
Mâinile tale care m-au căutat atâta timp
S-au răzbunat şi s-au ascuns în părul meu
răvăşit orice gând de până atunci
aleargă haotic pe gât
atâtea hieroglife desenate pe corp
nu am avut niciodată şi atunci
Ochii mei au tăiat spectrul buzelor tale pe coapse
Sânii, ca nişte câmpii s-au ridicat
În faţa mâinilor tale şi le-a oprit
Ca să poţi să alergi cu degetele ruşinoase pe ei
Nici până acum nu ai realizat
Câtă istorie se scrie cu două palme
nemişcate
Mâinile noastre s-au reunit într-un
strigăt…

Remunerare
Mi-am îmbrăcat zâmbetul din dantela dăruită de mama
aşezată în colţ
o fericire aproape transparentă
în transhumanţă
câinii intră nebuni în mine
şi rod din arterele concentrate spre dor
aş fi vrut să mângâi încolţirile
gurilor de vânt unde
dincolo de mine îngheaţă plămânii şi uit să respir.
trag ultima privire şi ochii devin de sticlă
degetele poartă gustul amar al corpului tău

cu aroma sub unghii...
Ard în cenușa trupului tău
cu mirosul florilor de măr
Poartă-mă!

Mamei
poți privi cu tălpile
cerul
poți simți cum iarba
îți crește prin cap
și cum creierul tău
obosit de întrebări
prinde rădăcini
printre pietre

când stai mamă
cu capul în jos
brațele tale înverzesc
sînt pline de flori albe
de miresme
iar picioarele îți devin
ascensor către rai

când stai cu capul în jos
lumea pare normală
sărutul tău
dăruit mie
mă face pământ

pământul din care renaști
primăvara inimii mele.

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Adrian VIZIREANU

COPACI DE TIMP

Mereu mi s-a spus:
cînd vii, vii singur,
cînd pleci, pleci singur.
Cum să cred această singurătate,
cînd în mine s-au adunat toate ţipetele venirilor?!
Cum să cred această singurătate,
când din mine pleacă toate plecările?!
Între venit şi plecat sunt atît de plin
de crengile copacilor ce cresc din mine în mine, prin mine,
prin toate umbrele mele,
prin toate anotimpurile mele!...
Sunt atît de plin de copaci,
încât pădurile mileniilor nu ajung să umbrească preaplinul
cuvântului lăsat în mine ...
Sunt atît de plin de esenţa plinului,
încît timpul nu mai are loc în mine
şi se dă la o parte din eternul pietrelor drumului meu,
plângându-şi singurătatea...
Cum să cred această singurătate?!
Eu am pădurile mele de veniri şi plecări
atât timp cât există timp.
Ştiu, va veni ziua în care copacii îşi vor vedea de timpul lor,
iar eu de cîmpia mea...

Cecilia BIRCA

LIMBAJ MINIMAL

Lunecăm în valul iubirii cu grabă,
Vremelnici delfini ai bucăţii de cer.
Chemarea-ntre noi nu-ntrupează silabă
Iar saltul sincron adînceşte mister!

Pe însăşi mai marea - inima noastră,
Goeletă cu pânze de sunet uşor -
E limba secretă, de noi înţeleasă
Lansată la apă cu drept de-autor.

Subacvatic, ciudat se naşte, deci, briza
Cu rol de sonar în oceanul de doi
Cuvinte complexe îşi pierd deja miza;
Suspinu-i limbajul minimal între noi!

Alexandru IANCU

VIS

Mi-am sprijinit tîmplele
de albul colii de pe hîrtie
şi mi-am visat primul vers.
Fără a-i înţelege semnificaţia
am luat o sticlă de vodcă
şi m-am dus la Poet
să mi-l interpreteze.
S-a uitat la mine ciudat
prin ochii lui albaştri,
cînd l-am abordat cu :
– Permiteţi maestre?
– Mie să-mi zici mă,
ca lui Dumnezeu,
să ne putem apropia
sufletele.
Dacă te-ai ruga
cu Tatăl nostru
vă rog pe dumneavoastră
să ne daţi şi nouă pâinea
si cuţitul poeziei,
ai primi doar sarea
în ochi.
Acum stai jos,
ştiu de ce ai venit,
notează repede ca să nu uiţi
după ce ne îmbătăm.
Ceea ce ai visat tu înseamnă
că trebuie să scrii
pe limba tuturor,
fără teamă de cuvinte,
să te înţeleagă şi pădurea
şi urşii din bîrlog.
Nu te speria

cînd vei scrie cuvîntul mor
de criticii flămânzi
de sângele tău tânăr
care-ţi vor sări la beregată
să vadă dacă eşti
cu adevărat pregătit
de moarte.
Nici de viaţă nu ai fost
cînd ai ieşit gol
din pîntecul mamei tale.
Să scrii natural
ca o respiraţie,
să se regăsească în tine
deopotrivă aerul şi păsările.
Ignoră curioşii
care atunci cînd vei descrie
singurătatea cuvântului
prin cîntecul ermetic al cucului
vor veni să te întrebe cu cine?
Şi cel mai important,
atunci cînd nu plîngi,
să taci mult în poezia ta,
ca să te înţeleagă şi pietrele.

Cristiana ILIUȚĂ

ÎNCĂ O PRIMĂVARĂ

Răscruci de anotimpuri mă-ntreabă unde merg,
Ce sunt, ce-am fost, ce gânduri mai am vieţii a spune
Şi ce iluzii moarte aş mai putea să şterg,
Iar dacă stele cad, ce vis îmi mai rămâne...

Mai rătăcesc în toamnă, în clipe de visare,
În gândurile mele au ancorat poeme,
Rupând zăgaz în suflet, dând versului culoare,
Curgând ca un izvor, ce-n colţ de stâncă geme.

Aş ruga Universul să îmi mai dea, o dată,
O sfântă primăvară, să-i simt fiece floare,
Aş şti să-nvelesc muguri, în palme, sfărâmate
Aş ţine lacrima-ngheţată şi ultima ninsoare.

De m-aş mai naşte iar, aş zăvorî lumina,
Aş şti ce e răbdarea, în inimă mi-aş face sfânt altar,
Aş strânge-n palme, rouă,s-o pun la rădăcina
Copacului, care-ntre alb şi negru îmi va fi hotar.

Şi de n-aş mai putea să am încă o viaţă,
M-aş înnoi, prin rugă, la început de timp,
Să simt surâsul cald din orice dimineaţă,
Să gust îngemănarea din orice anotimp.

Aşa cum nu pot pune zăbrele unei flori,
Nici albatroşi albaştri, în colivii să-nchid,
Iar vântului, de-adie, nu pot să-i smulg fiori,
Nu pot o altă cale, acum, să mai deschid.

Oana FRENȚESCU

NINGE ALBASTRU
Ninge albastru pe veşnica rană,
sângele a uitat să mai cânte,
mersul e tot mai rărit,
secundele se-nvîrt rotund
murind în eternitate.
Pe hîrtia cu mirosul cald
cuvântu-i clădit fără umbră,
un vers răsturnat rămâne nescris,
mai mult de atât el pare că plânge.
Afară e rece şi-i frig,
pereţii sunt murdari de întuneric
mai bine dorm pe umărul tău
respirând odată cu tine,
tăcerile mor şi visele vin,
deodată e cald şi e bine.

Negru OPAC

POEM-FANTOMĂ
Pe sîrmele de rufe din balcoane, întuneric.
În baie, între spuma de ras şi apa de gură, întuneric.
Întuneric pe stradă,
pe monitoare,

pe buzele tuturor, întuneric.
Astăzi nu se aprinde nicio lumină.
O tânără găteşte
o bucată de carne imaginară
pentru iubitul imaginar.
Părul nu îi stă aşa cum şi-a dorit pentru întâlnire.
Cît fierbe carnea
scurtează din şuviţe
în întuneric.
Un puşti fură din cutia milei în întuneric.
Preotul pîndea în întuneric.
Cînd la Vaslui
o femeie a fost bătută şi violată,
unii dintre noi au spus întuneric"
şi l-am simţit prăbuşindu-se în noi.
Acum fiul ei
învaţă despre lume
muşcînd din lucruri,
devine bărbat hrănindu-se cu o bucată
de carne imaginară,
gândindu-se la femeia care se face frumoasă pentru
el în întuneric.

Maria-Ileana TĂNASE

ALTOIRE

Cuvintele au amorţit sub talpa timpului
şi pe sub porţile nopţii,
gândurile sălbăticite,
scormonesc până ajung,
acolo, unde foşnesc fără restricţii,
un fel de „poiana lui Iocan''.
Dar şi-n vara asta gândurile se iubesc,
iar cămaşa tăcerii, încă,-n trend,
şi-a desfăcut nasturii, coloraţi-n roz,
doar prin poeme,
drenaj de inima albastră.
Pe ghimpii întrebărilor,
din primăvara cu verde-ncărunţit,
i-am altoit... sunt bonţi, nu mai străpung
cearceafurile minţii, chiar dacă,

privirea mea în somnul tău se scaldă...
doar cotele viselor sunt în scădere.

Steluța CRĂCIUN

MARE NOSTRUM
Doarme-n nisipul argilos, sărată,
o mare scufundată-n vechi tărâmuri,
spirala calcaroasă de-şi arată,
tu la ureche cîntecul îi murmuri.

Pe stratul gras, acoperind istorii ,
în mări de aur, somnul coace macul,
pe maluri, pîinii albe, peremptorii,
atrag perfid şi-adorm pe veci gîndacul.

Când eşti copil şi scormoneşti în joacă,
mai dai de-un ciob înscris - sau ţi se pare,
îl ţii o zi, apoi îl pierzi – ce dacă?
pământu-i plin de semne sub picioare!

Verigă prinsă-n lanţ de redundanţă,
cu locul tău dezvolţi afiliaţii -
eşti liniştit şi eşti în siguranţă:
te protejează larii şi penaţii.

Viorel CRÂNGAŞU

COPACUL GEAMĂN
Mi-am lipit tâmpla de tâmpla unui copac geamăn
Să privim cerul lungiţi
Din ochii lui orizontul fugise
Din ochii mei nu dispăruse nimic
Prin venele lui zvâcnea oxigen fără factură
Prin venele mele nu zvâcnea nimic
El avea deasupra o coroana imensa de cerb verde
Eu aveam deasupra o stea căzătoare...

"Ştii frate Cain" mi-a şoptit copacul "
e pentru prima oară când văd cerul lungit
ca voi oamenii, asta înseamnă că am devenit şi eu om!?"

N-am ştiut să-i răspund
Speriat
L-am lipit la loc de pământ şi de cer
Apoi am fugit, l-am lăsat
Singur
În Pădure...

Evelyne Maria CROITORU

CU SUFLETUL LEGAT LA OCHI

Cu sufletul legat la ochi alergam,
Căutând înfrigurat
Să cuprind distanţa dintre
Tu şi eu.
Ştiam că neînţelesuri târzii,
Se vor ruga la aerul desfrunzit
Şi se vor îngropa în timp.
Îmi scăldam înţelesurile
În tine,
Şi tainele şi visele,
Iar apoi îşi sugrumam ecoul...

Cu sufletul legat la ochi alergam.

Pipăiam vibraţia setei de tine
Încinsă, şopteam ţipete,
Mingi de foc.

De ce îşi îngropi sufletul?
De ce nu mă mai poţi cuprinde
În mirosul albastru,
Al cerului
Şi mă laşi, străină, inimii mele?

Mihai MERTICARU

SONETUL LUI ADAM

O simt în preajmă şi aud dulci şoapte,
Dar nu văd măcar o umbră prin aer,
Deşi cu păru-i lung ades mă-ncaier
Şi-mi pare că lupt cu-a vrăjilor noapte.

Torc multe întrebări din albul caier,

Dar,încă, răspunsurile nu-s coapte.
Eu cred că-n piept îmi bat inimi vreo şapte
Şi nu-nţeleg ce-i cu atâta vaier.

Iau totuşi hotărârea epocală:
Imensul gol din univers să-l astup,
Chiar dacă cere prea multă migală.

Astfel, încep spectacolul de gală;
Nu stau mult pe gânduri, în două mă rup
Ca să-i fac rost şi Evei de un trup.

Eugen BARZ

LIBER
în oglindă ridurile
stau semețe sub lentilele groase
părul meu alb curat
mîndria mea
uniforma ca de elev
îmi oferă aceeaşi emoţie
briciul vieţii nu-l simt
sunt un fost un elev silitor
învăţ dragostea
printre copacii cu rod
şi potecile sterpe
dezordonat
dar biruitor
cu un magnet sub coasta stângă
să vă atrag
ca pilitura de calitate
evaluez îngăduitor prieteniile
şi dezamăgirile
zburdalnic printre tractoarele copilăriei
praful bărăganului şi pulberea de aur a bisericii
castel pentru mine,
prizonier nevindecat

POEZII DE IERI PENTRU AZI

CORESI

(?-1583)

VECHI TRADUCERI ŞI PRELUCRĂRI ROMÂNEŞTI

DENTRU MATHEI SFÎNTÂ BUNA VESTIRE [PREDICA DE PE MUNTE] 5/3-11

Ferecaţi measerii cu sufletul/ că acelora e împărăţiia ceriului.
Ferecaţi ceia ce plîngu-se/ că aceia mîngîia-se-vor.
Ferice blînzii,/ că aceia îndulci-vor pămîntul.
Ferice flămînzii şi însetaţii pentru dreptate/
că aceia sătura-se-vor. [...]
Ferice curaţii cu inima/ că aceia Domnul vedea-vor.
Ferice pace făcătorii/ că aceia fii Domnului chema-se-vor.
Ferecaţi goniţii prentru dereptate/
că acelora e împărăţiia ceriului.
Ferecaţi seţi cînd împuta-vor
voao şi goni-vor pre voi
şi zic tot reale cuvinte pre voi mint pentru mine.

Tetraevanghel, 1560-1561,
Crestomaţie de literatură română veche, 2984, vol. I, p. 68

RUGĂCIUNEA LU MOISII, OMUL LU DUMNEZEU, 89

Doamne, nădeajde fuseşi noao în rudă şi în rudă.
Ainte pînă codri nu fură şi să se facă pămîntul şi toată lumea,
de veac şi pînă la veac tu eşti.
Nu turna omul în smerenie
şi zis-ai: „întoarceţi-vă, fiii oamenilor".
Ca o mie de anii între ochii tăi. Doamne,
ca zi de ieri ce trecu şi straja nopţiei.
Şi o-cărîrea lor încă va fi;
demîneaţa ca iarba treace-va.
Demîneaţa înfluri-va şi treace-va,
e seara cade, vestejaşte şi usucă-se.
Că cumplimu-ne cu mînia ta
şi cu urgia ta turburămu-ne.
Pus-ai fără-legile noastre între tine
şi veacul nostru în luminatul feaţeei tale.
Că toate zilele noastre s-căzură
şi cu mînia ta cumplimu-ne.
Anii noştri ca painjina învăţară-se,
zilele aniilor noştri într-înşi şaptezeci de ani;

e să e în virtute, optzeci de ani,
e mai mult de ei, munci şi dureare.
Că vine blînzie spre noi şi învăţămu-ne.
Cene ştie ţimearea mîniei tale
de frica ta băsăul tău cură?
Dereapta ta aşa spune-mi
şi ferecaţii cu inerna în mîndrie.
Întoarce, Doamne, pînă cînd,
şi rugat fii spre şerbii tăi.
Împlumu-ne demîneaţa de milostea ta, Doamne,
şi foucurămu-ne şi veselimu-ne
în toate zilele noastre. Veselimu-ne
derept zile -ce într-înse plecatu-ne-ai
şi anii într-înşi văzum rău.
Şi caută spre şerbii tăi şi spre lucrurele tale
şi dereage fiii lor.
Şi fie lumina Dumnezeului nostru spre noi
şi lucrurele mîinilor noastre dereage spre noi
şi lucrul mîinilor dereage.

[Psaltirea slavo-română], 1577,
Crestomaţie de literatură română veche, 1984, vol. I, p. 79-80

ŞEDEREA 14. RUGĂCIUNEA MEASERULUI CÎND OŢĂRAŞTE-SE ŞI ÎNTRE DOMNUL VARSĂ RUGĂCIUNEA SA, 101

Doamne, auzi rugăciunea mea şi strigarea mea cătră tine să viie.
Nu întoarce faţa ta de mine;
în ce zi tînjesc, pleacă cătră mine ureachea ta.
în ce zi chemu-te, curînd auzi-mă.
Că periră ca fumul zilele meale
şi oasele meale ca uscarea uscară-se.
Vătămat fuiu ca iarba şi uscă-se inema mea,
că uitai să mănînc pîinea mea.
De glasul suspinilor meale, lepiră-se oasele meale peliţeei meale.
Podobii-mă nesăturatul pustiiei.
Fui ca de noapte corb în turn.
Prevegheiu şi fuiu ca pasărea ce însingură-se în zid.
În toată zi împutară-mi dracii miei
şi ce lăuda-mă cu mine jura-se.
Derep ce cenuşe ca pîinea mâncai
şi bearea mea cu plîngere mestecaiu;
de faţa mîniei tale şi de urgiia ta,

că rădicaşi, aruncaşi-mă.
Zilele meale ca umbra trecură
şi eu ca fînul secaiu.
E tu, Doamne, în veac lăcuiaşti
şi pamentea ta în neam şi în neam.
Tu întru înviere miluişi Sionul
că vreamea să miluieşti el,
că vine vreamea.
Că dulce vrură şerbii tăi pietrile lui
şi ţărîna lui miluiră.
Şi spămînta-se-vor limbile de numele Domnului,
şi toţi împăraţii pământului de slava ta.
Că zideaşte Domnul Sionul
şi iveaşte-se în slava sa.
Şi căută spre ruga plecaţilor,
şi nu trecu rugăciunea lor.
Să se scrie aceastea în neam altul
şi oamenii ce se zidesc laudă Domnul,
Că plecă-se den naltul sfinţiei sale,
Domnul den ceriu spre pămînt căută.
Să auză suspinele ferecaţilor.
Să dezleage fiii omorâţi.
Spuiu în Sion numele Domnului
şi lauda lui în Ierusalim.
Când aduna-se-vor oamenii depreună
şi împăraţii să lucreaze Domnului.
Răspunse lui în cale virtutea sa,
Scădearea zilelor meale spune mie.
Nu rădica mine în premiezare zilelor meale,
În neamul neamului anii tăi.
Întru începute tu, Doamne, pămîntul urzişi,
şi faptele mînilor tale sânt ceriurele.
Eale pier, e tu lăcuieşti,
şi toate ca cămaşa învechescu-se
şi ca veşmînt învolbi-le şi schimbă-se.
E tu acela eşti şi anii tăi nu scad.
Fiii şerbilor tăi întra-vor
şi sămînţa lor în veac derege-se.

[Psaltirea slavo-română*]*, 1577
Crestomaţia de literatură română veche, 1984, vol. I, p, 81-82

ARTE POETICE LA ROMÂNI

I.L. CARAGIALE

...Era o excelentă şcoală de croitorie cursul meu cu deviza clasică „*Le style c'est l'homme*", unde am învăţat să croiesc fel de fel de haine, să le repar şi să le scot petele; dar unde niciodată n-am aflat anume pentru uzul practic ale cui sînt acele minunate şi deosebite veşminte; şi, necunoscînd muşteriul, se-nţelege că n-am învăţat nici cum se ia măsură. Am învăţat croitoria fără a mă gîndi o clipă că este o artă al cărei scop ar fi să îmbrace trupul cuiva.

Aşa, cînd am ajuns şi eu calfă şi am voit să lucrez pe seama mea, cînd mi-a venit şi mie un muşteriu, o idee, să-mi ceară o haină ca să se poată prezenta în lume, am pus mîna, aiurit, în grămada de veşminte şi am trîntit în capul blond şi buclat al unui copilaş de prinţesă o mantie largă de pelerin nespălat, în spinarea unui arlechin şui, o largă purpură imperială, iar pe umerii mîndri ai unui tînăr Cezar, o cazacă pestriţă de paiaţă cocoşată.

Şi le-am dat drumul în lume aşa, şi lumea, care judecă pe oameni după veşminte, cum spune înţeleptul Nasr-ed-din-Hogia, a dat de pomană copilaşului prinţesei, s-a prosternat înaintea arlechinului, iar pe tînărul meu Cezar l-a fluierat şi huiduit!..."

– „Îl prinde sau nu-l prinde – iată două expresium populare româneşti foarte ciudate, în cari încape tot înţelesul frumosului...

...Aşa e şi-n arhitectură, aşa şi-n muzică. înşiră cit poftești colonade după colonade; aşază-le deasupra domuri şi domuleţe; îngrămădeşte pretutindeni decoraţii; întrebuinţează zece contrabase, opt tromboane, patru tobe mari şi patru sute de voci – degeaba, dacă nu te prinde.

Aşa e şi-n literatură. Toarnă sute de mii de versuri ori de rînduri în proză; cîntă toate stelele, luna, soarele, patimile, nimicnicia, eternitatea – degeaba, dacă „nu te prinde..."

– S-o luăm, aşadar, liniştit, băbeşte.

Mă rog, ce este o operă de artă?

...O picătură de rouă ce cade din înălţime reflectă din pereţii ei tot văzduhul; ceea ce e fără margini în afară, se adînceşte înăuntrul ei, afundîndu-se iar fără margini. Aşa e sufletul omenesc, o oglindă...

...Atîta trebuie oglinzii: să aibă darul de a reflecta; încolo, fie sferică, fie tăiată ca diamantele-n faţete, fie achromă sau colorată în orice chip, ea îşi va păstra mereu un mod acelaşi de oglindire; totdeauna va fi un chip constant de raporturi între ce şi cum se oglindeşte.

Care va să zică, aflîndu-ne în faţa unei opere de artă, ceea ce ne importă e să vedem: există într-însa echilibrul acela, acel chip constant de raporturi între ce şi cum e oglindit?"...

– „A crea – a apuca din haosul inform elementele brute, a le topi împreună şi a le turna într-o formă, care să îmbrace ol viaţă ce se diferenţiază într-un chip absolut hotărît de tot ce nu este ea – aceasta este puterea naturii şi a artistului.

Şi această putere, la artist o numim talent".

– „Talentul este deci puterea de expresivitate o au îndeosebi unii, pe lîngă iritabilitatea ce au toţi".

– „Cu toate astea, daţi-mi voie să vă spui ceva care de mult îmi stă pe inimă. Mai totdeauna s-a luat la noi pasiunea drept talent. Aşa, de pildă, cutare băieţoi, de prea mult somn palid şi cu ochii în fundul capului, puţin cam sărit, pentru că, tot studiindu-şi chipul în oglindă, într-o zi i s-a părut că are în obraz ceva cam aşa din trăsăturile lui La- martine, suferă grozav de patima poeziei. In toate dimineţile şi serile, în pat, la masă, pe stradă, în trăsură, în cafenea, în prăvălia lui Sutzian, încercîndu-şi o pereche de ghete, în locuri publice şi private, el are condeiul de plumb gata a-şi aşterne pe carnet, fără voia lui Dumnezeu, apropos de fiecare ocaziune, cîteva strofe pline de dulceaţă. Se scoală dimineaţa; slujnica îi aduce de spălat; e frumuşică; el o priveşte, lasă săpunul din mînă şi-i trînteşte un sonet dulceag, care, după ce face omagii darurilor fireşti ale slujnicei, culminează cu versul:

„Dar ce folos, iubito! Păcat că eşti servantă!!!"

(„E estetic, fiind natural şi logic"... Deşi... „Ceea ce se numeşte *le coup de foudre* – dragoste ca trăsnetul – se explică, mai mult decît la oraşe, la ţară, unde nu se pomeneşte încă de paratonere...").

...Iese din casă şi, trecînd pe bulevard, fireşte trebuie să-l ia pe Mihai Viteazul la refec: *Strofe la marele Mihai cel mare.* Dacă merge seara la cafenea şi se înfierbîntă de discuţiuni politice, stropite cu bere, în furoarea lui, aici, pe loc, dăruieşte posteritatea cu o bucată aleasă: *La ţeara patria* şi *mamă dulce* şi *iubită.* Pe fiece zi, face cîte cinci bucăţi. Socotiţi şi vedeţi că pe an, dacă Pythagora merită crezămînt, produce cîte o mie opt sute doua zeci şi cinci.

Dar talent!...

Critica a găsit cu cale că băiatul merită un jeţ în Parnas, lîngă al lui Alecsandri, decanul din partea locului; şi publicul a rămas uimit de solemnitatea faptului recunoscînd, fără să se ştie Cam de ce era vorba, că... Critica are dreptate.

Şi închipuiţi-vă că nu s-a găsit pînă azi nimeni care să facă critica Criticei, şi să ţi-o ia la frecuş ţeapăn, şi să-i tragă o învîrtitură să

pomenească şi morţilor.

Am să mă gîndesc d-aproape la asta şi poate să le-o trag chiar eu”...

„Dante a fost un pasionat nebun de politică... răzvrătitor; amestecat în oribilele războaie ale anarhiei italiene; bătut, fugar din cetatea lui prin munţi şi cîmpii? gonit din „ingrata” lui patrie, pe care ajunge s-o blesteme; oploşit de pomană la vrăjmaşii ei! („Ai să vezi numai ce acră ţi-e pîinea altuia şi ce greu e să sui şi să cobori scările lui!”); mort şi îngropat în pămîntul... „altuia!”.

...L-a împiedicat asta să lase ce-a lăsat în urmă-i? Ba, dimpotrivă... Fără atîtea necazuri, _ tăvăleală şi îndîrjeală, nu lăsa ce-a lăsat spre gloria patriei lui şi spre onoarea omenirii”.

«Să presupunem că Eminescu (...) ar trăi şi ar veni să spună (...):

„Pînă mai deunăzi stăm deoparte şi mă uitam cu dezgust; dar, încetul cu încetul, dezgustul s-a prefăcut în durere, într-o durere ce parcă nu mai încape în versuri, încît încep să mă întreb dacă e o datorie să intru în luptă...

„Ce-aş putea să-i spun?... să-l povăţuiesc a-şi înghiţi durerea şi a nu încerca uşurarea ce-i pare omului (ca şi mie) că şi-a găsit-o? Cum, adică? De hatîrul meu, pentru a-mi da versuri care să mă amuze pe mine cînd am vreme de pierdut, să renunţe el la irezistibila-i pornire sufletească, la îndemnul strigător al conştiinţei sale revoltate?»...

...Şi doar literatura şi arta n-or fi avînd pretenţia

să fie la noi nişte decoruri... pentru luxul vieţii noastre moderne”.

„Cînd, afară în lume, la lumină, sună trîmbiţe de bătălie, să stai să faci în umbra odăiţei tale jocuri de „pacienţă” – asta e treabă de babă surdă, un bărbat în putere...”

„Artistul trebuie să fie bărbat – muzele femei”.

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Mihai EMINESCU

ANDREI MUREŞANU
– TABLOU DRAMATIC ÎNTR-UN ACT, ÎN LIMBA POLONĂ

Nu ştim dacă poemul dramatic *Andrei Mureşanu* de Mihai Eminescu a fost tradus în alte limbi în afară de polonă[1]. Mai degrabă, nu. Nici Zegadłowicz, nici Dobrowolski şi nici Bieńkowska nu l-au introdus în florilegiile realizate în 1933, 1960 sau în 1984. A fost tipărit şi publicat în marea *Antologia de poezie românească* apărută în 1989, Travaliul transpunerii n-a fost deloc uşor. Versificaţia în limba polonă te duce cu gândul la prozodia Străbunilor de Adam Mickiewicz. Nu ştim dacă în acest secol în care poezia este destul de marginalizată, deseori în tiraje de 100 de exemplare, va mai găsi un poet ca Holda care să mai traducă acest poem cu atât dăruire şi atâta har.

Andrei Mureşanu
/Obraz dramatyczny w jednym akcie/
Osoby: Mureşanu, Śmierć, Geniusz światła

/Scena przedstawia dziko romantyczny pejzaż w górach. Z jednej strony skalne urwiska i złomy, z drugiej jodły czepiające się szczytów, powalone przez wichury i ulewy. W głębi dymiące ruiny wsi, chaty rozrzucone jk wielkie gniazda w zagłębieniach skalnych. Bliżej stara poczerniała dzwonnica cerkwi. Cerkiew o wielkich okratowanych oknach, nadwątlone ściany, dach z czarnych omszałych gontów. Na proscenium leży zmurszały pień, na nim siedzi zamyślony Mureşanu. W tle bory i góry. Dzwon bije głucho dwanaście razy. Mureşanu wstaje./

Zadrżała północ w sercu miedzianego dzwonu
Z wieży kamiennej. W zaprzęgu cichych gwiazd
Śpi jasnowłosy księżyc. Przez bramy wieczności
Ani czas nie przepływa, ni sny o potędze.
Dusze tędy nie wchodzą, ni wyjść stąd nie mogą.
W rześkim powietrzu nocy od chłodu stężałym
Księżyca uśpionego słaby blask przenika
Do głębi moich piersi, budząc dawną gorycz.
Bo kiedy sen, brat śmierci, stuli swoje rzęsy,
Pomroką świat zalegnie, zasnuje martwotą,
Że myśl zaledwie przemknie jej krainą,
Nurzając chłodne skrzydła w złotych zamarzeniach,

[1] în traducerea poetului Edward Hołda (1924-2016), redactor la mai multe publicaţii literare în anii 60-70 ai secolului trecut, printre care renumita Wspołczesność şi Literatura.

Słodką święconą wodą czoło świata muśnie
I uśpi jego grzechy, a zazdrość przygasi,
Czyje to oko czuwa, a dusza się dręczy?
Kto zawodzi w żałobie, struny liry targa?
To ja! Oglądam przeszłość, jej obraz pierwotny,
Namalowany mocą złych przeznaczeń,
I myśl moja nie może rozedrzeć zasłony,
Zza której potężnieje nadchodząca przyszłość.
Pieśń? Choćby najwznioślejsza, najśmielsza, to tylko
Czczy pogłos fal strasznych, wysokich, huku rzeki,
Której nie widzisz. To czas, jego fale. To on,
Który tę przyszłość w mgnieniu czyni już minioną.
Patrzę skroś losu, widzę jak noc się rozsłania,
Z zamierzchłej, we śnie oto świat nowy się wznosi,
Ale moc owa, ramię, które go podźwiga,
Roztrącając ciemności i przędąc nić trwania,
Tajemnica ta, przecież nadal mi nie znana.
Ach! Przeszłe wydarzenia historia opiewa,
Które przyjść mają, cień rzucają gęsty
Na dzisiaj tężejące we wrzawie i zgiełku.
Dlaczego wszystko dzieje się, jak dzieje,
Któż powie? Czyj zamysł, jaka niezbadana wola
W rwącym nurcie istnienia, przeplątaniu rzeczy?
Traf ślepy może tylko, bez sensu, bez celu,
Jest przewodnikiem czasu? Mogłoż być odmienne
Cokolwiek niż istnieje w obecnej postaci?
Czy rządzi tym konieczność, zimna, nieuchronna?
Lecz skoro musiało stać się nie inne, niż jest,
Jakież są prawa przyczyn? Jakie to i prawo
Wywyższa jeden naród, by ciemiężył drugi?
Czy jest w tym sprawiedliwość, czy jedynie
Okrutny, ślepy wyrok niesprawiedliwości?
Jeśli oprócz ksiąg starych, wszelako bez wskazań,
Nigdzie oparcia dla mego narodu,
Któż mi odpowie, jak miałbym weń wierzyć
I w jego przyszłe życie szczęśliwsze niż dotąd?
Gdyby chociaż raz jeden mógł dostąpić dobra,
Uwierzyłbym, to tylko bezwiednie przypadek
Gromadził przeciw niemu tyle wciąż nieszczęścia,
Z niczyjej winy w moim spustoszonym kraju.
Jednak to nie bezwiedność. To skutek z zamiaru,
Cel wyrachowany, aby ten właśnie naród
Tak ciężko doświadczyć. To zło, samo zło. Jądro

Świata. W to mi wierzyć. Księgi dziejów
Pisane wiekuistym złem.
Władny i silny,
Jeśli ugniesz i złamiesz słabszego od siebie,
Toś tylko śmiały i dzielny. Rozparty pychą,
Aby jej tylko inny też pychą nie dotknął,
Toś człowiek honoru. W niesławie, ale żądny
Sławy , to raptem mierzysz wciąż wyżej, zaś wielkość
Czynów podnietą. Próżności tak przepełen,
Że nawet niebo, sądzisz, słucha twego słowa,
Łąską cię darząc, kiedy raczysz się umartwiać
W obłudzie zakłamania, toś tylko pobożny,
Bodaj święty. I żeby to jedynie ludzie
Tak cię wielbili; te twoje czyny, obłudę
I pychę; lecz i narody.
Jakże, o, jakże
Bezrozumny, jak głupi jest tłum; jak się łudzi,
Że w rękach swoich dzierży los i przyszłość świata,
A za rękę się daje prowadzić przebiegłym.
Jeśliś z urodzenia
Chociaż na tyle bystry, aby to nie uszło
Twojej uwagi, za nic, za darmo, zimny
Użyj tego tłumu, rozjątrz jego krwiożerczość,
Weź ten jego bezrozum, a wspomóż obłędem,
Uczyń z nich drabinę ku własnemu bogactwu,
Szczytowi wyniesienia, udawaj, jak umiesz,
Piękne przymioty/nazwiesz je, jak zechcesz/,
Pochlebiaj, ile potrafisz, próżności ludzi,
Na rękach cię poniosą, mienie i życie
Oddadzą za ciebie. Ale im zamilcz prawdę;
Skłam ją; powiesz, ukamienują, ukrzyżują,
Marnie skonasz, nikt twojej nie opłacze śmierci.
Przecież
Jaki to skarb cenniejszy znaleźć możesz w życiu
Ponad ten, że pragnienie spełnisz cudzym kosztem.
Słuszną jest bowiem rzeczą, a i sprawiedliwą,
Aby głupcowi ciężar, a mądremu rządy.
Po cóż by się tak zresztą podzieliła ludzkość?
Po co istnieli głupcy i po co przebiegli?
Czy prostak nie zasłużył, aby go ujarzmić?
Czy nie widzisz, jak z serca sobie tego życzy?
Jakiego losu mógłby wreszcie pragnąć
Niż w stadzie iść za dźwiękiem sławnego imienia?

I umierać dla nędznie mu składanej mrzonki?
A czy i też nie widzisz, jak tacy w natchnieniu
Wielbią to nawet, co ich przywodzi do zguby?

Zniwecz do szczętu szczęście całego narodu,
Spokój i trud stulecia, będziesz bohaterem.
Nieprzytomna z radości ciżba cię powita
Laurem na skronie. Naród, który się wynosi
Na grzbietach innych, ten naród jest wielki,
Tym większy, im czarniejszą utwierdzi się krzywdą,
Swe dziedziny osadzi w tępszym okrucieństwie.
Powszechna sprawiedliwość, oto czego
Znienawidziła przemoc. Nic nie jest niczym,
Gdy rządzi tylko siła. Dwojga nawet brak
Dla jednej dobrej sprawy; zło w siebie chłonie
Mnie, ciebie, całe narody; ten kiełek życia,
W każdym zachceniu, w myśli każdej, w każdym czynie,
Zło. To wieczne zło.
Zazdrość, na przykład, to matka równości,
Natomiast obrona przed krzywdą nawzajem
Od siebie, to sprawiedliwość. Zatem im ludzie
Gorsi, tym sprawiedliwość lepsze. Tedy bądźcie
Źli , a dopniecie celu. I tym wspanialszego,
Im bardziej źli będziecie. Bądźcie źli! I oto
Ta zasada, która stwarza wszystko. Bądźcie źli!
Pozwólcie innym, głupszym, wierzyć w dobro.
Pomyślcie, otwórzcie szerzej oczy, ujrzyjcie,
Świętość i dobro, przecież to tylko dla głupców.
Odkądeście na świecie, jakież to wam prawa?
Ale ciężary, owszem, to wasza powinność.
Więc i powinność wasza to karmić ciemięzców.
Bronić ich krwią własną, bo ono to bracia.
Zamiast zetrzeć łeb żmii, wyhodowaliście
Ją taką, że was w oplotach zadusza.
Od wieków popi łudzą zadośćuczynieniem,
Za każdą winę kara, czyn dobry – nagroda,
I tysiące tysięcy w lęku i nadziei
Przechodzi oszukanych obok źródeł życia.
A jeśli tylko całun i gwoździe trumienne
Zapłatą są za cnotę?
Pokorny kto, niech czołga się w pragnieniu,
Wy do dna pijcie chwile, którąście chwycili,
Ona jedynie pewna, w niczym innym nigdy

Wasza przewaga, szczęście, śmiałość, błysk dowcipu.
Jeśli nawet przez bojaźń zawodu czy wstydu,
Podłości owych w księgach dziejów nie rozeznasz,
To i też oczu swoich przed nimi nie skryjesz,
Wszędzie, jawnie, w nie skrytym przed nikim bezwstydzie
Panoszy się zło i tylko zło. Czas mierzy się
Postępem zła. Zło, zło i nienawiść. Nie ma ich,
Nie ma dziejów. Krzywoprzysiężna, zawistnie niesyta,
Krwi żądna jest cała ludzkość, plemię ciemięzców
Ziemi, ta rasa panów nad wszystkim, co żyje,
Ze zła, dzięki złu, dla zła, aż na sam wierzchołek
Wspięta po żywych stopniach innych bliższych istot.
Czy kto gdzie kiedy widział, żeby dobry naród
Był wielki? Wielki jest, jeśli podły, żarłoczny,
Drapieżny, sam pragnie strawić wszystko, a wszystkim
Zagarnąć; sam żyje dobrze, innym wzbrania żyć.
Ale jeśli już dojrzał, aby być szlachetnym,
Odnaleźć w sobie i umysł i duszę, wtedy
Śmierć mu. Upadek i śmierć, nic ich nie uchyli.
To zło, to tylko wieczne zło przeżywa.
Bodaj czyn serca, a wiedzie do zła, tworzy się
Gleba pod jego nasienie.
Ulituj się
Nad bliźnim, on ręką, którą chleb twój przyjął,
Pierwszy podniesie kamień, aby rzucić w ciebie.
Daj mu zaszczyty, godność, on za to ostatni
Ledwo spojrzy ku tobie, gdybyś upadł. Jakiż
To przewrotny zamysł. Jaka potęga życia
W słodkim ziarnie zła!
Co przeciw, jakie dobro w duszy waszej,
Która ma wierzyć we sny, w rojenia dla dzieci.
Niech ona sama z siebie wznieci się potęgą,
Niech w zrywie dumy wyzwie i zetrze to piekło,
Nawet gdyby pan jego, Szatan, klął się Bogiem,
Że to z jego przymusu ta otchłań oszustwa,
Ten przewrotny zamysł, ta podłość, krzywda, kłamstwo,
Chytrość i głupota; że to jest boże dzieło,
Bóg stworzył ten świat.
Szatanie! Geniuszu rozpaczy!
Teraz, kiedy ten bezmiar tak się wzburza we mnie,
Pojmuję ciebie. Czelny twój rozumiem zamysł,
Poderwać w buncie piekło i cisnąć je w gwiazdy,
Z dnem dna wywnętrzyć otchłań i rozproszyć w słońcu,

W zamęt miotnąć galaktyki, w głuchy zgiełk chaosu.
Niebiosa! Tak, tyś przecież wiedział, że to właśnie tam
Uczczonym Bogiem zło wieczne zasiada na tronie,
A ciemne, tępe wieki wielbią go i wieńczą;
Tyś przecież wiedział, że jak jest, tak być nie może,
Moc krzywdy nie może panować bez końca.
O, gdybym to mógł ujrzeć, patrzyłbym w zachwycie,
Jak ten rozmach wniebomiotnięcia, ten nawalny
Poryw strąca gwiazdy z firmamentu, rozrzuca
Chmury po im roztrzaskanym lodem, przewala
I druzgocze świetliste zamki sfer niebieskich,
Że z nich tysiącleciami czas upływa w bezkres
Czczej nicości, błędnego wiru pomieszania,
Wzniecając w czarnej pustce wybuchy zagaśnięć.
Ale widzę przecież, ten wir błędny to świętość;
Widzę, wiem, to jest i ten, taki świat, pochodnie
Słońc dokoła; pochodnie słońc migocą w tym wirze,
Zapalają się, gasną. Nicość, całun śmierci
Na świecie, który zginął, na światach zginionych.
Widzę, wiem, czyje to jest dzieło, ta daremność,
Ten kres, to zniszczenie, skoro twoje, Szatanie,
Uwierzę, żeś zwyciężył, ty, Archanioł śmierci.
Uwierzę, bowiem skoro jesteś nim, to jesteś
Prawy, gdyż jedynie śmierć jest prawa śród świata,
I ci, co jej służą, tylko ona i oni
Nie podlegli złu; jej wyłącznie, śmierci,
Zło przenigdy nie zwycięży. Reszta proch i pył,
Proch i pył cały wszechświat. Nie zgrzeszyłeś niczym,
Od samego początku zła glina stworzenia,
W buncie wobec nie biosów upadłeś bez winy.
O losie przeklęty, jak ślepe twoje ziarna,
Każdemu dajesz, czego wcale mu nie trzeba,
O losie, losie, zbaw mnie, ocal, nie od innych,
Lecz ode mnie samego. Tyle jadu w duszy,
Tyle goryczy w myślach, że gdybym odetchnął
Do głębi, zatrułbym czasy, co mnie skazały
Na życie.
Boże, który przenikasz
Bezkres, wybacz tę gorycz, daruj, żem jej uległ,
Sędzio Wszechmogący, kto wie tak jak ty,
Że klęska zwodzi myśli
I gna je na przekór.
Zegar nie idzie naprzód,

Lecz się cofa.
I nie ma zbrodni, wszystkie
Też tylko odwrócenie
Dobra.
Zamilcz, dumo, nie wzniecaj tak zapamiętale
Tego niezmierzonego zgiełku przeciwności,
Co mi rozum rozdziera drzazgami błyskawic.
Wszechmogący Boże, wyrwij z ust moich tego
Złego ducha, co miota przez nie przekleństwa
Zagłady, zstąp we mnie, spraw, abym przyznał, żem jest
Twoim słabym tworem. Nie dozwalaj mi złudzeń,
Żem pyszny, przeogromny, boś ty mnie potępił,
Ja sam zstąpię do piekieł we wrzawie demonów,
Jak ich władca. Władca tych duchów zagłady!
Co za pokusa! Serce moje, ucichnij,
Już dosyć tej męki, zbłąkana myśli moja
Nie roztrząsaj ruin!
O niebiosa, rozłogi zasiane zbożem gwiazd,
O słońce, głębio ładu, w obrotach przez wieczność,
Wiekuiste prawidło istnienia! W żołędziu
Jest dąb. Jak on z tajni życia w cichym kiełku,
Ze skrytych korzeni zwarty swój wynosi pień,
Tak też w tobie, i w niczym innym, mój narodzie,
Jest wszystka twoja możność, wszystko wyniesienie,
A choćby i upadek. Lecz zbądźmy się trwogi,
Cokolwiek ma wyrosnąć dębem, temu srogość,
W zawiejach, w spiekach, lodach, niechaj się umacnia.
Twardsza jest skała, która więcej doświadczyła.
W nawałach na Rumunów barbarzyńskie ludy
Gwałtowne, harde, surowe jak nawały burz,
Przecież równie przelotne jak one. A ten dąb
Ludu mojego wkorzenił się w skałę. I trwa
Wśród wichrów, czoło chmurne dźwiga w śnieżnych liściach.
Spoglądam w dzieje, tyle narodów w pokoju
I szczęściu, a ja czego pragnę dla swojego?
Ale on się do nich upodobnił? Nigdy!
One by wtedy podobne stały się do niego.
I czuję wzgardę, i ani bym się ulitował
Takiemu światu, gdzie wszystko jest jedno, raczej
Do sedna mu zaprzeczył. Nie! Tamte narody
Nie są mojego warte. On zasłużył na to,
Żeby istniał odmienny. Nie żądam dla niego
Szczęścia. Narodzie jedyny mojego serca,

Zrozumiej mnie, uczuj i nie odrzuć, ja pragnę
Nie szczęśliwym cię widzieć, lecz wielkim. Gdyby
Los jego uwięznął w martwocie; gdyby dalej
W udrękach wlókł się ledwo niby sen żałosny,
Boże, lepiej od razu zmieć go z żywej ziemi
I czoła jego dotknij tchnieniem śmierci!

Przełożył **Edward Hołda**

Aurel ŞTEFANACHI

X X X
der engel oben auf dem dach
mit pappflügeln – von eifersucht
gequält von morgens
bis in die späte nacht

soll unsere seele beschreiben
in kreisen über den wassern
der welt…

oft mit einem nassen brett
verwechselt

Über gipfeln
hier ein standbild: auch hier
ein standbild: hier das weiche
standbild eines jeden von
uns – wenn der hund kommt
meide man den urinstrahl

hier ein aquädukt: verlängert
bis in den friedhof
unsere leben sollen
tragik-komisch sein ; eine kosmopolitische
lichtung: auf die schulranzen
von jedem sollen
die stöckchen der kindheit schlagen
hier der kleine engpaß gepflastert mit granit
welcher nach Jerusalem führt

Andere Blicke
Schwefelleben
Morgen aus Schwefel

Aber in den Mittag am
Mitternacht gegründet wenn
Von allem was es gibt

Die Ufer des Jerihons
Bewegend

Haben wir das Auge
Von Jesus leicht
Tränend gefunden

Was für ein Aufzucken. Was für ein Aufblühen

Mit Veilchen
Auf der Brust
Auf Feuerufern

Sind wir gegangen/ sind wir immer gegangen

Traducere în limba germană **Mircea M. POP**

Nichita DANILOV

Weißes Gedicht
Grün ist dieses blaue Haus,
rot ist dieser lila Wind.
Die Geliebte war mir hässlich oder schön,
meine Liebe jedoch war mir immer schön!

Die Hände tief eingewurzelt
in den leeren Raum der Sterne,
in den blinden Nachtnebel schreie ich:
Das Gedicht habe ich erlebt bis in das Blut,
die Liebe nicht!

Lied
Unsere Hände treffen sich im Nebel
welches sind meine,
welches sind deine?
Alle sind meine,
alle sind deine,

alle sind deine…

Unsere Hände treffen sich im Nebel:
abends, das Fenster
zittert vor Kälte.
Abends, die Tür springt zwischen den Fenstern auf.
Alle sind meine,
alle sind deine,

alle sind deine…

Himmel und Vögel
Die Himmelsvögel zerstreuen sich am Himmel
die Ungeziefer der Erde verteilen sich auf der Erde
und kehren nicht zurück
um ihr Nest zu sehen, und nicht die Eltern.

Nur die Menschenkinder kehren zurück
aus allen Weltwinkeln
im Winter kehren sie zurück
um ihr Haus zu sehen und die Eltern zu begraben.

Blindes Gesicht
Ich erhebe mich von dir
wie sich aus den Augen eines Blinden
schwer abends
eine Glocke aus Tränen erhebt

und ich versenke mich in dich
wie sich
in die Augen eines Blinden
eine Glocke aus Tränen versenkt

Kurzes Liebesgedicht
Diese Frau mit dem Gesicht
auf die Handflächen gedrückt
Steine aus Wasser
lösen sich aus ihren Händen!

ana maria ana maria marta
ana maria marta
ana maria marta
Fenster aus Wasser sind ihre Hände!

Hund der Melancholie
Wehe, mein blauer Hund
mein gelber Hund
mein trauriger Hund,
du folgst mir immer!

Morgens und abends,
nachts, mittags;
mit blauen Augen
mir starr gerade in die Augen blickend

du folgst mir immer!

Traducere în limba germană:
Mircea M. Pop şi Joachim Schwietzke

Arcadie SUCEVEANU

Das Bewusstsein des Kirschbaums
An diesem Abend schreibt die Poesie
mit mir Losungen für Schwäne
sie verwechselt mich mit der Rose des Genies
an welcher der Duft in Dornen verwandelt wurde
und man empfiehlt mir Gras anstatt Lektüre.
Aber als im rauchigen Tal
Die Federspiegel der Pfauen ihre vergebliche Schönheit beklagen,
beginnt das Hemd der Hoffnung fast rücksichtslos nach
Schweiß zu riechen,
eine beethovensche Seuche
mäht plötzlich mein Klavier

und ich spüre meine Zunge bitter im Mund
wie eine Schmetterlingspuppe von der
alle Worte geflogen sind.
Ich bemerke aber, mit schändlichem Neid
dass Tau auf die Blumen fällt
ohne gerufen zu sein,
dass Gras nicht aus Eigenliebe wächst,

und Kirschbäume ohne eigene
Teilnahme
erblühen.

Noch eine Nacht mit Hamlet
ich habe dich immer von Shakespeare verlangt
gib mir noch ein wenig Hamlet
heute Abend muß ich Antwort bekommen
und habe weder Kraft noch Mut noch Mund

Ah, deine ewig frische Frage
durch sie allein können wir Freiheit gewinnen!

Du hattest den Kopf von Smoktunowski,
von Wisotzki, von Caramitru
dein Irrsinn hatte kurz geschnittene Haare,
wie der meine
dein Mund war
voller Schneesturm

Oh, meine Seele war das Bühnenbrett
auf welchem du mit festem Schritt erschienst

Ist die Jugend einmal vergangen, glaube ich
dass ich mich von dir trennen werde, bleicher Prinz,
aber meine Fragen werden bescheiden
deinen erleuchteten Fragen folgen,
wie die eines Schülers…

Siehe, es ist Mitternacht. Ein abnehmender Mond
schaut von Turm auf mich. Ich stehe auf der Scheide
von Leben und Tod
ich rufe, ich rufe, ich rufe dich an bis

das Schauspiel in mir aufleuchtet: oh, wer ist
der einsame Knabe,
der Prinz im aschgrauen Mantel der jetzt
aus dem Nebel meines Gehirns tritt?

Von der Seite, vom Nachttisch
mit rotem Gesicht, grüßt ihn ehrerbietig Yoriks Schädel

„Vielmals willkommen, Milord,
gerade planten wir
die Frühlingsspielzeit…"

Gott hat die Schlüsselchen verloren
Alles wurde äußerlich
die Worte wurden aus ihrem Sinn gerissen
die Grillen vom Faden des Liedes
aus der Erde gezogen

Wie geht es Ihnen, Herr Kant?
und Ihnen, Herr Heidegger?
haben Sie noch die angenehme Gewohnheit
mit dem Pfeifentabak
kleine Syllogismen zu schnupfen?

Siehe da, als ich auf dem Punkt war
mich von ihren erhabenen Wahrheiten überzeugen zu lassen
aus der Kritik der Reinen Vernunft schlüpft eine Küchenschabe
von mein Geschöpf, schwups! fällt der Engel auf die Zeitung
wie ein Stück Fleisch

Nichts kann mehr sein wie vorher
ein böser Wind hat die Schöpfung verweht
der Schnecke dieser Welt, nein, will sich nicht mehr in ihr Haus
zurückziehen

Zwischen Erwachen und Schlaf
zwischen Gebet und Lästerung
halte ich meine zerteilte Seele in der Hand
und auch Sie, Herr Kant,
und auch Sie, Herr Heidegger,
können mir nicht helfen

soll ich sie zusammenfügen, wie das Gelbe im Ei,
soll ich sie wie eine kleine Schraube
in eine Maschine einbauen

Traducere în limba germană:
Mircea M. Pop şi Joachim Schwietzke

Iustin MORARU

Ein goldener Strahl
Ich bin ein unsterblicher Faden
Im göttlichen Gewebe der Welt

Ein Ewigkeitskern
Der im Garten des beständigen Lebens
Sprießt

Eine Nervenfaser
Von einem Gedanken
Im Gottesgehirn erregt

Hilf mir, Herr,
Aus diesem endlosen Fortgang
Einen goldenen Strahl zu fügen.

Traducere în limba germană: **Mircea M. POP**

Mircea PLATON

Morgengrauen

Die Stadt, wie ein Trichter: sich erweiternd zum Himmel
und
sich verengend zu den Menschen. Die Degen des Morgengrauens
stechen in das Herz der Nacht,
in Blutgerinnsel und Nebel. Seine Venen,
wie einige Trompeten in die
ein purpurroter Geist bläst. Die Fenster schweigen rhythmisch
Schweigen in Jamben.

Erinnerungen

Welche kalten Sterne schlagen Funken in meinen Gedanken;
Ungesehene Pfade, unbefleckte Lichter,
Nicht gesprochene Worte…
Nur ein Heiliger, violett und groß
Schaut noch am Horizont,
Immer steigend,
Immer singend,
Spiegelnd
Die Leitern zum Paradies.

Traducere în limba germană:
Mircea M. Pop și Joachim Schwietzke

Gheorghe MOCUȚA

la confession d'un auteur de haïkus

je suis un homme commun mais je crois que l'humanité a quitté le droit chemin et passe
par une crise spirituelle profonde
et j'ai dit à monsieur le rédacteur en chef qui m'invite aux lancements de livre
que j'avais abandonné l'écriture et la littérature
je ne sais pas si mes plaquettes de haïkus et de méditations zen
intéressent encore quelqu'un – elles ne disent plus rien aux jeunes gens –
mais moi je ne peux plus lire ce qu'on écrit aujourd'hui
sous l'influence de la technique et de l'ordinateur :
quand j'ai vu les sottises que M. Leac avait écrit sur moi
(qu'il ne se fâche pas !)
j'ai fait une crise j'ai rompu le livre et je l'ai jetté dans la corbeille.
je vous estime énormément et vous et M. Sava
un jour il m'a arrêté dans la rue pour me montrer quelques livres
il m'a laissé un instant avec eux dans la main et il ne sait pas qu'est-ce qu'il a risqué
parce que je ne comprends pas les vulgarités de la bohème
et je ne supporte pas dans ma bibliothèque des livres indécents
avec des femmes nues sur la couverture et les autres
donc je vous prie monsieur le poète de ne m'offrir plus ni
vos recueils parce qu'ils me nuisent
et m'écoeurent

quelques-uns me transmettent des énergies négatives
voilà vous aussi n'êtes pas en assez bonne situation avec votre aura
je la vois
pardonnez-moi car je ne peux pas vous donner une poignée de main
au revoir

mutant
lors d'un rendez-vous avec les élèves de quatrième
après ce que le poète leur a parlé sur les auteurs locaux
et sur la poésie
sur le peintre de la petite ville de frontière
un enfant timide a levé la main
dis - l'institutrice l'a encouragé
moi je ne veux devenir ni poète ni artiste
a dit le garçonnet aux lunettes

mais qu'est-ce que tu veux devenir ?

je suis mutant et si je fais la culbute
je me transforme en âne
et je vous frappe avec le sabot

je me suis adapté à la vie de souterraine
voyageant beaucoup avec le métro
je me suis adapté à la vie de souterraine
bien que je sache qu'au-dessus de moi
le destin d'un peuple décadent se dessine
(*liberté égalité télé*)
au-dessus de moi la ruche délirante grouille
celle des chercheurs de petits jobs
et des badauds de tous les méridiens du monde
même ici dans les artères du vieux Paris.

je sors à la surface et je découvre le décor d'opérette
des monstrueux monuments :
la tour ramollie qui attire des suicidés
la méfiante place de la Concorde
et Grand Palais avec sa bosse de verre.

du quai j'observe le serpent jaune de la Seine
je cherche quelque chose peut-être la terre promise

ou le berceau flottant qui porte mon corps
et ne s'arrête plus.

combien l'âme pèse
combien de fois j'entre dans le cabinet
de madame dr. Lemonier
de l'Hôpital Saint Antoine
non loin de la Colonne de Juillet
elle me pousse sur la balance
et me gronde amicalement
pour les kilos de trop.
ensuite elle tâtonne attentivement mes ganglions
d'un geste presque érotique.
et moi, je retiens ma respiration
comme pendant une mort mélodramatique sur la scène.

son visage semble dire :
l'essentiel ne se voit pas à l'œil libre
elle est vivante et encore belle
moi pâle et à moitié mort
et dans son œil je lis
environ combien l'âme pèse.

plus forts que le bronze et les couvercles de fonte
maintenant la place se pare en habits de fête
en couleurs tendres et joyeuses
(le poète avait beaucoup de choses à reprocher
à ce monde et à ceux qui le gouvernaient.
ainsi que plus d'une fois il a exprimé son désir
de le quitter. par exemple il les accusait d'amasser
des bouteilles et des pots des nombreux et pauvres
et de les donner à ceux qui sont en moindre nombre et riches)

car la ville d'Arad comme toute ville royale
rassemblait des gens de partout
quelques-uns savaient écrire
des autres lire.
les autres vendaient des journaux.
elle les avalaient de pair avec leurs vies comme Saturne
et ensuite crachait leurs os
directement devant les monuments

de la place de la Réconciliation
plus forts que le bronze et les couvercles de fonte.

Versiunea în limba franceză de **Elisabeta BOGĂȚAN**

Constantin NOVĂCESCU

* * *
pénétré par le silence du cercle
figé dans un point

sur la ligne de l'horizon
en attente

toi

* * *
trop tard pour pouvoir

trop silencieux pour être

je taille des mots
dans un crépuscule
couleur de sang

ange solitaire
à l'horizon
* * *
mes paroles
sont restées stériles
dans leur passage
à travers les choses

seule la perfection du nombre
qui éclaire la voie

seule
la contemplation

* * *
comme glissent les cendres
de la lumière brûlée
dans l'œil du pneuma

ombres
signes du passage à travers
les sabliers du temps

comme s'ouvre l'esprit
au jeu des formes possibles
nées dans l'athanor

comme se déverse le silence
du théurge sur les choses

sous le magnolia
au crépuscule
le silence brûle

* * *
seule la prière permanente
enveloppant les degrés de l'échelle

gouttes de lumières devant la porte

le crépuscule
au-dessus du désert

et les sables
les sables qui fleurissent
dans l'éther

* * *
c'est la cendre du blason
avec de vagues traces d'écriture

telle une coupure dans le réel
telle une signature du feu

énergies subtiles

lumière irréelle à l'horizon

âme gravissant les escaliers

* * *
le voici
sur le seuil
il invoque le passage

d'une voix grave
avec des gestes amples
il domine la vision
du néant dans l'éther

des images semblent naître
d'étranges couleurs
odeurs parfumées
dans le rêve

seules des tranches de réel
dans le crépuscule
chuchoteras-tu

toujours autres

Versiunea în limba română de **Maria ȚENCHEA**

Daniel CORBU

IN UN'EUROPA VECCHIA E TRISTE
Quindi
sapevo di non essere che una piccola fioritura
del Nulla un'effimera protuberanza
del vuoto
una giornata più lunga di un secolo
di un eone agitato come una cavalcata
dei tempi.
Sono nato tardi in un'Europa vecchia e triste
truccata come un'attrice nel suo ultimo ballo.
Sono nato tardi
destinato a leggere parola dopo parola il libro degli eventi

nell'aria sacerdotale delle mie mattine.
Era tardi.
Con una pietra come lo sguardo tagliente della morte
Caino uccise già Abele
L'arca di Noè aveva trovato già la fine
sul Monte Ararat
con grande rumore Sodoma e Gomorra
erano già crollate
e l'implosione del fiore dei peccati persisteva ancora
sui corridoi del mondo.
Gesù aveva già scritto sulla sabbia la misteriosa indecifrabile parola
e la divise nei quattro angoli attraverso
il migliaio di venti.
Don Chisciotte aveva già sconfitto i mulini a vento
dell'Europa
e Amleto moriva ovviamente
annunciando gli amanti dei breaking news
che ce sempre qualcosa di marcio in Danimarca.
Inni vedici – dolci lamenti dell'essere che incoraggia
le illusioni – erano trasportati con il risciò
a casa dei traduttori di München e Manchester.
Con una vittoria senz'armi
Beethoven aveva scritto la Nona Sinfonia – L'inno alla gioa.
Infine, Robinson Crusoe aveva già lasciato
l'isola selvaggia
i greci mettevano a prova la stanchezza degli dei
Raskolnikov aveva appena nascosto l'ascia macchiata
del sangue del crimine
da qualche parte in Kilimanjaro
il fucile di Hemingwai aveva speso l'ultimo proiettile
e dopo cent'anni di solitudine
l'amico Marquez declamava la sua dichiarazione d'addio.
Sono nato in un'Europa vecchia e triste.
Era tardi.
Invano cercavo di dare un senso all'invano.
I miei sogni erano un Eden adornato con stupore.
Ogni giorno incrostavo qualcosa sul pizzo di una tempesta.

FINSTRE CIECHE
Sempre dentro di me ritarderà un verso amaro.
Attraverso cieco e sordo

l'autunno dei sospiri spettrali
sulle stesse strade battute da schiavi e
e imperatori.
Molti diranno:
Guarda Daniel Corbu
il poeta maledetto che scrive sull'essere
universo su sconosciute glorie e storie
dell'essere interiore
sulle agonie stanche cittadelle e altre sciocchezze
metafisiche ed è il nemico mortale
della poesia rosa!
Eccolo, quello derubato di angeli e notti
quello che porterebbe nel verso l'ologramma della rovina!
Si dice che ammirerebbe quelli pieni di grazia
il rombo della divina crociata
che porterebbe in ogni ferita un prete
dal sardanapalo discorso.
Ma io sono il passante burbero
sulle stesse strade lungo le stesse vanità
sono quello che cancella con cura
le finestre cieche della perfezione.
SEMPRE DENTRO DI ME RITARDERÀ UN VERSO AMARO.

LO SCIAMANO

"questo mondo senza gloria
che si oppone al grande Nulla"
Faust di Goethe

Da un po tutti vogliono che indovini loro il futuro
ma dimenticano sempre
che nel futuro si nasconde pure la morte.
Su di me cosa posso dirvi
quando avete già scoperto che sono
il testimone cieco
che lode il labirintico sentiero
del fallimento
SONO LO SCIAMANO ASCETA CHE METTE IN VENDITA
TUTTE LE NOTTI BIANCHE
E QUELLO CHE POSA QUADRI SERENI
NEI GIARDINI DELLA PAURA
Ogni giorno l'incarnazione del nulla si lamenta alla mia porta
ogni giorno accarezzo un paffuto passato

sovrappeso e apatico
e come nessun altro riconosco
la prostrazione e le scale della pazienza
i momenti intorpiditi nel rammarico
l'aria tremula nel mezzo della preghiera.
TUTTI VOGLIONO CHE INDOVINI LORO IL FUTURO
MA DIMENTICANO SEMPRE
CHE NEL FUTURO SI NASCONDE PURE LA MORTE.
Sono quello che posa quadri sereni
nei giardini della paura
Sfinge in movimento sui sentieri del secolo
sempre più piegato passo sulle strade
come i vecchi monaci portatori dell'urna dei peccati.
Non ho idea perché i fanatici asceti
mi ricordano con affetto.

L'ANGELO DELLA STANCHEZZA
È il grigiore dell'esistenza, Max!
O forse un vuoto che si allunga
come una tigna muta
da qui fino al paese da nessuno
conosciuto.
È l'angelo della stanchezza o forse
la noia depositata come la ruggine sugli scudi
come la dimenticanza sui bordi del pensiero.

È il grigiore dell'esistenza, Max!
Alla fine non hai scelta:
Scendi. Sali. Scendi ancora. Lasci dietro
un mare di scorie.

È il grigiore dell'esistenza, Max!
I topi del tempo rosicchiano senza mai fermarsi.
La libertà che ce fuori è piena di muri.
Verso la sera
attraverso la grandezza dell'anima
senti il deserto muggire invano.

ATTRAVERSO LA CRUNA DELL'AGO CON AFFETTO
IL CAMMELLO PASSAVA
Signore, non agitare l'acqua del pozzo

in cui mi rispecchiavo anni di fila!
Perché né le graffe né lo stresso del nulla
dei cavatappi notturni
né la luna dimenticata fino al tardi
nel bicchiere
nemmeno la vanità che svende le metropoli del mondo
(che paragonata al miracolo delle nozze di Cana
sembra un lamento)
non la disturba.
È l'ora astrale da dove
arrivano segnali dalla capitale di una maledizione.
Si può prendere un atomo da un instante
di genialità un grido del pensiero uscito
dalla canonica fila.
Tra incomprese confessioni vedo l'angelo
e l'aspetto copulativo del verbo
dell'essere.
Chi se ne frega del mio giacere nelle vanità
come un'icona dimenticata sui prati.
Ogni notte
sogno delle carovane nel deserto.
Non voglio stupire.
Questa è proprio
LA FINE.

Traduzione di **Viorel BOLDIŞ**

Dorel COSMA

(n.1950, Bistriţa,jud. Bistriţa-Năsăud)
Licenţiat în filologie, doctor în filologie şi în jurnalism, realizator de emisiuni radio-tv., redactor-şef al mai multor ziare şi reviste, (mai recent ,,Conexiuni''), cetăţean de onoare al Năsăudului, Premiul Oscar pentru folclor, Diplomă de excelenţă a Uniunii Scriitorilor, Crucea de Malta cu fir de aur în Portugalia, Distincţia San Giovanni Rotondo Italia. Preşedintele Uniunii Mondiale de folclor IGF cu sediul în Franţa şi San Giovanni, multe alte titluri onorifice şi distincţii, superlative care-i definesc numele şi activitatea culturală. D-l Dorel Cosma, poetul, modern în concepţie şi în exprimare preferă versul necontorsionat cu aspiraţia atingerii rănilor interioare ale omului şi ale sale, de ce nu? Volumele ,,Viaţă visată, viaţă trăită'', ,,Conexiuni'', ,,La rădăcinile eternităţii'', ,,Malul tăcerii''(bilingv), ca şi cele neenumerate, confirmă o personalitate poetică de substanţă.

per la tua preghiera
l'eccelenza,
la forza,
l'efficienza,
la sorgente della vita e della fecundità.
Il Sacro.

te l'hanno dato.
Le mie parole sono il cielo
sotto il quale ti sei nato,
sono la felicitè e il diritto à l'eternità.

Nefertiti
Hai sentito una volta
gli occhi degli artisti
di'altre epoche?
Lontano,
là in tempo,
con i pensieri
messi
sorprendo
Nefertiti.
Gli sento i segni
incerti dell' amore
coperti
dalla bellezza finale
crudele e pesante.

Guardo
Sotto l'ombre
prottetore
dei cieli
la santa fiama,
la santa grota,
una percezione,
un'idee,
un sentiero.
Ora,
ni prima,ni dopo
guardo
in eternità.

Sena
Piove spiacciolo
ma tutto
palpita e vive
nelle parole che si cercano
il senso,
nella musica
dell' acqua santa,
nella voce della notte
paurosa,
nel semplice giocco
dell'ombra
e della vita.

Silenzio
Per un momento
ci rincontriamo
all'improviso.
Non sto aspettando nessuno.
E tuttavia…
La luna disegna l'ombra d'argento.
La chiamata rompe il silenzio di fuori
Ci affondiamo in buio,
l'anima dorme
a presentimenti ridicoli.

Parigi
Universo dei destini
vita con
l'esenziale
non cambiato.
Luci ed ombre
con movimenti
d'esistenza.
Piovi spiaccioli
nella luce dell' giorno,
terrazze aglomerate
in
oscurità della note,
Esseri addotati

Che scoprono
Scoprandosi.

Dorel Cosma, *Malul tăcerii – La rive du silence*, Bistrița, Ed. Casa Nostra, 2016
Prezentare, traducere în limba italiană de ***Livia Mărcan***

Marius CHELARU

Kristus
pred nami
sedí Kristus
a nikto ho nevidí

smutne
recituje písmo
pre nikoho

zašepká
Ja som Kristus
nesiem bolesť sveta
skrvavený poslednou vojnou
nesiem šťastie sveta
v úsmeve posledného novorodenca
nosím slnko
i kvety
chuť snívať
mám právo snívať
vaším je veriť
alebo nie

Ja som Kristus
smutne zašepká
v mojej duši
šepkajú všetky lásky sveta
mojimi žilami
preteká krv zavraždených
nenarodených
do mojich dlaní
sa zarývajú ciele vašej ľahostajnosti

Ja som Kristus
z môjho srdca
vytekajú rieky raja
rastú ruže lásky
v mojom srdci
prebývate všetci
tí ktorí ma vidíte
počujete
v mojej poézii
prebýva Pán
zmáča si myšlienky
v každej našej slze
Ja som Kristus

doma
kedysi
doma
v dedine mojej starkej
bolo také miestočko kde nikto nezomrel
a tráva bola zelená ako rajské oči
čas nič neznamenal
merali ho od prvého dychu snežienok
po chuť májových čerešní

kedysi
noc bola vtedy keď sa ti snívalo

a zore keď sa vôňa zrelého hrozna vkrádala
pomedzi prsty slnka až k tebe

kedysi
raj bol miestom ako doma
ibaže anjeli mali tvár tých naokolo
kedysi

Posledná večera
v noci pohľady
zbavené žiadostivostí ako v šestonedelí
opustené ľuďmi
rachocú
po mne

pritlačenom nezhovievavosťou chvíle
ako strieborné
.tých mojich dvanásť hypostáz
ukladá zbytky kostí žeriavov
voňajúcich zemou a svetlom

pod krížom každého dňa ne- Ježiša
pokoreného
plynutím času
hĺbi, kope
navršujúc na mňa
súmrak za súmrakom
pokým si neoddýchnem vo výkriku
plávajúcom v mojom tele
udivene že ma už
nikto nezapredáva

ako opustená samota
so zatvorenými oknami od ulice
zachmúrený večer
padá na zrkadlo
v ktorom som si zabudol tvár
ako báseň na pere ženy
.zasmušilé spomienky vyrastené v mojom tele
s kacírsky rozpustenými vlasmi
sa samy ukladajú

do tanierov na stole
ako také opustené deti
alebo
sa ako stromy vyzliekajú z kôry
na rázcestí všetkých ciest

hodiny
uniknuté do útočišťa spomienok
zomierajú
na mojich pleciach
zatvárajú
zdanlivú hlbočinu medzi mnou a západom slnka so zvonom
smútky

vychádzajú k bránke zavretej zblúdilými slovesami

tých mojich dvanásť hypostáz
mi pripravuje otázky
ktorými ma korunujú
keď si mesto umýva ruky
a
veci si upierajú oči na pery neba
usmievajúce sa zorami

zaspia a zaprú aj Judáša

Opustená dedina

Dnešnému Rumunsku,
v ktorom večnosť umiera kúsok po kúsku dedina po dedine

stromy odišli na potulky
tôňou sa pridržiavajúc ľudí ako psy
daktoré aj zomreli
odplaziac sa po kraj cintorína
bezmenné obdobia pretiekli prachom na ceste
pomedzi šľapaje tých ktorí tu boli

pretkávajúc spomienky pomedzi detstvá opustené deťmi
na brehu mláky z ktorej zmizlo kvákanie žiab
dni
šedé alebo opité od svetla večer čo večer prichádzajú
a nechávajú sa uniesť nocami čo zahalia dedinu
v ktorej už nikoho niet čo by sníval

pomedzi domy
cesta sa náhli
iba ona si ešte pamätá
že sa večnosť narodila kedysi celkom dávno na dedine

Traducere în limba slovacă de **DAGMAR MÁRIA ANOCA**

Cassian Maria SPIRIDON

Es ist die stunde um die das flugzeug vorüber fliegt
ich bin von kühle umfasst/ die grillen singen
über hügeln und häusern/ um zehn uhr nachts
fliegt das flugzeug vorüber
am rande der welt
hier/ wo die sterne geordnet sind
habe ich mein leben mit knoten umgeben
immer ein anderer drängt mich/ und beengt mich
wie meerestiere in zugnetzen

in luftschlingen gefangen
nur du und das netz verstehen es
ein arm entknotet sich auf der lebenslinie
und schießt
kugel um kugel

es ist die stunde um die das flugzeug vorüber fliegt
tauben streifen/ durch die luft
und grillen/ mit zirpenden vorderfühlern
erfüllen die nacht

Sie sind schwindlig
die sonne sinkt/ taucht in die rumänische ebene
die gelb gewordene/ nach der ernte
sanft/ zufrieden gestellt breitet sie sich unter dem letzten strahl
wie eine frau erfüllt von einer geburt

unter dem langen arm des herbstes
tränenbeschwert
treten wir über die wunde die der abend ist
angeweht von kommender kälte
barhäuptig/ wie gefolge
in die arme der bleichheit aufgenommen
oben steigt/ schneidend
die sense des mondes

bald
wie puderzucker/ auf die schollen
fällt schnee
und riesige furchen/

endlos in ihrer länge
scheinen scheiben/ der hochzeits-
torte Geeas zu sein
/ in kälte erstarrt
sind sie schwindlig
wie körperlos

* * *
auf den wegen des lebens verirrt
als ob sie rehböcke seien
verloren wie die letzte zeile
die zu schreiben er nicht mehr geschafft hat
auch nicht dazu sie wenigstens zu diktieren
der schöpfer des gedichts
verloren/ wie jeder mensch/
auch die traurigkeit will
meinen schirm nicht halten
ebenso wenig die freude/ die leicht entflammte

übrigens welcher augenblick aus dem kleinen vorrat
soll verschwendet werden
wenn unsere schatten kürzer geworden sind
mit einem kopf/ von roter sonne
und wir uns benehmen/ so wie man sieht
wie auf den wegen des lebens verirrte
wie es
planeten waren und bleiben auf der Milchstraße

wo mein fleisch und mein herz sind
von deinen händen zerdrückt
auf denen pflastersteine ihren platz finden

zwischen eisernen schranken
geschwächt erhebt sich rethorik

was ist das leben heute und morgen

Tanz im spiegel
sie kommen in formation/ in dirigierter bewegung
paare/ paare
erscheinen in spiegelfenstern und verschwinden

bitter und lieb
blut und wein
in verdursteten gewässern
finden versöhnung
in feuerwerk und bunten gedanken

der Mond/ in vollem licht
verrät geheimnisse in fremder fahlheit
/ mantel aus staub/ dunkelbläulich

ich beisse in die rote frucht
des schmerzes
verherbstliches fleisch/ des einsiedlers

die wege sind lang
für
schritte welche sich im weinrausch überschwemmen
mit traurigkeit

Traduceri în limba germană: **Mircea M. Pop** şi **Joachim Schwietzke**

* * *
tego wieczoru myślę
oboje będziemy piękni
z rękami jak łodygi
z rozgrzanymi plecami
jak jesienią albo latem
ocieniający deszcz
opadnie w swej tonacji

przeszłaś przez krainę
marzeń
niczym światło
przez pąki
stopami z krwi i kości
na twojej drodze
unoszą się ukryte
w koszuli zapachy/ falują
jak królowa nocy
myślę że w piersi będą biły

te same serca
tak samo
piękni/ w tej chwili
w tym sezonie życia
będziemy się kochać
zmęczonymi łzami
* * *
tobie
słońce wyznacza o świcie
daleko ciągnącą się
ścieżkę/ wyłożoną złotymi ćwiekami
wzywa cię/ niczym stopy wyszkolonego
fakira [od niezliczonych gwoździ/ błyszczących
przepełnionych światłem]
byś nią kroczył/ nieśmiało
długi rząd cyprysów
rozumiejących żar
patrzy na drogę ognia
którą Helios wyściela
wśród ostrych/ butnych stoków
karbowanych białym kamieniem/ wulkanicznym

czerwona ziemia/ oliwkowych drzew
czuwa na straży długich rogów
/ minojskiego byka
w cieniu góry
która się wznosi
dokładnie/ jak mur twierdzy
wyznacza/punkt po punkcie/
kwadrat/ prostokąt
ugór urodzaju
błogosławiony spojrzeniem Demeter
opiekunki pochodni
matki Persefony/ nosicielki wiosny

wspinający się Helios
zabiera
kobierzec tak dostojnie rozścielony
za namową Aurory
nie wysyła już/ obojętny
swoich oślepiających fal

pozostawiając cię na krańcu nadziei
kochająca Eos przywróci blask

* * *
na Ostatniej Wieczerzy
mnie nie będzie
nie będę łamał chleba
nie będę kosztował wina
ciało i krew Twoja
nie zaspokoi mojego głodu i pragnienia
ciało i krew Twoja
ciało i krew Twoja
jestem ciałem i krwią Twoją

* * *
byłem i widziałem
dom Talesa
miasto całe w ruinie
gdzie stawiał kroki
w Milecie w Azji Mniejszej

na greckiej Agorze w starych Atenach
gdzie niegdyś głośno rozprawiali Sokrates Platon
i tylu jeszcze
spostrzegłem kamień oraz miejsce gdzie
najważniejszy uczestnik dialogów Platońskich
wychylał kielich

byłem w domu w Weimar
w ogrodzie pełnym drzew
różnorodnych kwiatów i ławek
niezbędnych do odpoczynku
wszedłem do małego pałacu
z bogatą biblioteką
i wieloma starymi posągami
z małym pomieszczeniem gdzie tronowało
dosyć krótkie łóżko
w sypialni Goethego
pozostawione zupełnie jak przy ostatnim pożegnaniu
kiedy lokator mówi tym w pobliżu

Mehr Licht!

I w domu wielopiętrowym
w którym Schiller napisał *Don Carlosa*
oraz pozostałe liczne strony
u Nietzschego w kraju Turyngia
na szczycie wzgórza
w willi gdzie przeżył ostatnie chwile
starości
w Hordou Humuleşti Ipoteşti albo Lancrăm
miejscach szczęśliwych narodzin
i w wielu słynnych domach
znajdujących się w Paryżu Lizbonie Stratford...
byłem podziwiałem
ale
kto do domu ze wzgórza Galata
do miasta w Mołdawii
zajrzy
kiedy moje kości głęboko zasną.

* * *
dajcie mi niebo
albo dajcie mi duszę
abyście zobaczyli jak zmienia się w gwizd
dajcie mi więcej
cięższe
i nieskończone podarunki i męczarnie
abyście zobaczyli jak szybko znikają
jak mieszczą się tylko we mnie
w Oceanie łez
zgromadzone są wszystkie życzenia
małe słowa
i duże rozmowy
po tym jak przemierzyłeś nieskończoność
przez konające trawniki snu
naprzeciwko otwiera się szeroko
cała nieskończoność.

Traduceri în poloneză de **Bartosz Radomski**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

Luminița Suse, *Winter fire*, tanka and photographs, Éditions des petits nuages, Ottawa, Ontario, Canada, 2016, 66 p.

O călătorie frumoasă în lumea păsărilor, cu paşi delicaţi pe strune de imagine şi cuvânt, în haine stil tanka, propune cititorilor Luminița Suse, autoare care trăieşte în Canada, colaborând la diverse publicaţii de gen de pe continentul nord-american (şi nu numai – de altfel, la finalul cărţii sunt enumerate parte dintre acestea, unde au apărut, iniţial, poeme din carte). Am întâlnit, în timp, numele său şi în publicaţii din România; şi în revista „Poezia" am mai amintit de creaţii sale, şi despre viziunea/ felul său de a scrie tanka, cu mai multe prilejuri.

Sunt imagini pline de delicateţe, din viaţa păsărilor şi comuniunea lor cu natura, într-o carte îngrijit realizată, care, împreună cu cele scrise de Luminița Suse, creează premizele unei lecturi plăcute. Încheiem cu un poem pe care îl transpunem în versiunea română: „gâşte neliniştite/ au vânat norii/ până la ziuă/ ninsoarea/ mi-a umplut visele".

*

Magdalena Dale, *Luminița Suse, Shore lights/ Lumini pe ţărm*, secvenţe tanka, ediţie bilingvă engleză – română, Éditions des petits nuages, Ottawa, Ontario, Canada, 2017, 68 p.

Cumva în aceeaşi manieră cum a fost elaborată *Winter fire* este construită şi această carte, la care colaborează două autoare cunoscute în lumea autorilor de lirică niponă pentru tanka. Şi aici, fotografiile cu teme diverse, unele dintre ele delicate, toate părând a fi alese după atent – design-ul şi concepţia copertei sunt semnate tot de Luminița Suse, Poemele sunt grupate în secţiunile: Armonii de shamisen, Lumini pe ţărm – care dă şi titlul volumului, şi a treia şi ultima, Nori trecători. La final sunt câte note şi explicaţii care pot ajuta cititorul să se apropie mai lesne de universul surprins în vers de cele două autoare, şi scurte note biobibliografice despre acestea.

Poemele – nu toate în stilul „clasic" tanka (unele părând a fi ca un construct de haiku „prelungit", de pildă, dar am putea vorbi şi despre alte aspecte – modul de „îmbinare" al planurilor/ versurilor ş.a.) şi în ce priveşte tema iubirii/ melancoliei/ dorului – se referă la o tematică variată, de la dragoste („a te opune iubirii/ este a încerca/ să ţii sub control/ căderea florilor de cireş/ primăvara") la mituri/ legende/ prejudecăţi/ locuri depărtate (din Japonia în Bosfor ori Sevilla ori la Alhambra, ori în Serra Nevada ori…; de pildă: „în croazieră/ pe furtunoasa Mare Egee…/ trebuia să fi aruncat/ mai mulţi bani în Fântâna Trevi/ să-l îmbunez pe Oceanus"), copilărie/ curgerea timpului („frunze îngălbenite/

în luna august…/ cum ignoram/ trecerea timpului/ când eram copil") oraş, legătura cu natura ş.a.

O carte atent lucrată, semnată de două autoare care cunosc bine genul, cu poeme scrise în tonalităţile şi maniera în care, în general, este perceput/ înţeles azi acest tip de poem în Occident.

*

Okakura Kakuzō, *Cartea ceaiului*, traducere din limba engleză de Irina Holca, ilustraţii: Valeria Moldovan, Editura Nemira, Bucureşti, 2008, 122 p.

Semnalăm pe scurt (mai amplu am scris în „Convorbiri literare") o carte interesantă şi despre care s-a discutat nu puţin în lume, *Cartea ceaiului* a lui Okakura Kakuzō, cel care spunea: „Filosofia ceaiului nu e doar o sumă de concepte estetice, în accepţia obişnuită a termenului, deoarece exprimă şi ideile noastre etice şi religioase despre natură şi om."

Ceaiul are o istorie ca o adevărată poveste, în firele căreia se unesc, ca în apele unui fluviu, alte şi alte poveşti, legende. Istoria utilizării ceaiului ca plantă medicinală este dificil de descâlcit, încă, poate, dar sunt unele surse care plasează asta undeva cu două-trei secole înainte de sfârşitul primului mileniu î.Cr. În China, de altfel, ceaiul este considerat una dintre cele „şapte lucruri necesare în viaţa de zi cu zi".

Lectura acestei cărţi este nu doar o călătorie în lumea aparte a ceaiului, ci poate „oferi" cititorului şi alte şi alte „drumuri" înlăuntrul său sau înspre alte înţelesuri ale felului de a vedea lumea. Important e să înţelegem şi că, în artă dar şi în viaţă, „cu cât chemarea e mai umană, cu atât răspunsul nostru e mai profund".

*

* *

Între 19-21 aprilie am participat la mai multe manifestări la Constanţa (la Uniunea Democrată a Tătarilor din România, la o activitate a cenaclului „Mihail Sadoveanu ş.a.) dar şi la a opta ediţie a Festivalului Internaţional de Haiku-Haiga/ Haiku Şcolar (care a avut loc între 21-25 aprilie). Dat fiind că este un eveniment internaţional, care a avut loc în România, începând cu numărul de vară am prezentat cărţi şi reviste primite cu această ocazie. În acest număr încheiem acest demers.

*

Florin Grigoriu, *Al doilea an de haiku*, pictura de pe copertă: Iulia Grigoriu, coperta: Mihaela-Mariana Cazimirovici, Editura Amanda Edit, Bucureşti, 2017, 100 p.

Florin Grigoriu este un nume cu care ne-am întâlnit deseori în această rubrică, cunoscut autorilor de gen de la noi, aşa că nu voi reveni cu detalii despre viaţa şi cărţile sale. Iar cei care nu îl cunosc îşi pot face o

idee despre stilul acestui autor, felul în care se foloseşte de aspectele formale şi de fond ale genurilor abordate, şi din exemplele de mai jos.

Din ce înţeleg din titlu este o a doua carte de acest tip, sau cel puţin parte a aceluiaşi tip de demers care, aşa cum îl văd aici, pare un concept interesant. După o „prefaţă" tot din poeme ale autorului, urmează textele grupate pe luni, iar lunile (cu denumirile vechi şi noi, exemplu: aprilie – prier) pe zodii. Toate însumând 366 de texte, fie ele în haine ca de/ stil haiku ori, uneori, de senryu (50/ 19 februarie: „-La vale, moşule?/- Mă doare-un genunchi,/ băiete, şi-s surd!"), cel din urmă fiind datat, firesc, 31 decembrie. Unele sunt ziceri/ zicători/ proverbe de-ale neamului transpuse după conceptul său (44./ 13 februarie: „Spune-mi ce ştii/ despre ai tăi,/ să aflu cine eşti!"), altele ne-ar putea aduce aminte de lumea copilăriei (49/ 18 februarie: „Număr oi–/ lipseşte tocmai aceea/ care-mi aduce somnul"), altele despre politică şi viaţa de zi cu zi (305/ 31 octombrie: „Must şi pastramă –/ nimic despre alegeri/ şi noi candidaţi"), ori legătura cu cei care nu mai sunt (248/ 4 septembrie: „O pomenire –/ şi la şapte ani/ slujba pe fugă…").

Aşadar notăm acest concept interesant, un fel de jurnal mai altfel. Încheiem cu poemele 270/ 26 septembrie: „Predica de pe munte–/ doar ascultând/ poţi urca spre cer", şi 214/ 1 august: „Cireş în august –/ scorbură veche/ cu un nou stup".

Alte cărţi primite la festival

*

Şerban Codrin, *Rodierul*, cuvânt înainte (*Şerban Codrin, clasicizare şi experiment în discursul poetic*) de Aureliu Goci, Editura Betta, Bucureşti, 2016, 236 p; *Testamentul din Strada Nisipuri*, cuvânt înainte (*Poezia lui Şerban Codrin. De la expansiunea experimentelor, la aspiraţia clasică*) de A. Goci, Editura Betta, Bucureşti, 2017, 538 p.

Unul dintre cei mai interesanţi autori de lirică niponă de la noi din ţară, şi cu o veche „carte de vizită", încă de la începuturile coagulării în România a Societăţilor de Haiku, este Şerban Codrin (ale cărui cărţi le-am primit în timpul festivalului, dar la Iaşi, nu la Constanţa), despre care am amintit în dese rânduri în „Biblioteca haiku" şi legat de volumele sale de poeme „occidentale", în care are un stil cu amprentă personală.

Acum, dar fiind specificul rubricii, doar vom semnala două volume recente ale sale, *Rodierul* şi *Testamentul din Strada Nisipuri*, cu subtitlul („întrezărit şi alcătuit în Infern, Purgatoriu, Paradis şi Mult-mai-Presus o dată cu oculta dispariţie a inscripţiilor de la o poartă la alta pe vremea grozavei călătorii"), cărora le dorim cât mai atenţi cititori, şi despre care

ne propunem, în măsura posibilităţilor, să scriem mai amplu cu alte prilejuri.

*

Clelia Ifrim, *Poeme de dragoste/ Love poems*, poeme alese, scrise între 2009-2014, ediţie bilingvă, versiunea engleză aparţine autoarei, Editura Limes, Floreşti, judeţul Cluj, 2017, 90 p.

Despre Clelia Ifrim şi alte scrieri ale sale decât cele legate de lirica niponă (este o autoare recunoscută în domeniu, publică în reviste din ţară şi de peste hotare, traduce creaţii ale unor colegi de breaslă) am mai vorbit şi cu alte ocazii, şi aici, şi în „Convorbiri literare". Acum, dat fiind specificul rubricii, doar semnalăm apariţia unui nou volum al său, în care cultivă metafora în versuri în „stil occidental", cu o tematică, deşi titlul ar trimite numai într-o „direcţie", destul de variată, cum poate fi şi dragostea (despre refugiaţi, ocean, iubiri depărtate, aşteptări, singurătate şi dorinţă ş.a.), şi încheiem cu un poem, *Zori*: „Cu pietre alung pasărea singurătăţii./ Nu spune nimic./ Se întoarce în zori/ şi ciuguleşte pământul,/ de pe mâna care scrie".

*

Iulius Preduşel, *Istoria Dobrogei*, vol. I – *Dobrogea preistorică. De la începuturi până la epoca fierului*, 320 p., vol. II – *Dobrogea geto-dacică*, 314 p., cuvânt înainte Sorin Marcel Colesniuc, Editura Nex book, Constanţa, 2013

Este multă muncă de documentare şi mult efort de înţelegere în această carte, cu o tematică de interes, la întocmirea căreia autorul a pornit ca autodidact. De aici poate, şi unele aspecte discutabile cel puţin în modul de selectare şi de abordare al surselor (multe de pe internet, dar şi acestea şi parte dintre cele scrise de multe ori neverificate documentar/ ştiinţific/ cu discernământ), fapt care conduce de multe ori la idei/ analize/ opinii diferite de ale specialiştilor, însă uneori şi mai puţin verosimile/ rezonabile (de pildă: nu poţi vorbi despre creştinism pe teritoriul nostru cu cca. un mileniu înainte de a apărea Iisus; sau diverse „potriviri" cum ar fi cele din capitolul *Istoria reală – antidot pentru dominaţia mondială*). Pe de altă parte, sunt adunate/ citate şi multe documente/ analize care pot ajuta, cu discernământ, pe un eventual cititor interesat de istora Dobrogei, La fel putem zice şi despre al doilea volum (despre o perioadă fecundă şi cu multe de spus din istoria Dobrogei), ca şi în cel anterior, alături de lucrări ale unor nume de referinţă din istoria noastră şi nu numai, sunt şi citate/ folosite/ analizate altele în care citim diverse alte aspecte legate de vechimea unor aşezări, de rolul şi influenţa strămoşilor noştri sau chiar care ne-ar duce cu gândul la Erich von Däniken şi extratereştri sau ceva de acest gen.

Una peste alta, de remarcat încă o dată munca lui Iulius Predușel, știind că are peste 85 de ani, și a găsit cu cale să își folosească timpul pentru a înțelege mai bine trecutul locurilor în care trăiește și a ajuta și pe alții (și) prin aceste cărți de popularizare, și mai puțin fundamentate întrutotul din punct de vedere științific, în măsura posibilităților, să se apropie de Dobrogea și astfel.

REVISTE

Ginyu, nr 76, din 19.10.2017

Multe texte/ mesaje/ grupaje de poeme (*Selected 7 haiku* – selectate dintre cele apărute în timp în Ginyu) sunt dedicate aniversării celui de-al douăzecilea an de la apariția primului număr al revistei; printre semnatari: Suketada Sakai, Eiko Kukuminato, Mohammed Bennis, Bill Cooper, Georges Friedenkraft, Santosh Kumar, Judt Vihar, Ban'ya Natsuishi, Sayumi Kamakura, Toshio Kimura, Shin'ichi Suzuki, Kyoko Matsumoto, Ryuji Yamagishi, Nobuyoshi Kojima, Kunihiko Saito, Yoshitomo Abe, Tateo Fukutomi, Hideki Ishikura, Ichitaro Yamamoto, Nobuyuki Kawaguchi, Akikatsu Kayou, Maki Osato, Ayuhito Ohashi, Shizumi Takahashi, Yoshihiko Furuta, Tosei Senkawa, Bakuin Shinto, Hinako Fukuoka, Hasho Hasegawa, Jisei Shimizu. Apoi texte critice/ book reviews semnate de Hideki Ishikura, Usha Kishore – despre antologia WHA 2017, texte-raport despre conferințe WHA, eseuri, poeme haiku, și ca de obicei, în final, Ginyu Haiku Gallery, în care o regăsim pe Lavana Kray din România, din nou.

Câteva poeme din paginile revistei (inclusiv din cele care au constituit exemple din antologia WHA): Ichitaro Yamamoto – „Somn de după amiază;/ toată muzica se întoarce/ în mare"; Jose Manuel de Vasconcelor (Portugalia) – „Amintirea este arta/ de a cădea/ în secretele viitorului"; György Vermes – „Ești singur?/ Pentru că ridici ziduri/ în loc de poduri"; Clayton Beach – „vocile/ zeilor uitați de mult/ mor pe retina mea". P. Tsogtnaran (Mongolia interioară) – „E un adevărat personaj mongol/ spală un suspin/ cu sudoarea unui cal"; Vũ Khánh (Vietnam) – „Îi ofer tatălui meu/ o legătură aprinsă de inimă/ și paginile unei cărți"; Rikido Tomikawa (Japonia și Mongolia interioară) – „scuze, lună!/ am terminat cu băutura/ deja".

*

„Kokako", nr. 26, aprilie 2017

Nu este prima dată când prezentăm această revistă, acum editată de Patricia Prime, Margaret Beverland (anterior, Patricia Prime a editat alte numere și cu Joanna Preston), care cuprinde „haiku, tanka, haibun and related genre", și apare de două ori pe an, în aprilie și septembrie, în Noua Zeelandă. Sunt mulți autori publicați în cele 80 de pagini ale acestui număr

(unii dintre ei prezentaţi şi în rubrica noastră: exemplu - Bruce Ross, Beverley George, M. Key, David Terelinck, Patricia Prime, Vanessa Proctor, Margaret Beverland, Doc Drumheller ş.a.) care se încheie cu recenzii la cărţi (de haiku, haiku sequences, haibun, tanka, rengay) semnate de autori ca: Roberta Beary, Owen Bullock, Joha Hawkhead, David J. Kelly, Beverly George, David Terelinck.

Oferim versiunea noastră în română la câteva poeme (reamintind că ne oprim atât la reviste străine, cât şi la autori de pe alte meleaguri pentru a arăta cum se scrie astăzi în lume, ce „trenduri" sunt considerate „acceptabile", şi, atunci când este posibil, şi de ce, cu amendamentul că trebuie ţinut cont de diferenţele, mai ales formale, care pot apărea la transpunerea dintr-o limbă în alta): „dimineaţă de primăvară/ trestiile îşi schimbă culoarea/ cu lumina" – Catherine Mair, Noua Zeelandă (dintr-un haibun dedicat memoriei lui Jane Reichhold); „lângă vechiul mormânt/ înger fără aripi transformat în piatră/ chiar când părăsea pământul" – Arch Haslett, Canada; „bănci goale/ nici un sunet al copiilor/ să le umple" – Aalix Roake, Noua Zeelandă; „nopţi arabe/ duhul se ascunde/ în vinul meu" – Hazel Hall, Australia (aici s-ar putea traduce „arabian nights" şi ca „1001 de nopţi"); „drumul spre Kandahar/ opt secole de colb/ sub tălpile noastre" – Neal Withman, S.U.A.; „autoportretul clovnului pe coajă de ou i-a adus un premiu" – Francis Attard, Malta, şi, în final: „mostre de miere/ din San Francisco/ cumpănirea/ colinelor şi văilor/ buzzzzzzzz!" – Susan Diridoni, SUA.

Pe scurt din reviste

Emel/ Ideal, revistă de cultură trimestrială, bilingvă/ üç ayliq kültür mecmuasi eki tilde, în limbile tătară şi română, nr. 54, Constanţa, martie-aprilie 2017

Semnalăm această publicaţie trimestrială (condusă de Güner Akmolla) în rubrica noastră, cum am mai spus, şi pentru că la ea colaborează, fac/ au făcut parte din staff-ul redacţional şi autori de lirică niponă (inclusiv subsemnatul). Numărul acesta este dedicat în primul rând celui care a fost Riza Fazîl, fost preşedinte al Uniunii Scriitorilor Tătari din Crimeea, care a decedat la finele anului trecut, dar sunt şi alte articole pe teme ca: satele Dobrogei, aromânii, istoria tătarilor din Dobrogea, activitatea cenaclului „Mihail Sadoveanu" din Constanţa, poeme semnate de diverşi autori români clasici şi contemporani, semnale/ recenzii (între care una despre un nou roman al lui Halil Ibrahim Ozdemir, Erzincan, Turcia) ş.a. .

*

„Vatra veche", Lunar de cultură, Serie veche nouă, Anul IX, nr. 5 (101) mai 2017

În acest număr al revistei (care, pe prima pagină, are notat „Vatra. Foaie ilustrată pentru familie (1894). Fondatori: I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coşbuc; VATRA, 1971: Redactor-şef fondator Romulus Guga, VATRA VECHE, 2009, Redactor-şef Nicolae Băciuţ), Şerban Codrin semnează, într-o rubrică intitulată „Aniversări", un amplu articol (p. 75 – 77), cu titlul „Convorbiri literare – 150. Et in Arcadia ego", în care povesteşte despre ce a văzut şi înţeles la „Zilele *Convorbiri literare*" din acest an aniversar, şi păţaniile sale de pe drum.

*

„Actualitatea literară"

În nr. 72, iunie 2017, în rubrica de semnal a lui Remus V. Giorgioni, citim şi despre cărţi de lirică niponă sau care au legătură cu Japonia: arădeanca Domnica Pop, *Ora lactee*, poeme haiku, editura Trinom, Arad, 2016. La o altă rubrică, despre cărţile de debut de la Bookfest: Andrada Cooş, *Frumuseţea lucrurilor trecătoare*, Editura Adenium, Iaşi – autoarea a fost studentă cu stagiu de doi ani în Japonia.

*

Revista de cultură, „Alternanţe", anul V nr. 3 (16), iulie 2017, Germania (redacţia Andrei Zanca, Eugen D. Popin, Vasile Gogea, Miron Kiropol)

În acest număr Andrei Zanca scrie un texte amplu (p. 37-41) despre volumul Jim Kacian, *haiku & monoku*, Mircea Petean, *haiku şi poeme taoiste*, apărut în traducerea în engleză a Olimpiei Iacob şi a lui Jim Kacian, în română a Olimpiei Iacob, editată la „Limes", pe care o vom prezenta într-un număr viitor, şi o altă carte a lui Jim Kacian, tot în ediţie bilingvă, graţie traducerilor Olimpiei Iacob, *No way aut/ Prins*, de data asta în colaborare cu Eugen D. Popin, *Trupul ţărânei/ The body of dust*, Editura David Press Print, 2017,Timişoara, concluzionând, între altele, că „ambele cărţi ale celor trei poeţi" „clamează", de fapt, „nu un comentariu ci o intimitate absolut individuală a lectorului avizat, într-un interspaţiu de linişte şi tăcere".

*

„Cronograf", revistă de cultură şi atitudine,

În nr. 2 (an II, iunie 2017), al revistei, care apare trimestrial la Satu Mare, redactor şef: Robert Laszlo, regăsim semnăturile unor autori care scriu şi lirică niponă: Cezar Cobîcă, cu poezie şi Dan Norea, cu haiku într-un grupaj intitulat „Colţul verde al haijinului. De asemenea, Constantin Miu

scrie despre cartea lui Cezar Ciobîcă, *Petale-n vînt*, poeme haiku, apărută la Iaşi, la editura Pim.

În nr. 3 este o rubrică intitulată „Colţul verde al haijinului", în care Valeria Tamaş, din Timişoara, are alocate două pagini.

*

„Arena literară", revistă trimestrială, an II, nr. 6, iulie-septembrie, 2017

Sunt mai multe texte interesante în acest număr, între care şi cele legate de traducerile în şi din turcă: Poezie turcă modernă, realizată de Nevzat Yusuf Sarıgöl şi NerminYusuf, cuprinzând creaţii a 84 de autori, „începând cu perioada Tanzimatului, dar în majoritate din perioada republicană", volumul lui Marian Ilie, *Tristeţi pontice*, apărut recent în limba turcă ş.a.

Dar semnalăm acest număr al revistei (director: R.N. Carpen, redactor şef: Aureliu Goci) în rubrica noastră pentru că Şerban Codrin (unul din fondatori), semnează mai multe texte, poeme, recenzii, inclusiv unul despre „Convorbiri 150"; la fel şi Paula Romanescu (între seniorii editori), are mai multe texte, între care traduceri în franceză din Arghezi, epigrame, istorie literară ş.a.

*

„Sintagme literare", director fondator şi redactor şef Geo Galetaru, secretar general de redacţie Adriana Weimar, nr. 4 (27), iulie 2017

O surpriză interesantă primim din comuna Dudeştii Noi, o revistă care apare sub egida Asociaţiei culturale „Vatra Dudeşteană". Un număr cu un sumar bogat şi mulţi autori cunoscuţi, din diverse locuri din ţară, dar şi, în ce ne priveşte, o ştire despre un eveniment care a avut loc în Spania, în cadrul căruia Elisabeta Boţan (care locuieşte acum în ţara lui Cervantes şi, în acest număr, semnează şi traduceri din creaţiile unor autori iberici) a prezentat cartea de haiku *Singurătate aprinsă*, scrisă de Gregorio Muelas Bermúdez şi Heberto de Sismo.

*

„Constelaţii diamantine", anul VIII, nr. 10 (86)/2017

Paula Romanescu publică, pe o pagină de revistă, un grupaj intitulat „Toamna în haiku".

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

POEZIE GERMANĂ

Johann Wolfgang GOETHE

(1749-1832)

CĂUTĂTORUL DE COMORI

Punga goală, rană-n suflet,
Îmi târăsc ursita vremii.
Sărăcia-i răul lumii,
Bogăţia-i al ei bun!
Ca durerile să-mi vindec
Vrui să caut comori; deci cată
Sufletul să-mi iei drept plată!
Aş-am scris cu sânge jun.

Cercuri, cercuri, rotocoale,
Focuri am aprin în iarbă,
Vrăji în oase-am pus să ardă.
Scopul vrăjii fu atins.
Începui din tina moale
Bulgări să desprind turbat
De pe locul arătat.
Bezna nopţii s-a întins.

Şi văzui în depărtare
O lumină ca din stele,
Mai departe, după ele
Chiar când miez de noapte fu.
Sori răsar ce stai să numeri
Într-un vas purtat pe umeri
De un tânăr ce-mi zâmbi -

Ochi curaţi, blândă făptură
Strălucea în miez de noapte;
Plin de-a gândurilor şoapte
Profană imperiul meu.
Mă gândi deodat' la toate
Cât se par, că nu se poate
A fi el duhul cel rău.

- Bea curaj vieţii curate!
Atunci prinzi căutătura
Care-ţi dă învăţătura
Tu aici să nu te-ntorci!
Nu căta comori visate,
Ziua muncă, seara lume,
Luni amare, chefuri bune,
Caieru-ţi aşa să-l torci!

ARIEL
din *Faust*
Când de petale cad o ploaie
De primăvară timpuriu,
Când holda verde-n spic dezdoaie
Surâs de lan spre tot ce-i viu,
Atunci, o Geniu! Mii de zâne
Împart norocul tuturor.
Chiar de-i hain sau dacă sfânt e
Se-ndur de orice muritor.

RAPSODUL
– Ce aud aşa fierbinte
Răsunând afar' pe pod?
Cântecul lăsaţi să intre
Să gustăm din al său rod.
Craiul cheamă, pajul fuge,
Pajul vine, craiul zice:
– Vreu să intre acel rapsod!

– Cinste nobili de castele,
Cinste doamnelor de lume,
Mândru cer tu, zeci de stele
Cine ştie al vostru nume?
Ochii închideţi, nu e timp
În sala asta de olimp
Să caşti gura la stele.

Cu ochii închişi, cu grai nespus
De blând, cântă-n sala regală.
Bărbaţii, dârji, privesc în sus,

Frumoasele în poală.
Cum cântul craiului plăcu
Bătrânului rapsod dădu
Un lanț de aur drept plată

– Nu, lanț de aur să nu-mi dai,
Dă-l nobililor care
Cu spada-n mână, mândre crai,
Veghiază la hotare,
Dă-l cancelarului ce-l ai
Să-l ducă falnic cu alai
Grămezilor ce are.

Eu cânt ca pasărea în vânt
Ce-n ramuri e regină,
Pe lângă cântul care-l cânt
Aurul e doar rugină.
De pot să rog, vă rog ceva,
Din vinul vostru a-mi turna
Această cupă plină.

Ia cupa-n mâini și însetat
El bea vinul regesc.
– Ferice unde acest dat
E-un dar mult prea firesc.
Când vă e bin' cu adevărat
Gândiți că vă privesc
Și mulțumiți lui Dumnezeu
De clipa cântecului meu
Cum eu vă mulțumesc.

REGELE IELELOR
Cine trece călare haihui
Prin noapte? E tatăl cu fiul lui;
Îl ține în brațe și stropii îl scald,
Cu pieptul îi ține copilului cald.

– Băiatul meu tu fruntea ți-o drege.
– Privește tată al ielelor rege
Coroana-i sclipește lumină nebună.
– O nu copile, e ceața sub lună.

– Copile, copile tu vino cu mine,
În lume pierdut fii şi nimeni de tine
Nu şti-va. A mea împărăţie
Va fi a ta doar, ţi-o dau numai ţie!

– Tu tată, n-auzi glasuri şoptite
Nici regele care atâtea-mi promite?
– Nu-ţi fie teamă, nimic nu se aude
Doar vântul ce bate în ramure ude.

– Copile, copile tu vino, te aştept
Şi fetele mele te-or strânge la piept,
O joacă va fi a lor nebunie
Şi cântecele toate le-or da numai ţie.

– Priveşte tată, ieşite din val
Fetele regelui blânde-s pe mal.
– Băiete, băiete nu văd nici o fată
Decât două sălcii ieşite din apă.

– Sunt regele tău şi tu vIl cu mine
Că vrei ori că nu vrei, ascultă-mă bine!
– Tată! O tată! Vino-n pădure
Regele ielelor vrea să mă fure.

Tatăl nebun în oarba-i durere
Goneşte roibul după putere,
Ajunge la poartă cu-n ultim efort
Dar braţele sale copilu-l ţin mort.

PROMETEU
Acoperă-ţi cerul Zeus
cu pâclă de nori
şi exersează, asemenea copilului care
loveşte scaieţii cu băţul,
pe stejari şi creste de munţi.
Dar pământul meu
trebuie să-l laşi în pace
şi coliba mea
pe care nu tu ai construit-o,
şi vatra mea,

și jarul acesta
pentru care mă invidiezi.

Nu cunosc nimic mai sărac
sub soare decât voi, Dumnezei!
Vă întrețineți lamentabil
din jertfele
suflării celor ce se roagă
majestăților voastre,
și v-ar lipsi dacă n-ar fi
copii și cerșetori nebuni
plini de speranțe.

Când eram copil
și nu știam pe unde s-o apuc
întorceam ochii rătăciți
către soare de parcă acolo
ar fi existat
o ureche să-mi audă tânguirea,
o inimă ca a mea
să-i fie milă de cel asuprit.

Cine m-a ajutat
contra trufiei Titanilor?
Cine m-a salvat de la moarte,
din sclavie?
N-ai împlint tu toate singură
inimă înflăcărată?
Și arzi tânără și bună
chiar înșelată uneori?
Să-i dau mulțumire de salvare
Celui adormit de sus?

Eu să te venerez?!
Pentru ce?
Ai alinat durerile
vreunui nevoiaș?
Ai secat lacrimile
vreunui îngrozit?
Nu m-a făcut bărbat
atotputernicul timp

şi soarta eternă,
stăpânii mei şi ai tăi?
Credeai cumva
că am să urăsc viaţa,
că mă voi refugia în deşert
pentru că nu toate
visurile-n floare s-au copt?

Aici stau eu şi formez oameni
după chipul meu,
o generaţie care să-mi semene,
pentru a suferii, pentru a plânge,
pentru a savura
şi a se bucura
şi a nu te lua în seamă
cum nu te iau nici eu!

Din *XAMEN XENIEN*

Ţi-ai pierdut averea, ai pierdut ceva,
Judeci cu iuţeală iar o vei avea,
Ţi-ai pierdut onoarea, ai pierdut mai mult,
De-ţi câştigi iar cinstea şi eu te ascult,
Ţi-ai pierdut curajul, totul ai pierdut
Şi-ar fi fost mai bine nu te-i fi născut.

Heinrich HEINE

(1797- 1856)

LORELEI
Eu nu ştiu ce-i astăzi cu mine
De ce gânduri triste-mi răsfir!
Un basm din vremuri străbune
Îmi fulgeră iar amintiri.

E seară şi-n aer pluteşte
Un ritmic tact de pe Rin,
O stâncă din mijloc sclipeşte
Sub soarele morţii-n declin.

Acolo, pe vârf, minunată,

Stă zâna cu părul bălai,
Îşi piaptănă părul şi cată
Spre maluri din dulcele-i rai.

Un piaptăn de aur o mângâie
Şi cântă un cântec vrăjit,
Natura toată reînvie
Şi valurile au amuţit.

Pescarul de jos o priveşte
Vrăjit în al nopţii mister.
Totul în jur străluceşte
Şi el e cu ochii spre cer.

S-a dus pescarul în valuri
Murind într-o lună de mai
Şi asta a făcut-o-ntre maluri
Cu cântecul ei Lorelei.

MERSUL LUMII
De ai mult primeşti curând
Şi mai multe decât ai.
Ai puţin, atunci să ştii,
Ţi se ia şi ce nu ai.

De nu ai nimic, sărmane,
Lasă-te-ngropat de viu.
Dreptul de-a trăi acela-l
Au doar cei ce-n lume au!

Friedrich SCHILLER
(1759-1805)

CHEZĂŞIA
La Dionis tiranul se strecoară
Moros cu un pumnal sub mantă;
Zbirii îl prind însă în bantă.
– Ce-ai vrut să faci? Turbat tiranul zbiară
Privindu-l îngrozit cu ochi de fiară.
– Să scap oraşul nostru de un tiran feroce!
– Pdeapsa ta să fie ţintirea-n laţ pe cruce.

– Eu sunt – zise Moros – să mor pregătit
Căci viaţa nu-i viaţă de mila-ţi mi-o-nchină.
Te rog însă, dacă ai inimă creştină,
Trei zile să-mi dai, căci vreu cum e sortit
Să dau mâna sorei celui ce-a o peţit.
Îţi las un prieten chezaş în locul meu;
De nu m-oi întoarce dă-l morţii, e al tău!

Surâde tiranul cu zâmbet hain,
Tace o clipă apoi îi spune:
– Trei zile îți dau pân' soarele apune
De nu eşti aici şi timpu-i deplin
Fugind de pedeapsă, de moarte şi chin,
Îl dau morţii-n cruce cum s-a arvunit
Iar tu vei fi liber căci el a plătit.

El merge la prieten: - Sunt pregătit
A-mi plăti pe cruce toate
Faptele-ntru libertate.
Dionis mi-a dat trei zile, căci vreau cum e sortit
Să dau mâna sorei celui ce-a o peţit.
Pân' m-oi întoarce eu, te rog,
Rămâi în locul meu zălog.

Prietenul, tăcut, în braţe-l prinde
Şi se predă tiranului orbeşte
În timp ce Moros drumu-şi pregăteşte.
Când ziua a treia din zori se desprinde
Soarele, sora e dată. La drum se întinde
Cu frica în suflet să nu întârzie
Sorocul de care atârnă o frăţie.

Începe să plouă, puhoaie de apă
Se zbat între maluri şi nu contenesc,
Pârâul se umflă, un iad pământesc
Din matca firească a vadului scapă
Şi hordele lumii cu vuiet adapă.

Podul se rupe răcnind destrămat
Şi piere-n adâncuri cu scrâşnet turbat.

Degeaba-mprejuru-i el caută să vadă
O luntre-n talazuri, pe maluri să-ducă,
Coşmar este totul şi el o nălucă.
Nu-i om să-l audă. Ploaia să cadă
Nu conteneşte, nu-i cer nu e soare,
Pământu-i un fluviu, pârâul o mare.

Puhoiu-şi sporeşte pornirea turbată
Şi valuri imense pământu-l înec
Ca veşnicul clipei ce-n ore se-ntrec.
Frica îl ţine, curaju-l îmbată
Speranţa-l împinge în apa-nspumată,
Înoată cu moartea, înoată mereu
Şi spere că-n ceruri îl vede un zeu.

Ajunge la mal din milă cerească
Dar paşii pierduţi vor timpul să-i fure.
Tâlhari fără lege-l pândesc în pădure
Cu bâte-ncercând din drum să-l oprească
De bani şi de viaţă să îl tâlhărească.
Timpul îl mână, tâlharii îl ţin,
Oraşu-i departe, sorocu-i deplin.

– Ce vreţi – îi întreabă de frică pătruns –
Nu am decât viaţa, vă rog a-nţelege,
Şi ea aparţine tiranului rege.
Le vede pornirea şi ştie răspuns:
În ceată se aruncă şi primul ajuns
Cade lovit, alţi doi seceraţi
Iar ceilalţi la fugă o-ntind speriaţi.

Soarele arde, pârjolul îl doare,
Lovit de osteneală genunchii nu-l ţiu.
Îşi cară povara târâş prin pustiu:
– O Doamne! M-ai scos din vâltoare
Din mâna tălhară a crudelor fiare
Şi acuma mă laşi în pustiu părăsit?
De ce-mi iei puterea acum la sfârşit?
Ascultă!... Un clinchet de aramă
Răspunde tăcerii cu sursur aprins,
Ridică privirea şi vede surprins

Izvorul ce curge sfios de pe coamă
De stâncă golașă. Ajunge în goană
Clipirea de viață. Oasele frânte
Și le odihnește în undele sfinte.

Soarele aruncă prin pomi raze care
Semețe-și întind spulberarea în vânt
Și nasc umbre, monștrii, pe sterpul pământ.
El vede doi oameni grăbiți pe cărare
Și vrea să dispară, dar totul îl doare;
Aude unul zicând cum se duce:
– Acum îl vor trage, sărmanul, pe cruce.

Frica-i dă aripi și fuge uitând
Durerile-n oasele frânte.
Orașul apune în razele crunte
Lucindu-și creneluri moarte în vânt.
În față-i apare sluga, fugind,
Acesta se oprește de spaimă lovit
Văzându-și stăpânul și-i spune-ngrozit:

– Venirea-ți târzie e stigma de moarte
Ce-l ține cu clipă ce trece ca-n clește,
Deci fugi cât e timp și nu te oprește.
Oră de oră prin vise deșarte
Privirea de zare nu vru a-și desparte,
Tiranul badjocuri în față-i aruncă
Dar fruntea speranței nu i se încruntă.

– De sunt prea târziu și cerul a vrut
Blestemul a împlini și să-l pedepsească
Atunci voi ca moartea cu el să mă unească,
Să nu se-mpăune tiranu-ncrezut
Că unui prieten cuvânt e vândut,
Să osândească doi în nedreptate
Ș-apoi să creadă în fidelitate.

Soarele apune la porți când se oprește
Și crucea înaltă și gloata o vede
Ce-și zgâie ochii. Turbat se repede,
Drum prin mulțime-și croiește;

Ajunge sfârşit... dtrigând se opreşte:
– Pe mine m-atârnă pe cruce
Şi lasă-l pe el a se duce!

Tumultul se opreşte şi gloata-i mirată.
În braţe se prind cei doi cu iubire
Şi plâng de durere şi de fericire.
Nu-s ochi fără lacrimi, mulţimea-i mişcată.
Regele află minunea-ntâmplată,
În suflet i se aprinde un strop de omenie
Şi dă poruncă cei doi ca să vie.

Mirat îi admiră de sus, dar învins,
Apoi le vorbeşte: - Aţi reuşit
Inima de mi-aţi robit,
Credinţa nu este o vorbă în vânt.
Luaţi-mă prieten la voi sub legământ,
Al treilea să fiu între voi eu vă rog,
Chezaş până la moarte, tovarăş şi zălog.

Ludwig UHLAND
(1787-1862)

BLESTEMUL BARDULUI

A fost odată-n vremuri, departe, un palat
Ce strălucea-n întinsuri pe-o ţară-n lung şi-n lat,
Jur împrejur grădini, fântâni ţâşnind mereu
Din gura lor de aur sclipiri de curcubeu.

Acolo un mândru rege, victorios, bogat,
Stătea pe tronu-i falnic palid şi-ngânurat.
Gândirea-i era spaimă, ochii-i erau calici
Cucântu-i era sânge iar vorbele lui bici.

Doi cântăreţi odată veniră la palat,
Unul cărunt de plete, altul cu aur buclat.
Bătrânul sta cu harfa pe-un cal împodobit
Iar tânăru-i tovarăş păşea neprihănit.

Bătrânul bard îi spuse: - Fii pregătit acum
Să cânţi tot ce-i mai dulce, să cânţi tot ce-i mai bun,

Plăcerea şi durerea tu strângeţile-n piept
Să-l îmblânzim pe rege, să-l facem înţelept.

În sala ce înaltă ajunseră cei doi,
Regele sta pe tronu-i, regina dinapoi,
El falnic sta pe tronu-i ca nordica lumină,
Ea strălucind sub boltă era de farmec plină.

Moşneagul doar atinse cu degetele struna
Că valuri unduioase se adunau întruna
Şi limpede ca cerul al tânărului glas
Se împletea cu basul bătrânului Pegass.

Cântară primăvara, credinţa şi iubirea
Şi libertatea demnă, frumosul şi cinstirea,
Cântară tot ce-i dulce; mai tare, mai molcom,
Cântară tot ce-nalţă inima unui om.

Curtenii-n cerc pierd firul badjocurei din jur,
Războinicii se-nmoaie sub acest cântec pur,
Regina fermecată din pieptu-i a desprins
Un trandafir pe care poeţilor l-a-ntins.

- Voi mi-aţi sedus poporul, acum femeia-mi vreţi?
Strigă turbatul rege acelor cântăreţi
Apoi aruncă spada în tânărul pipt care
Îşi seacă vraja vieţii-n a sângelui izvoare.

Şi ca de o furtună se-mprăştie o lume.
Flăcăul îşi dă duhul în braţele bătrâne
Ce-l învelesc în mantă, îl leagă drept pe cal
Şi-l scoate afară-n curte ca într-un ritual.

Dar colo-n faţa porţii bătrânul se opreşte
Şi preţ a mii de harfe el harfa şi-o zdrobeşte

De marmora coloanei, apoi strigă turbat;
Se zbuciumă castelul de glas înfiorat.

"- Blestem voi săli măreţe să nu vă sune cânt
de coarde, nici glas tânăr până veţi fi pământ,

Suspinet doar şi gemet şi pas timid de sclav,
Stafia răzbunării vă calce-n pas gângav.

Vai voi grădini bogate, priviţi faţa-i de mort,
Priviţi obrazu-i tânăr vr-n palmele-mi îl port,
Să veştejiţi ca dânsul, izvoare să vă secе,
Să vă-mpietriţi pustiul prin timpul care trece.

Tu ucigaş, blestemul toţi barzilor din lume
Pogoare pe strâmteţea plăpândului tău nume,
Să nu-ţi găseşti coroana renumelui etern,
Să fi un ultim răcnet uitat ca un blestem."

Bătrânul strigă, cerul i-aude disperarea
Şi ziduri se dărâmă, coloane-şi pierd sfidarea.
O singură coloană mai stă doar într-o rână
Dând semn ce a fost acolo, ce n-a fost să rămână.

În jur doar piatră arsă, nici pomi, nici o alee,
Nici regele cântat nu-i în rând de epopee;
Uitarea se-nteţeşte, nu-i pasă nimănui.
Aşa-mplinii destinul blestemul bardului!

FEDRU (**Caius Iulius Phaedrus**)

(c. 15 î.Hr. - c. 50 d.Hr.)

MĂGARUL ŞI HARPA

Măgaru-ntr-o poiană o harfă a găsit
Şi cu copita coarda, afon, el a ciupit.
– Ce mândru sunet, Doamne, aud şi mă-nfior,
Ce rău îmi pare, zise, că sunt neştiutor...
De aşi fi, zău, un maestru în ale a cânta
Cu cântecele mele o lume aşi fermeca!
Morala:
La fel şi între oameni, talente "minunate"
Se sting fără de nume, ba chiar şi ofensate...

Wilhelm BUSCH

(1832-1908)

UN MUSCOI

Un muscoi, plin de plăcere,
S-opri p-un fagure de miere,
Îşi înmuie cu lăcomie
Năsucul în dulcegărie.
Când termină de savurat
El aripa şi-a scuturat
Şi vru să-şi ieie zborul,
Dar îl luă fiorul
Când observă înspăimântat
Că-n miere-i prins piciorul.

Când sta durerea să îl frângă
Muscoiul începu să plângă:
– Ah, cerule! Te rog mă scoate
Din dulcea mea captivitate.

Un bun amic îl observă,
Spuse: – Da, da... şi suspină...

Adalbert von CHAMISSO

(1781- 1838)

RUGĂCIUNEA VĂDUVEI

(După Martin Luther)

Bătrâna se scoală cu sfiiciune
Şi-şi spune pătrunsă a ei rugăciune:
O, Doamne! Traăiască-mi stăpânul herţog
Mulţi ani fără număr, din suflet te rog!
Necazul te-nvaţă să rogi.

Stătpânul ce tocmai intrase pe uşă
Crezu că-i nebună şi-i spuse: – Mătuşă
Eu chiar am trecut afară pe drum
Când rug-auzi. Te rog să-mi spui cum
Necazul te-nfaţă să rogi?
Opt vaci am avut, şi singuru-mi bun,
Bunicul Domniei şi-al nostru stăpân
Luă cele bune la dânsu-n izlaz

Lăsându-mi bordeiul cuprins de necaz.
Necazul te-nvaţă să rogi.

Blestemu-mi l-ajunse prin morţi-mi copii,
Puţin după aceea stăpânul murii.
Părintele vostru urmă al său pas
Şi numai trei vite de atunci mi-au rămas.
Necazul te-nvaţă să rogi.

Domnul dreptate făcu ş-astă dat,
Căzu de pe cal murind blestemat,
Dar locu-i luata-ţi şi atuncea din trei
O vită-mi rămase, ce drept să mai cei?
Necazul te-nvaţă să rogi.

De vine fiul urmându-l pe tată
Îmi ia de pe suflet şi ultima vacă.
O, Doamne! Trăiască-mi stăpânul herţog
Mulţi ani fără număr, din suflet te rog.
Necazul te-nvaţă să rogi.

Reiner Maria RILKE
(1875-1926)

PANTERA
Nimic nu mai reţine-n paralele
zăbrele ce se trec. Un tic.
Îi pare a fi o lume de zăbrele
şi după ele absolut nimic.

Mersul ei moale, lin, plin de putere
roteşte totul spre un punct discret
ce pare a fi un dans spre centru-n care
adoarme o voinţă-ncet, încet.
Doar câteodată, fără zgomot, rare,
pupilelor cortine prind vecii.
O rază trece-ncet prin mădulare
spre inimă şi se opreşte a fi.

Traduceri de **Christian W. SCHENK**

Arno HOLZ

(1863-1929)

Aşa dulce... ţesea... noaptea
Aşa
dulce...ţesea...
noaptea

Sub
castanii întunecaţi... de peretele luminat de lună,
cu ochii... închişi în umbră,
te sprijineai
tu.

Noi... nu ne... sărutam.

Tăcerea noastră
ne... spunea...totul

Să te iert?
Să te iert?

...eu?...pe tine?...

Demult
aş
fi făcut-o...chiar înainte...de a
fi ştiut.

Dar
...să uit?...să uit??...
Ah!
Dacă aş...putea!!

Adesea,
în lumina strălucitoare a soarelui,
cînd sînt... „vesel"şi la „nimic"... nu mă gîndesc,
deodată,
cenuşie
stă... în faţa mea!

Aici
...crr...
ca
o... broască!

Şi totul,
totul
îmi pare...iarăşi
fad
şi
fără consolare

Toată...viaţa!

Şi
eu sînt...trist. Trist...pentru
tine
şi…pentru mine…şi…pentru
mine…şi
pentru tine.

Traducere din limba germană de **Mircea M. POP**

Johann Caspar SCHADE

(1666-1698)

DUMNEZEU/ tu eşti Dumnezeul meu.
eşti tu Dumnezeul meu?
Dumnezeu tu eşti al meu.
Tu Dumnezeu eşti al meu.
Dumnezeul meu eşti TU.

TU Dumnezeu eşti Dumnezeul meu.
Dumnezeul meu/ eşti Dumnezeu.
eşti Dumnezeu meu/ Dumnezeu.
Dumnezeu/ Dumnezeu eşti al meu.
Dumnezeu/ Dumnezeul meu eşti.

Eşti tu Dumnezeu Dumnezeul meu?
Dumnezeul meu/ tu Dumnezeu.

tu Dumnezeul meu/ Dumnezeu?
Dumnezeu/ tu Dumnezeul meu.
Tu Dumnezeu/ Dumnezeul meu?

Al meu Dumnezeu/ eşti tu Dumnezeu?
Dumnezeu/ tu eşti Dumnezeu.
eşti tu Dumnezeu/ Dumnezeu.
Dumnezeu/ Dumnezeu tu eşti.
Dumnezeu/ tu Dumnezeu eşti.

Dumnezeu/ Dumnezeu eşti tu al meu?
al meu Dumnezeu tu eşti.
eşti tu/ Dumnezeu/ al meu?
Dumnezeu/ tu al meu eşti.
Dumnezeu/ al meu eşti tu.
AMIN

Traducere din limba germană de **Mircea M. POP**

Marie von EBNER-ESCHENBACH

(1830-1916)

Un cîntecel

Un cîntecel! Oare cum se face
Că aşa de mult ne place,
Ce e în el? Hai, povesteşte!

Un pic de sunet în el este,
Puţin cîntec şi armonie
Şi sufletul, în întregime.

Traducere din limba germană de **Mircea M. POP**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Giancarlo PONTIGGIA

Giancarlo Pontiggia s-a născut în anul 1952 la Seregno şi trăieşte la Milano, unde este profesor de latină şi italiană într-un liceu. Desfăşoară o intensă activitate de critic literar, este autorul a numeroase traduceri din franceză şi latină, precum şi autor de studii de teorie poetică. În anul 1998, volumul său de debut în poezie „Con parole remote" a obţinut Premiul Internaţional Eugenio Montale. Acestui volum i-a urmat, în anul 2005, „Bosco del tempo", apărut la aceeaşi editură, Guanda. În 2015, Interlinea Edizioni publică integrala poeziilor lui Giancarlo Pontiggia, în volumul "Origini", cu o selecţie amplă de studii critice şi cu un eseu semnat de Carlo Sini. În anul 2017, Mondadori îi publică un nou volum de poezie, "Il moto delle cose".
Poeziile traduse în limba română fac parte din volumul "Origini", Interlinea Edizioni, Novara, 2015.

În umbrosul unde

La urma urmelor, Muză, spune
ce vrei,
numai să stai aici,
numai să rămâi.

Şi iar versuri de aur, şi întuneric
de amfore, şi balta-nfocată
din cerurile mari. O curbă

se desenează pe Mecca
lumii, printre lumini şi valuri.
Ca-ntr-un fior,

rămân lângă-ntâmplare,
în vânt de iunie.

2.
Închide ochii,
(e noapte) închide-i, aşa…

Alungă-ncetişor a tale gânduri
eşti în lume (gândeşte-te!)
eşti

la maluri leneşe, aici,
în umbrosul unde, într-o pădure
de ore prăbuşinde.

3.
Cuvinte goale, şi cântec gol,
precum goală e toamna, în timp ce
vine. Şi trandafirul gândurilor

se desface, pe la tâmple.

4.
A tale gânduri se desfac deja
în boabe arzânde…
- Hai, spune, unde eşti?
- În lumea celor ”unde eşti”,

într-un regn ierbos.

5.
La ceruri mă uitam, înalte, liniştite, şi ale lor
perdele albastre. Al vieţii drum - gândeam -
este acesta. Nu mă gândeam la restul…
6.
Era un iunie, abia se luminase, mă ridicam…
… şi pretutindeni sunete
stranii… ierboase, divine… o mică probă – gândeam -

a unei lumi misterioase, apropiate… Cât de departe e
(gândesc acum) lumea aceea, şi cât de-aproape e
în amintire. Şi dacă până şi asta (îmi spun)
o fi numai o amintire mai adâncă?

7.
Dai nas în nas
cu praful unei dimineţi,
şi e întunecat, vezi, e întuneric

deja e seară.

8.
– E timpul? eu întrebai.
– Timpul? Doar un burduf spart,
un lemn pe care-l umflă apele,
rozându-i încheieturile doagelor.

– Dacă-i aşa, spuneţi, de ce să nu rămânem?
Noiembrie tot vine, şi inima, vezi,

nu mai poate să aştepte.

9.
Precum Anaxagora, aşa cică se spune, contemplu
cerurile înalte. E un vertij instantaneu
ce mă doboară. Moi, atât de moi, *sub divo*
moi aere, capitulez… Adio, cititorule, te las
în bune mâini, în somnul rimelor, şi-n ale lor
umbroase frământări.

A patra oprire
(Imaginează-ţi)
Imaginează-ţi o celulă, o
umedă celulă, întunecoasă, unde
timpul (timpul!) nu mai
ţese ale sale
prăfuite pânze, unde

în întunecata
curgere a orelor (goale
cisterne ale toropitoarei
vieţi), o
temelie dintr-odată

cedează, şi o fâşie
de lumină se varsă, năvalnic, ca
o spadă, din lucernarul
(imens şi foarte înalt)
al lumii. Astfel, din când în când,
prin ordinea
Întâmplării, şi pentru tine

e viaţă!

Ori versuri, ori inversuri
Ori versuri, ori inversuri
eu mă întorc la voi în evul
ăsta care deliează: sunteţi

chiar vinul ce nu minte, şi flacăra
ce arde, în dimineaţa rece.

De plouă. Dacă de zile-ntregi, tenace, plouă

De plouă. Dacă de zile-ntregi, tenace, plouă.
De plouă, cu valuri, viguroase şi teribile
de cer peste pământ, pe voi, pe
ale tale forme moi, obscuritate; şi dacă cenuşii
fulgerături au înfrunzit
pe zidul ochilor – lasă
prea liniştite camere, coboară
în timpul dur, fii bulgăre de pământ şi umbră, şi vânt

ce suflă cu putere, mânios, pe scări.

Încă o oprire
(Cum cel care, după o lungă, o întortocheată)
Cum cel care, după o lungă, o întortocheată
geografie de somn, dintr-o dată
se trezeşte, şi pierde
ceruri, drumuri, grădini, şi roşu-nfocate
urme ale nopţii – ajungi

la gurile timpului, în pragul unui înflăcărat

nimic

Traduceri de **Eliza MACADAN**

POEZIE LUXEMBURGHEZĂ

Anise KOLTZ

Născută la Luxemburg, în 1928, într-o familie cultivată, Anise Koltz este astăzi una din marile voci poetice ale literaturii francofone europene. De naţionalitate luxemburgheză, poartă în venele sale ascendenţe cehe, germane şi belgiene. Între cele două Războaie Mondiale, castelul bunicilor săi din Colpach (precursori ai ideii de unitate europeană) devenise o locaţie privilegiată unde se organizau întâlniri culturale ale unor personalităţi precum: André Gide şi Paul Claudel, Jacques Rivière şi Henri Michaux, Karl Jaspers şi Ernst Robert Curtius etc. A debutat în anii '60 cu poeme în limba germană, iar din anul 1966, textele Anisei KOLTZ îşi fac intrarea în prestigioasa colecţie bilingvă „Autour du Monde", animată de Pierre Seghers. Începând cu anii '80, A.K. a scris doar în limba franceză. Între anii 1962-1974 a iniţiat şi condus „Les Journées Poétiques de MONDORF", iar din 1963, „Les Biennales de MONDORF". Aceste adevărate „laboratoare de construcţie" a unei societăţi multiculturale vor fi revigorate între 1995-1999. Asemenea iniţiative culturale se prelungesc şi viază şi astăzi în cadrul Academiei Europene de Poezie, prezidată de această Doamnă a Literelor luxemburgheze şi francofone. Anise Koltz este membră a Academiei „Stéph. Mallarmé", precum şi a Institutului de Arte şi Litere ale Marelui Ducat al Luxemburgului. Cele peste 30 de volume de poezie i-au adus numeroase premii şi un prestigiu dincolo de hotarele Marelui Ducat. Astfel, în 2008, a fost distinsă cu „Premiul Fundaţiei SERVAIS pentru literatură luxemburgheză" cu ocazia apariţiei volumului *L'Ailleurs des mots* (2007), precum şi cu Premiul pentru literatură francofonă „Jean ARP".

Versurile sale se disting prin simplitatea formei şi acurateţea imaginilor, fiind construite parcă în stânca dură a verbelor lapidare, nesofisticate, dar de o violenţă intranzitivă, adesea senzuală. Într-un stil personal incisiv, coroziv şi tranşant, A.K. îşi lansează marile teme şi întrebări asupra vieţii, morţii, timpului, dragostei, naturii ori poeziei – un întreg program liric existenţial într-un univers care se autodevorează. Precum nişte incantaţii incandescente, versurile sale foarte scurte, amintind de concizia şi densitatea japonezelor haiku-uri, scrise într-un limbaj care parcă biciuieşte (format preponderent din verbe şi substantive dar foarte puţine adjective) ne introduc într-o lume imaginară foarte dură, chiar crudă, mizând pe un interlocutor veşnic neliniştit şi neîmpăcat cu sine. Este o *ars poetica* impregnată de revolta fiinţei umane în faţa ignoranţei, a dificultăţii de a comunica şi iubi într-o lume care şi-a pierdut reperele în absenţa comandamentelor divine. La cei 99 de ani, Anise Koltz este supranumită „Marea doamnă" a literelor luxemburgheze, o adevărată Ambasadoare a peisajului literar al ţării sale.

* * *

Depăşind zidul sunetului
mă eliberez de orice constrângere
vocea îşi pierde expresia.

Există cuvinte rapide şi agresive
ca nişte păsări de pradă
în loc să se înalţe spre cer
ele se înfundă în iarbă
ca să-şi rupă prada în bucăţi.

* * *

Când scriu
pagina se muleză pe mine
trăiesc într-o epocă malefică
într-un loc malefic
scriu într-o limbă malefică –
îmi ies din minţi în cuşca mea de hârtie.

* * *

Să scrii împotriva morţii
chiar dacă bătălia e dinainte pierdută
Cuvintele mele gata să lovească
încearcă să capteze
fragmente de viaţă.

* * *

Orice poem este fără răspuns
Ocean nesfârşit
ce se îneacă
într-o scoică.

* * *

Recitinfu-mi poemele
văd cuvinte sparte şi deformate
precum pomii unei livezi
devastaţi de furtună.

* * *

Există puţină zăpadă
între cuvintele mele
Dar ce întunecată e băltoaca
de unde îmi scot câteodată un cuvânt
care seamănă cu realitatea.

* * *
Îţi ofer un poem
ca pe-un pahar cu apă
El nu potoleşte setea
dar îţi va prezenta un lac
unde poţi curge direct.

* * *
Adesea culeg de pe jos
un poem rănit
ce moare
în mâinile mele
îl îngrop
şi singurătatea mea creşte mai mult.

* * *
Gâfâind din pagină în pagină
cartea îmi vorbeşte
abia şoptit
cu otravă pe buze
ea îmi insuflă
propria sa mortalitate.

* * *
Astăzi nimic
nu se întâmplă în scrisul meu
precum zăpada ce se înnegreşte
sub paşii noştri
hârtia se acoperă de urme
ce nu duc nicăieri
nici măcar în moarte.

* * *
Poetul devenit omul
care nu voia să fie
vinde la preţ redus
un adevăr fără de lege.

* * *
Poemele mele
furnicare

Printre cuvinte negre
şi colcăitoare
regine fecunde
şi mii de furnici lucrătoare fără aripi.

* * *

Eu nu-mi inventez poemul
el există undeva în univers
sau atârnă înafara unui vis
precum un microfon spart.

* * *

Caravana cuvintelor mele
traversează pagina
deşert alb fără repere
fără surse de apă.

* * *

Poezia
este toxicomania
cuvântului.

(din *Le Mur du Son,* 1997/ *Zidul Sunetului*)

* * *

Aş vrea să cunosc izvorul
de unde ţâşnesc poemele mele
Nu văd decât un crater
presărat cu pietricele
Un ochi de înger decăzut
cu privirea uimită
veghează zi şi noapte
Cel ce se apropie
este devorat de viu
doar firele de păr îi vor fi scuipate.

(din *Le Porteur d'ombre,* 2001/ *Purtătorul de umbră*)

* * *

Poemul meu este un animal de sacrificiu
cu blană neagră
din grumazul său incizat
ţâşneşte sângele cu care ung

boiandrugul uşii mele
ca să-ţi îndepărtez blestemele.
(din *L'Avaleur de feu,* 2003/ *Înghiţitorul de foc*)

* * *
Suntem făcuţi din materia astrelor
Cum să suportăm
să trăim şi să murim
în această măcelărie anonimă
unde membrele noastre vor deveni
lumânări pentru eternitate ?

* * *
Nisipurile devorează deşertul
Îmi las moştenire carcasa
păsărilor de pradă
vântului care-mi va linge oasele
soarelui care mă va sfărâma în dinţi.
(din *L'Ailleurs des Mots,* 2007/ *Partea de dincolo a Cuvintelor*)

* * *
Timpul nu aparţine decât timpului
dar mi se întâmplă
să mă simt mai muritoare
într-o anume zi decât în alta.

* * *
Deşertul
o clepsidră cu nisip
pe care am uitat
s-o mai întoarcem.

* * *
Pentru mine
Mama a marcat
Cu pietre albe
Traseul său în lumea de dincolo.
Oare mă va mai chema
Ca altădată
Sub acoperişul ei?
(din *Je renaîtrai,* 2011/ *Voi renaşte*)

* * *
În poemele mele
îmi evoc geometria mea interioară
gândurile
îmi îngreunează cuvântul
îmi pierd întrebările
de-a lungul răspunsurilor
O maree neagră de cuvinte
îmi inundă pagina.

* * *
Mă traversează galaxii
fără să-şi dea seama
de moartea mea
Stinsă de milenii
imaginea mea
a uitat demult
cine am fost.
(din *Un Monde de pierre,*2015/ *O Lume de piatră*)

Nu-mi plac poemele laşe
care se leagă la ochi
Le prefer pe cele
care vă explodează în gură
care vă scrâşnesc între dinţi
sau cele care
culcate la soare
cu pisicile
se întind şi torc.
Îmi place poezia franceză contemporană
care se scrie pe diferite continente
pentru că e scrisă
atât cu capul cât şi cu pântecele.
(din *Poésie de langue française. Anthologie,* Éditions Seghers, 2008)

Prezentare şi traduceri în limba română : **Constanţa NIŢĂ**

POEZIE LUSITANĂ

Jorge de SENA

MAREE

Din maree trec vapoare în aerul cald
între lătratul nocturn şi paşii care în iarbă
sunt ca freamătul descompus
al valurilor mărunte la malul râului.
Lucitoare ape ce vâslitul le transportă
prin ceţuri de verdeaţă şi tăcere
la parfumata absenţă separată,
pe străzi, se detaşează, grave, uşoare,
voci ale altor adulţi ce aud
acolo, unde conversaţia nu mă cunoaşte.
Marea mă cunoaşte, mirosul ei mă caută.
Se-aprind ferestrele la care am văzut
faleze înspumate de insule înalte.
Câtă căldură de oglindă, câtă minuţie de alge,
câţi delfini scufundându-se perechi,
cât murmur de-ape în coaja
corăbiilor care plimbă amărăciuni,
câtă hibernare de sex între Soare şi mare
şi lungile strigăte ale păsărilor suprapuse
şi mâinile ridicate şi nuditatea atât de roză
gâfâind placidă şi sigur,
pe cât de mare dorinţa mea a fost.

E târziu.
Cum de încă se aprind ferestrele
dacă-i târziu?

(1951)

GAZELA IBERICĂ

Suspendată pe trei picioare, pentru că s-a pierdut
unul din cele patru, iat-o odihnindu-se, de bronz,
pe piedestalul discret din muzeu.
Urechile-s ciulite ca ascultând, iară picioarele
sunt o mişcare încă ezitândă, în timp ce
privirea vagă e distrasă
de zgomotele libere ale pădurii.

Copacii au căzut de mult. Din
timpuri imemoriale, pierdute,
satele-au pierit în munţi
şi s-au desprins piatră de piatră.
E mult de când acest popor – dar care? -
de invazii fost-a violat şi-n sânge,
în foc şi în sclavie sau poate în iubirea
acelor ce cu navele-au sosit
cu vâsle lungi şi vele înalte atârnând,
s-a dizolvat în linişte, abandonându-şi
munţii pentru văi, pădurea
pentru stâncile la care marea balansează
în golfuri mici, pe plaje,
iar limpezile izvoare pentru râuri care
prin verdea vegetaţie se strecurau.
E mult de-atunci, însă gazela-aceasta a rămas
cu nările ei fine şi cu torsul neted
iar pieptul aproape uman. A fost cumva
a vreunui zeu ofrandă? Ori însăşi ea
zeiţă-a fost, ce jertfele primea?
Sau a fost doar gazelă, ideea,
pura idee de gazelă iberică?
Suspendată pe trei picioare, se odihneşte.
(1962)

CORABIA DIN ALCOBAÇA[1]

Pustie, verticală, de piatră albă şi rece,
lungă de lumină şi linii, de tăcere,
arcadă succesivă, dimineaţă
muritoare a eternităţii, vacuum pur
de spaţiu ocupat, ascuţită
ca transparenţa cristalină
a cerurilor armonioase, densă, concavă
de dreaptă concretețe, aer retras
cu ultimul suspin al cărnii vii
piatră ne-piatră în pilaştri sprijinită,
fâşii de-albeaţă, geometrie
a spiritului posibil, proporţie

[1] Alcobaça este cea mai mare biserică a Portugaliei, fondată în 1153 şi terminată în 1223, unul dintre cele mai frumoase monumente architecturale ale Portugaliei.

a esenţei tripartite, ideogramă
a mutei imensităţi ce se contrage
din perspectiva umană, ambulatoriu
de expectativă liniştită. Navă şi sceptru,
şi sepulcral reziduu, furtună
suspendată şi transferată. Rozetă şi timp.
Scară orizontală. Cilindru curb.
Exemplu şi manifest. Pace şi formă
de abstract şi de concret.
Ierarhie
a unei alte vieţi pe pământ. Gest
de piatră albă şi rece, fără de limite
înăuntrul limitelor. Speranţă
vidă şi verticală. umanitate.
(Araraquara,1962)

MOARTEA, SPAȚIUL ŞI ETERNITATEA
(fragmente)
Nimeni, nicicând, de moarte naturală n-a murit.
Căci nu-i pentru-a muri că noi ne naştem.
Şi nu doar pentru moarte ajunge pân' la noi
ăst murmur cavernos din timpuri,
neconsolat şi urlător, agonizant,
de când, amfibii, am ajuns pe-această plajă
şi până când primate într-o zi ne-am ridicat. Nu.
Nu pentru-a muri noi ne-am deprins cu graiul
şi am descoperit tandreţea, focul,
pictura, scrisul şi muzica cea dulce.
Şi nu pentru-a muri noi am visat
să fim nemuritori, să avem suflet şi să trăim din nou
sau să visăm la zei, ce pentru noi
ar fi nemuritori, mai mult decât ne poartă-nchipuirea.
Nu e. Când acceptăm ca lucru natural,
cuprins în ordinea firească-a lumii sau a îngerilor,
de nenumit sfârşitul cărnii noastre; când
înaintea lui noi ne plecăm, de parcă ar fi
foame de infinit făr'de scăpare; când
voinţa ne-o imaginăm a altor zei
cu chipul doar al unuia; când suferinţa
apare ca greşeală umană, în voia ei lăsându-ne
fiindcă din noi se pierde ceva în ceilalţi, avem

să trădăm această ascensiune, această victorie, aceea
ce înseamnă *a se fi* om, pas cu pas, mai mult.
.....
Pentru-a ne înălța noi ne-am născut. Teama ne-a dat
acest destin văzut cu claritate:
chiar dacă lumile s-ar termina, ci Viața,
zburând prin spațiu, alte lumi
va întâlni pentru-a se continua.
Chiar infinitul de s-ar termina
și de-a sa limită el s-ar izbi,
Viața, cu pumnii săi îl va împinge înainte,
pentru ca-n Spațiu să își facă loc Eternitatea.
(Assis, 1961, Sâmbăta de Aleluia)

Traduceri de **Ana VRĂJITORU**

POEZIE SLOVACĂ

Anna ONDREJKOVÁ

Anna Ondrejková s-a născut în 28 aprilie 1954 în Liptovský Mikuláš (Slovacia). Studii de biblioteconomie. Poetă, eseistă, teoretician literar. Volume de poezie: *Pînă cînd ține cîntul* (Kým trvá pieseň, 1975); *Mireasa zăpezii* (Snežná nevesta, 1978); *Pom pădureț* (Plánka, 1984); *Zăpadă sau Măr trist plin de pui de păun* (Sneh alebo Smutná jabloň plná nedozretých pávov, 1993); *Insomnie* (Nespavosť, 1994); *Aproapemiere aproapesînge* (Skoromed skorokrv, 1998); *De corbi, de vis* (Havrania, snová (2000, ediție în regia autorului); *Izolda: vise, scrisori către Tristan* (Izolda: sny, listy Tristanovi, 2010); *Angoasă* (*Úzkosť*, 2013); *decembrie: arde părul Isoldei* (*december: Izoldine vlasy horia*, 2014). Prezentă în antologiile *Fluturare din aripi* (*Mávnutie krídel,* 2011, 42 de haiku-uri slovace); *Pelerina zeiței* (*Plášť bohyne*, 2012); *Proglas* (*Proglas, traduceri și comentarii,* 2012). Eseu: *Výhonky 25* (2009). Teorie literară: *Cum se citește poemul (*Ako sa číta báseň, cu 28 de comentarii ale autorilor, 2013).

Să transpui în limbă: în altă
limbă acea mișcare, tensiunea vîscoasă,
impetuozitatea, acel infinit al gurii
care primește: cum scot vălurile, cum
vom face acel gest: în
altă, altă
limbă: ceea ce
spun pe o lună plină învăluită

în ceață, în Elsinor, la sfîrșitul
veghei, în miezul verii,
nerecunoscute
ghemuite
cuvintele
se pierd...
nu (ne) înțelegem nicicînd?

Din nou. Corbii
Îşi tîrăsc aripile precum
Un voal de purpură: penele
prea triste. Şchioape. Şchioape.
Încă
O dată.
De poarta aceea m-au
ţintuit.

Curat ca după spovedanie.
Ce ai mărturisit?
Cum ne-am smuls
penajul incomod?
Cum nu am curățat fîntîna?
Ne stingem de sete şi curgem
din fostele aripi
despuiate, şi să recunoaştem că,
noi înşine?

Cînd am încălcat regulile copilăriei?
Cînd am trecut peste pragul ei orb?
Prea repede sîntem cicatrizaţi de vînătorul timp. Dansăm
şi călcăm pe rochia roşie
din ce în ce mai roşie.
Aceasta o fi vara noastră?
Doamne Dumnezeule, e ger,
ger...

Într-o săptămînă adulţi,
peste două îmbătrînim.
De ce am parte?
(Uite, dinspre stînga,
cîte daruri,

privește, dinspre dreapta,
ce nu s-a ajuns.)
Așteaptă să simțim pământul în noi mai adînc.
Cu buzele strînse vrem să cîntăm.
Să zburăm răstigniți.

Alung visele ca pe niște albine sălbatice: înțeapă,
dar pe urmă mor.

Albine ce nu aduc miere.

În treacăt un înger despuiat, alterat de ploaie
și octombrie, în
grădinile regale
plate, tunse,
sărbătorești. Acea
adiere a ruginii sălbatice, sidef cînd își ridică
aripa iritată.
Dezbrăcat fără pudoare
un mic animăluț, inima,
ghemuită în palmă. S-o adăpostești la piept.
Să o strîngi bine. Să o strîngi
ca pe o piatră.

Se potolește.

UNDEVA ÎNAINTE DE MIEZUL NOPȚII,
în fierbințeala de iunie. Așteptăm.

(Smulși din timp – în peisajul de vară tăcut
și lipsit de durere.
Fără nume,
fără formă,
vom zbura cu aripile luminoase
prin noaptea înflăcărată.

Pietre întristate aruncate de o mînă
străină.) Pe undeva
o noapte fierbinte pîlpîitoare. Întețim
de la distanță
scînteile.

Sînt încă vie sau
renunţ tacit la visele
neîmplinite murind în continuare de sete.
În puiul de somn încins
Am îmbătrînit cu nopţi nesfîrşite,
într-o altă viaţă, deodată nu ne mai aparţinem,
orbi, orbi, neaşteptînd
iubirea. Aceea care
nu ne-a aşteptat, la care nu am ajuns.
Aceea care nu va dura
Nici prin durere.
Deci sînt alta.
Nu m-am schimbat?
Prin ce diferă în cîrd o oiţă rănită?
Scade din mine grămăjoara speriată
a atingerilor, abia vindecate, aripile
ghemuite, precoce, lipsite de putere, poate o muzică
falsă, poate o vină.
Rătăcită
din copilăria îndepărtată
descopăr izvorul dar mă jenez
să beau. Lipsită de vorbe, haine
şi trecut, nu primesc nimic,
ce ar putea să se întîmple, nici o zi
în plus, nici dans, nici
moarte, a ta Ofelie.
Dar care dintre noi, cel dintîi
a aruncat piatra?
M-am pierdut.
De cine?
De cine?

În româneşte de **Dagmar Mária ANOCA** şi **Lucian ALEXIU**

Ondrej KALAMÁR

Ondrej Kalamár s-a născut pe 11.05.1958, în oraşul Zvoleň, în care trăieşte şi creează şi în ziua de astăzi. Este membru al Uniunii Scriitorilor Slovaci, al PEN Slovacia şi al Pars Artem. Din anul 2014 lucrează la Radio Regina Bratislava. Creaţia poetică: *Etapa contactless a timpului* (1995), *A mea, în tăcere* (2011), *Intrând, va asumaţi lipsa de risc* (2016). Proza: *O bere La Charon* (2014). Volume de aforisme: M.O.K.(m)ente (mOKmente) O.K.,

2012, *Ochii-dochii* (okidoki) 2013, *Despre OKine, despre OK* („Despre ochine, despre oce" a.k.a. *Despre cine, despre ce*), 2015, *O.Ke ("o cheie") către carte*, 2017.

21 de grame
De fapt, omul este numai apă
amestecată cu un pic de praf
şi un pic de timp.
De fapt, şi timpul tot numai apă este
şi tot ca apa
curge.

– Omule, moloz eşti
şi în moloz te vei întoarce,
astfel grăieşte gura celor
ce au priceput numai
matematica elementară.
Dumnezeu aruncă zaruri
pe care nu a marcat numere şi simboluri,
căci nu are nevoie de ele.
Numai noi avem nevoie de ele, căci le întruchipăm.

Sufletul este o dreaptă
şi viaţa un segment,
dar curbura spaţiului
le face să pară pline de
farmec.

Nebun de aprilie
Azi am fost la plimbare.
Natura avea parfum de frumuseţe
iar eu de singurătate.

În locul oricăror informaţii, şuieratul
vântului
şi mintea mai goală
decât buzunarele.

Mă simţeam
precum atunci când coasa ratează cu puţin contactul cu piatra
şi izbucneşte într-un râs scăpărător...

Orice ai spune,
va fi utilizat
Nu căuta câinele,
dacă e gata îngropat.
Ar putea părea destul de ciudat.
Te-au crescut
numai cu poveşti pentru copii
şi te-au trimis să boceşti
la morminte.

Se pare că azi toată lumea este latră.
caravana s-a pierdut de mult.
Ceea ce s-a întâmplat o dată
s-a întâmplat întotdeauna
iar trecutul este pedeapsa
şi recompensa.
Cică ieri au avut loc nişte tentative de crimă,
Tu n-ai fost acolo acolo,
aşa că vei fi dat pe mâna călăului.
N-o să-ţi taie gâtul
şi n-o să-ţi tăbăcească spinarea.
dacă ai fost iubit
şi ai iubit.

Nu te teme de aripi
dacă nu ştii să zbori,
adevărat zic ţie, adevărul poate răni
mai mult decât moartea.
Întunericul rămâne întuneric,
chiar dacă strălucesc stelele.
Iar o catapultă poţi găsi
doar la lumina zilei.

Mâine vedem cine
va trage paiul cel mare.
chiar dacă cel care se îneacă
nu mai are nicio şansă să se agaţe de el.
Nu te mai împiedica
de ghicitori
pentru care îşi dau viaţa soldaţii.
Ursitoarea ta se minunează

Chiromanţie
Ţâşneşti din palmele mele cu greu
Eşti apa
şi izvorul meu

În tine înot
în tine mă-nec fără chin
Eşti întrebarea
pe care niciodată n-o înţeleg deplin

Eşti rece ca gheaţa şi ca focul arzi
şi printre altele îţi zic aşa
eşti incredibil de adevărată
şi minţi cu toată viaţa ta
Ţâşneşti din palmele mele cu greu

Eşti apa
şi izvorul meu

Nu te urci de două ori în acelaşi tramvai

La capătul liniei tramvaiul nu claxonează
ci doar încetineşte silenţios
şi se opreşte
în tăcere

Şi dintr-o dată
porneşte din nou
spre a căuta un nou sens
al aceleiaşi
călătorii

Bătrânul şi marea
Îmi caut marea.
Nu pe-aceea-n care mă voi
îneca,
ci pe aceea ce m-o
acoperi de sare.

Marea sunt
lacrimile

ce tristeţea şi-au
pierdut
iar eu nu-s trist.

Dar azi o întrebare m-a străfulgerat –
oare când se maturizează un bărbat
adevărat?
Când moare –
– mi-am răspuns tot eu.

Şi deocamdată,
obraznic,
încă mai trăiesc.

Hainele îl trădează pe om
Nici Dumnezeu,
nici universul nu se ruşinează
de goliciunea lor
şi nici naufragiatul
de viaţa-i de toate golită.

O propoziţie goală
dezvăluie caracterul propriu al substantivului.

Totuşi, adevărul gol-goluţ
provoacă uneori
cumplită furie.

Prezentare şi traducere: **Mircea Dan Duţă**

POEZIE ALBANEZĂ

Pal SOKOLI

Poetul kosovar Pal Sokoli s-a născut la 15 aprilie 1959 în satul Hadonig al Ghakovei. În 1985 a absolvit Facultatea de Filozofie şi Sociologie la Universitatea din Prishtina. Din 1994 trăieşte, scrie şi publică în Germania. A debutat editorial cu volumul de poeme *Inel de sînge* (2008) Este membru al Uniunii Scriitorilor, Artiştilor şi creatorilor albanezi din Germania. Pal Sokoli aşează în realitatea sufletului său sursele de inspiraţie ce i-au devenit obsesive. Detaliul concret creează „tabloul" cognitiv unde, pe lîngă atmosfera uşor elegiacă şi de atitudine, se insinuează nota discretă a unui unic sens; sensul amplu al existenţei. Este de fapt, o

creație ce are darul de a capta în versuri lapidare, anumite raze ale unui vital curcubeu și un „dar" specific de a le simți prezența. Structural, Pal Sokoli e un poet meditativ, percepe realul mai totdeauna sub imperiul revelației. în fine, e o sinceritate aici exclusiv dureroasă care ne relevă un suflet tulburat de întîmplări adesea grave, cuprins de nostalgia purității mereu aflat într-o tensionată confruntare cu sine. Complementare și interferente între elementul plastic și cel muzical, aceste versuri tind să fuzioneze intermitent. **Victor STEROM**

Eu şi piatra
Într-un munte străbătut
Piatra înțepată
Piatra neagră
Întreb cît cîntărește

Spune sînt hotar
Întreb despre rănile
Îmi vorbește slavonește

Întreb despre vîrsta
Dumnezeule
Îmi vorbește albaneza
Și albanezește plînge
Precum eu

Naşterea oare întîrzie
Vocea dulce a mamei
Cheamă scrumul sufletului
Ars în flacăra timpului tunetelor
Piatra şlefuită
În munţii chinului
Singuratică cheamă setoasă
În portul întîlnirilor
Să limpezim sîngele
Inima îi bate în Kosova
Oapul în Tirana
Brațele... Ulchin
Preșeva și Shkupi
Port dureri
Iubire pentru a se adăpa
Pe muntele ars
Peste mormîntul uitat
Arunc pietre

El creşte
Eu îmbătrînesc înainte de naştere

Traducere de **Baki YMERI**

Sadik KRASNIQI

Poet, prozator şi eseist Sadik Krasniqi s-a născut în comuna Lukar din împrejurimile Prishtinei la 24 Mai 1961. Facultatea de Limbă şi Literatură Albaneză a absolvit-o la Universitatea din Prishtina. Creaţiile sale literare au apărut în mai toate revistele şi ziarele albanaze din Kosova. După ce a debutat în antologia, *Os şi sînge*, alături de 12 poeţi albanii care trăiesc în Germania, îi apare primul volum de versuri *Oftat în urnă* (2008). Tonul detaşat şi implicat dacă pot spune aşa, îndrăznelile expresiei metaforice, accentele dramatice, inflexiunile de ordin moral, stau mărturie în versurile poetului Sadik Krasniqi în care imaginile picturale, simbolurile, aluziile ori sintagmele ideatice, transmit o tensiune lăuntrică deosebită. Sadik Krasniqi îşi caută drumul propriu în poezie dorindu-se a fi el însuşi, întrebînd şi răspunzînd cu o gesticulaţie reflexivă şi re-trăiri sugestive şi revelatoare. Înfrigurat în faţa realului, reconstituie prin vers lapidar şi meditativ momentele semnificative. Aşadar, poetul Krasniqi porneşte de la propensiuni reale vrînd să confere poemului solemnitate, articulaţii intime, certe, restituind o adevărată vibraţie lirică. **Victor STEROM**

Lacrima vieţii

Picură lacrima pietrei
Peste ochiul acoperit
Pupilei îi dă verdeaţa
Şi răsare lumina pe lac

Picură sufletul osului
Vulturul îşi ia zborul
Trecînd dincolo de curcubeu
Aruncînd căciuli peste leagăn

Picură luciul peste pleoapă
Cu sărutări fecioara acoperă soarele
Umbrele măsoară lungimea zilei
Prin tremurul lunii speriate

În sînge pură durerea
Cîmpiile se umplu cu maci
Stelele coboară peste lanurile Kosovei
Cînd oftatul reînvie răsuflarea

Delir verde
La acest sfînt izvor
Cu sete nepotolită
Apa celor trei sute de primăveri beau
Rănile mi se înverzesc

Vîrtejului îi împrăştii spuma
Şi găsesc venele umede
Ale unei sălcii albastre
Cu umbra plină de rouă

Din ochi întorc cursul apei
În mreaja acvatică
Şi devin păianjen
în apa sărată a vîrtejului

Cu picături pe buze
Mă prind frisoanele Zînei
Trei sute de ani aştept un fulger
Să-mi scoată din pupile delirul verde

Oftatul devine fluture
Pentru acel suflet ars
Oftatul devine fluture
în primăvara gri
Lăsînd durere pe florile cenuşii
Pentru acei ochi secaţi
Lacrima devine stea
Şi cade lumină
Pe mormintele ochilor deschişi
Pentru acele buze cenuşii
Săratul devine mierlă
Fîlfîitul aripilor albe
Tremură luniţa lacului
Cu valuri umplute cu dor

Traducere de **Baki Ymeri**

POEZIE GREACĂ

Titos PATRIKIOS

III
Atunci când te gândești întrucât ai dorit tu neapărat
că se poate deschide un drum către celălalt
să se extindă limitele către întâlniri captivante
sau doar să se facă mai umană singurătatea
dacă-i destul că ai învățat multe lucruri de care-nainte nu țineai seama
încât să dispară neîncrederea către cine nu-ți seamănă
să se oprească ocara pentru cel ce vrea
să-ți semene
să treacă invidia către cel ce te întrece
să treacă dispreţul către cel ce ți-a rămas în urmă
să fie biruită teama în fața celui care condamnă
să fie desființată groaza pentru cel ce stăpânește
să se dizolve beția puterii pe care pentru puțin timp
ai dobândit-o
atunci când luptai să scuturi noile lanțuri
puse după izbucnirea răscolirii tale
tu care lupți pentru libertate și apoi vezi
cum libertatea neîmpărtășită de unii devine sclavie
atunci când încerci să-ți micșorezi nesiguranța
să nu te predai dorinței de recunoaștere
să aduni cumva și aroganța ta ascunsă…

Acolo sus te găsește poezia.

VII
Atunci când ți-aduci aminte de peisaje sperând să le revezi
mari în asfințit, munți cu schimbări de culoare
orașul în care te-ai născut, unde au fost înhumați ai tăi
cu ulițele sale strâmte, piețele mici,
  cu colinele laminate
cu oameni pașnici, altădată răzvrătiți, cândva
  cu baricade
cu muzică populară sau cultă pe-nserat, alteori
  cu imnuri în zori
atunci când ți-aduci aminte de orașe străine incomplet
  explorate

cu picturi şi teatre care iluminează spaţii
    necunoscute până atunci
cu o mulţime de idei care se ciocnesc precum
    maşinile pe piste
cu prieteni necunoscuţi care te-au sprijinit în toate momentele grele
atunci când îţi vin în minte situaţii din
    anii trecuţi
căldura mamei, uneori chiar sufocantă,
emoţia când tatăl te-a recunoscut ca egalul său
entuziasmul dacă cunoşteai pe cei care te-ar fi
    pecetluit
ameţeala la întâlnirea cu femeia ce ţi-a schimbat
    viaţa
bucuria şi neprevăzutul la naşterea unui copil
regretul din pierderi, dezbinări sau anulări
    ale speranţelor
durerea în urma morţii care nu credeai că va veni
    vreodată
atunci când fără folos încerci să creezi din nou
    oameni şi fapte
ca un tâmplar care reface vechiul mobilier cu materiale
    noi
să repari ca pe nişte maşinării corpurile, ca să lucreze
    ca înainte
să aprinzi cu inflamabile sentimente
    incendiate în trecut
să-ţi renovezi sinele aşa cum se restaurează
    monumentele antice
atunci când vezi că nu mai vorbeşti lumii precum vorbeai
doar cu tine însuţi, aşa că spui să le
    abandonezi pe toate…

Acolo sus te găseşte poezia.

IX
Poezia vine cu bicicleta, cu motocicleta, cu autoturismul ca să
    te-ntâlnească
uneori vine ca o amazoană cu sabia ridicată
alteori te urmează caâd vii de la magazinul alimentar ca o
    cerşetoare în zdrenţe
te târăşte ca o prostituată în abisuri fantastice

te recheamă la ordine ca o directoare la şcoala de corecţie
îţi apare în somn ca o fată
neprihanită
te înşeală trântindu-ţi în loc o slujnica a sa
pe care tu crezi că în sfârşit ai târât-o în patul tău
te înviorează prin porta-voce ca să strigi lozinci
politice
te încurcă dând întâietate preocupărilor tale
serioase
îţi umple cutia poştala a ambiţiilor tale, care acum este goală
te ademeneşte cu visuri de putere, de bani, de nemurire
te convinge ca o iubită infidelă că este numai a ta
te depăşeşte în încercarea de a scutura de praf conducătorii
morţi şi în acelaşi timp vii
îţi umflă iluziile până ce plesnesc ca baloane
se supără dacă nu vezi că ea încearcă să împrăştie
ceaţa
îţi cere ajutorul când o urmăresc puterile
cândva ignorate
îţi spune că şi atunci când le slăvea, pe ascuns le submina
îţi evidenţiază stereotipurile, îţi dărâmă ceea ce pentru tine este
de la sine înţeles
îţi şopteşte secrete pe care trebuie să le elucidezi
îţi scoate la lumină lucruri care zăceau în întuneric până atunci
până când, într-un moment te recompensează pentru devotamentul tău
îţi dezvăluie adevărul, îţi spune clar că ea
aparţine tuturor.

Acolo sus poezia găseşte pe fiecare dintre noi.

Traducere de **Andreas RADOS**

POEZIE ŞI VICIU

Cristina RUSU

„Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna" – „îmbrăcaţi-vă întru dragoste, care este legătura desăvîrşirii"

Omul, de la începutul vieţii sale pe acest pămînt caută să păstreze iubirea lui Dumnezeu şi să greşească cît mai puţin, ca să nu încalce legile divine şi să fie în armonie cu semenii săi. Viciul este voia repetată de a încălca legea morală. Iar dacă păcatele sînt făcute cu voie sau fără de voie, viciul automat se încadrează în cele repetate o lungă perioadă de timp. Păcatul pătrunde uneori atît de adînc în sufletul omului, încît cel ce se găseşte în starea aceasta simte o stare aproape normală în fiecare zi a vieţii lui. Cel vicios face păcat după păcat şi ajunge să se împietrească în fapte rele, iar de aici cu greu se mai poate desface din robia păcatului. Ceea ce este virtutea pentru faptele bune, este viciul pentru faptele rele. Viciul poate fi înlăturat dacă omul are o voinţă puternică, dar şi voinţa este un dar de la Dumnezeu şi El trebuie să vadă strădania fiecăruia ca să trimită acest dar omului. Întrebat de ce minte sau de ce încalcă repetat orice lege divină, omul spune că nu are voinţă.

Sfîntul Apostol Pavel spune: „Drept aceea omorâţi mădularele voastre cele pământeşti..., dezbrăcându-vă de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, şi îmbrăcându-vă cu cel nou, care se înnoieşte spre deplina cunoştinţă, după chipul Celui ce l-a zidit... Iar peste toate acestea, îmbrăcaţi-vă întru dragoste, care este legătura desăvârşirii" (Col. 3, 5-14). Iar Sfîntul Antonie cel Mare completează: „Răul nicidecum nu e pricinuit de Dumnezeu, ci prin alegerea cea de bună voie s-au făcut dracii răi, ca şi cei mai mulţi dintre oameni... Nu cele ce se fac sunt păcate, ci cele rele, după alegerea cu voie... Şi aşa fiecare din mădularele noastre păcătuieşte când din sloboda alegere lucrează cele rele în loc de cele bune, împotriva lui Dumnezeu". Omul poate să îşi trezească conştiinţa şi să se vadă în lumina cea adevărată, aşa cum este el. Fericitul Diadoh al Foticeii spune: „Răul nu este în fire, nici nu este cineva rău prin fire. Căci Dumnezeu nu a făcut ceva rău. Când însă cineva, din pofta inimii, aduce la o formă ceea ce nu are fiinţă, atunci aceea începe să fie ceea ce vrea cel ce face aceasta". Deci, păcatul se face prin voia liberă a omului, dar naşterea lui depinde de unele cauze, dintre care cele mai însemnate sînt ispita şi ocazia la păcat.

În versurile psalmilor întîlnim nenumărate cereri la vreme de necaz, de suferinţă dar şi rugăciuni adresate lui Dumnezeu ca să ne ferească de păcat, să nu fim ispitiţi şi să nu suferim noi şi cei apropiaţi nouă. Psalmul

patru, cel pe care creştinul îl rosteşte de obicei înainte de culcare, arată că omul vine în faţa Creatorului său purtînd un dialog cu El şi cerînd să i se arate căile bune. „Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna". Este o întrebare retorică, dar care ne arată cei doi duşmani ai mîntuirii noastre. Alegerea lumii acesteia ca posibilitate a mîntuirii este o eroare, ne înşelăm amarnic dacă credem vreun moment că ceva material din această lume ne poate salva veşnicia. Este tare greu de acceptat pentru mulţi acest lucru. Ei sînt naivii care cred că aceste lucruri palpabile sînt demne de încredere şi că nu poţi să ai nădejde în ceva ce nu poţi filtra cu simţurile trupului, de altfel şi el material. „Mâniaţi-vă şi nu greşiţi;" Poate ne îndeamnă să fim mînioşi. Nu este un păcat să fim mînioşi?! Mînia este o sabie cu două tăişuri. Putem să o folosim în scopul de a face rău cuiva, dar avem posibilitatea de aduce pe cineva pe calea dreptăţii, supărîndu-ne pe el. În psalmul doi se vorbeşte chiar despre mînia lui Dumnezeu. „Ca nu cumva Domnul să se mânie". Revenind la psalmul patru şi la aceste întrebări psalmistul spune: „căiţi-vă de cele ce-aţi grăit în inimile voastre". Seara, după încheierea unei zile este bine să ne gîndim ce am făcut rău sau bine în ziua aceea, iar dacă am făcut ceva rău, să ne pară rău de acest lucru şi nu greşim dacă ne mîniem pe noi, cît de păcătoşi sîntem. Această mînie împotriva firii noastre păcătoase este, iată, o mînie benefică, purificatoare. „În pace de'ndată mă voi culca şi voi adormi". După ce am primit toate darurile Tale Doamne mă voi culca şi voi dormi liniştit.

În Noul Testament Mîntuitorul zice: „Simone, Simone, iată Satana v'a cerut să vă cearnă ca pe grâu; dar Eu M'am rugat pentru tine ca să nu-ţi piară credinţa; iar tu, oarecând revenindu-ţi, întăreşte-i pe fraţii tăi" (Luca 22, 31-32). Deci, asta arată că Dumnezeu este milostiv şi pe cei pe care îi iubeşte îi ajută întărindu-le credinţa, ca să treacă peste ispite. Iar Sfîntul Apostol Petru îi spune lui Anania, care ascunsese o parte din preţul unui ogor vîndut: „Anania, de ce a umplut Satana inima ta, ca să minţi tu Duhului Sfânt?" (Fapte 5, 3).

Cuviosul Părinte Marcu Ascetul spune: „Cel ce vrea să biruiască ispitele fără rugăciune şi răbdare nu le va depărta de la sine, ci mai tare se va încîlci în ele" (*Filocalia*, vol. 1, p. 249). Că nici un om nu poate ieşi din păcat sau suferinţă singur, ci doar rugăciunea îndreptată către Dumnezeu îl poate ajuta foarte mult.

Şi în psalmul cinci, cel care este rostit de creştin dimineaţa la trezire găsim aceeaşi cerere către Dumnezeu, de a ne feri de păcat în ziua în care abia începe. Căci omul ştie că Dumnezeu nu iubeşte păcatul dar nici repetarea lui. Greşeala este înfăptuită doar o dată, păcatul este greşeala făcută de două sau mai multe ori. „Că Dumnezeu, Cel ce nu voieşti fărădelegea, eşti Tu". Apare bine conturată antiteza dintre Dumnezeu bun

şi iubitor care doreşte doar adevărul şi dreptatea, şi alţi zei şi idoli. „Nu va locui lângă Tine, cel ce viclenește". Este un avertisment spre cei ce sa roagă idolilor, că niciodată nu vor putea ajunge la Tine cel ce face nedreptate. „nelegiuiţii nu vor rămâne în preajma ochilor Tăi". David spune clar că nu vor ajunge niciodată spre faţa Domnului. „urîtu-i-ai pe toţi cei ce lucrează fărădelege". În primi psalmi este des întîlnită această „cale a pierzării". Este calea celor care ştiu poruncile şi regulile pe care trebuie să le respecte, dar le încalcă. Pe aceştia Domnului îi va scoate din calea dreptților şi îi va aşeza pe scaunul pierzătorilor. Doar lucrătorii de fărădelege sînt vizaţi de David. Cum poţi lucra fărădelegea? Ai nevoie de un aliat puternic, minciuna. Ce vor păţi cei care mint? Vor fi pierduţi în faţa lui Dumnezeu. „Pe cei ce grăiesc minciuna, Tu îi vei da pierzării".

„pe omul ucigaş şi viclean îi urăşte Domnul". Aici se face o asociere care trebuie sa ne pună pe gînduri, să ne cutremure. David îl pune pe acelaşi nivel pe cel care minte şi este viclean, cu cel care varsă sînge, ucide. Fericitul Ieronim crede că omul păcătos, ucigaş, viclean, deşi urît de Dumnezeu, rămîne încă viu, adică este capabil de pocăire şi îndreptare; pe cînd omul minciunii, care nu e altcineva decît ereticul, e destinat pieirii, adică unei condamnări sufleteşti definitive, ca unul care se nimiceşte pe sine, şi-i atrage şi pe alţii către pieire.

Diavolul este viclean, iar omul se roagă: „Doamne, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta; pentru vrăjmaşii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea". În calea noastră spre mîntuire, vrăjmaşii noştri încearcă să ne deturneze de la calea cea dreaptă iar noi ne rugăm ca Domnul să ne păzească pe această cale îngustă şi plină de pericole. Există riscul ca vrăjmaşii să ne amăgească cu cealaltă cale, largă şi uşoară, dar care ne va duce in iad. Aceşti vrăjmaşi ai noştri au limba vicleană, plină de minciună iar inima lor este goală, plină de răutate. „Că nu este în gura lor adevăr, inima lor este deşartă". Aceşti vrăjmaşi trebuie opriţi ca să nu îşi atingă scopul, de a ne deturna de la calea cea bună. Ei ne fac nouă rău, dar şi pe Dumnezeu îl amărăsc prin faptele lor. Poate simboliza această amăreală şi momentul în care Hristos pe cruce a primit oţet şi amăreală.

„Că Tu pe cel drept îl vei binecuvânta, Doamne". După ce am înţeles în acest psalm care sunt fărădelegile, pedepsele, dar şi milele Domnului, aflăm aici că Dumnezeu ne va binecuvînta, cu o singură condiţie, simplă, să fim drepţi, să păstrăm calea, iar păstrînd-o vom avea Adevărul şi Viaţa. Iar în lupta aceasta grea cu vrăjmaşii, Dumnezeu prin bunăvoinţa Sa ne-a dat arma cu care sa luptăm, credinţa. „Cu pavăza bunăvoinţei ne-ai încununat".

Note:

Lupta cu păcatul, protoiereu Grigorie Diacenko, Editura Egumenița, Galați, 2016

Păcate şi virtuţi, Dimitrie G. Karahalios, Editura Egumeniţa, Galaţi, 2016
Filocalia sfintei nevoinţe ale desăvârşirii, volumul I, Editura Humanitas, Bucureşti, 2016
Septuaginta, Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Editura Polirom, Iaşi, 2006
Poezia Vechiului Testament, Editura Institutului biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 2000
Biblia, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 2001
Mărturisi, Sfântul Maxim Mărturisitorul, Editura Doxologia, 2009

Diana Dobrița BÎLEA

Exultarea viciului beţiei şi al desfrîului în poezie

De-a lungul timpului, viciul a fost privit în mod diferit de diverşi actori sociali. Dacă religia creştină l-a contestat vehement, dacă oameni de diverse calibre sociale şi intelectuale l-au practicat pentru că nu puteau altfel, pentru că nu ştiau cum să evadeze din cotidianul standardizat sau doar pentru a fi în trend cu nonconformiştii, dacă alţii l-au trecut direct în aria terapeutică, artiştii l-au transformat adesea în temă predilectă ori, raportîndu-se ei înşişi la acesta, s-au abandonat nevoii cathartice fără năzuinţa unei finalităţi clare şi imuabile. San Tommaso d'Aquino, inspirat de cel care a fost supranumit *Apostolul neamurilor*, afirma: „Dumnezeu permite, într-adevăr, ca relele să fie săvîrşite pentru a scoate din aceasta un bine mai mare. De unde şi cuvintele Sfîntului Pavel: «unde s-a înmulţit păcatul, acolo harul s-a înmulţit şi mai mult»" (*Romani 5, 20*). Pe de altă parte, poetul american Ralph Waldo Emerson observa că „oamenii doresc să scape de relele pe care le aduc cu sine viciile lor, nu de vicii".

Sinceritatea poeţilor cu privire la viciile personale putea fi stimulată de chiar amorul artei, după cum plauzibilă este şi încercarea de a şlefui propriul suflet abordînd ca metodă de lucru autoexorcizarea lirică. Mulţi au scris (şi) despre viciile altora sau despre cele caracteristice societăţii în care i-a înregimentat soarta. Aducerea în scenă a viciului este, în orice caz, o preocupare veche care nu a dispărut nici din literatura contemporană şi care nu va dispărea atîta vreme cît vor exista bogatele surse de inspiraţie.

Se pare că dependenţa de alcool şi dependenţa de sex sunt patimile cele mai inspiratoare pentru poeţi. De la rapsodul antic Homer care scria în *Odiseea, Cântul IX*, despre dorinţa necumpătată a soldaţilor lui Ulisse: „Ai mei deloc nu m-ascultau, nebunii,/ Şi-acolo lacom beau la vin"[1] şi pînă la poetul român Ioan Moldovan, considerat de o parte a criticii drept una

dintre cele mai importante voci ale liricii contemporane, nimic nu pare să se fi schimbat în privinţa patimii beţiei. Observăm în *Poemul alcoolicilor* din volumul *Alcool*[2] semnat de Ioan Mureşan tonul cald-ocrotitor, duioşia şi deplina înţelegere pentru cei căzuţi în această robie: „Vai săracii, vai săracii alcoolici,/ cum nu le spune lor nimeni o vorbă bună!/ Dar mai ales, mai ales dimineaţa cînd merg clătinîndu-se pe lîngă ziduri/ şi uneori cad în genunchi şi-s ca nişte litere/ scrise de un şcolar stîngaci.// Numai Dumnezeu, în marea Lui bunătate, apropie de ei o cîrciumă,/ [...] Atunci o lumină feciorelnică le sclipeşte în ochi/ şi transpiră cumplit de atîta fericire.// Şi pînă la amiază oraşu-i ca purpura./ [...] Iar ei vorbesc şi vorbesc, despre viaţă. Despre viaţă,/ aşa, în general, chiar şi alcoolicii tineri se exprimă/ cu o caldă responsabilitate// Şi dacă se mai bîlbîie şi se mai poticnesc/ nu-i din cauză că ar expune idei teribil de profunde,/ ci pentru că inspiraţi de tinereţe/ ei reuşesc să spună lucruri cu adevărat emoţionante". Spre deosebire de Rainer Maria Rilke care prefera să stea departe de tentaţia vinului atunci cînd scria poezie, boemul George Bacovia se lăsa inspirat de această licoare şi nu a ascuns faptul că simţea nevoia să-şi înece singurătatea şi boala în alcool. „Eu trebuie să beau, să uit ceea ce nu ştie nimeni/ Ascuns în pivniţa adîncă, fără a spune un cuvînt/ Singur să fumez acolo neştiut de nimeni/ Altfel, e greu pe pămînt...", scria el în *Poemă finală*. Charles Baudelaire, poet poliglot cu o vastă cultură, care nu s-a sfiit să ia într-un răsunător răspăr liric gama viciilor umane, îşi exprima în poemul *Butoiul urii* (din volumul *Florile răului*) un pertinent punct de vedere asupra asemănării şi deosebirii dintre patima beţiei şi sentimentul de ură. El găsea ura mai greu de purtat în lume decît beţia: „E ura ca beţivul ce reazimă taverna,/ Simţind cum creşte setea sorbită de licori,/ Cu capete-nmulţite, ca Hydra de la Lerna.// Dar băutorii veseli şi-l ştiu pe-nvingător,/ Pe cînd, menită-i Urii o soartă ticăloasă:/ De-a pururi să n-adoarmă, răzbită, jos, sub masă!"[3] Poemul *Vinul asasinului* face parte dintre cele 13 poezii pentru care Baudelaire a fost acuzat de către Ministerul public imperial francez de „ultragiu la morala publică şi religioasă". Iată cîteva versuri edificatoare, în traducerea lui Vladimir Colin: „Sunt liber, mi-a murit nevasta!/ Pot trage în voie la măsea./ [...] Ca setea asta să îmi treacă,/ Ar trebui să mi se dea/ Vin mult, cam cît ar încăpea/ În groapa ei; - şi nu-i de joacă!// [...] - Acum sunt liber, singur sunt/ Şi mort de beat voi fi diseară,/ Nepăsător, a multa oară". Poetul chinez Li Tai-pe, cunoscător al învăţăturilor confucianiste, taoiste şi budiste, tradus admirabil de Eusebiu Camilar, îi ironiza de-a dreptul pe cei ce nu aveau trainice convingeri bahice şi îi îndemna să bea: „Te sfătuiesc: ascultă/ Înţelepciunea mea!/ Te-aşteaptă ceaşca plină!/ Ridic-o, deci, şi bea!// N-auzi? Şi vîntul parcă/ Oftează de necaz!/ Pînă şi vîntul rîde/ De

tine, că eşti treaz!" (*La o ceaşcă de vin*). El a tratat tema beţiei şi din perspectivă filosofică, opunînd alcoolul neîmplinirilor, suferinţelor de tot felul şi efemerităţii omului în lume. Autorul a peste o mie de rubaiate Omar Khayyam, matematician şi astronom persan care, ajutat de alţi oameni de ştiinţă ai vremii, a construit un observator astronomic ce a stat la baza realizării unui calendar mai bun decît cel gregorian, diviniza vinul şi-l proclama deţinătorul secretului fericirii: „Secretul fericirii doar cupa ne învaţă./ Căci mintea cleveteşte şi deseori dezarmă./ De mai cîrteşte încă, o voi scuipa în faţă./ Mai dă-mi o-nghiţitură de vin... ca să adoarmă." (*Secretul fericirii doar cupa ne învaţă*); „Dau tot regatul lumii pentru-o cupă de vin,/ Înţelepciunea lumii, pentru parfumu-i fin,/ Dau cîntecele toate, pentru cîntecul lui,/ Dau, Feridun, chiar slava-ţi, pe-amarul vinului!" (*Dau tot regatul lumii pentru-o cupă de vin*)[4].

Viciul desfrînării este unul dintre toposurile literare cel mai des relevate în poezia lumii. Sunt poeţi care au scris despre acest viciu mai mult sau mai puţin voalat, mai ales din pricina normelor prohibitive ale timpului şi spaţiului în care au trăit, iar alţii care au ales moduri directe de transmitere a ideilor şi sentimentelor, apelînd la imagini artistice clare şi, deseori, preferînd limpezimea unui lexic ilustrativ. De la sensibila poetă a antichităţii greceşti Sappho din Lesbos, care cu şase secole înainte de Hristos închina frumuseţii feminine ode ce au atras şi suspiciunea că ar fi fost lesbiană şi care milita pentru dezbrăcarea de ipocrizie morală şi recunoaşterea normalităţii unei alte iubiri decît între un *el* şi o *ea*, şi pînă la Florin Iaru, de exemplu, amorul carnal şi constituenţii inerenţi s-au înmănuncheat într-un fluviu de inspiraţie. Versurile talentatei Sappho au, pe lîngă mesajul inteligent, şi o savoare specială: „Lăsaţi iubirea să înflorească/ Chiar dacă a încălcat a firii lege/ Lăsaţi îndrăgostiţii să se dorească/ Chiar dacă lumea rece nu-i înţelege// Lăsaţi să înflorească şi iubirea lor/ Chiar dacă nu sunt ea şi el/ Lăsaţi să ardă şi ei de dor/ Chiar dacă sunt amîndoi la fel" (*Pentru dragoste*); „Cînd o văd, mă văd pe mine,/ Nici ea nu-l vrea pe el,/ Şi ea visează frumuseţi feline,/ Şi ea vrea să iubească altfel" (*Jumătatea mea*)[5]. Una dintre cele mai importante poete vietnameze, Hô Xuân Huong, care a preferat să adopte limba *nôm* şi să nu se mai exprime, conform tradiţiei, în chineză, a fost dezaprobată de unii şi cu siguranţă admirată de mulţi pentru sinceritatea mesajului erotic, deşi acesta nu îmbrăca decît forma unor aluzii – ce-i drept, destul de curajoase – la sexualitate. Iată cîteva mostre grăitoare, în traducerea lui Ion Roşioru: „Blestemată fie soarta noastră, biete concubine/ Ce-ngheţăm atunci cînd una trage pătura pe ea:/ Păsăruica fericirii doar de două ori mai vine/ Într-o lună pe la cuibu-i, însă nu cu gînd să stea" (*Partajarea soţului*); „Îndepărtată, surdă şi clară-o voce plînge:/ Iubindu-l mult se cade să nu

mai hohotesc./ Teribil îmi lipseşte bastonul de lemn-dulce/ Picant ca scorţişoara - de jindu-i mă topesc!" (*Văduva spiţerului*); „un guler un guler şi altul în plus/ laudă abilului croitor al reliefului abrupt/ deschizătură rumenă pisc cu totul nespus/ scară stîncoasă muşchi verde adînc nentrerupt/ creangă de pin în vînt tumultuos/ frunză de salcie rouă surîzîndă la soare/ bărbat virtuos ce renunţă frumos/ cu genunchii striviţi de atîta sforţare" (*Elogiu celor trei gulere*). Lui Baudelaire nu putea să-i scape un viciu atît de bine ancorat în panopticul moravurilor vremii sale. Femeia este, pentru el, înger şi demon, împlinirea nevoii de opulenţă sexuală şi o cale spre izbăvirea de cotidian: „- Ţi-aluneci mîna-n sînu-mi cutremurat de jale;/ Zadarnic, minunato, aici e-un loc prădat/ De ghearele şi dinţii femeilor fatale,/ Ce inima, ca bestii feroce, mi-au mîncat./ [...] - Ci trupul tău e-n taina miresmelor curate!.../ O, Frumuseţe, biciu-ţi în sîngelemi placid/ Izbească cu văpaia-i atotmistuitoare/ Spre-a arde-aceste zdrenţe rămase de la fiare!" (*Convorbire intimă*); „Ţi-ar place, toţi bărbaţii în patul tău să vină,/ Femeie deşucheată, punct negru în lumină!/ Iar dinţii, spre-a-i păstrare acestui joc turbat,/ O inimă, să roadă, pe zi, te-ai angajat./ [...] Cum nu te prinde-oroarea, privindu-te, să vezi/ Că,-n mii deoglinzi, puterea de diavolă, ţi-o pierzi?/ [...] - Din tine, desfrînato, regină-n preacurvie?// O, splendidă mocirlă! cerească mîrşăvie!" (*Ţi-ar place, toţi bărbaţii*)[6]. Compatriotul său François Villon, considerat cel mai mare poet francez al Evului Mediu, graţie vieţii sale extrem de aventuroase a fost un împătimit (şi) al femeilor de moravuri uşoare, motiv pentru care a ţinut să transpună în versuri respectivul viciu şi conjuncturile ce l-au favorizat. Este edificatoare în acest sens *Balada lui Villon şi a Margăi celei grase*: „Mai daţi pe-aici cînd veţi mai fi-n căldură,/ În hanul unde ne petrecem traiul!.// [...] Beţi amîndoi, dormim ca o covată,/ Şi-n zori de zi, cînd pîntecu-i susură,/ Mă-ncalecă, să nu-i fac smintitură:// Sub ea icnesc, parc-aş fi frînt cu maiul,/ Şi lat rămîn de-atîta calcavură"[7]. Sunt cunoscute şi apreciate – iar unele chiar au făcut istorie – versurile pe această temă ale unor poeţi români foarte iubiţi, printre care enumerăm doar cîţiva: Ion Minulescu („Eu ştiu c-ai să mă-nşeli chiar mîine.../ Dar fiindcă azi mi te dai toată/ Am să te iert -/ E vechi păcatul/ Şi nu eşti prima vinovată!..." - *Celei care minte*), Marin Sorescu („Cînd o dragoste/ La care lucram mai demult/ Mi-a reuşit,/ Atunci o trec pe curat,/ Pe inima altei femei.// Natura a fost înţeleaptă/ Creînd mai multe femei/ Decît bărbaţi,/ Pentru că ne putem desăvîrşi/ Sentimentul,/ Folosind un mare număr/ De ciorne." – *Don Juan*), Romulus Vulpescu („Închis prin odăiţe adînci si suferinde,/ Îmbrăţişam – spre ziuă – pe cîte-un pat îngust,/ Femei adolescente, dar mături la bust,/ Privat de-ale iubirii repere şi merinde." – *Tristis amor*), Iulian Dămăcuş („Pe sub geamul dinspre urbe/ se plimbau aseară curve-/

le din Abator,/ că fi'nd luna lui cuptor/ pe fete sînii le dor-/ meau case/ dormeau cîni/ Luna se făcuse sîni!" (*Triptic cu curve*). Sexualismul este o temă tratată *sui-generis* şi de poetul Florin Iaru: „Trec prin toate astea cu o mare viteză tristă/ cînd – hop! – o demenţial de frumoasă autostopistă/ îmi face semn cu lumină de mi se-neacă ochii./ Frînez într-o clipă. Cobor. Mi-o apropii./ Piele de aur în montură de smoală./ Gura – o epilepsie roşie în pielea goală./ Ţîţele – trase la compas şi pline/ de gaz ilariant – făcute-s pentru mine./ În sfîrşit! Să răstorni ceva viu în iarba culcată!" (*Epilogolul*).

Lista poeţilor care au afişat cu sinceritate exultarea viciului alcoolului şi pe cel al desfrîului este, desigur, foarte lungă şi, mai ales, va rămîne deschisă atîta vreme cît vor mai fi poeţi pe lume. Eliberarea de constrîngerile morale, sociale, religioase etc. în şi prin scris reprezintă o tentaţie permanentă pentru o fire boemă, incapabilă să se supună unei aşa-zise rînduieli etice. Este magistrală replica, în traducerea lui Dan Sociu, a lui Charles Bukowski – despre care se ştie că iubea alcoolul, dar se declara un antisocial şi un neiubitor de oameni – cu privire la importanţa pe care o atribuia eternului feminin în detrimentul poeziei: „*poemele tale despre femei vor rezista/ 50 de ani după ce gagicile vor fi dispărut*/ îmi zice editorul la telefon// dragă editorule:/ se pare că gagicile/ deja au dispărut// înţeleg ce vrei să spui// dar dă-mi o femeie vie/ în seara asta/ una care să păşească pe podea/ înspre mine/ şi poţi să-mi iei toate poemele/ alea bune/ alea proaste/ şi tot ce-o să scriu" (*Diseară*).

Note:

[1] *Odiseea*, Homer, Ed. Teora – Universitas, Bucureşti, 2000, traducere de George Murnu;

[2] *Alcool*, Ioan Mureşan, Editura Charmides, Bistriţa, 2010;

[3] *Florile răului*, Charles Baudelaire, Ed. Eminescu, 1991, traducere de Al. Cerna-Rădulescu;

[4] *Rubaiyatele lui Omar Khayyam*, Ed. Timpul, 1999, traducere de George Popa;

[5] http://www.versuri-si-creatii.ro;

[6] *Florile răului*, Charles Baudelaire, Ed. Arania, Braşov, 1996, traducere de Radu Cârneci;

[7] *Balade şi alte poeme*, François Villon, Institutul Cultural Român, Bucureşti, 2006.

E S E U

Nicolae MAREŞ

Mihai Eminescu în polonă:
De cîte ori, iubito... sau despre iubirea tragică care durează veacuri

Poezia – *De cîte ori, iubito...*, încadrată în ciclul veronian, a apărut în 1879 în "Convorbiri literare", cu titulul reluat în incipitul poeziei/folosite fiind puncte de suspensie/, are menirea de-a rememora o suferinţă provocată de clipele pierdute de două personaje, sugerat fiind pierderea de cuvintele „mi-aduc aminte":/*wspomnę*/. La fel şi vocativul „iubito" (*ukochana*) redă raportul apropiat dintre îndrăgostiţi; de aici toată melancolia romantică, cumva prelungită pe „oceanul de gheaţă". Aceasta este cadrul natural eminescian şi cel înfăţişat exact de traducător, ca şi forma tragică prin care s-a exprimat pierderea iubirii eului liric. Asemenea poeme întîlnim şi la marii romantici polonezi. Scopul demersului meu este însă nu acela de a identifica texte mai mult sau mai puţin similare, ci de-a evidenţia măsura în care marii poeţi polonezi au procedat liric în situaţii similare, dar mai ales să analizez transpunerile efectuate din românește şi valoarea lor artistică. Imi propun mai degrabă să relev meşteşugul în transpuneri, rezultatele la care s-a ajuns şi cum. Mai întîi la nivel prozodic, apoi la cel semantic, reliefarea limbajului folosit, analiza lexicului la nivelul morfologic şi stilistic cu care traducătorii au operat şi cum au făcut-o.

În cazul de faţă, nu ştiu în ce măsura Włodzimierz Lewik a cunoscut aspectele biografice esenţiale din viaţa lui Eminescu, adică acele stări care l-au pus în situaţia de-a exprima liric trăirile izvorîte din relaţiile sale cu Veronica Micle şi Mite Kremnitz. Cunoaşterea acelor întîmplări/trăiri petrecute în viaţă/în realitate/ este menită să asigure înţelegerea necesară şi care poate ajuta la transpunerea poemului într-o meditaţie lirică, elegiacă pe tema pierderii de către autor a iubirii şi care capătă dimensiunea tragică la care se ajunge. Pentru că poemul *De cîte ori, iubito...* este o meditaţie eminamente elegiacă, scurtă pe tema respectivă, reflecţie care îmbracă în desfăşurarea ei o dimensiune tragică. Deasupra unui ocean de gheaţă, pe o noapte fără stele, luminată de licărirea palidă a lunii, o pasăre planează cu aripi ostenite, fără a mai putea urma stolul cu care zburase pînă atunci. Ea moare fără regret şi fără tristeţe; iar stolul îşi continuă zborul, cu alte cuvinte, viaţa merge implacabil înainte, iar eul liric sfîrşeşte prin a muri întins pe oceanul de ghiaţă. Subiectul (povestea) este corect surprinsă de traducător. Iată mijloacele :

Întîi, principala metaforă a oceanului de gheaţă din cel de al doilea vers, la Lewik, descris a fi – uriaş, cît şi luna galbenă, în depărtare, la Eminescu - luna-i ca o pată, ambele sînt redate aevea. Pasărea care a plutit cu aripi ostenite din textul original, în traducere, ea zace fără suflare întinsă pe ghiaţă, părăsită fiind de tovarăşa ei, care-şi grăbeşte zborul, pentru a le ajunge pe

suratele dispărute spre apus. Lewik redă cu toate amănuntele planul circumscris de natură, ca şi trăirile interioare ale poetului. Şi celelalte „ingrediente" romantice, precum „bolta alburie", pe care „steaua", nu se mai arată, făcînd să crească deznădejdea (steaua nu străluceşte - *gwiazda się nie pali),* face ca scenariului să nu-i lipsească nimic. In final, durerea pe care o încearcă poetul se accentuează, traducătorul folosind o sintagmă poloneză care exprimă durata de veacuri a despărţirii - *co trwa dla mnie wieki.*

Sîntem tot mai departe deolaltă amîndoi,
Din ce în ce mai singur mă-ntunec şi îngheţ,
Cînd tu te pierzi în zarea eternei dimineţi.

Jakież nieogarnione dzielą nas przestrzenie!
Najsamotniej zamarzam, jak ów ptak daleki,
Kiedy cię tracę rankiem, co trwa dla mnie wieki.

Despre melancolia eminesciană versus melancolie slavă

Din dorinţa de a atrage pe cei mai de seamă poeţi-traducători în alcătuirea unui nou florilegiu eminescian în curs de pregătire la Współdzielnia Wydawnicza din Varşovia, traducătoarea Danuta Bieńkowska a apelat la conducerea Uniunii Scriitorilor din Polonia. De subliniat că în anii respectivi, în fruntea breaslei se afla Jarosław Iwaszkiewicz, iar Uniunea se bucura de un mare prestigiu, dovedindu-se a fi o instituţie capabilă, performantă, cu o colaborare de excepţie cu omologii români. De la bun început s-a dorit, ca antrenînd la traducere nume noi consacrate în plan literar, Eminescu să fie pus într-o lumină şi mai bună. Astfel, în anii 70-90 ai secolului trecut la realizarea acestui obiectiv nobil, care s-a înfăptuit în 1983. Instituţia la care mă refer, îmi era foarte apropiată şi purta şi un nume. În cazul nostru Danuta Bieńkowska. Acest fost emigrant în România, ca şi Kazimiera Iłłakowiczówna, prima cu studii de medicină făcute la Bucureşti, în timpul războiului, medic la ţară în Moldova, în anii 45-46, într-un fel un autodidact în literatură, dar de o mare sensibilitate, cu rezultate notabile pînă la sfîrşitul vieţii, s-a dăruit din tot sufletul literelor româneşti.[1] Da, Danuta Bieńkowska, pentru că ea a fost personalitatea şi instituţia care a atras în jurul ei scriitori, colegi de seamă din rîndul breaslei scriitoriceşti, inclusiv pe Iwaszkiewicz, dar şi noi talente, unele chiar ilustre: Marjańka, Kamieńska, ridicînd receptarea lui Eminescu pe o nouă treaptă.[2] Ea nu s-a oprit la publicarea florilegiului amintit şi a continua

[1] Nicolae Mareş, *Danuta Bienkowska* – Instituţia *care şi-a închinat viaţa literaturii şi culturii româneşti* în "Încă Polonia".... p. 140-141; idem „Literatorul", nr. 41 (58), sept. 1992;

[2] Nicolae Mareş, Polonia: *O nouă culegere din lirica eminesciană,* în „România Literară", nr. 38/1986

travaliul pînă în 1989, cînd a apărut *Antologia poeziei românești*,/696 de pagini/. Editurile au asigurat poeţilor şi traducătorilor propuşi de Bieńkowska cele mai bune condiţii (onorarii) din dorinţa de a-i implica în această operă. Obiectivul principal urmărit era ca acei care au confirmat participarea să asigure cea mai bună traducere din marele romantic român.

Printre poeţii care au semnat transpuneri din lirica eminesciană întîlnim personalităţi importante, în afară de Jarosław Iwaszkiewicz, unul dintre cei mai de seamă scriitori ai perioadei postbelice (care doar ca urmare a faptului că a fost laureat al Premiului Lenin pentru literatură, n-a mai figurat printre laureaţii Premiului Nobel), Ludmiła Marjańska (şi ea preşedinte al Uniunii Literaţilor Polonezi, după evenimentele din 1990), Anna Kamieńska, Edward Hołda, Włodzimierz Słobodnik şi Adam Weinsberg, un foarte bun cunoscător al limbii române, de formaţie lingvist şi cadru universitar la catedra de romanistică a Universităţii din Varşovia. Fostul cercetător la Academia Polonă, învăţase limba română, ca şi Bienkowska în timpul refugiului din 1939-1944 în România, dar care nu se ocupase pînă în anii 80 de traduceri din poezie. Cea mai mare parte dintre aceştia au fost traducători redutabili. Printre ei : Włodzimierz Słobodnik (1900-1991), cunoscut, de pildă, pentru traducerile făcute din literatura rusă şi sovietică, franceză, engleză şi germană, cu performanţe redutabile. Pentru traducerile din Eminescu toţi cei cooptaţi la realizarea acestei opere au avut la dispoziţie traduceri filologice făcute de specialişti. De aici şi grija pentru a se asigura fidelitatea conţinutului exprimat. I-am cunoscut pe fiecare în parte şi-am urmărit cu mare atenţie acest travaliu aproape un deceniu. Ştiu cîtă energie creatoare şi cît suflet au pus toţi pentru reuşita fiecărei transpuneri inclusă în culegerile publicate, cît şi în *Antologia poeziei românești*, tipărită în 1989 la Panstwowy Instytut Wydawniczy/PIW/.

Printre textele mai grele din Eminescu transpuse în polonă a fost şi poemul *Melancolie*. Pînă şi pentru Słobodnik, poet care avea în palmersul său de traducător titluri din creaţia lui Mihail Lermontov, Valeri Briusov, Vladimir Maiakowski, Osip Mandeştam, Charels Baudelaire sau William Shakespeare, întreprinderea nu a fost uşoară. Ştiu acest lucru de la el.

Ca şi la ceilalţi traducători din Eminescu, şi la Słobodnik remarcăm redarea fidelă atît a mesajului poetic cît şi păstrarea structurii prozodice a poemelor traduse. În cazul poemului *Melancolia* se păstrează în versiunea poloneză prozodia originală formată dintr-o suită de versuri cu rime plate împerecheate, repartizate în două grupuri de 24 şi 14 versuri, despărţite prin puncte de suspensie.

Evidenţiem încă de la început că Włodzimierz Słobodnik a înţeles foarte bine *starea dubitativă* a eului liric eminescian, cea care domină întreg poemul, în care verbul *a părea* îmbracă forma dubitativă chiar în fraza de început a traducerii. În forma amintită îl plasează şi tălmăcitorul. Aşa că primul cuvînt din transpunere se află la fel ca în original:

Zdawało się – przez wrota wśród obłoków mglistych
Przeszła królowa nocy w szatach swych srebrzystych.

Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă,
Prin care trece albă regina nopții moartă.

Numai spre sfîrșitul „acțiunii" traducătorul va trece acest verb la mai-mult-ca-perfectul pentru a marca sfîrșitul acțiunii anterioare.

Dar de-ale vieții valuri, de-al furtunii pas
Abia conture triste și umbre au rămas.

Nic mi już nie zostało po życiowej burzy,
Tylko kontur pozostał i cień, co się dłuży.

Pentru a asigura rima cea mai potrivită - cuvîntul *u m b r e* nu numai că a rămas, dar umbrele se prelungesc în versiunea poloneză - *pozostał i cień, co się dłuży.* Asemenea licențe se vor repeta întocmai pentru a pune și mai mult în valoare intențiile eului poetic. În ritualul cosmic la a cărei desfășurare sîntem martori, regina morții - *luna* - se prezintă în versiunea poloneză nu ca moartă, probabil din imposibilitatea de a găsi rima corespondentă pentru versul din rîndul precedent, așadar „eroina spectacolului" va fi cea care va trece, în straie (pînze) argintii, lucru exprimat în al patrulea vers. Cu alte cuvinte, nimic nu îi scapă traducătorului polonez. El însuși, poet al florilor și al culorilor, autor al unor plachete intitulate: *Poezia luminii* și *Culesul.* Słobodnik nu putea pierde nuanțele cosmice și terestre ale acestora, cadru în care este prezentat *al nopților monarc.* Minunat se prezintă și peisajul satelor și al cîmpiilor îmbrăcate în promoroacă (szron), pentru a zugrăvi tabloul fantastic al naturii. De adăugat la aceast spectacol și prezentarea de contrarii prin apariția simbolului morbid al cucuvaei, cea care veghiază în țințirim pe cruci strîmbe.

Nie śpi jedynie cmentarz i przegniłe krzyże,
Sowy odpoczywają i dzwonnicy spiże

Pentru metafora eminesciană: în stîlpi izbește toaca, traducătorul găsește corespondența - *w slup bije niewidzialny demon.* Iar pentru epitetul multiplu: tristă, pustie și bătrînă biserică - corespondentul folosit de Słobodnik este dintre cele mai fericite: *rozmodlona, smutna i pustynna*. În continuare în interiorul bisericii, cel din care au rămas doar contururi triste și umbre, nu lipsește nici celălalt persoanaj, cariul (*czerw*), în postură de dascăl în învechitul mur. Cel care toacă pereții zi și noapte.

Pentru cele mai grave două versuri din poem:

Credința zugrăvește icoanele-n biserici -
Și-n sufletu-mi pusese poveștile-i feerici,

Słobodnik găsește în polonă corespondențe pe măsură:

Ta wiara, co ikonom barwy swe darzyła,
Najczarowniejsze baśnie w serce me włożyła.

A fost, așadar o descoperire fericită a poetului Słobodnik ca traducător din limba română și încă din Eminescu. Meritul este al Doamnei Bieńkowska.

***Egipetul* sau Sus în curțile din Memfis**

Egipetul este poezia care nu are corespondent în lirica poloneză romantică și nici ulterioară. Aici, ca și Zegadłowicz în *Împărat și proletar*, un alt traducător, Arnold Słucki surprinde cu ușurință, în primul rînd construcția în sine a poemului epic, cît și valorile prozodice pe care le redă cu o măiestrie aleasă, monumentală. Elocventă este descrierea din finalul poemului, redată cu fidelitate de traducătorul polonez, inclusiv aspectele fonice din original. Dansul rimelor eminesciene din cuvintele *noapte - coapte* sau *duce - luce*, jocul respectiv nu lipsește din transpunerea polonă. La fel împerecherea perfectă a rimelor: *wieży - leży, zasypana - rana, piachów - gmachów.*

Eminescu:

Marea-n fund clopote are care sună-n orice noapte;
Nilu-n fund grădine are, pomi cu mere de-aur coapte;
Sub nisipul din pustie cufundat e un popor,
Ce cu-orașele-i deodată se trezește și se duce
Sus în curțile din Memfis, unde-n săli lumină luce;
Ei petrec în vin și-n chiot orice noapte pîn-în zori.

Iată cum sună traducerea în polonă a lui Włodzimierz Słobodnik:

Z dna cichego morza bije dzwon jak z wieży,
W głębiach Nilu ogród zamulony leży,
Złota krzewi się jabłoń, paskiem zasypana,
W nocy lud wymarły zmartwychwstaje z piachów
I śpieszy do Memfisu rozjarzonych gmachów,
Tam przez noc ucztuje do białego rana.

Fragment din cartea în curs se apariție:
Nicolae Mareș, *Eminescu – Universal. Receptarea personalității și a creației poetice în limba polonă. Studiu și antologie lirică bilingvă*

Leonida MANIU

Elanurile lirice ale *Vedelor*

Literatura care se naşte pe pământul Indiei începând cu mijlocul celui de al doilea mileniu î.e.n. şi până la jumătatea primului mileniu al aceleaşi ere, după năvălirea triburilor ariene peste cele ale autohtonilor din actualul Pandjab, este cea vedică. Termenul *veda* înseamnă *ştiinţă* sau *cunoaştere sacră* relevată de către "Cel ce există prin sine însuşi", adică de către "Brahma sau Spiritul suprem"[1].

Cu toate că textele vedice nu sunt atât de vechi ca cele egiptene sau asiriene, totuşi ele reprezintă primele monumente literare ale lumii indo-europene. Limba în care acestea au fost elaborate este sanscrita arhaică sau vedică, unul din darurile cele mai alese prin care zeii indici au răsplătit, chipurile, evlavia şi înţelepciunea unor oameni.

Considerată în ansamblul moştenirii literare a Antichităţii, zestrea poetică a vechii Indii este una dintre cele mai bogate şi mai fascinante. Observaţia poate fi justificată atât din perspectiva cantităţii şi a calităţii materialului păstrat, cât şi din cea a înrâuririlor ulterioare ale acestuia asupra religiei, filozofiei şi literaturii altor popoare. La rândul său, calitatea textelor nu are în vedere numai valorile artistice ale lucrărilor, ci fidelitatea cu care ele au fost conservate de-a lungul timpului, în ciuda transmiterii lor pe cale orală şi în pofida faptului că odată cu trecerea vremii conţinutul acestora a devenit tot mai încifrat. Explicaţia unei atari performanţe rezidă în caracterul lor "sacru" sau, mai exact spus, în credinţa. că sacralitatea textului nu poate fi menţinută decât prin respectarea riguroasă a ceea ce a fost revelat, adică prin menţinerea neştirbită a cuvintelor, silabelor şi chiar a accentelor.

Într-o accepţie restrânsă, *Vedele* cuprind patru mai culegeri de texte : *Rig-Veda, Sama-Veda, Yajur-Veda* şi *Atharva-Veda.* Pentru literatura indiană veche, importanţa acestora este identică cu cea a *Bibliei* din literatura ebraică. În acelaşi timp, observaţia[2] că *Biblia* fi un ansamblu mai bine organizat decât *Vedele* nu pare să reziste, întrucât filologul francez Abel Bergaigne abordând textul pe temeiul unor procedee formale "a descoperit criterii numerice care domină atât metrica imnurilor, cât şi economia, succesiunea şi gruparea lor, stabilind totodată existenţa corelaţiei dintre elementele formale şi funcţia magică a imnurilor, întreaga operă fiind dominată, după el, de un formalism sacerdotal"[3].În aceste condiţii, interpretarea unor opere atât de rotunde şi de

[1] Theofil Simenschy, *Cultură şi filozofie indiană, Buc.,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978, p.31.

[2] Léon Thoorens, *Panorama des littératures,* Marabout Université, 8,p. 136.

[3] Sergiu Al-George, *Cuvânt înainte*, la antologia de *Imnuri vedice* apărută la Buc., Ed. pentru Literatură Universală, 1969, p. 10.

încifrate este departe de a fi încheiată, în ciuda suportului deloc neglijabil oferit de exegeza indigenă.

Rig-Veda este cea mai veche şi mai poetică dintre toate culegerile pomenite. Ea cuprinde peste o mie de imnuri dedicate cu precădere forţelor divinizate ale naturii, lui Agni,zeul focului, lui Indra, zeul furtunii şi al trăsnetului, lui Varuna, zeul suveran, Somei, băutura sacră etc. Elogiul puterii şi înţelepciunii acestora se împleteşte, la fel ca şi în cântecele psalmistului, cu rugămintea de a acorda celor pioşi protecţie împotriva tuturor relelor şi prosperitate. Pe lângă acestea, *Rig-Veda* mai conţine şi numeroase rugăciuni cu caracter magic, texte dialogate de natură filozofică sau viziuni cosmogonice pline de vibraţii metafizice.

Sama-Veda sau Veda melodiilor nu prezintă un interes literar deosebit, întrucât conţinutul ei, cu excepţia câtorva zeci de strofe, nu diferă de cel al *Rig-Vedei* decât printr-un aranjament deosebit al materialului, specific compoziţiilor destinate muzicii. Ea reţine însă atenţia muzicologilor prin procedeul de notare a melodiilor, ca şi prin faptul că reprezintă cea mai veche muzică liturgică pe care o cunoaştem.

Yajur-Veda conţine formule menite să fie rostite de către preotul care face sacrificiile în aer liber, deoarece templul încă nu exista. Împrumutat în mare măsură din *Rig-Veda,* materialul său, în cuprinsul căruia proza alternează cu versul, facilitează cunoaşterea îndeaproape a cultului vedic.

Atharva-Veda este o culegere de imnuri şi vrăji a căror obârşie, mai cu seamă a celor din urmă, este legat de o altă spiritualitate decât cea brahmană. Din aceste raţiuni, textul lucrării nu a fost admis printre cărţile canonice decât foarte târziu. Dintre bucăţile incluse aici, numărul celor care deţin ponderea este constituit de rugăciuni destinate funeraliilor, invocaţii pentru ploaie, pentru noroc, către plante etc.,descântece pentru a câştiga dragoste, "viaţă lungă" etc. Astfel stând lucrurile, *Atharva-Veda* este extrem de importantă pentru cunoaşterea credinţelor şi a superstiţiilor poporului indian din epoca vedică. În ciuda faptului că a fost redactată mai recent decât celelalte *Vede*, materialul său este, în cele mai multe cazuri, mai arhaic decât cel al *Rig-Vedei.*

Pe temeiul acestor patru *Vede* s-a născut ulterior o întinsă literatură exegetică din care fac parte, *Brahmana,* ample speculaţii privind principiul suprem numit *brahman, Aranyaka, texte ale pădurii,* menite să stimuleze meditaţia anahoreţilor, şi *Upanişadele*, în care reîntâlnim aceleaşi mari teme ale *Vedelor,* însă nu într-un vesmânt poetic, ci filozofic. În consecinţă, graţie dominantei reflexive, gândirea indiană trece acum de la descrierea mitică şi interpretarea ritualistă, la stadiul filozofic. Diversitatea fenomenelor lumii, ca şi relaţiile dintre om şi cosmos, sunt explicate prin identitatea de substanţă dintre sufletul universal (*brahman)* şi cel individual (*atman*). După numeroase avataruri, depăşind contradicţia generatoare de suferinţă dintre eu şi lume, sufletul individual se va uni cu cel universal atingând starea supremei libertăţi şi dobândind cunoaşterea adevărului absolut. Pe scurt, întreaga speculaţie

filozofică referitoare la toate aceste chestiuni a fost sintetizată lapidar în celebra formulă sanscrită *tat twam asi* "aceasta eşti tu, adică, Universul şi Brahma aceasta eşti tu însăţi"[1].

Operă a unui popor de păstori şi agricultori trăind în armonie cu legile şi ritmurile universale, *Vedele* cuprind, ca într-un nucleu, marile focare ideatice în jurul cărora vor evolua morala şi metafizica indiană, "les grands problèmes éternels de l'être et du non-être, de origine des choses, de l'essence du principe divin, de la nature des choses, de l'homme, de l'âme[2].Însă până când vor ajunge să dobândească identităţi distincte în gândirea filozofică, astfel de germeni spirituali vor nutri, mai vădit sau mai difuz, substanţa unei poezii creată de o imaginaţie neobişnuită, capabilă să străbată timpuri şi spaţii nemărginite, desfiinţând graniţa dintre animal şi om, dintre acesta şi zei, spre a cuprinde şi a uni totul în imperiul ei. În felul acesta, *Rig-Veda* devine o vastă panoramă artistică a înseşi resurselor creatoare indiene, începând cu reprezentările naive ale forţelor naturii şi sfârşind cu cutremurarea gândului în faţa tabloului măreţ al începuturilor ori al altor taine care privesc fiinţa sau universul.

Resortul care mişcă aproape întreaga poezie vedică este, în acest cadru, spiritul religios, însă spectrul monotoniei, care ameninţă mereu din plan secund, tocmai din aceste raţiuni, este anihilat de poezia pe care o infuzează versurilor, la fiecare pas, percepţia proaspătă a lumii. Cu evlavia şi recunoştinţa egipteanului care i se închina lui Amon-Ra, indul venerează astrul zilei (*Imn soarelui*) în ipostază de izvor al vieţii, de energie ordonatoare a Firii şi de lumină care risipeşte negurile din lume şi din spirit. Transformându-l, în cele din urmă, în scut împotriva tuturor relelor, care nu pot fi gândite decât ca prelungiri ale întunericului, cântăreţul sfârşeşte prin a-l implora să-i îndeplinească dorinţele, fapt ce aminteşte tehnica psalmistului de a alterna lauda cu ruga:

…Lumina ta destramă a nopţilor tărie,
În univers, viaţa, din tine-a izvorât;
Alungă-n lături bezna ce-n noi sălăşluieşte,
Şi foametea şi boala şi visul cel urât.

Prin mersul tău pui lege-n a Firii Rânduială,
Tu cel ce mergi în ritmuri de-a pururi nesmintite;
Noi te rugăm,o,Soare ca dorurile noastre,
Să ni le facă zeii pe toate împlinite…[3]

În acelaşi timp, nimbul de glorie în care apărea, în viziunea autorului de *Psalmi*, înconjurat Jahve, creatorul a tot ce există, îl regăsim radiind în jurul

[1] Theofil Simenschy, op.cit.,p.388.
[2] Léon Thoorens, op. cit.,p.140.
[3] *Imnuri vedice,* Buc.,Ed. pentru Literatură Universală, 1969, p.23.

puternicului stăpân al cerului, Varuna, (*Lui Varuna)*, care a revărsat asupra pământului o ploaie de binefaceri **:**

…Vreau să cânt un imn de slavă, ce-ajungând în cer să-i facă
Bucurie lui Varuna, când la el s-o duce-n zbor,
El, acel ce-a-ntins pământul, cum o piele măcelarul,
Soarele sub paşi să aibă pe măsura lui covor.
El a pus în crâng miresme şi în cai sirepi galopul,
Lapte cald a pus în vacă şi înţelepciune-n om;
Focul soarelui din ceruri l-a răsfrânt în fundul apei,
Şi în munte a pus Soma cu plăcutul ei arom.
Înclinându-se cu grijă peste marginile sale,
Peste lume îşi revarsă vasul greu şi diafan,
Rege-al lumii, el stropeşte din belşug întreg pământul,
Cum o ploaie-mbelşugată orzul semănat în lan…[1]

Însumarea efectelor produse de zorii dimineţii asupra întregii firi se transformă, în cele din urmă, într-o revărsare de încântări faţă de zeiţa Uşas. Constituit cu imagini din sfera obişnuitului, dar din care iradiază strălucire şi tinereţe – reflex nedefinit al dorinţei de glorie şi nemurire a omului – imnul *Către Uşas* alcătuieşte o pagină de o stranie frumuseţe :

…Strălucind de frumuseţe ca o tânără femeie,
Vine-agale şi-nviază tot ce e pe lume viu;
Vetrele se-aprind prin case, întunericul se-ascunde,
Şi încet ea luminează tot văzduhul străveziu.

Îşi desface maiestoasă, Universului, în faţă,
Rochia-i strălucitoare, toată aur şi culori,
Ea, privirilor minune, ea, a vacilor stăpână,
Ea, a zilei călăuză, când se-arată printre nori.

Cum se uită după dânsa, zeii toţi ! Preafericita !
De dârlogi ea stăpâneşte pe măreţul, albul cal,
Miruită toată-n pulberi de lumini scânteietoare,
Ea aşterne peste lume, mândră, vălu-i triumfal.

Vino cu ocrotitoarea ta putere şi alungă
Orice demon, cu-ale tale sfinte raze aurii,
Fă-ne domni peste-o câmpie năpădită de primejdii,
Cântăreţului de imnuri dă-i belşug şi bogăţii…[2]

Desfacerea ”maiestoasă” a rochiei în faţa Universului relevă concepţia vedică asupra iubirii ca act sacru, capabil de a înălţa umanul în sfera

[1] Idem, p.28.
[2] Idem, p.30.

beatitudinii. La acest nivel de mentalitate, alăturarea de *Cântarea cântărilor* se face în modul cel mai firesc.

Însă dincolo de contemplarea fără rezerve a puterilor creatoare şi de prosternarea fiinţei umane în faţa acestora, în lirica indiană, spre deosebire de cea egipteană şi ebraică, gândul iscoditor, acompaniat de un tumultuos freamăt al simţirii, sapă albii adânci, încercând să închipuie, în desfăşurarea unor tablouri ample, străfulgerate de întrebări, starea universului de dinaintea creaţiei.

Neliniştea aceasta a cugetării care înfioară temeliile fiinţei, conferă mitului adâncimi nebănuite, însă marchează totodată şi începutul destrămării sale. În aceste condiţii, autorii *Vedelor* devin primii mari creatori de poezie filozofică, ilustrând marile disponibilităţi ale liricului de a crea sublimul.

Dintre cele patru tipuri de cosmogonii cunoscute de poeţii şi teologii vedici, cea care înfăţişează creaţia "ca o metafizică"[1] a devenit substanţa celui mai cunoscut şi mai poetic imn al *Rig-Vedei*, cel dedicat Creaţiunii (X,129). Potrivit acestuia, obârşiile genezei s-ar afla într-o stare de unitate-totalitate, fiinţă şi totodată non-fiinţă, moarte şi nemurire, lumină şi întuneric, un fel de *coincidentia oppositorum,* în cuprinsul căreia principiul nediferenţiat, Unu, "liber sufla, fără suflare"[2]. În "întunericul învăluit de întuneric" pe sau din această "întindere nedesluşită de ape", "Unul s-a născut prin puterea căldurii"(tapas). Din germenul primordial, Unul, s-a ivit dorinţa (kama) care a fost totodată "cea dintâi emanaţie a spiritului", "aserţiune uimitoare – scrie Mircea Eliade – care anticipează una din tezele principale ale gândirii filozofice indiene"[3].Prima emanaţie (sau sămânţă) s-a divizat apoi într-un principiu masculin şi într-unul feminin, în sus şi în jos. Lumea reală este deci o emanaţie a puterilor spirituale. Zeii nu au putut să fie cauza creaţiei, întrucât au apărut ulterior. Nutrit cu nedumeriri chinuitoare, care pe parcurs se transformă într-o avalanşă de întrebări fără răspuns, imnul se încheie în acelaşi chip derutant, admiţând cunoaşterea tuturor tainelor de către stăpânul celui mai înalt cer şi respingând apoi şi această presupunere:"sau nu ştie nici el". Graţie încărcăturii sale poetice şi filozofice, grandioasa imagine a începuturilor de lume va dobândi peste veacuri valori noi în versul eminescian.

Într-un astfel de context, un imn închinat Gândirii umane nu mai are nimic surprinzător. Venerată ca o adevărată zeitate care este invocată pentru a fi binevoitoare omului, gândirea este definită rând pe rând drept "conscience d'être, moteur d'action, connaissance et volonté, moyen d'appréhender le

---

[1] Mircea Eliade, *Istoria credinţelor şi a ideilor religioase*, Buc., Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981, vol.I, p.236.

[2] Toate citatele din *Imnul creaţiunii* (X,129) sunt traduse de Theofil Simenschy. Tălmăcirea integrală a celebrei opere, poate cea mai exactă pe care o posedă literatura noastră, este cuprinsă în cartea deja menţionată la pp.45-48.

[3] Mircea Eliade, op.cit.,p.237.

temps, mémoire enregistrant la science et moyen d'epression, raison dominant la vie[1]…

…La divine qui s'avance au loin lorsqu'on s'éveille
et qui retombe lorsqu'on s'endort
celle qui voyage au loin, lumière des lumièers,
la Pensée :puisse ce qu'elle conçoit m'être propice !

Celle par qui les sages, habiles ouvriers,
font leur oeuvre dans le sacrifice et dans les rites
miracle inouï sis au dedans des êtres,
la Pensée :puisse ce qu'elle conçoit m'être propice !

Celle qui est connaissance et conscience de volonté,
lumière immortelle dans les créatures,
et sans qui nul travail ne se fait,
la Pensée :puisse ce qu'elle conçoit m'être propice !

Celle qui enveloppe tout ce qui fut, est et sera,
l'immortelle par laquelle on tend
le sacrifice avec les sept officiants,
la Pensée: puisse ce qu'elle conçoit m'être propice !

Celle en qui reposent, stances, mélodies et formules
comme les rais au moyeu du char,
celle en qui est tissée toute la réflexion des créatures,
la Pensée :puisse ce qu'elle conçoit m'être propice !...[2]

Dar după ce materia *Rig-Vedei* şi-a epuizat metamorfozele – după cum am arătat –în cele două culegeri care i-au urmat, *Sama-Veda* şi *Yajur-Veda,* ultima dintre *Vede, Atharva-Veda,* revine în albia cântecului înălţând, cu fervoare şi forţă poetică, imnuri zeilor şi energiilor elementare sau afirmând, în descântece şi invocaţii, puterea magică a cuvântului. Un imn închinat pământului, *Către Pământ,* ce păstrează aproape nealterată imaginea sa arhaică de mamă a toate născătoare, pare crescut direct din sevele acestuia. Cu rădăcinile adânc înfipte în "puterile" sale ascunse, strălucirea şi abundenţa lumii vegetale şi animale exală puternic şi continuu tăria aromelor lui :

…Mireasma ta în lotuşi şi-a strecurat suflarea,
Şi chiar în cel albastru cu chipul diafan ;
-Iar el, ce-a fost de faţă la nunta lui Surya,
Păzească-mă de ura vicleanului duşman.

[1] Léon Thoorens, op.cit., p.140.
[2] Idem, p.139.

Mireasma pământeană s-a strecurat şi-n oameni,
– Bărbatul şi femeia se-adulmecă viclean,
Se simte şi în fiare, şi-n cai, şi în fecioare,
Şi-n elefantul falnic, şi-n blândul boulean.

Acest pământ şi toate miresmele pe care
Le-mprăştie dintr-însul, pe toate eu le-aş vrea,
Să-mi stea în jur de pază, veghindu-mă cu grijă,
Şi răul să-l alunge mereu din calea mea…[1]

O raţiune ocultă, întemeiată pe cunoaşterea însuşirilor miraculoase ale unor ierburi, metale preţioase, lucruri şi fiinţe, ca şi pe intenţia de a le face active şi de a le stăpâni, spre a dobândi satisfacţii de ordin afectiv, biologic sau material, se transformă aproape întotdeauna, graţie ritmului şi imaginilor, în poezie naivă şi captivantă .Evocarea, bunăoară, în scopuri terapeutice a unui timp primordial (*Invocaţie către plante),* ce aminteşte de practicile care aveau loc în unele culturi arhaice, de a recita un mit cosmogonic spre a însănătoşi un bolnav, dovedeşte o reală capacitate a imaginaţiei de a recrea farmecul genezei:

…La început a fost pe pământ
Doar ape şi ierburi foşnind
Eu pe astea le-am căutat,
Şi când le-am aflat,
Cu ele am alungat
Răul născut din păcat
Şi boala aducătoare de jale
Din mădularele tale…[2]

Patima îndrăgostitului din *Descântec pentru a câştiga dragostea unei femei,* care se vrea cu ardoare împlinită, se exteriorizează desfăcându-se într-o jerbă de imagini pline de parfumul şi de otrava ei :

…Sfredelită de dor
Şi de chin arzător,
În plâns şi-n suspine,
Să te târăşti către mine,
Acum, de îndată,
Cu gura-nsetată,
Blând, ca o boare,
Senină, surâzătoare,
Să fii a mea, prea-frumoasă,
Pe deplin credincioasă,
Cu vorba blândă şi mătăsoasă;

[1] *Imnuri vedice,* p.145.
[2] Idem, p.175.

Să nu te mai doară ce te doare
Şi să-mi fii mie ascultătoare…[1]

Nutrindu-se dintr-o mentalitate mai veche decât cea care a creat imnurile dedicate puterilor naturii, poezia aceasta a vrăjilor stă în relaţie cu folclorul şi credinţele populare ale prearienilor.

Dezvoltându-se direct dintr-un presupus lirism colectiv primordial, poezia vedică, ca şi cea egipteană şi ebraică, poartă în mod incontestabil puternicele amprente ale acestuia, în sensul că rămâne reflexul artistic al unui fel de a simţi şi gândi al tradiţiei, astfel că elementul personal, atât de caracteristic lirismului care a înflorit mai târziu, este inexistent. Însă ceea ce asigură nota inconfundabilă a liricii indiene – nu numai în comparaţie cu cele menţionate mai sus, dar mai cu seamă faţă de cea elaborată de spiritul grec – este prezenţa cadrului sau a fundalului infinit pe care se proiectează gândurile şi sentimentele omului. ”Câtă vreme nemărginirea a fost inaccesibilă spiritului grec, - scria Lucian Blaga – pentru inzi infinitul este orizontul permanent al respiraţiei lor de fiecare clipă”[2].Este, altminteri spus, vorba de percepţia ilimitatului temporal şi spaţial care fiind prezentă în cele mai obişnuite momente ale vieţii (întrucât se produce din aspiraţia contopirii sufletului individual cu cel universal) conferă liricii indiene un fior şi o dimensiune cosmică. Dar în ciuda fascinaţiei pe care, în mod paradoxal, valorile literare şi filozofice ale *Vedelor* au exercitat-o asupra celor europene, determinându-le să-şi definească mai pregnant propria lor identitate, tâlcurile adânci ale acestei poezii, accesibile chiar şi altădată numai iniţiaţilor, se aseamănă mai curând cu florile de lotus care se deschid greu din pricina marilor taine pe care le ascund :

…Dar florile de lotus cu nouă uşi închise,
Cu trei zăvoare peste, ascund în fundul viu
Miracole, formule şi magice-adevăruri,
Pe care doar brahmanii le-nvaţă şi le ştiu…[3]

[1] Idem, p.183.
[2] Lucian Blaga, *Trilogia culturii,*Buc.,Ed. pentru Literatură Universală, 1969,p.316.
[3] *Imnuri vedice,* p.154.

POEZIA NORDULUI

Daniel ONACA

Dragoste, moarte şi singurătate[1]

Lirica poetei scandinave Tua Forsström (n. 1947)

Într-o seară de octombrie am vâslit în largul lacului
Vântul bătea tare şi valurile duceau înspre insule
micuța barcă din fibre de sticlă împrumutată mie de Lasse
Voiam doar să înec peştii aceia
Mi-e atât de dor de tine
Totul era uşor ca o coajă
se întuneca iar eu nu eram legată de nimic

Rândurile de mai sus sunt extrase din volumul *En kväll i oktober rodde jag ut på sjön* (2013), versuri caracteristice pentru întregul univers liric al poetei Tua Forsström. Este mereu târziu în poeziile sale – sfârşitul zilei, al anului, al vieții... Este frig, întuneric, vânt şi ploaie. Tristețea şi absența – dorul, am putea spune – zac aici pe fundul fragedei ambarcațiuni. Versurile par să surprindă, în cuvinte obişnuite, o întâmplare trivială. Asta până la un punct. Până în clipa în care din sânul obişnuitului irumpe o zare misterioasă. Ceva nu este la locul său, aici! Tabloul este incongruent şi lipsit de logică.

Mai întâi acel *Allt* (= *totul*) care pare să se desprindă de context pentru a desemna altceva... poate o situație existențială anume, şi nu barca de pe lac. Apoi, eul poetic vâsleşte pe lac pentru a îneca nişte peşti! Peştii au fost târguiți la piață şi păstrați o vreme în congelator; acum sunt morți. Ce rost are să fie înecați în apa rece a lacului?, se poate întreba cititorul. Apa este unul dintre elementele naturale esențiale în poezia autoarei. Aici aş remarca un detaliu – superficial, desigur, dar – care merită a fi semnalat cititorului român. Numele ei este compus din două silabe care, amândouă, desemnează un curs de apă: *fors* (torent) şi *ström* (curent).

Născută la Borgå, în Finlanda, Tua Forsström este considerată cea mai importantă scriitoare în limba suedeză din patria sa. După terminarea studiilor de literatură, filosofie şi psihologie socială la Universitatea din Helsinki, a lucrat, între anii 1972-1992 ca redactor la o editură. De atunci încoace s-a consacrat carierei scriitoriceşti, cu normă întreagă, cum s-ar spune. În afară de poezie, Tua a mai scris piese de teatru radio şi de cameră, texte revuistice şi de cabaret, ba chiar şi un oratoriu şi o cantată. A debutat cu placheta *En dikt om kärlek och annat* (*O poezie despre dragoste şi altele*, 1972) urmată de o lungă serie de cărți, publicate într-un ritm relativ constant. În 1999 a fost numită profesor universitar la Academia de artă. În prezent locuieşte la Helsinki. Tua Forsström este cel mai premiat poet finlandez din generația sa. Poate că singura distincție care îi mai lipseşte din colecție este

[1] © Daniel Onaca

premiu Nobel. Poeziile ei au fost traduse în peste treizeci de limbi. Cu toate acestea, nu am cunoştinţă ca, până acum, să fi fost tălmăcită şi în româneşte.

1. Cu ironia ca antidot la durere

Cartea de debut a poetei este marcată de spiritul timpului, după radicalizarea din anii 1960, când se cerea ca poezia să fie angajată şi corect orientată politic. Poeziile sunt pliate pe realitatea de zi cu zi, dar în tonul lor se disting adesea nuanţele parodice – melanj ce va deveni o constantă a întregii sale creaţii ulterioare. Reacţiile de întâmpinare, deşi pozitive, nu a fost copleşitoare. În volumul *Där anteckningarna slutar* (*Unde notaţiile se termină*, 1974) Tua Forsström recurge la procedeul colajului pentru a realiza un contrast între propriul său text şi regulamentul de funcţionare al Departamentului de internaţi al Ministerului Justiţiei. Cele două tipuri de texte sunt plasate alături, fără ca autorul să emită vreo sentinţă; cititorul trebuie să formuleze, el singur, propriile sale concluzii.

Abia odată cu publicarea volumului *Snöleopard* (*Leopard alb*, 1987), Tua Forsström s-a afirmat cu adevărat. Repertoriului său de tehnici poetice, i-a adăugat acolo lirica rolurilor şi dialogurile fictive cu personalităţi contemporane sau dispărute. Aşa este de exemplu o scrisoare adresată lui Marylin Monroe prin care îi solicită prietenia, deşi aceasta era dusă deja într-o altă lume.

Poeta are unele asemănări cu Katarina Frostensson (despre care am scris în numărul din vara lui 2014). Ca şi la aceasta, experienţa feminină este tratată ca o rană. La Frostensson ea este adesea dezgustătoare, în timp ce la Forsström ruptura, deşi zugrăvită în nuanţe triste, este mai degrabă frumoasă:

Man sträcker mot sin älskade en
bild, ett antagande om
sig att transformeras till
den älskades bild av bilden.
Tag mig med. Jag vacklar
under svanens tyngd.

Întinzi spre iubitul tău un
chip, o prezumţie despre
sine bună de transformat în
chipul imaginii iubitului.
Ia-mă cu tine. Mă clatin
sub apăsarea lebedei.

Şi în aceste versuri, ca şi în ansamblul operei sale, este remarcabilă abilitatea poetei de exprima aspecte ale prezentului în toată complexitatea şi ambiguitatea lor. Nu altfel este surprins prezentul în culegerea *Efter att ha tillbringat en natt bland hästar* (*După petrecerea unei nopţi printre cai*, 1997). Volumul este constituit din 26 de poeme concepute ca un fel de scrisori adresate – cele mai multe dintre ele -- regizorului rus Andrei Tarkovsky. Colajul de citate din diverse texte literare emană o muzicalitate aparte, în ciuda atmosferei reci pe care o descoperă cititorul odată intrat în lumea poetei. Unul dintre poeme, spre exemplu, începe astfel:

Snön yr över innergårdens rosor.
Tog inte stövlar och halsduk med, bläddrar
i böcker, vet inte vad jag skall göra av allt ljuset! …

Zăpada se-nvolbură peste trandafirii din curte.
Nu mi-am luat nici cizme nici fular, frunzăresc
cărți, nu știu ce să fac cu toată lumina! ...

Senzația de efemer și de singurătate din aceste versuri nu poate fi ignorată. În același timp, poate fi sesizată și o anumită doză de umor foarte fin strecurată în mijlocul tristeții.

Mutând privirea spre un alt aspect al poemelor lui Tua Forsström se poate constata prezența constantă a animalelor. Iepuri țopăie peste câmpuri, urșii se îndreaptă spre vizuina lor, lupii urlă la luna plină, elanii își leapădă coroanele... Animalelor specifice faunei scandinave li se adaugă și vietăți exotice precum leopardul alpin ce-și urmărește prada la șase mii de metri altitudine, pești de mare adâncime, cu ochi negri și lucioși etc. Nu este vorba de animale menite a popula o lume idilică; ele au menirea de a reprezenta deopotrivă spiritul libertății și șubrezenia vieții.

2. Cu lumina împotriva întunericului

De la notația extrem de concretă și, nu de puține ori, impregnată de critică socială, din volumele de început, poezia lui Tua Forsström evoluează tot mai mult spre abstract și reflecție existențială. Sclipiri aproape magice se revarsă din poemele sale. A încerca să descopăr elementele care generează această magie, ar fi o întreprindere fastidioasă. Poate că este senzația unității indisolubile dintre lumină și întuneric, dintre obișnuit și necunoscut, poate că este creată de proximitatea lumii palpabile cu cea transcendentă. Cât despre mister, el este adesea asociat cu o durerea, o durere însă evidențiată nu prin tânguire, ci prin cultivarea ei.

Tua Forsström a subliniat chiar ea, cu diverse prilejuri, că scrisul său pornește de la dramatice experiențe existențiale. Una dintre aceste situații limită este, fără îndoială, absența iubirii -- temă centrală în creația autoarei. Absență generatoare de suferință precum cea care guvernează și cel de-al unsprezecelea volum al său, *Într-o seară de octombrie am vâslit în largul lacului.* Există acolo un poem celebru și des citat în eseurile despre literatură ale criticilor literari suedezi. Îl reproduc în întregime, deoarece este ilustrativ pentru felul în care Tua Forsström știe să cumpănească lumina cu întunericul. *Cimitirul Tenala* este titlul faimosului poem:

Snön yr över/ Tenala kyrkogård
Vi tänder ljus för att/ de döda skall vara mindre

ensamma, vi tror att de är/ underställda samma lagar
som vi. Ljusen blinkar oroligt:/ de döda längtar kanske efter

sällskap, vi vet ingenting om/ deras verksamhet, snön yr
De döda tiger som bomull./ En skock tunna barn som

ohörbart tar ett steg närmare/ Ser de på oss uppmärksamt ett
ögonblick: är det för att de/ glömt, eller minns? Snön
yr över Tenala kyrkogård

Neaua fulguieşte/ cimitirul Tenala
Aprindem lumânări pentru ca/ morţii să fie mai mici

singuri, noi credem că sunt/ supuşi aceloraşi legi
ca şi noi. Luminile clipesc îngrijorător:/ poate că morţii duc dorul

companiei, noi nu ştim nimic despre/ treaba lor, neaua fulguieşte
Morţii tac ca bumbacul./ O ceată de copii care

se apropie neauziți/ Ne privesc atent o
clipă: e pentru că/ au uitat ori îşi amintesc? Neaua
fulguieşte peste cimitirul Tenala

În final, poemul culminează cu un fel de sinteză în care pare că este chiar întunericul cel ce luminează.

Som när man flyger in/ över en stad om natten på
låg höjd: ljusen blir/ motorvägar, fordonens
strålkastare, man kommer/ någonstans ifrån

Snart kör man bil längs en/ väg, ett av de blinkande
ljusen i yrsnön

Ca şi cum ai zbura/ peste un oraş pe timp de noapte la
joasă altitudine: lumini devin/ autostrăzi, farurile
vehiculelor, vin/ de undeva

Curând conduci maşina de-a lungul unui/ drum, una din
luminile care clipesc în viforniţă

Volumul are o multitudine de faţete. Zăpada şi ploaia plesnesc faţa subiectului auctorial în scenă după scenă. Persoanele petrecute din viaţă rămân mai departe în preajmă, durerea şi distanţarea uşor ironică se împletesc... tristeţea şi umorul fac corp comun asigurând coerenţa tematică.

3. Cu poezia pe haos călcând

Tua Forsström are o înclinaţie specială pentru redarea fenomenelor concrete ale existenţei cotidiene. Un exemplu luat aproape la întâmplare:

Det är redan oktober och blåser hårt	E deja octombrie şi vântul suflă tare
Jag måste köra hem ved	Trebuie să duc lemne de foc acasă
Jag måste vrida om nyckeln i låset.	Trebuie să răsucesc cheia în broască.

Între realitatea nemijlocită şi sufletul naturii, între imediat şi latura misterioasă a lumii se instalează însă mereu un echilibru; echilibru sesizabil, de altfel, între diverse aspecte ale realităţii. Poezia autoarei suedeze relevă o dramatică şi neîncetată luptă împotriva lipsei de sens, a descompunerii, a distrugerii şi a morţii. Mijloacele şi procedeele care îi stau la îndemână pentru a purta această luptă sunt diverse. E poate, aici, locul să înnod firul lăsat în suspensie la începutul acestui eseu. Iertată-mi fie reluarea versurilor deja citate:

Jag skulle bara dränka de där fiskarna
Jag saknar dig så mycket
Allt var lätt som ett skal
Det mörknade och jag var inte fäst vi något

Voiam doar să înec peştii aceia
Mi-e atât de dor de tine
Totul era uşor ca o coajă
se întuneca şi nu eram legată de nimic

Ce altceva poate însemna înecarea peştilor deja morţi decât o modalitate de a conferi sens lumii ameninţate să-l piardă?! Actul respectiv constituie un fel ritual reîntregitor – "Din apă, aţi venit în apă vă veţi întoarce" – o modalitate de transgresare a durerii.

Poezia lui Tua Forsström, în întregimea ei, de altfel, poate fi privită ca un ritual. Când fiecare acţiune, fiecare privire aruncată dimineaţa peste lac, fiecare aversă de ploaie ascunde în inima ei o lacrimă de durere, poezia vine în ajutor. Ea este liantul menit să ţină împreună forţe incompatibile precum curajul şi disperarea, visul şi realitatea, lumina şi întunericul, umorul şi durerea, viaţa şi moartea.

CRONICI ŞI RECENZII

Ioan HOLBAN

De-acolo încolo: poeme din vremea cînd omenirea se păcătuieşte

În pofida aparenţelor, Constantin Cubleşan, un critic şi istoric literar cu o activitate prodigioasă, nu scrie în volumul său de versuri, *În marea dezordine a lumii* (Editura Junimea, 2017), o poezie religioasă, în felul aceleia din cărţile lui Bartolomeu Anania, Daniel Turcea, Ioan Pătraş, Paul Aretzu, Ioan Pintea, Marcel Miron sau Gheorghe Simon; lirica „seninului" critic e, mai degrabă, o meditaţie asupra *condiţiei umane* de aici şi acum, o „cronică a vieţii noastre", cum spune în *Scriem cum scriem…*, în aşteptarea resemnată a Apocalipsei, iar Dumnezeu este martorul (încă) tăcut al monologului unei fiinţe bîntuite de neliniştea creată de *pedepsele* date de El unei omeniri care „se păcătuieşte": invaziei lăcustelor din Egiptul Vechiului Testament, i se adaugă, azi, tornadele, uraganele, incendiile, cutremurele, seceta, huruitul blindatelor, într-o vreme cînd osia lumii se învîrte anapoda: „Ce s-a-ntîmplat, oare, de s-au ridicat apele oceanelor/ şi-au inundat plajele, pustiind în urma lor totul?/ S-au dezlănţuit vînturile, din patru zări, uragane.../ Tornadele şi-au înălţat stîlpii de aer pînă pe nouri;/ mari incendii mistuie păduri, cît cuprinde zarea;/ cutremurele prăbuşesc din temelii oraşe ce păreau veşnice…/ Iar acum, numai invazia asta de lăcuste ne mai lipsea!/ Vin de pretutindeni, de peste mări şi ţări, cohorte.../ Trec peste graniţe, peste ziduri, peste orice oprelişti./ Zumzetul zborului lor asurzitor./ Hămesite, devastează cîmpurile,/ ronţăitul tulpinelor de porumb e agresiv/ ca huruitul blindatelor de luptă..." (*Lăcustele*).

Constantin Cubleşan îşi subintitulează cartea *La taifas cu Ziditorul*; într-o atmosferă deceptivă care nu e încă distopie, poetul *stă de vorbă* cu Dumnezeu, în felul în care o făcea omul Vechiului Testament, într-un mod colocvial, uneori, cu extensii eseistice, spre deosebire de omul Noului Testament, care vorbeşte în gînd cu El, dar se rosteşte, în cuvintele şoptite ale rugăciunii, în faţa icoanelor; în taifasul cu Ziditorul din *În marea dezordine a lumii*, Constantin Cubleşan abordează tot felul de teme ale lumii contemporane – încălzirea globală, poluarea, emigraţia, schimbările climatice, depopularea, perfecţiunea/ imperfecţiunea Creaţiei, ruinarea oamenilor în răutate, ură, lăcomie, ca într-o altă Sodoma, în lucrarea celui ce „şi-a băgat coada" –, într-o tonalitate adesea sorescianã: „Pe vremuri/ aveai obiceiul, Doamne, de umblai pe pămînt/ cu Sfîntul Petru alături, ca doi călători oarecare./ Mai trăgeai cu ochiul într-o parte,/ mai ascultai cîte o vorbă, pe ici pe colea,/ unii îţi dădeau de pomană/ neştiind cine eşti/ iar tu îi răsplăteai cu peste măsură./ Altora Le cereai o coajă de pită/ sau un bănuţ de aramă/ anume spre încercare/ aşa că, într-un fel sau altul,/ luai seama la ce se mai întîmplă pe la noi,/ la ce fel de oameni s-au prăsit/ de pe urma celor pe care i-ai alungat/ afară din grădinile

Paradisului./ Şi era bine, Doamne, că stăteai/ cu dreptatea pe-aproape./ Dar, acum, Te-ai înstrăinat rău de tot/ ori, te pomeneşti c-ai îmbătrînit şi Tu/ şi Te dor şalele şi picioarele/ de nu mai poţi umbla pe jos/ prin colbul drumurilor asfaltate/ şi hărţuite sub roţile atîtor maşini puturoase..." (*Aveai obiceiul*). Izgonită din Eden, părăsită de un Dumnezeu înstrăinat care nu mai are „obiceiul de a coborî printre noi", pelerin pe o cale care duce spre nicăieri, căutînd zadarnic ţinutul Raiului pe care „oricum, nu-l mai recunoaştem decît în vise", fiinţa se caută într-un alt *timp-spaţiu*, de după Apocalipsa aşteptată şi Judecata ce va veni, fără îndoială: acest loc al unei noi geneze, în-fiinţat fără trufia eretică de a se substitui Creatorului însuşi, poate fi *de-acolo încolo*, cum spune pelerinului părintele Damian, personajul liric din la *Judecata de Apoi* sau, poate, apa cea lină a unui pîrîu răcoros unde călătorul să-şi „stîmpere" tălpile bătătorite prin colbul anilor şi în crăpăturile pămîntului pustiit de pedepsele aplicate oamenilor de azi care se păcătuiesc asemeni celor din cetatea lui Lot şi a Sarei: „Şi, uite-aşa, s-a făcut seară./ E tîrziu. Soarele a scăpătat./ Umbrele înaintează de pretutindeni/ şi tot mai slab se vede drumul/ ce duce unde duce/ printre păduri şi poieni,/ printre oraşe şi sate,/ printre prieteni şi duşmani/ încît te simţi/ mai singur de cum ai fost/ tot înaintînd pe drumul ăsta/ de-a surda./ Măcar dacă am şti că acolo/ e cu adevărat odihnă/ şi linişte/ şi că nimeni nu te mai ceartă/ că ai greşit şi cînd n-ai greşit/ şi că îţi vei găsi un loc/ unde să te poţi aşeza/ lîngă un pîrîu răcoros/ în care să-ţi stîmperi/ tălpile bătătorite prin colbul anilor/ tot mergînd înainte/ aşa cum ţi-a fost rînduiala.../ Dar, iată, de-acum se-nnoptează./ Şi pînă la apa cea lină/ Dumnezeu ştie cît a mai rămas..." (*E tîrziu*).

Într-un taifas atoatecuprinzător, unde se vorbeşte despre temele grave ale unei societăţi globale, dar şi despre dialogul cu *orbul* ascuns în „crăpăturile munţilor", amintind de orbul de pe pietrele Nordului al lui George Vulturescu, în metafora *vederii*, a iluminatului care vede ceea ce nu vede privirea ce patinează pe deasupra lucrurilor, poetul lasă loc umorului discret, de bună calitate, cum se întîmplă în admirabilul poem *Îngerul*, dar şi unor motive care se circumscriu liricii ardelene a rădăcinilor; numai că peisajele „din inimă", din „cîmpia mănoasă a Transilvaniei", se surpă, şi ele, asemeni lumii, în pedepsele date de Domnul, în „ne-rod", atacate de ftizie, în culorile „crude ale pustietăţii", neputinţei şi nepăsării, cu sate „amorţite" şi oameni înfricoşaţi „în vremuri piezişe", în agonie, pe cîmpurile cu maci unde „bălteşte sîngele unei istorii colcăite şi nelucrătoare". În poeme precum *Cîmpul cu maci*, Constantin Cubleşan scrie o poezie a rădăcinilor *pierdute*, moarte, din satul transilvan, rămas doar în „cămările sufletului" pentru că, iată, mireasma „satului bătrânesc" din alune şi nuci, „fructele sărace de la noi de la ţară", se risipeşte, şi ea, între discoteci şi buticuri: „În fiece toamnă mi-aduc de la ţară/ o desagă plină cu alune şi nuci./ Aroma lor dulceag-amăruie/ se instalează în cutia apartamentului de bloc/ aidoma unui duh arhaic al locului/ amintindu-mi trecuţii ani ai copilăriei/ cînd hoinăream fără griji/ prin desiş de aluniş/ ori

mă tolăneam lenevos, ca dulăii,/ sub poala bătrînilor nuci din livadă/ strecurînd, ca-n vis, printre gene/ tremurul frunzei ce se-ofilea/ şi-ncepea, tăcută, să cadă.(...) Alune şi nuci/ pînă mai pot aduce de la ţară/ e încă semn bun./ Dar, cine ştie? Chiar mîine poate/ copacii şi pomii vor fi doborîţi/ şi vînduţi pe un preţ de nimic/ la mezatul occidental/ unde ţăranul român, săracul,/ n-are preţ şi nici căutare.../ Alune şi nuci/ e tot ce ne-a mai rămas/ în cămările sufletului/ cu fiece toamnă mai sărăciţi/ şi mai singuri/ în lumea asta dezrădăcinată..." (*Alune şi nuci*).

Mătuşa Maria dintr-un poem care i se dedică şi două fantasme, de dinainte şi de după vremea pedepselor – *fata cu părul albastru*, dintr-o poveste lirică scăldată într-un erotism discret şi *femeia în straie cernite din cimitir*, „ca un fel de avertisment" al sfîrşitului unei lumi sub secetă, incendii, cutremure şi invazia lăcustelor – sînt figurile poetice care animă un spaţiu devitalizat, prăbuşit în ruină şi deriziune, pe care Constantin Cubleşan îl descrie în taifasul său cu Ziditorul, pentru a-1 corecta ori, poate, pentru a-1 recrea: cît mai e timp şi dacă ni se îngăduie.

Adrian VOICA

Coerenţa universului liric

Volumul *Urechea lui Malhus* de Mihaela Grădinariu (Ed. Timpul, Iaşi, 2017) este o reală sărbătoare a poetei. Autoarea se mişcă într-un univers liric fabulos, dominat de culori vii, în care cuvintele se asociază în sintagme neaşteptate, generând poezie de bună calitate. Tributară dogmei creştine şi diverselor idei de inspiraţie biblică (titlul cărţii o sugerează), Mihaela Grădinariu îşi afişează libertatea existenţială cu dezinvoltură, deşi este conştientă că, într-un univers *asuprit de sfinţi*, afirmarea personalităţii este dificilă: *Iar de sus chipuri asuprite de sfinţi,/ Fiecare împuns de sărut şi de cuie,/ Mâinile tale, sângerând şi fierbinţi/ Într-o clepsidră crăpată mă-ncuie*. Dacă poezia înseamnă un mod particular de a percepe realitatea, în cazul Mihaelei Grădinariu evenimentele esenţiale din viaţa individului (naştere, căsătorie, moarte) sunt puse sub semnul voinţei divine – şi tocmai relaţia aceasta o subliniază într-una dintre ele, chiar la începutul strofelor: *Îmi torni clopot de comând/ Din nisipul din cuvânt; Îmi ţeşi clopote de nuntă,/ Văl de fum şi de pelin; Îmi cerni clopot de botez,/ Dintr-un nor pe destrămate*. Legătura individului cu divinitatea este totală (sau ar trebui să fie), iar în cazul insului înzestrat cu darul scrisului, gradul de supunere este conştientizat şi acceptat ca atare. Opoziţia de factură arghezian nu are sorţi de izbândă în judecata Mihaelei Grădinariu. Dimpotrivă, Dumnezeu se substituie adesea poetului scriind El însuşi texte cu totul neaşteptate: *Arar, Dumnezeu bate la maşină câte-un poem,/ Prunci fără titlu, la al hârtiei cherem...* Întocmai ca Mihaela

Grădinariu, care nu-şi individualizează poeziile prin titlu, deoarece îşi consideră textele fragmente ale unui univers poetic ce-şi relevă unitatea prin asamblarea părţilor (ca în jocul de puzzle).

Versurile citate provin din primul ciclu al acestui volum, intitulat *Chivot cu trupul beteag*, celelalte având şi ele denumiri incitante: *Numele umbrei* şi *Poemul-cu-cruce*. Este greu să bănuieşti conţinutul celor din urmă, numai că optica rămâne aceeaşi, din moment ce autoarea o folosea şi în volumele anterioare. Numai că ea translează o realitate ipotetică (universul uman decurgând din credinţa creştină) asupra alteia de natură exclusiv spirituală – poezia – conducându-se după legi similare şi având ca forţă supremă Dumnezeul Cuvânt, invocat adesea: *Când litera M din oglinda crăpată,/ Îl cere pe Dumnezeu-Cuvântul drept tată,/ Toate capcanele, dansuri de săbii sub drumuri,/ Toate apele patriei de hârtie şi fumuri*… Mihaela Grădinariu poate să discearnă astfel între *Omul-copac*, *Omul-nimic*, *Omul-celulă* etc. dintr-un univers păstorit de Dumnezeul-Cuvânt, dar deschis numai sieşi. Poate este cazul să menţionăm că, prin această viziune, Mihaela Grădinariu se opune radical tendinţei din poezia actuală care se limitează la fragmentarea discursului poetic de o banalitate exasperantă uneori sub formă de versuri. Lipsa metaforelor (şi a figurilor de stil, în general) este amendată de realizarea unora îndrăznețe, afişate adesea chiar la începutul poeziei, ca în acest caz în care moartea este personificată: *Moartea dă autografe pe pielea mea goală,/ Act de vânzare a firii, tristeților coală.* Finalul acestui text liric coincide cu tripla definire a cărţii realizate (din nou o trimitere la dogma creştină!), care nu poate fi pusă decât sub semnul divinului: *Ocnă de vise, carte-blestem şi uitare…*

O atmosferă de gândire uşor monahală străbate aproape toate poeziile din volum, dar nu în mod făţiş (direct, aşadar), ci stilat, sugerat doar. Îndepărtarea de cele sfinte se produce şi ea, dar rămân simbolurile, chiar dacă prezentarea lor se face într-o altă lumină decât cea tradiţională: *Prin cer, oglinzi îmbătrânesc pe rând,/ Nisip pierdut la zaruri într-o doară/ Doi îngeri orbi, cu aripa murdară./ Ce zilnic uită câte un cuvânt*… Oricum, Dumnezeu este omniprezent, tăcut de cele mai multe ori, dar şi vocal când situaţia o cere: *Ne îmbrăcăm albastru – tu şi eu,/ Ne învelim în măşti şi personaje,/ De sub coperte te strigă Dumnezeu,/ La cumpăna răscrucilor vrăjmaşe.*

O notă specifică poeziei scrise de Mihaela Grădinariu, accentuată de la volum la volum, este încercarea de a prezenta universul existenţial într-o lumină carnavalescă, în care Destinele sunt Arlechini într-o farsă continuă. Se înţelege că, datorită aceste perspective şi prezentarea Morţii beneficiază de tuşe speciale, din care elementul caricatural nu lipseşte: *Ce femeie mai eşti şi tu, Doamnă Moarte,/ Cu rochia ruptă şi timpul agrafă-ntr-o parte,/ Cu sânii la spate, sleiți, alăptând nenăscuți pe hotare./ Gânduri flămânde,-mpungându-se care pe care…/ Ce femeie, nehotărâtă şi mută,/ Ascunsă-ntre cer şi pământ, decolorată derută…/ Nici casă, nici masă, nici icoană-n ştergar*… Dar totul este

privit şi judecat de Dumnezeu. Finalul poeziei conţine această idee: *Într-un stup, Dumnezeu adună cuvintele toate.*

Lipsite de titlu, poeziile din *Urechea lui Malhus* sunt menite să probeze faptul că, împreună, formează un întreg. Din această cauză, poezia care încheie ciclul, *Numele umbrei*, are caracter rezumativ. Dumnezeu şi Malhus apar deopotrivă, ei fiind „personajele" cele mai des invocate. Începutul şi sfârşitul textului poetic sunt legate structural: *Dumnezeu se ascunde senin într-o umbră,/ Noaptea, lumina spaimei printre noi se preumblă (...) Aproape-departe, în paraclisul de fum,/ Umbra urechii muşcă din mine, acum...*

Al treilea ciclu din carte, intitulat *Poemul-cu-cruce* este o *ars poetica* fragmentată. Se vorbeşte aici despre *Poem pe cruce între hoţi*, dar şi despre *Cuvinte inutile, semn de cuie* care-l fac să trăiască. Mai ales cuvintele sunt des invocate, deoarece uneori acestea au *aripile de ceară*, alteori sunt *moi, vocale fără oase*, ori *Sărut înzăpezit, lumină oarbă*. Autoarea se defineşte astfel în finalul unei poezii: *Azi locuiesc în peştera unei singure limbi, încuiată,/ Nici Dumnezeul poeţilor nu mai ştie la poartă să bată.* Revenirea simbolurilor predilecte (*îngeri*, *umbra*, *crucea* etc.) este făcută cu bună-ştiinţă, pentru conturarea cât mai exactă, cu tuşe viguroasă, a universului liric creat, coerent în ansamblul său.

Şi sub aspect prozodic se pot face observaţii interesante privind poeziile din *Urechea lui Malhus.* Formată la şcoala poetică argheziană, Mihaela Grădinariu adoptă atitudinea acestuia faţă de ritm şi de rimă. Aşa sunt posibile împerecherile neaşteptate de cuvinte, găsind în ritmurile şi rimele utilizate ajutoare statornice în conturarea unui univers liric plin de culoare, muzical prin definiţie. Ca şi la Arghezi, lungimea versurilor din catren (cu poziţii pare sau impare) nu au aceleaşi dimensiuni, după cum ritmul denotă libertăţi notabile, structurile binare coexistând cu cele ternare. Venind după *Biserica de cuvinte* (2012), *Frigul din clepsidră* (2013), *Risipiri în alb pe alb* (2014) şi *Aspida mireasă* (2015), *Urechea lui Malhus* confirmă un talent major şi un desăvârşit creator de surprize literare.

Ion Gheorghe PRICOP

Simion Bogdănescu sau metafora singurătăţii totale

Imperative ale conştiinţei morale m-au condus, în sfârşit, şi spre poezia lui Simion Bogdănescu, cunoştinţă veche, de pe vremea când el se chema mai mult Ion Puflea şi publica versuri în antologiile noastre judeţene. Se număra printre confraţii care îşi făcuseră timp să vadă şi să priceapă ce vrea scrisul meu, în proză şi poezie, şi chiar publicase un material apreciativ în culegerea de eseuri literare *Consemnări în timp,* publicat la Editura Sfera din Bârlad, în 2013. Cum eu i-am considerat pe cei care mi-au comentat cărţile în scris

prietenii mei, şi, deşi nu mă erijam în poziţia de critic literar de profesie, mă hotărâsem să le arăt – acestora– respectul cuvenit şi adânca mulţumire, încercând să consemnez, la rândul meu, câte ceva din cărţile lor. Este o chestiune care ţine de fraternitatea scriitoricească, şi prinde bine în momentul de faţă, când cărţile apărute pe piaţa de literatură nu mai beneficiază de o *critică de întâmpinare,* ca altădată. Putem fi acuzaţi –– de subiectivism, de prea multă empatie cu autorii respectivi, dar decât deloc, e bun şi un astfel de gen de critică literară. Astfel ia fiinţă o carte aflată în lucru şi care va fi singura mea lucrare de publicistică.

Dar să revenim la subiect. Constat, studiindu-i bibliografia, că Simion Bogdănescu este un scriitor prolific, poate că nu atât de bine cunoscut în viaţa noastră literară pre cât ar merita. A adunat nici mai mult, nici mai puţin, decât vreo 24 de titluri, de la debutul în volum cu ***Totem interior,*** Editura Arania, Braşov, 1991, până la recenta carte de poeme, ***Corb alb şi grîuşor stafie,*** la Cronedit, Iaşi, 2017, cărţi de poezie, de proză scurtă, de eseuri literare şi de aforisme, pe care le-a publicat la edituri diferite, dintre care pe un loc fruntaş se clasează Editurile Cronica/Cronedit, Iaşi, Arania-Braşov, Sfera, din Bârlad, sau Timpul şi Tipo Moldova, din Iaşi. Cincisprezece din cele 24 de lucrări, sunt publicate de Editura Cronica, devenită acum Cronedit, condusă de binecunoscutul poet şi editor Valeriu Stancu din Iaşi. De altfel, remarc fructuoasa colaborare dintre poetul-comentator ieşean şi cel bârlădean, în sensul că mai toate cărţile publicate de Cronica/ Cronedit sunt prefaţate sau postfaţate de către criticul literar, de data aceasta, Valeriu Stancu, într-un mod plăcut şi profesionist.

Vorbind despre simbolistica poeziei „străsimionului truver", Valeriu Stancu apreciază că „hermetismul autorului nu numai că nu mai poate fi negat, ci şi impresionează, învăluie, impune. Dar nu un hermetism rece, de sorginte mallarmeană, ci acela pulsînd de trăiri ardente, palpitând de viaţă din poemele lui Ion Barbu." Poetul din Bârlad „a putut parcurge întru folosul sufletului şi rafinarea propriului vers şi scrierile prerafaeliţilor englezi, şi enigmaticele poeme ale acelui *prinţ al spiritului,* care a fost Stéphane Mallarmé, lăsîndu-se vrăjit de *Farmecele* lui Paul Valéry, împărtăşind *Sentimentul timpului* cu Giuseppe Ungaretti, dedulcindu-se şi cu *Oasele de sepie* descoperite de Eugenio Montale, păşind şi pe *Covorul vieţii* alături de Stefan George. Un înrăit călător într-ale poeziei, ce mai!" încheie eruditul comentator ieşean, care pare să fie de-a dreptul îndrăgostit de lirica preafericitului nostru poet conjudeţean.

După câte îl cunosc, Simion Bogdănescu, proaspăt pensionar din învăţământ, este o persoană grea în sensul cititului şi mai ales al scrisului, mai mult un taciturn în plan social şi strict didactic, dar extrem de vocal în planul creaţiei, şi-şi îndeplineşte îndeletnicirea de autor de literatură cu onestitate şi devotament. Eu aş crede că poetul de la Bârlad a asimilat, ca bun lector de înaltă literatură, valorile poeziei europene din toate timpurile, dar nu s-a apucat să compună versuri cu volumele poeţilor universali pe masă. Ci, mai

curând, că trăirile, sentimentele şi viziunile poetice de multe ori coincid, se repetă într-un mod cu totul aleatoriu, în spaţiu şi timp, de la autor la autor. Iar dacă sentimentele umane sunt cam la fel, din antichitate şi până în prezent, desigur că acelaşi teren poate fi frământat de paşii şi spiritele diferiţilor creatori. Fac fără nici un fel de maliţie această observaţie, fiindcă, în critica literară românească, s-a încetăţenit obiceiul de a găsi cu orice preţ „naşii" autorului în afirmare, mai ales când e vorba de debutanţi. Nimeni nu se mai naşte talentat, nimic original, spontan şi sincer în câmpul creaţiei tinerilor, toţi trebuie, mai întâi, să treacă prin şcolile sau autorii-model. Asta, ca să dăm Cezarului ce este al Cezarului. Şi-acesta, după cum conchide comentatorul amintit mai sus este un poet „din stirpea profeţilor, a visătorilor, nu din cea a impostorilor, a imitatorilor." Întrutotul de acord cu Valeriu Stancu, adevărat exeget al operei bogdănesciene

Mărturisesc că atunci când citesc o carte de literatură cu prefaţă sau postfaţă evit să le citesc înainte de a consemna ceva despre lucrare, de teamă să nu mă las influenţat de precomentator. Aşa s-a întâmplat şi cu lectura ultimilor două cărţi de poezie ale lui Simion Bogdănescu, volume pe care le-am primit cu dedicaţie din partea autorului. Şi la ce concluzii am ajuns, după ce am parcurs cu atenţie *Strămiazănoaptea* şi *Corb alb şi grîuşor stafie* (ce titlu insolit!)? Că bunul meu conjudeţean, prieten şi coleg de reprezentanţă scriitoricească, care atâta vreme a fost amânat în programul de lecturi, este un poet adevărat. Născut, şi nu făcut. Care, cum spune acelaşi Valeriu Stancu „plămădeşte zicerile după regulile sufletului, nu după cele ale minţii, ceea ce îi asigură zborul vulturului, nu *tîrîşul şarpelui*". Un poet formidabil! exclam eu. Aş vrea ca vocabula să iasă din sfera flatării generalizatoare şi să exprime punctul de vedere cinstit şi sincer pe cre mi l-am făcut, vizavi de o lectură de poezie care, pur şi simplu, mi-a creat senzaţia trăirii în vecinătatea lucrului fără moarte. Simion Bogdănescu este un poet atât de rafinat şi profund, încât citindu-i versurile simţi cum luneci pas cu pas, aripă cu aripă în Marea Armonie. În ceea ce definim ca înveliş liric al lumii. Care le încape pe toate. Fiecare poem din cele două cărţi conduce spre *acolo*.

Paradoxul este că, odată ajuns în acel *nod* al lumii şi al lumilor (Strămiazănoaptea), poetul nu se simte fericit. Dimpotrivă: trăieşte cel mai sfâşietor sentiment al descompunerii, al deconstrucţiei, al desfiinţării. Deşi un spaţiu terifiant, creatorul are senzaţia că vizitează increatul, moartea. O moarte lentă în care senzaţiile, impresiile, ideile n-au pălit încă. În schimb cresc sentimente negative precum frica, groaza în faţa bolii şi neîncrederea. N-am citit poeme mai apăsate de tristeţe, decât poate în Bacovia.

Astfel încât *Strămiazănoaptea* nu-i un punct geografic, cu vestitele legende şi basme nordice, nu-i locul pitoresc de unde a venit lapona *Enigel*, a lui Ion Barbu, şi unde îşi are lăcaşul Moş Crăciun, ci punctul *terminus* al unui spaţiu spiritual, devenit bocnă, stană de piatră, sub răceala ideii şi moartea de sentimente, de calde, adânci şi motivabile, altădată, sentimente. Eul liric

scrutează ineditul peisaj şi, cu o sinceritate dureroasă, prognozează iminentul sfârşit: „Într-un tangaj tîrziu vom adormi/ Sub talpa casei marea se va-nchide,/ Umbra vapoarelor, de zi cu zi,/ Ne-o trece-n pleoape fluiere fluide." (*Lemn pustiu*).

Stilistic vorbind, creatorul îşi marchează universul printr-o serie de cuvinte şi expresii-simbol. *Coasa* nu mai este pentru *frunză* şi *iarbă*, ci pentru umbra ei: „pe trotuar o furnică de aur/ încearcă să mişte liniştea/ dintre o frunză şi umbra ei" (*Coasă de umbră*). Lumea şi viaţa vizate într-un astfel de univers este lumea şi viaţa trăite de poet, dar din care au dispărut materialitatea, palpabilul, rămânând doar umbra lucrurilor. Senzaţia irosirii lumii materiale este dureroasă, deoarece poetul este pus în situaţia s-o reinventeze. În acest proces constă valoarea de netăgăduit a unei asemenea poezii. Fiindcă autorul creează o lume asemănătoare şi nu prea cu lumea lui Dumnezeu. La baza impetuoasei construcţii nu mai stau pilonii luminii şi dragostei, ci umbra luminii şi umbra dragostei. Crepusculul şi întunericul domină poemele din ultimele două cărţi ale lui Simion Bogdănescu de la cap la coadă. Formula gândită de creator este aproape perfectă, deoarece, în al doilea membru al ecuaţiei ies la iveală, prin sugestie, frumuseţea şi ardoarea trăirii vieţii de altădată. Ecouri îndepărtate, reminiscenţe, şoapte, iluzii ale lucrurilor şi fiinţelor, stafii, inorogi sunt câteva dintre elementele-simbol prin care poetul ne traduce esenţa unei lumi şi-a unei vieţi scăpate printre degete. Tânguiala, târziul şi singurătatea sunt categorii specifice unui asemenea univers, iar senzaţia apăsării lor este prezentă mai în toate textele. De aici impresia de melanj, de amestec ciudat de viaţă şi moarte, de iubire şi ură, de revoltă şi împăcare pe care ţi-o dau cele două cărţi. Grăitor în acest sens este poemul *Elegie-n octombrie*: „Arhanghelii văii se tînguie, tînguie,/ şi-amurgul, şi pragul, şi ura se tînguie,/ şi ochii tăi, sfinţii, rămîn şi se tînguie,/ cerul din clopot cu limba se tînguie,/ munţii de clopote negre se tînguie,/ mama e prunul sfinţit şi se tînguie…/ Unde atunci? Unde atunci să-i găsim/ blîndului mînz un sfios ţintirim?/ În amurguri, în lemne, în lacăt, în zori,/ în pleoape, în brazi, în livezi, în ninsori,/ în turle, în zare, în crîng, în poteci?/ Arhanghelii văii se tînguie, reci…"

Te naşti iubire este un poem al însingurării totale. De altfel, în frigul „norveg" simţământul cel mai acut rămâne cel erotic, fosta iubită, Petra-Petruţa, întrezărindu-se din când în când în amintirile strănordice ale poetului ca un soare pe cerul polar. Înstrăinarea de sine este atât de apăsătoare, că poetul se simte *straniu nicăieri*: „Oceanic suflet, văduv şi străin/ vei mai petrece încă o iubire/ şi-ai să mă laşi, fără dor şi chin,/ la ţărmul morţii straniu nicăieri.." Este „toamnă petruţiană", iubirea mai mişcă ceva din corpul ei sidefat, „o femeie deschizând uşa razelor ca să intre dinspre răsărit spre apusul inimii mele", iar trupul, dar şi sufletul poetului au pierdut din consistenţă, devenind umbre, conştient însă că umbra l-a născut „Poate – ntr-o colibă de tristeţe/ dimineaţa lîngă un drum de trestii/ de El şi de mine, orbul/

de mine, tristul cel fără de suliță…“ (*Elegie nordică*). Iar acest ținut norveg, care ar reprezenta extrema nordică a capătului de vreme în care eul liric își petrece sublima experiență nu este unul obișnuit. Aici spațialitatea are sens de temporalitate, și invers. Ninsorile nu cad pe pământ și pe mări, ci „către ieri“, iar amurgul, zorile devin cimitir pentru „sfiosul mînz“, alias poetul. Viața cu frumusețile și fericirile ei s-a pritocit, s-a cernut, au rămas doar relicve, ruine, care reînvie de cele mai multe ori în regret:„Dar unde ieri o rază mă striga/ Oftează azi în prund o mută piatră,/ Și după cel ce eu am fost odată/ Ecoul runei moare, undeva.“(*Ecoul runei*)

Volumul *Strămiazănoaptea* se încheie apocaliptic, precum viața pământeană a lui Iisus. Cele treisprezece stanțe ale *Drumului durerii* spre Golgota, devin la poetul bârlădean unsprezece numere magice, fiecare dintre ele reprezentând chintesența unui ideal creator debordant, incubat în etape succesive de viață: „Prima oară am doinit/ către nordul infinit/… Și a noua oară-n stea/ rod Strămiazănoaptea mea/… Dar că bine mi-am prezis:/ am murit în manuscris” (*Nord infinit*). Dar nu este, acesta, sfârșitul oricărui truditor de condei?

O credință populară spune că șarpele ucis în timpul zilei, nu moare decât după apusul soarelui. Dacă în *Strămiazănoaptea* eul liric cotrobăia zone ale crepusculului nordic și chiar ale întunericului morții, în volumul recent apărut, *Corb alb și grâușor stafie*, zbaterile de conștiință ale poetului continuă, dar cam pe același registru comentat mai sus. Sentimentul târziului în toate, al trecerii, al însingurării, al tăcerii și morții umple alte 102 poeme magistral construite. Am citit această carte cu impresia că privesc în expoziția unui meșter lemnar în care piesele strălucesc de forme perfecte și lacuri exclusiv naturale. Simion Bogdănescu demonstrează atâta siguranță și autoritate în construcția poemului, încât, practic, nu i se poate reproșa nimic. Dar dacă *Strămiazănoapte* se impune în plan ideatic și sentimental, ultima lucrare de poezie este cu certitudine o izbândă stilistică a poetului. Se vede aceasta chiar din titlu, construit oximoronic: *corb alb/ grâușor stafie*. Textul de început, *Părăsire de tot,* pare a fi un poem în proză, care ne oferă o cheie biografică absolut necesară în înțelegerea structurii și conștiinței poetice a lui Simion Bogdănescu. Câteva elemente relevate la vârsta de cinci ani, din peisajul natal, cum ar fi „salcîmăria din spatele casei“, „Salcîmăria Memoriei“, apoi un câine turbat într-o „ogradă goală“, „dealul din Est“ și „dealul din Apus“ față de casa părintească, „pe Zarea Movilei turme de pietre albe“, „turme de croh vînăt fieros“ și un copil părăsit care își găsește ca hrană, într-un supat, o cutie de vitamina C au menirea să marcheze definitiv drumul spiritual al celui care avea să devină poet. Chiar din poemul al doilea, *Data pierdută,* adresându-se Zeului poeziei, poetul se mărturisește, tot în manieră prozodică, arătând că statutul de poet nu l-a făcut nemuritor, ci, dimpotrivă, l-a ucis mai repede și mai apăsat. O jale iremediabilă îl cuprinde la gândul că atâția poeți mari de dinaintea lui nu mai sunt. Nici pe un Cezar Ivănescu, nici pe Grigore Vieru, nici

măcar pe Eminescu moartea nu i-a iertat: „în mormintele lumii, în mormintele poeţilor/ fără apărare,/ în veşnică de dincolo lucrare/ veşnică, veşnică, veşnică nepăsare…“ .Dar cui ar trebui să-i pese de soarta poeţilor? Bineînţeles că marelui zeu liric, care, până la proba contrarie, este o iluzie.

Moartea desfiinţează totul: faimă, dragoste, speranţă: „mi-e frică-n pământ/ de lemnul de gînd/,/ cîinele vînt/ cîinele sfînt/ urlînd,/ urlînd/ otravă urlînd“ (*Frică de lemn – 3*) Acelaşi sentiment erotic îl trezeşte pentru moment la realitate, dar speranţa că viaţa cea trepidantă, de altădată, mai sună în zare se topeşte concomitent. O poemă criptică notează, în acest sens: „Tu/ cu mine/ ai vrea// să putrezim/ într-un fluviu?// dar de ce devii/(dacă te-ntreb)/ galbenă, mută,/ zăpăcită/ inutilă/ cu privirile/ căzînd pe trotuar/ de parc-ar fi pierdut/ cineva,/ tocmai atunci,/ zornăitor,/ nişte chei?“ (*Nişte chei…*) Negrul şi întunericul acoperă o lume altădată plină de frumuseţe şi speranţe. Se vede cât colo că trupul fizic suportă dureri, iar eul liric trăieşte încă în criza autodefinirii. Preludiul la poema *Ploi negrte* este o premoniţie apăsătoare realizată poetic printr-o aglomerare de elemente-simbol, care anunţă dezastre, sfâşieri: „Ace, ace, trompe negre, sălbatice, ţîşnituri şi sîsîituri/ sinistre/ canonade de greieri, canonade bondarice, năvălitori liliecii-pavăze negre…“ Supliciul vieţii fără speranţă aduce chiar gândul suicid: „liană albastră/ cîndva/ ştreang îmi voi pune/ la gît/ o claviatură/ Wilhelm de Orania/ la gît/ pe fond muzical/ să mă sinucid/ să mă sinucid/ la mijloc de muzică/ mută eternă.“(*Mută eternă*) Textul care dă titlul cărţii este emblematic pentru întreaga creaţie poetică a lui Simion Bogdănescu: într-un poem de patru strofe, cu două rime, autorul creionează întreg universul său spiritual. *Corbul alb* este visul creator, ingenuu prin înfăţişare şi imaculat prin puritate, iar *grîuşorul stafie* este frumosul artistic atât de mult visat că, în timp, s-a deformat şi-a devenit urâtul vieţii. Un mesaj creator nu prea optimist, dar apăsător de adevărat.

Afirmam mai sus că ultimul volum de poezie al lui Simion Bogdănescu este şi o izbândă stilistică. Reiterez acest lucru arătând că miza pe metaforă, elementul din ce în ce mai repudiat în lirica românească la zi, şi care structurează 50% din universul poetic, se află la loc de cinste în toate poemele bârlădeanului: *văzduh de zînă oarbă, loc în nimic de timp,ciuberele veacurilor, minutarele, grele securi lucitoare, mormînt de mere* etc. sunt construcţii de limbaj poetic care surprind; forma prozastică a multor poeme, care denotă sinceritatea mărturisirii, apoi repetiţiile, ba chiar repetarea repetiţiilor, ca să nu mai pomenim de aşa-zisa *oximoronie* a întregii poezii a lui Simion Bogdănescu, procedeu prin care elementul negativ, cuvânt, idee, stare, viziune, sugerează, automat, partea luminoasă a existenţii umane, încrederea în forţa cuvântului scris, implicit în poezie.

W.B. Yates spunea că „Din cearta cu ceilalţi făurim retorica ; din cearta cu noi înşine dăm la iveală poezia." Cât de adâncă este gâlceava în sufletul

poetului nostru, dar şi câtă esenţă tare se află în asemenea poezii, pe care „dacă le murmuri/ cu buzele,/ mişti dioptrii!...".

Daniela Oatu sau secretele unei lirici la vedere

Cartea de poezie *Fantasmele Versului Rău*, recent apărută la editura ieşeană Timpul, şi semnată de poeta Daniela Oatu (n. 16 apr. 1967, Petroşani) se adaugă volumului de debut *Eternitate fragilă.* Autoarea propune o incursiune în lumea „Versului cel Rău". Metafora care dă titlul lucrării defineşte noţiunea de *eu liric,* mereu neastîmpărat, lucid, dar şi visător, trăind în certitudini, dar şi îndoielnic, iscoditor, veşnic nemulţumit, curios, cutezător, obsedat de problema adevărului.

Omului îi sînt date două feluri de spaţii: *cel la îndemîna tuturor* şi *spaţiul tăgăduirilor spirituale*, al căutărilor Căutării întru definirea de sine şi mîntuire a individului. *Spaţiul tuturor* este unul material: cel de la poartă pînă la magazin, de la sat la oraş, care desparte astrele cereşti, cel care ne duce la şcoală, la biserică sau la patul de somn. Spaţiul *căutărilor Căutării* este unul neidentificabil în cifre şi date, care ne dă durere, nelinişti, fără să avem vreun organ al corpului afectat, care ne oferă distanţele în afara noţiunii de infinit, iar timpul în afara limbilor ceasornicului. Spaţiul căutării Căutărilor este spaţiul arid şi tensionat din noi, ajunşi la porţile conştiinţei de sine. Este *fata morgană* pe care vrem s-o atingem, dar ea este mereu cu cîţiva paşi mai departe.

Versul cel Rău al Danielei Oatu încearcă să pună ordine şi chiar stăpînire pe Căutare, s-o supună şi, precum Poetul Mărţişorului, *s*-o *pipăie*, şi *să urle* că *este*.

Cartea se deschide cu „Poem neprobat", un program liric în care poeta se preocupă de problema capitală a oricărui creator: relaţia cu cel care consumă frumosul artistic. Pentru cine scrie ea şi cum ar trebui s-o facă, pentru ca cititorul să fie interesat. „Te-am invitat în fiecare carte/ să-i răsfoieşti încăperile/ Poate ochiul tău de vînător/ a zărit de departe/ penelul de aripi plăpînd/ la încheietura mînii drepte/ sau umbra domestică a Versului Rău". Din start asistăm la robinsonada – familială Danielei Oatu – între zona de spiritualitate albastră şi vis, pe de o parte, şi lumea materială, concretă, de cealaltă parte. Încît, poema şi cartea sunt văzute ca întreprinderi ciudate care se nasc din vis, dar cresc ca florile cu rădăcini adînc împlîntate în pămîntul real. De altfel, eul liric este mereu obsedat de pericolul pierderii în neant, şi-atunci volutele sale coboară urgent la sol. „Poemul neprobat" este, de fapt, un costum neverificat de maestrul croitor: „Nu ştiu… acest volum îţi vine bine?/ Nu te strînge cumva??/ Aşteaptă să-i închid ultimul nasture…/ Îl asortează ceva?/ Şi să-l scriu pe nisip pentru tine."

Ne atenţionează, tot de la început, că lirica sa este născută „Din găoacea acestui veac". Veacul „L-a crescut de mic/ hrană pentru zei,/ pînă a ajuns, –

iată –/ de miere,/ de şarpe,/ de zăpadă vinovată,/ de praf,/ de cucuvea,/ de vulpe,/ fiară, Făt-Frumos, înger,.punte/"(*Pui de vis*).

Evoluţia spirituală a poetei are configuraţia povîrnişului coborît dinspre pisc spre cîmpie. Dinspre *susul*, cu esenţele tari ale copilăriei, cu avîntul adolescenţei, cu platoul tuturor experienţelor maturităţii, care obosesc în cele din urmă şi nu clarifică tainele existenţiale, spre *josul*, unde eul liric întrezăreşte maturizarea, limpezirea sentimentală şi ideatică, înţelepciunea, uneori chiar blazarea.

Ca să cuprindă aceste spaţii, eul liric îmbracă forme şi chipuri polivalente. Iată-l nou-născut, ţinîndu-se de „mîna de luni" cu ursitoarea.(*Mărturisire*), luînd chipul „păpuşei din vis", îndrăgostită de „cuvinte de pluş".(*Păpuşa din vis*). Ajunge chiar „fiul omului de zăpadă", care, ca un spirit al naturii, locuieşte „lîngă coasta ascuţită a primăverii" (*Fiul omului de zăpadă*). Intră şi în pielea învăţătoarei care „poartă aripa dreaptă/ a corbului lui Poe" (*Lecţii de zbor*), apoi în aceea a împăratului „puternic şi mare" care aşteaptă în „meşteşugita grădină pe o tipsie de aur" să-i cadă „versuri mălăieţe" (*Iertări*). Uneori, eul liric părăseşte subiectivitatea. Simţămintele nu mai aparţin unei identităţi anume, ci inundă colectivitatea. Îl găsim plasat în vocabule ca *noi, ne, voi, vă*. Asta din dorinţa de comunicare sigură nu doar cu *alter ego*-ul, ci şi cu *ceilalţi*, care formează „lumea ca lumen". „Clipa de abure ne ia în cîrcă/, ne căţărăm/ aproape de rai/ cînd zarzărul se deprinde să zboare" (*Chip de abur*).

Se apelează la un arsenal întreg de mijloace de expresie pentru a ne transmite mesajul unei poezii calde şi senine ca o zi de vară, dar profundă şi plină de semnificaţii ca o fîntînă de cîmpie sau ca un Sfinx aşezat la încrucişarea de drumuri existenţiale. Din realitatea obiectuală în aceea a poeziei, Daniela Oatu ne trece prin balustradele *metaforei*. Aceasta poate să se reducă la o sintagmă, dar, de cele mai multe ori, îmbrăţişează, ca o acoladă, întreg textul „Astăzi în tîrg o paiaţă – încă de dimineaţă/ Vindea legături drepte, şerpuitoare de viaţă,/ Turn Eiffel la promoţie, cochilii de gală en gros, «Ce de îngeri la rînd!... Nu-l mai aştept pe Godot.»/ Cu mărunţişul din poşeta de rouă/ Mi-a frînt o legătură de viaţă… în două " *(Legătura de rouă).*

O undă de sarcasm şi ironie se-ntregeşte tragismului vieţii. Este locul preferat din care eul liric obişnuieşte să privească lumea, realitatea, visul: „Mai am de sorbit cucută din cupa lui Socrate/ Că doar trăim în cea mai bună lume dintre toate…/ De vopsit două nume, cîteva lacăte de pansat/ Şi Versul cel Rău de dresat…"(*Mînia clipei).* Sau postarea în frust, în angoasă, cu un limbaj economicos, direct, fără zorzoane stilistice: „În ziarul de azi/ la prima oră/ cîte veşti îţi izbesc/ de colţul sufletului/ ferestre nervoase/ nepotolind scîncetul soarelui/ prea devreme trezit./ (oricum ediţia de mîine/ nu mai ajunge la noi)".(*Veşti nervoase*).

Întregul discurs liric este pus sub pecetea (cheia) *Versului cel Rău.* Identitatea acestuia se materializează într-un laitmotiv care dă unitate şi sens

construcţiei lirice, creînd impresia unei lucrări cu material ordonat, şi nu adunat la întîmplare

Interogaţia retorică, exclamaţia, uimirea, mirarea sunt alte instrumente prin care poetesa pătrunde în masa amorfă a visului şi realităţii, invitînd astfel lectorul la un popas de reflexie înainte de a păşi în tainele lumii şi ale vieţii-morţii. Admirabilă în acest sens este poema *Confuzie,* o serenadă de dragoste sinceră şi curată, din care spicuim: Lumina ciugulindu-mi din versurile-n palmă,/ Condeiul sîngerează între coperte… să strig?// Mai bine rîd şi-aprind în cer un bec,/ Invit la masă îngeri, spun bancuri să-i amuz,/ Suflete lustruim… să-ţi mai rămîn?... să plec?...// Mă bate iar pe umăr ecoul lor confuz…"

Construcţia poemei se face pe coloane de spaţialitatea şi temporalitatea, dar cel mai adesea, pe golul dintre acestea: „Acest Vers ales/ Zeiţei Aruru o fi/ De-ntinde bezna lumini/ În zorii de zi pe frînghii…/ Tot mai departe de casă/ Sufletu-mi pierde, prinde culoare/ Cînd Viaţa şi Moartea,/ bune surori/ rază cu rază/ Se sărută-n cărare" *(Incertitudini).*

Prin poeme circulă înalta tensiune a trăirilor, ideilor şi viziunilor, pilonii susţinători de reţea fiind presăraţi pe tot spaţiul construcţiei. Se simte o creştere graduală pe măsură ce lectorul parcurge textul, iar *sfîrşitul*, de cele mai multe ori, *încununează opera*. Este tare şi afurisit de frumos! „Mă ceartă clipa că-n zbor s-a tăiat/ C-am închis văzduhul între patru pereţi/ Ziua aceasta nu mai poate pleca/ trag storul altui poem… să mă vedeţi".(*Ziua aceasta*) Sau: „Am probat toate neşansele/ în vreme ce părăsită de toţi/ lumina se plimba/ îmbrăcată în negru/ să nu rămînă moartea/ necurtată…" (*În jocul toamnei*).

Dar metoda de bază rămîne aceea a disimulării, a ascunderii sub diferite măşti a eului liric, cum am arătat mai sus, fapt ce are legătură imediată cu natura stilistică a textului, „auctorul" liric, ca să folosim un termen neadecvat poeziei, purtîndu-ne printr-o gamă de limbaje la frontiera cărora, după cum spune Bahtin, se creează un consistent strat de ambiguităţi, de lunecări semantice, adică de substanţă lirică. Sigur că poetesa, în subsidiar, şi le asumă şi ni le prezintă în idiomul ei puternic personalizat, care arată destulă eleganţă, fără a fi unul pretenţios. Într-un asemenea text, verbul devine centrul de greutate al lirismului, iar neologismul capătă funcţii de aerisire şi împrospătare semantică. Substantivele se mişcă grele de materie, iar adjectivele – epitete trag cu penelul culori şi nuanţe imprevizibile.

Abordînd sentimentele umane, cu întreaga lor paletă de certitudini şi îndoieli, stări existenţiale presante şi căi spirituale îndrăzneţe, simţi, ca cititor, cum poezia Danielei Oatu te apropie de inefabil, de înţelepciune, liniştindu-te precum o carte de rugăciuni Asta şi pentru faptul arătat chiar la începutul demersului critic prezent că poetesa se adresează direct celui dispus s-o urmărească, efortul de demitizare, de desanctificare a geniului creator, care – vezi bine – deţine secretele lumii, ajutînd-o să se includă printre muritori, printre cei mulţi, spre a înţelege, astfel, mai uşor secretele fiinţei umane. De aici senzaţia permanentă de dialog, de colocviu, pe care o degajă acest gen de

poezie O sfătuire de taină. O invitație de a intra în *jocul secund* adresată celui față de care ești vinovat pentru tentativa ta de a cunoaște și a te mărturisi.

Clasicism, romantism, modernism, postmodernism și transmodernism, iată corzile ghitarei lirice pe care Versul cel Rău își poartă degetele, dar ies în evidență mai ales textele cu patru ochi, cu două fețe, precum celebrul Ianus: una îndreptată către natura discursului, cealaltă atentă la însăși construcția lui „Uite că deja se-ncalță ziua/ și pleacă/ și Versul cel Rău încă nu s-a întors/ din țările calde…/„Ai grijă, pe unde treci" – i-am spus,/ să eviți roiul de litere/ cu privirea tristă,/ să umbli pîș, pîș, pîș prin/ poeme străine/ că ieri m-a zgîriat/ tare de tot un cuvînt/ și mai ales/ nu te-ntoarce din drum/ *nu te-ntoar-ce din drum/* chiar de-ai uitat undeva/ luna aprinsă"(Sfaturi). Adîncă, fermecător rostită și de o francheță și o sinceritate debordante, poezia Danielei Oatu ne mîngîie ca o briză de seară, împlinindu-ne în planul simțămintelor și obligîndu-ne, într-un mod cu totul estetic, să ieșim din banalul cotidian.

Mioara BAHNA

Volumul de poezie "Fluturi de trup" de Nicolae Vălăreanu Sîrbu

Două sînt reperele principale ale perspectivei lirice din volumul ***Fluturi de trup*** – Editura **Blumentha**l, București, 2015 – al lui **Nicolae Vălăreanu Sîrbu**, sugerate încă din titlul cărții: iubirea și creația. Acestora li se adaugă, pe parcurs, altele, simțite ca ineludabile, impuse de cotidian, între care singurătatea sinelui în lume ori condiția omului, în general.

Cu o empatie temperată, fără efuziuni sentimentale, prin urmare, de obicei sub formă de monolog adresat, poetul – într-un limbaj cînd grav, cînd cu note ironic-ludice –, luîndu-și-o drept confidentă și martor (al zbaterilor sufletești și al observațiilor asupra vieții) pe cea care îi polarizează mare parte din trăiri și care este o prezență continuă în gîndurile sale, poetul așadar pornește în prospectarea lumii, de fiecare dată mai bogat cu o zi, remarcă iterativă, matinală, cînd Dimineața își deschide orizontul convex.

În ce o privește pe cea care se constituie în ax al existenței îndrăgostitului, într-o metamorfoză perpetuă, femeia este, deci, o imagine proteică, sintetizînd propriile-i date și pe cele ale lumii pe care o traversează pasul ori doar imaginația lui, vegheată de cel pe care-l identifică: Tu, ce te naști din lumi dăruite…

Cu aportul demiurgic al iubirii, universul trăirii este surprins, în poezie, în neopritul proces al devenirii, al împlinirii menirii, de vreme ce Tăișul gîndului sclipind/ cu idei care fulgeră vidul/ răscolesc focul din soare.

Și dacă dragostea este primul impuls al vieții care i se etalează celui ce alege să se destăinuie prin poezie, arta, în schimb, este mediul în care

preaplinul sufletesc i se poate materializa, în primul rînd, sentimentele, chiar dacă nu în exces, luînd forma expresivă a poeziei, însă dacă, adeseori, o artă poetică este plasată la începutul unui volum de versuri, aici, Nicolae Vălăreanu Sîrbu optează pentru dezvăluirea, mai întîi, a premiselor scrisului său, pentru ca, după cîţiva paşi în această direcţie, să puncteze şi să sublinieze coordonatele poeziei în care crede. Totuşi, exprimîndu-şi crezul, poetul ridică doar cîte puţin vălul de pe laboratorul creaţiei lui, aşa încît procesul de elaborare a poeziei păstrează o ambiguitate, accentuată prin punerea sub auspiciile unei muze secrete (fiindcă remarcă: O frăgezime pe suflet îţi pune/ şlefuind litere cu aure sonore/ din cristalul cui îl desprinzi/ trupului gol să îi dai/ crudă pielea?), dar şi prin apelul la o topică uneori insolită, în unele contexte, şi prin absenţa punctuaţiei.

Treptat însă, lamura gîndului, ca să-l parafrazez pe Lucian Blaga, pare a se alege, astfel, concepţia despre poezie, despre poet, despre procesul de creaţie se limpezeşte: Versul îl nasc cu smalţ de cuvinte şi Uneori se-nfiripă cum cîntecul/ plimbă sunetele pe portativul urechii. Şi drumul acesta începe să-l facă în chip de pelerin înţelept, de-a lungul unei călătorii cu nelimitatele posibilităţi de cunoaştere pe care le oferă dragostea, viaţa…

Preocupat, pe de altă parte, mereu, de efectele iubirii asupra-i, eul creator caută să identifice chintesenţa acesteia, tradusă, între altele, în Seducţiile tale de mentă sălbatică, simţite cum intră sub piele ca iarba în gura coasei, în stare să învingă orice posibil obstacol, cînd Treptat cetatea din mine se dărîmă.

Meditativ cel mai adesea, eul liric face din sine propriul obiect de studiu, analizîndu-şi comportamentul, manifestările induse de factori diverşi, de la trecerea necruţătoare a timpului, la interacţiunile cu alţii şi, în primul rînd, cu iubirea şi cu actanta acesteia. De pildă, la un moment dat, constată că Inima mea se mai îndrăgosteşte/ numai cu ochii,/ nu mai risipeşte farmecul trupului tău/ prin sînge chemarea urcînd.

Egalitatea în faţa morţii, tristeţile inerente ale oricărui destin, viaţa ca o călătorie, pendularea fiinţei între aşteptări şi neîmpliniri sînt alte cîteva teme ale poeziei lui Nicolae Vălăreanu Sîrbu din acest volum, care, totuşi, rămîn doar fundalul pentru tema principală, cea a dragostei, ca realitate, dar, cu precădere, ca potenţialitate. Printre acestea îşi fac însă loc şi alte gînduri mai… terestre, ca, spre exemplu, cel legat de codrul care nu mai este frate cu românul, cel al asumării unui destin etnic marginal (Sîntem fruntaşi la periferia lumii), ori cel al unei nesfîrşite tranziţii (Trecerea dintre sisteme), venind dintr-o dezabuzare cotidiană, care, în planul întregului, introduc un alt nivel de abordare a vieţii ce-i atenuează lirismul.

Dincolo însă de aceste aspecte tranzitorii, în concluzie, poetul găseşte forţa de culege din realitate mai ales imagini cu darul divin, materializat, de pildă, într-o privelişte pe înserat sau în Femeia de lîngă mine ori în amintirea copilăriei, care-i dă posibilitatea să simtă cum Arcuşul sufletului cîntă oda

bucuriei/ Dumnezeu ascultînd-o, astfel că fiorul religios este o altă componentă a poezie din volum, poetul atenționînd: Cei care iubesc pe Domnul se nasc a doua oară, încît se poate considera că, și în acest volum, Dumnezeu exilat/ a creat cuvîntul/ egal cu sine însuși.

Dana Nicoleta POPESCU

Refugiu în slovele ascunse

Uneori un volum apărut schimbă complet percepția despre un scriitor; alteori se revelează o nouă fațetă a personalității sale, iluminând portretul deja existent. Astfel s-a întâmplat cu volumul de versuri al Doinei Bogdan-Dascălu, *Albastrele semne*, apărut la Editura Anthropos.

Stilistician, critic și istoric literar, cercetător științific, editor, Doina Bogdan-Dascălu a debutat, în 1981, cu volumul *Critica – limbaj secund* (Timișoara, Editura Facla), studiu consistent, ce utilizează metoda funcțională în tratarea criticii literare. Au urmat, desigur, și alte volume de autor: *Dicționar de pleonasme* (București, Editura Vox, 1997, cu două reeditări), *Arta comentariului* (Timișoara, Editura Augusta, 2001), *Spațiul meta* (Timișoara, Editura Augusta, 2001), *Limbajul publicistic actual* (Timișoara, Editura Augusta și ArtPress, 2006). A făcut parte dintre autorii unor numeroase volume colective, cu preponderență de stilistică, și-a pus amprenta pe edițiile îngrijite ale unor volume în limba română și germană, a elaborat, în colaborare cu Crișu Dascălu, volume despre epitetul jurnalistic și gramatica poeziei române.

Explorarea adâncimilor cuvântului a luat o turnură neașteptată odată cu publicarea volumului de poeme *Albastrele semne* și dezvăluirea unui episod de istorie literară: Doina Bogdan-Dascălu a ținut mult timp ascunse aceste reverberații ale reflecțiilor și trăirilor personale iar, când a hotărât să le facă publice, le-a protejat prin pseudonimul Dan Stoleriu – mărturisire în paginile de început ale cărții.

Poemele se deschid întru întâmpinarea frumosului ca singur răspuns posibil la spaime și incertitudini, implicate chiar în geneză: „Plutim/ Sideral/ Prin inimi/ De ceară,// Până când/ Lumânarea/ Deznădejdii/ Se aprinde/ În noi." Volumul însuși, ca obiect, se împărtășește din puterea esteticului: versurile sunt dublate de reproduceri de tablouri sau grafică ilustrând, la rândul lor, tema cosmogonică. Cuvintele atent drămuite se așază cu luare aminte la capacitatea expresivă a vizualului: dacă stelele și orele curg spre pământ, la fel curg și versurile, lichefiate precum ceasurile – aluziv pomenite – ale lui Salvador Dali.

Tentarea – sau tentația? – marii treceri se realizează prin înregistrarea aparent detașată a elementelor unui decor autumnal, cu ploaie, vânt, ceață,

constelații aflate în mișcare, drumuri de străbătut, rătăciri pe ape: „corabia îndoielii" sau luntrea goală a unui Caron obosit. Există stele, dar arată coborârea soarelui spre întuneric; păsările se înalță în lumină, dar latră câțelul pământului și melcii devoră astre; o „nesfârșită tăcere", dar oglinzile grăiesc, adăposturi pentru dublu și căutarea identității.

Totuși, semnele împrumută culoarea tradițională a speranței – dobândirea liniștii presupune slovele, urmele-dovezi ale scrisului: „Ceremonios/ Refugiu/ În/ Slovele/ Ursuze.// Departe,// Alte/ Stele/ Coboară-n/ Alte/ Lunecătoare/ Urme." Mistuirea unui nou Phoenix eliberează litere tipografice: „Simt/ Cum/ Din trupul/ Tău/ Se desprind/ Litere// Și văd/ Plumbul// Pierzându-și/ Forma// Sub/ Ochi/ Paradisiaci.//

Ocolit, dar fără șovăire, pelerinajul a dus la Carte.

Diana Dobrița BÎLEA

În căutarea sinelui suprem și a absolutului lumii

Mircea Lungu își începe al treilea volum de versuri, *Trenul de marfă* (Ed. Ex Ponto, 2016), convertind un trecut necesar într-un prezent continuu prin folosirea atît a invitației, destul de discrete de altfel, la un exercițiu de imaginație din partea lectorilor („mi-ai pus apăsat arătătorul pe frunte/ conturul feței desenînd, apoi..."), cît și a imaginii din finalul primului poem, ce reactivează cadrul favorabil iubirii, vieții etc., fixîndu-l o dată pentru totdeauna în atemporalitate, în transcendent: „Avem de-acum o poveste/ Hai, vino! mă strigai/ [...] să șoptim despre viețile noastre/ trăite precum focul/ [...] Ei bine,/ de aici, în iarba semeață întinși/ privindu-ne în oglinda memoriei/ să șoptim despre viețile noastre" (*Mă strigai*). Nu este vorba despre o rămînere în trecut, ci despre o contopire a poetului cu pămîntul și cu elementele lui, cu timpul, cu istoria și, nu în ultimul rînd, cu iubirea. Leagă posibilul cu (aparent) imposibilul, pe om cu Dumnezeu, tatăl cu fiul, pămîntul cu marea, avînd drept liant apa, purtătoare a informației/ adevărului din și dintre componentele lumii. Calitatea de martor al acestei lumi, de la începuturi și pînă în prezentul luminat de apartenența la adevărul ei, este indubitabilă: „Adevărul nu poate fi măsurat,/ oricât de viu ai fi/ și mizerabil cu tine însuți,/ cum nici lacrimile/ nu pot fi cîntărite/ din ochii mei?/ În zilele de aur și veselie/ umbrele cailor de mare/ aduceau mirosul copacilor/ [...] Da, eram acolo,/ trăind în numele apei ce curgea de pe cai/ tată și fiu totuna fiind/ fără a păși în obscuritate" (*Da, eram acolo*).

Poemul care dă titlul volumului se află aproape la final și reprezintă o continuare/ consolidare a ideilor din prima poezie, creîndu-se astfel un cerc pe care, pornind de la expresia „diafanul sufletului" dintr-o confesiune a poetului, îl putem asocia unui căuș sufletesc plin cu care Mircea Lungu bate la

poarta cititorilor. „Trenul de marfă" este cel mai complex poem în economia volumului de față. Acest tren este un fel de alter-ego, acea parte a poetului puternică, indestructibilă, care nu ține de forța fizică, ci de cea a spiritului, apt să vrea și să împlinească. Trenul este aici personificat („Nimeni nu împușcase trenul de marfă") și absorbit de ființa aflată în căutarea sinelui suprem și a absolutului lumii. Accederea în planul superior se face prin intermediul vitezei mari de deplasare a colosalei mașinării, anulînd în felul acesta limitele firești prin comprimarea spațiului și a timpului: „Doar eu mă fotografiasem/ pe scara unui vagon din lemn/ [...] – Uite! în spatele tău pare a fi o umbră/ mi-ai strigat/ sau mi s-a părut cumva/ [...]/ - O fi venit de dincolo de copaci/ un înger, am răspuns eu,/ [...] Și brațul meu flutura, flutura/salutîndu-mă prin timp". Poetul aspiră la o anihilare a condiției sale umane pînă dincolo de Judecata de Apoi, la o ieșire din muritorul *eu*, dar nu și din omenescul *eu*, nevoia de iubire/ de iubită rămînînd o constantă situată undeva între visul construit inginerește și paroxism: „Mă hrăneam cu personalitatea acelui tren/ care transporta încărcătura genetică a lumii,/ voiam să am călcătura lui/ tivind străzile,/ fluierul flegmatic al locomotivei/ de trezit vecinii,/ să pufăi în public/ și să fug, să fug/ de Marele Fisc/ [...]/ – când dinspre trenul de marfă/ doar hărțile retipărite de tine mai puteau depune mărturie/ și tu încă îți mai lipeai urechea/ de fața argintie a șinei,/ pe drumuri atemporale/ – chipurile noastre, egal,/ într-un fel de vîrtej/ s-au întîlnit..."

Timpul, singurătatea, condiția poetului sunt teme importante în lirica lui Mircea Lungu. Timpul și singurătatea sunt contracarate cu visul de iubire, donquijotesc uneori, cu prefacerea unui episod de dragoste trăit într-unul trăind, chiar și prin meditație: „Fiecare zi poate fi trecutul/ unui poem netrăit/ și nici căutat, din bun simț,/ cu dibace mîini de bărbat/ sub pojghița de muguri/ în care-nflorește/ lumina morilor de vînt/ [...] Eu am timp/ să-mi potrivesc umbra" (*În fiecare zi*). Și pentru că am ajuns la motivul *umbră*, trebuie să subliniem faptul că acesta reprezintă, în poezia lui Mircea Lungu, nu doar proba incontestabilă a existenței poetului, ci și oglinda, mijlocul trebuincios prin care poate transcende o lume mai înaltă spiritual.

Scrisoarea, un leitmotiv al acestui volum, este un instrument cu dublă configurare: mesajul-stare către iubita capabilă să-i cuprindă esența sufletului („ți-am scris/ închizînd în fiecare plic/ floarea unui mac/ [...] și pe care n-am avut răgazul/ să-mi așez capul plin de gînduri" – *Despre maci*) și scrisoarea-poem cu rol militant, social, civic etc.: „Spălătoriile publice de creier/ s-au deschis de la Iliada încoace/ deîndată ce calul troian/ a fost decorat" – *Spălătoriile de creier*; „Mă așez și-i scriu/ acestei instanțe tiranice,/ cum că în fiecare dimineață/ demnitatea îmi cere să uit/ de studiourile de fabricat realitatea" – *Mă așez și scriu*; „Guvernele urăsc oamenii liberi/ [...] În dimineața patriei mele/ [...] oamenii împinși în psihologia globală/ vor trece prin vitrinele specializate/ în vînzarea lucrurilor ghinioniste/ dar dacă taci nu vei îndrepta nimic" – *Oamenii liberi*.

Mircea Lungu este un poet al mării, al spațiului infinit, al orizontului luminat fie și de simbolicele mori de vînt, un poet al cetății perfectibile și al timpului care, paradoxal, își eludează legile proprii pentru a funcționa după reverberațiile canonului poetic. El este un poet-martor implicat, inițiator cu voce audibilă, în virtutea unei realități sociale nedemne de conștiința lui. Frumusețea versurilor sale nu este ușor identificabilă – de altfel, poetul ocolește tropii și fanteziile stilistice –, fiind necesară citirea și recitirea acestora pînă la întîlnirea cu veridicul sens al spunerii. Parcimonios în a oferi luminii tiparului poezia sa, tocmai pentru că fațetează cu migală fiecare vers, Mircea Lungu va rămâne, se pare, în istoria literaturii, drept unul dintre poeții valoroși ai Dobrogei.

În căutarea poeziei

„Vin din alte veacuri, pe jarişti naturiste, tributar vechilor poeți orientali amatori de formele fixe ale poeziei, precum gazelul, rubaiatul, pantumul, tanka, sijo etc., din care nu voi obosi niciodată să traduc/ transpun în românește poeme pentru o proiectată antologie *Flautul de jad*", mi-a mărturisit polivalentul scriitor Ion Roșioru (este poet, prozator, eseist, critic literar). Ultima sa carte apărută, *Își pierde urma inorogul* (Editura Ex Ponto, 2016), versuri, cuprinde tot poeme cu formă fixă: elide și cople.

Titlul se constituie într-o imagine misterioasă, dinamică, incitantă, care sintetizează întreg complexul de scene poetice ale volumului, deconspirînd un personaj în atributele căruia vom identifica poetul. Ființă fabuloasă a cărei singur corn are puterea de a neutraliza maleficul și impurul, inorogul, numit și unicorn sau licorn, apare în textele vechi, în heraldică, în alchimie, în basme și chiar în Vechiul Testament. Termenul *inorog* a fost adus în literatura română de către Dimitrie Cantemir, odată cu apariția lucrării sale *Istoria ieroglifică*.

Dragostea, timpul, viața, moartea, locurile natale și cele de adopție, natura, familia oferă motivația tematică a coplelor și a elidelor din acest volum. Dacă dragostea trebuie să înfrunte absențe, iluzii, dezamăgiri, dar tot mai are forța visului de iubire, în schimb, timpul devine opresiv, fie că e vorba de așteptare – a împlinirii iubirii, de exemplu –, fie de trecerea lui, care rănește în drumul spre sfîrșitul ființei. Combustia interioară a poetului este întotdeauna detectabilă, chiar dacă limbajul este constrîns de rigorile speciilor lirice abordate, așa după cum este clar că Ion Roșioru nu se ascunde în spatele unui eu universal, ci ni se revelează cu onestitate.

Întoarcerea în satul natal, care ar fi trebuit să asigure balsam pentru rana dobîndită ca efect al dezrădăcinării, prilejuiește poetului tristeți și mai adînci, pentru că lumina de altădată a satului e de neregăsit: „M-am întors la țară. Satul e nesat.// (...) M-am întors la țară. Sunt flămînd de ea./ Admirîndu-i cerul simt că nu mă vrea" (copla *M-am întors la țară*). Pustiul și durerea date de sentimentul înstrăinării și al non-sensului vieții prea scurte sunt

copleşitoare şi pentru că familiarii nu mai sunt: „Tata e pământ", „Mama-i bob de grîu", „Fratele meu nu-i", „Sora mea-i troiță". Reperele satului nu mai funcționează just: „Viii-aici sunt morți", „Albu-aici e brun", „*Nu* aici e *da*", „Lupu-aici e ren", „Raiu-aici e iad".

O privire introspectivă în trecut nu mai poate oferi decît regrete tîrzii, pe care poetul le adună într-un tînguit-psalm iovic. „Toți anii" săi au fost: „dureri", „haini", „năluci", „martiri", „neani" (*Cad frunze iovice din meri*, coplă). Moartea e o „întîmplare" destinală şi cu toate acestea poetul repetă incantatoriu: „O implor dintotdeauna", pentru că şi destinul trebuie să urmeze datul cu binele promis al lui Dumnezeu: „Întîmple-se destinul, întîmple-se curat!" (*Întîmple-se destinul*).

În elide, care sunt preponderente în economia volumului de față, prevalează tema iubirii, dar aceste poeme îmbracă şi haina unor meditații pe teme precum: timpul şi, legat de acesta, imposibila întoarcere la copilărie, karma, reîncarnarea, viața, moartea, natura întotdeauna în relație cu omul. Descoperim numeroase elemente de autoportret: „Atîtea lacrimi port în suflet încît Graal mă socotesc" (*Doar cît să mă conving că nu-s*); „sunt tot mai ultimul cocor" (*Sunt tot mai ultimul cocor*); „Fantomele înfierbîntate golesc ulcior după ulcior:/ Dau recitaluri de elide şi-ncep să fiu în ochii lor!" (*Dau recitaluri de elide*); „Alesul lacrimilor sunt" (*Fîntîna fuge în pustie*).

Inorogul este un dar pentru iubită: „Caii-a dor de libertate freamătă legați de stog:/ Ți-l aleg pe cel ce-n karma-i a fost numai inorog!" (*A fost numai inorog*). Tot dragostea îl îndeamnă pe poet să ofere iubitei nemurirea, presupunem, prin mijlocirea unor sentimente atît de înalte încît să anuleze barierele fizice umane: „Sunt doar un lup totemic. Îți fac nemoartea-n dar" (*Sunt doar un lup totemic*).

Timpul îşi pierde reflexele în raport cu modul poetului de a vedea lumea, astfel că prezentul şi viitorul devin una: „Într-o fîntînă ce-o să fie aici cîndva deja cobor!// (...) La hanul ce-o să fie aici cîndva ajung acum" (*La hanul ce-o să se înalțe*).

Intertextualitatea este prezentă atît în proza, cît şi în poezia lui Ion Roşioru. În volumul *Îşi pierde urma inorogul*, sunt aduşi pe strunele unei prozodii vibrante: corbul lui Poe, Lică Sămădăul şi *Moara cu noroc* din creația lui Slavici, inorogul din basme, bonzul, Chu Hun şi Li Taï-pé – substantive chinezeşti, Eminescu etc. Referitor la muzicalitatea extraordinară a versurilor din bogata-i creație (volumele *La țărmul grînelor, Insomnii vesperale, Incantații de mătase, Cupola unei lacrimi, Mîinele meu începe azi, Secretara sorții mele, Lacrimi triunghiulare, Clopotul din Dojoji, (Mir)easmă de nard, Mă vrea iubire Dumnezeu* ş.a.), poetul îmi dezvăluia, mai de mult, unul dintre secretele sale: „Azi, de exemplu, am descoperit un drum (...). Dacă trece pe acolo o maşină sau un tractor pe oră e mare lucru. Şi acest drum e tivit cu muşețel sălbatic care în decembrie e la fel de proaspăt ca astă-vară. Cum să nu te impresioneze? Apoi cauți muzica aferentă şi de aici imaginația începe să lucreze febril. Cititorul

vede produsul final. Prin mintea poetului au defilat însă mii de variante şi tu o cauţi pe cea mai bună, ea se tot ascunde şi tu mergi ca un soldat şi-ncepi să crezi că doar într-un loc anume ţi se va revela".

Ion Roşioru caută cu înfrigurare poezia în oameni, în întîmplări, în culori, în şoaptele vîntului, în frunze, pe cer sau în ochii, mai blînzi, ai visului. A-l lăsa fără poezie înseamnă a-l condamna la netrăire, la nerost. N-o cere şi n-o impune nimănui, ci doar o caută, aşa cum reiese din aceste versuri: „Călugăriţa îmi oferă un ceai din primele urzici:/ Presimt că-i place poezia. Rămîn s-o regăsesc aici!" (*Rămîn s-o regăsesc aici*).

Teodor PRACSIU

SCRIITORI VASLUIENI

Leonard Ciureanu, *Între infern şi paradis*

„Poetul Leonardo", cum este supranumit, a ajuns la ecuaţia poetică adecvată structurii sale lirice, pe care, într-o formulă laconică, aş defini-o prin cîteva trăsături caracteristice: discurs postmodern, referinţe livreşti epatante, dedicaţii ceremonioase şi motto-uri elevate, culese din opera unor nume mari.

Anul trecut, poetul Leonard Ciureanu a publicat volumul de versuri intitulat provocator *Între infern şi paradis* (editura PIM, Iaşi, 2016, 152 de pagini). Este posibil ca autorul însuşi, ca eu biologic şi social, să penduleze între aceşti doi poli ai lumii dantești, infernul şi paradisul, adică între malefic şi benefic, între satanic şi suav, între suferinţă şi fericire. Lipseşte din ecuaţia titlului al treilea element, cel din mijloc, purgatoriul, pe care îl invocă totuşi în cuprinsul volumului.

Aş zice că Leonard Ciureanu („poetul Leonardo", cum este supranumit) a ajuns la ecuaţia poetică adecvată structurii sale lirice, pe care, într-o formulă laconică, aş defini-o prin cîteva trăsături caracteristice: discurs postmodern, referinţe livreşti epatante, dedicaţii ceremonioase şi motto-uri elevate, culese din opera unor nume mari, cu sugestia subtilă că acestea îi sînt familiare autorului.

Dacă ne gîndim bine, prin vîrstă (născut în 1962), Leonard Ciureanu aparţine de drept generaţiei postmoderniste, fiind mai tînăr cu doar şase ani faţă de liderul incontestabil, Mircea Cărtărescu. Formula de care vorbeam mai sus este convenabilă ca să nu spunem comodă: vers liber, rime construite dezinvolt, fără crispări ori complexe formale, asocieri lexicale şocante şi cîteodată insolite, metafore previzibile şi imprevizibile, o mare libertate de

mişcare lirică, aproape eretică, fără nimic din rigorile şi încorsetările poeziei clasice. De aici şi unele dificultăţi de decodificare ale cititorului neiniţiat.

De cîţiva ani, poetul hălăduieşte prin Italia şi se întoarce din cînd în cînd în ţară, la rădăcini, pentru a se hrăni cu sevele pămîntului natal. Existenţa în peninsulă nu este fără urmări. Detectăm în volum expresii italiene, iar onomastica feminină caracteristică este sugestivă: Patrizia, Antonella, Michela, Francesca, Zanarella. Cu o solemnitate studiată, poetul ne oferă o colecţie de citate din personalităţi ilustre ale culturii universale: Plotin, Omar Khayyam, Immanuel Kant, Arthur Schopenhauer, Friederich Nietzsche, Francois Rabelais, Fichte, Giordano Bruno, Baruch Spinoza, Giambattista Vico, Alfred de Vigny, Jorge Luis Borges, Taras Sevcenko, Walt Whitman, Giovanni Pascoli, Nicolai Berdiaev, Gerard de Nerval, Paul Celan, Paul Elouard, Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Emil Cioran, Petre Ţuţea, Ana Blandiana ş.a. Sensul implicit al procedeului protocolar este acela că poetul cultivă aceste mari spirite, ele îi sînt familiare şi pe cale de consecinţă congenere. Altfel spus, ceva inefabil şi profund s-a revărsat dinspre ei către poetul de la Soleşti.

Trebuie să recunoaştem că unele ziceri sînt sclipitoare şi memorabile: „Spre a ţine capul sus nu e nevoie să fii bogătaş" (Pascoli), „Creaţiile spiritului sînt un indicator al insuportabilităţii vieţii" (Cioran), „Plec în căutarea marelui poate" (Rabelais), „Materia este rea" (Plotin), „Poezia poate învinge bășcălia" (Ana Blandiana), „Nefericirea este starea poetică prin excelenţă" (Cioran), „Minte, bani, prostie, faimă/ Toate-s una în faţa morţii" (Anonim), „Poezia în parc e stat în stat" (Cioran), „Nu poţi fi liber dacă te absoarbe corpul social" (Ţuţea), „Omul trebuie să se ridice deasupra vieţii" (Schopenhauer), „Mă lăsam devorat de vulturul meu interior" (Vigny), „Toate-s praf... Lumea-i cum este şi ca dînsa sîntem noi" (Eminescu).

Autorul nu uită să dedice poeme membrilor familiei sale, precum şi prefaţatorului cărţii, scriitorul Daniel Dragomirescu, şi profesorului Gelu Voicu Bichineţ.

„Singur printre poeţi"

Recuzita postmodernistă este ușor de recunoscut într-un poem străveziu – Sacul cu porumb – din care citez fragmentar: „Te răsuceşti cantrun/ mormînt porumb din sac/ bătrîn/ ca o fortăreaţă construită/ de sultanul Mahomed al II-lea/ în 1452 pe coasta europeană/ a Bosforului/ te răsuceşti ca fortăreaţa Rumeli-Hisar pentru/ cucerirea Constantinopolului/ te învîrţi printre/ ciorditorii bordurari de/ pe Călugărenii Vasluiului/ să-ţi sugă ultimele parale/ din buzunare/ printre antinomiile existenţei...". Avem aici, într-o concentrare semnificativă, referinţe culturale, repere istorice, precum şi elemente pitoreşti ale cotidianului derizoriu, toate înscriindu-se în estetica postmodernistă.

Un motiv poetic recurent este acela al drumului. Poetul (eul liric) este „mîncat de drumuri" şi caută obstinat un sens al existenţei. „Fă-mă, Doamne, să

nu mă doară aripa drumului", spune el într-un alt loc. Erosul însuşi este dominat de metafora drumului: „Ah, drumul ăsta! M-aplec peste marginile lui. Dar/ nu eşti nicăieri, iubito". Un distih este simptomatic pentru zbuciumul interior: „Drumul îmi fărîmă amintirea,/ Drumul îmi reface amintirea".

Leonard Ciureanu cultivă o poezie a singurătăţii şi a alienării. Se simte „singur printre poeţi", aidoma lui Marin Sorescu, cel care debuta cu un volum intitulat exact aşa: Singur printre poeţi. Hălăduieşte pe străzi şi se simte urmărit de „himere flămînde". Este frămîntat de condiţia emigrantului (Exil), iar percepţia realului suportă refracţii bizare: „În delir cîteva umbre se sfarmă pe pietre". Timpul, dorul, drumul spre Roma, poetul, „o inimă arsă cu sufletul la gură", amintiri neguroase, o iubită enigmatică, visul, iubirea, pasărea tainică, tristeţi metafizice (Drumurile), sufletul pustiu - iată elemente structurante ale imaginarului său poetic.

Nu lipsesc referinţele mitologice (Zeus, Blestem şi buze învineţite): Hera, Poseidon, Zeus, Hector, Ares, Dionisos, Hermes, Hefaistos, Afrodita, Apollo, Atena, Ahile, Agamemnon, Menelau, Ulise, Diomede ş.a. Este citat Heraclit („fluviul Heraclit"); filosoful grec a spus memorabil: „Totul curge! (Pantha rei!").

În clipe de graţie, poetul atinge coarda evanescenţei: „Mă descompun în mirare din nou/ Plînge apa pe rîu/ Văzduhul sus se despleteşte-n ecou/ Cine ţine dublu eteric în frîu?" (Lîngă Sharira). Sharira este un corp astral, în hindusă. Poetul vrea să fie epatant şi izbuteşte. Merită să fie citit.

Marina CUŞA

Anastasia Dumitru,
Calea luminii. (inter)culturalitate şi management educaţional

În recentul volum apărut la editura ieşeană *Sympoesium*, Anastasia Dumitru, membru al filialei dobrogene a U.S.R., semnatară a peste douăzeci de cărţi, propune o viziune interesantă asupra a trei teme de actualitate, semnalate încă din titlul lucrării: spiritualitatea, interculturalitatea şi managementul educaţional.

Sunt, în acelaşi timp, teme dragi autoarei, care a dedicate fiecăreia în parte şi alte studii, fiind în acelaşi timp direcţiile de activitate ale celei care, important agent de cultură în spaţiul constănţean, îşi împarte energia între critica literară, conducerea unei reviste (*InterArtes*), poezia de factură niponă şi activitatea de profesor de literatura română, desfăşurată cu pasiune. Cartea oferă, aşadar, perspective fundamentate pe o experienţă bogată şi diversă, dar şi pe un studiu teoretic de evidentă amploare şi profunzime.

În esenţă, în *Calea luminii. (Inter)culturalitate şi management educaţional*, Anastasia Dumitru popularizează, în momentul aniversar a

douăzeci şi cinci de ani de la înfiinţare, demersul cultural al Societăţii de Haiku din Constanţa, una dintre cele mai prestigioase din ţară, ce a adus o contribuţie notabilă la dialogul cultural româno-japonez şi la aclimatizarea pe solul românesc a micii bijuterii lirice numite haiku, aflate acum, din cauze ce-i preocupă pe cercetători, în plin proces de mondializare.

Avem, astfel, prin volumul în discuţie, o monografie a grupării culturale amintite, ce se bucură de stima şi colaborarea haijinilor români, dar şi a celor mai reprezentative nume de pe toate continentele, care au publicat constant în revista societăţii, *Albatros*, şi chiar au participat la numeroasele simpozioane şi congrese internaţionale organizate de-a lungul anilor.

Anastasia Dumitru este acum un istoric literar minuţios, care nu uită nimic din viaţa SHC, de la auspiciile înfiinţării, colaboratori, evenimente marcante, etapele revistei *Albatros*, până la studiile teoretice în domeniu şi recenzii ale unor cărţi însemnate despre sau de lirică niponă. Dincolo de acribia şi rigoarea istoricului, se simte în această parte a cărţii mândria apartenenţei la un grup de voluntari culturali care prin pasiune şi tenacitate au reuşit să construiască ceva, împlinindu-şi în acelaşi timp o pasiune pentru Japonia, care a subjugat şi continuă să subjuge spirite dintre cele mai subtile şi a cărei poezie tradiţională, haikuul, dezvăluie, după cum spunea E. Steinilber-Oberlin, ,,graţia şi delicateţea rafinată, imaginea uneia dintre cele mai distinse civilizaţii din lume".

Anastasia Dumitru doreşte să evidenţieze valoarea actului cultural al societăţii pontice în contextul în care interculturalitatea devine condiţia sine-qua-non a bunei convieţuiri în societatea „cosmodernă" sau „transmodernă" (termenii îi aparţin lui Basarab Nicolescu) şi implicit o politică europeană culturală. Având lecturi extinse în domeniu, fructificate şi într-o altă lucrare, cercetătoarea aminteşte concepţia eliadescă după care Occidentul se va provincializa în afara dialogului cultural cu lumea orientală şi cea arhaică, dar şi opinia lui Basarab Nicolescu, potrivit căruia e nevoie de transdisciplinaritate şi transculturalitate, de o nouă sinteză între tehno-ştiinţă, religie şi culturi. Valorificând aceste premise, Anastasia Dumitru stabileşte ingenios relaţii între cultura română şi cea niponă, privitoare la motivul păsării sau al florii, comuniunea om-natură, la ataşamentul pentru civilizaţia lemnului ori la „budismul zen" al ciobanului din *Mioriţa*. Toate asocierile criticului sunt argumentate şi incitante, dezvăluind dialogul subteran dintre culturi şi fertilitatea lui sub unghiul exegezei.

Această parte a cărţii semnate de Anastasia Dumitru este continuată printr-un fel de ,,ghid de bune practici" în care semnatara prezintă activitatea Societăţii de Haiku Constanţa, dar şi propria activitate în promovarea prin şcoală a poeziei şi culturii japoneze. Dintre multiplele proiecte desfăşurate, amintim doar unul pe deplin elocvent: „Interculturalitate româno-japoneză (nov.2008- august 2010), în care au fost cuprinşi „peste 5000 de elevi, 484 de cadre didactice, 280 de părinţi […], în peste 160 de activităţi". Modelul în

demersul intercultural l-a reprezentat pentru autoare şi haijinii constănţeni îndeosebi criticul şi creatorul ieşean Marius Chelaru, omagiat pentru efortul susţinut de a face cunoscută spiritualitatea asiatică şi pe cea extrem-orientală prin colecţia *Orient, Biblioteca Haiku* şi revistele *Carmina Balcanica* şi *Kado/Calea poeziei*, dar şi printr-o activitate de creaţie şi de exegeză erudită. Anastasia Dumitru, la rândul ei, deţine know-how-ul în materie de management intercultural şi-l oferă cu generozitate şi altora, într-o secvenţă a cărţii predominant didactică, dar prin aceasta nu mai puţin valoroasă, ci dimpotrivă, în condiţiile în care şcolile europene vor cuprinde tot mai mult elevi de etnii şi culturi diferite.

Am lăsat deoparte primele capitole din *Calea Luminii. (Inter)culturalitate şi management educaţional*, şi aceasta pentru că ni s-au părut pe cele mai captivante pentru categorii largi de cititori. Ele conţin fundalul filosofic al temei interculturalităţii româno-nipone şi aici o regăsim cel mai bine pe scriitoarea Anastasia Dumitru.

În optica acesteia, interculturalitatea este mai mult decât o politică a momentului, o adevărată experienţă iniţiatică, o hermeneutică pe cont propriu a sensurilor majore ale existenţei noastre, care ne poate salva de istorie şi autentifica drept fiinţe spirituale. De aceea, afirmă repetat autoarea, este nevoie să cunoaştem culturile noneuropene, cât şi să ne reîntoarcem la sursele celei europene, ceea ce Anastasia Dumitru, cu vocaţie de implicat dascăl ne ajută să facem, (re)iniţiindu-ne în filosofia budismului Zen, a lui Zhuang Zi, Lao Tzu, Mevlana, Orfeu, a religiei Tao, dar şi în doctrina lui Platon, Nicolaus Cusanus, Meister Eckhart. Spuneam, aceasta este partea lucrării care ne-a delectat cel mai mult prin orchestrarea ideilor filosofice, prin talentul autoarei de a rezuma într-un stil accesibil şi plastic profunzimile ideatice. Anastasia Dumitru concluzionează asupra convergenţei tuturor culturilor în a ne orienta pe Calea Luminii, a spiritului, singura ce ne poate salva de „homo demens actual", de „căutătorul de pokemoni". Textul seduce în aceste capitole prin fervoarea apărării valorilor spirituale – cunoscută de noi şi din cartea autoarei *Bujor Nedelcovici-conştiinţa de scriitor* -, dar şi prin accentele de pamflet la adresa politicienilor de pretutindeni ce adâncesc lumea pe calea forţei, a risipei şi consumismului, a goanei după *a avea*, şi nu *a fi*, a mitului masculinităţii.

Lucrarea *Calea Luminii.(Inter)culturalitate şi management educaţional* are o adresabilitate largă, fiind utilă cercetătorilor liricii nipone din România dar şi în sine, celor care studiază conceptual de interculturalitate, educatorilor şi animatorilor culturali, dar, mai ales, tinerilor care prin natura vârstei lor aspiră spre cunoaşterea esenţei, spre găsirea drumului luminii.

Î n s e m n ă r i

Radu ŞERBAN

Staţia Tokyo
(Jurnal de ambasador)
Fragmente despre Constantin Brâncuşi

Pg.19

Căldura tandră iradiind din strălucirile „Păsării în spaţiu" îmi alintă şi acum amintirile cu o atingere cvasi-materială, după repetate vizite la muzeul de artă din Yokohama.

La câteva luni după sosirea la Tokyo, am intrat, împreună cu soţia, în acel muzeu, special să contemplăm „Pasărea în spaţiu" a lui Brâncuşi. Un hol spaţios, specific intrării în marile muzee, cu atractive capodopere la vedere, ne-a introdus în plăcuta ambianţă europeană, familiară. Întrebând la „Informaţii" de capodopera brâncuşiană, proverbiala amabilitate niponă şi zâmbetul complezent al îndrumătoarei de la ghişeu s-au dovedit insuficiente spre a ne dumiri. Deşi pronunţam clar în limba franceză, Brancusí, cu accent pe ultima silabă, interlocutoarea nu recunoştea numele sculptorului. Scot telefonul din buzunar şi încerc să caut pe internet fotografia sculpturii „Bird in Space", explicându-i soţiei ce intenţionez. Pronunţarea numelui românesc Brâncuşi a produs o revelaţie, faţa japonezei luminându-se instantaneu: „Ah, Brâncuşi, a exclamat ea, pronunţând numele bisilabic, cu „â" şi semivocala „i" şi nu cu vocala lungă şi accentuată „í", din franceză. „Da, desigur, avem, „sumimasen" (scuzaţi!).

Din păcate, pentru trei luni, era expusă într-un alt muzeu. Trebuia să aşteptăm! Când am reluat iniţiativa, ne-a aşteptat marea surpriză să admirăm, pe lângă magnifica lucrare a părintelui sculpturii moderne, o altă piesă, în sala alăturată, intitulată „Măiastra - Omagiu lui Brâncuşi", dăltuită în marmură de sculptorul Isamu Noguchi, japonez din Statele Unite. Periscop din fundul oceanului uman, lucrarea scrutează infinitul artei brâncuşiene.

Mi s-a deschis o nouă lume. Prins de pasiune, m-am documentat şi am aflat multe despre sculpturile lui Brâncuşi în Japonia şi mai ales despre relaţia maestru – discipol între cei doi artişti dezrădăcinaţi din ţările lor de origine şi, totodată, atât de reprezentativi pentru acestea. Întâmplător, în pregătire la Bucureşti, Prefericitul Patriarh Daniel îmi dăruise, cu dedicaţie, un album Brâncuşi.

Am revenit la Yokohama în ziua de 7 octombrie 2014, la un seminar economic despre România, fructificând avantajul înfrăţirii Constanţa – Yokohama. La muzeu am pledat pentru sprijinul nipon la înscrierea complexului din Târgu – Jiu în patrimoniul universal UNESCO. Am convenit, pe acel fundal, să organizăm un simpozion Brâncuşi – Noguchi, care s-a derulat pe

12 octombrie 2015. Între timp, pe această temă, m-am întâlnit cu distinsa directoare a muzeului, doamna Eriko Osaka, pentru pregătiri.

În primăvara lui 2015, când împrejurimile Turnului Mori din Roppongi Hills se drapaseră cu postere şi afişe ale expoziţiei „Siple Forms", cu „Pasărea în spaţiu" drept poză simbol, am vizitat Muzeul de Artă Mori, dornic să revăd monumentala sculptură transferată acolo pe timpul manifestării expo. Politeţea şi ospitalitatea, întruchipate în distinsa doamnă Yoshiko Mori, m-au întâmpinat cu onoruri. Am realizat obişnuitele fotografii, că doar eram în Japonia, apoi am purces împreună spre sala unde faimoasa pasăre a geniului brâncuşian se răsfăţa în lumina zilei, filtrată prin pânza diafană din fereastră, răsfăţând la rândul ei retina vizitatorilor, nu puţini la număr.

I-am înmânat gazdei o copie după nota verbală pe care o înaintasem Ministerului Afacerilor Externe pentru a solicita sprijinul Japoniei în demersul de înscriere în lista UNESCO a complexului de la Târgu Jiu. Puţin nedumerită, nevenindu-i să creadă că acel complex monumental nu s-a listat încă în patrimoniul cultural universal, m-a întrebat ce ar avea de făcut. Am stăruit să trimită diplomaţiei nipone o scrisoare de încurajare a votului ţării în favoarea românului, la UNESCO.

Pg 121

Multimilenară dăinuire geologică zidită pe temelia celei mai mari insule nipone, bătrânul Fuji s-a ascuns după nori şi când am vizitat muzeul în aer liber din Hakone, în 5 decembrie 2012. Spre consolare, am descoperit acolo „Sărutul" lui Brâncuşi, alături de alte sculpturi renumite, cu o monumentală lucrare a suedezului Carl Miles, la intrare: „Mâna lui Dumnezeu". În stilul caracteristic mult admiratei Grădini Miles din Lindingö (Stockholm), un tânăr privind spre cer, imponderabil, stă desculţ pe imensele degetele ale unei palme, atot-protectoare.

Plecaserăm în zori cu maşina, folosind GPS-ul. Pe măsură ce ne apropiam, peisajele montane se succedau tot mai captivante. Ridicându-se cu repeziciune, volatila cortină a norilor dezvelea creste împădurite şi clădiri cocoţate pe dealuri, cu acoperişuri inconfundabile. Intrând pe un drumeag şerpuitor, după un urcuş abrupt, am ajuns la „Hakone Open Air Museum". O fântână arteziană animată prin jocuri de oglinzi ne-a întâmpinat încă din parcare. Sculptura lui Miles domina intrarea în câmp deschis, pe o pantă cu gazon reavăn hrănind operele lui Henry Moore, Rodin, Taro Okamoto şi alţii, aşezate pe jos, ca la picnic. Acolo, în inima muntelui, în proximitatea sugestivă a sacrului munte Fuji şi a vaporilor de izvoare termale, am descoperit magica împreunare a două suflete într-un esenţial sărut înglobând iubirea universală, stilizată în forme simple, curate, profund grăitoare: Brâncuşi!

La ieşire, pe o stradă înclinată din Hakone, mângâierea ospitalieră a vaporilor înălţaţi din rigolele acoperite cu dale ne-a transmis căldurosul salut al băilor termale şi al magmei din tumultul adâncurilor. În clocotinda apă

sulfuroasă ce izvorăşte în zonă se fierb ouă, ce-şi colorează coaja într-un maro prezumtiv terapeutic. Cugetarea aluneca spre ovoidale forme simplificatoare simbolizând viaţa embrionară, spre oviformele linii brâncuşiene, spre înţelegerea esenţei umane.

Fascinaţia imensului muzeu pe un versant de munte mi-a ridicat întrebarea: cine finanţează acest paradis? Fie ei corporatişti sau statali, sponsorii ar fi îndreptăţiţi la un nume specific, de pildă „Ecloziunea mărinimiei".

Pg 151

Pe aceeaşi dimensiune culturală, faima lui Constantin Brâncuşi, poate cel mai trainic „brand" românesc în arhipelag, m-a ajutat să călătoresc prin Japonia pe urmele lucrărilor sale, mai ales că în 2015 România încerca înscrierea complexului sculptural de la Târgu Jiu pe lista patrimoniului cultural universal UNESCO. Adresasem o solicitare oficială de sprijin prin Ministerul Afacerilor Externe şi vizitam muzee dotate cu opere de Brâncuşi, dialogând cu conducerile lor, ca lobby în favoarea nobilului obiectiv.

Anecdotica reuşitei sculptorului în procesul cu Guvernul Statelor Unite îmi pigmenta dialogul. Dar nu ea îmi motiva vizitele. Într-o bună zi, la Muzeul Bridgestone din Tokyo, am găsit inedita variantă a „Sărutului", despre achiziţia căreia mi-au confiat detalii curatorul şi directorul muzeului din cartierul Ginza. Am ţinut să le precizez că pe 19 februarie se împlineau 139 de ani de la naşterea artistului deschizător de drumuri. Curatorul mi-a dezvăluit şi „monumentala" sumă plătită de proprietarul muzeului pentru „Sărutul", dar i-am promis să n-o fac publică. Lucrarea o achiziţionase personal preşedintele Bridgestone, Yoichiro Kaizaki, la o licitaţie din New York, în anul 1994.

Muzeul urma să se închidă doi ani pentru renovarea clădirii, operele fiind mutate în alte locuri în acel răstimp. Succinta descriere a „Sărutului" din catalog subliniază prezenţa pe Poarta sărutului din România a aceluiaşi motiv, cu forme „pure, fundamentale".

Aveam în gând şi Ziua Culturii Naţionale (15 ianuarie), sărbătorită prin concursul de limba română pentru japonezi, la Ambasadă, împreună cu asociaţia domnului Bereş.

Foloseam orice prilej să vorbesc de cultura noastră. Pe 31 ianuarie, sâmbăta, arhitectul Keimi Harada, fost primar al sectorului Minato, mă invitase să ţin o alocuţiune la reuniunea anuală a societăţii „Minato International", unde am punctat şi prezenţa operelor lui Brâncuşi în Japonia. În acea atmosferă, auditoriul a fost surprins să afle că în cartierul lor, pe o străduţă din zona Azabu Juban, o sculptură stă mărturie talentului românesc în sculptură: „Yoganu's Dream", de Neculai Păduraru. Am evidenţiat înrâurirea lui Brâncuşi asupra sa.

Cum descoperisem lucrarea lui Păduraru? Într-o zi de primăvară, pe acea străduţă, am zărit o sculptură în bronz, reprezentând doi pelicani cu

ciocurile bandajate împreună. Mai trecusem pe acolo, o mai văzusem în fugă, dar acum mi-a atras atenția ceva special: harta României gravată în placa de pe piedestal, precizând distanța de 9.000 km până la noi. Pe moment, privind acea operă m-a furnicat o abisală melancolie ce leagă două păsări atât de distante visându-se împreună. O mută revoltă în fața imposibilei teleportări:

Gând necuvântat
Migrând peste aleanul
Romăno – nipon.

Pg 161

Unele întâmplări independente de noi îmi veneau mănușă, în relaționarea cu partenerii. O expoziție de la Muzeul de Artă Mori din apropierea Ambasadei, al cărei afiș prezenta „Pasărea în spațiu" a lui Brâncuși, mi-a deschis calea întâlnirii cu directoarea muzeului, Yoshiko Mori, în 28 aprilie, la etajul 52 în Turnul Mori din Roppongi Hills. Întâmpinându-mă cu protocolul de rigoare, soția magnatului imobiliar Minoru Mori m-a condus la fermecătoarea „Pasăre în spațiu", exponat unic într-o sală în care lumina de-afară se cernea printr-o translucidă pânză albă. Surpriza pentru mine a venit din cea de a doua lucrare brâncușiană expusă, în altă sală a muzeului, „Principesa X".

Profitând de prilej, am apelat la doamna Mori să trimită o scrisoare ministerului de externe, solicitând sprijinul pentru un vot în favoarea înscrierii ansamblului de la Târgu Jiu în patrimoniul mondial UNESCO.

Întâmplarea cu oprirea în vamă la intrarea în Statele Unite a sculpturii lui Brâncuși a „Păsării în spațiu" o știa până și șeful vămii, care mi-a reamintit-o în timpul unei agreabile croaziere în Golful Tokyo, la 28 aprilie, pe un traseu incluzând aeroportul Haneda, cu pista pe apă, apoi Podul Curcubeului și alte locuri memorabile. Pe siajul amintirilor, mintea îmi modelase un haiku, atunci când am revăzut urma șalupei pe sub Podul Curcubeului:

Siajul zilei
În zbor spre curcubeu – stropi
Visând lumină.

Pg 173

Peregrinărilor mele pe la muzeele din Japonia posesoare de opere ale părintelui sculpturii moderne, le-am adus un corolar prin simpozionul dedicat lui Brâncuși, pe 12 octombrie, zi nelucrătoare în Japonia (ziua sănătății și sportului, a doua luni din octombrie). Optasem pentru Muzeul de Artă din Yokohama, depozitar al fascinantei „Păsări în spațiu", alături de lucrarea „Omagiu lui Brâncuși" (realizată de Isamu Noguchi). Acolo găsisem înțelegere și sprijin din partea conducerii muzeului, a directoarei Eriko Osaka.

Pe siajul geniului brâncuşian în Japonia, impresionează lista celor 14 opere de pe teritoriul nipon semnate de el, o prezenţă atât de vie încât pare neverosimil ca artistul să nu fi vizitat niciodată arhipelagul:

1. Sărut – Bridgestone Museum of Art; Tokyo to, Chuo-ku, Kyobashi 1-10-1
2. Copil adormit – Toyota City Art Museum; Aichi ken, Toyota shi, Kazahonmachi 8-5-1
3. Primul strigăt – Nagoya City Art Museum; Aichi ken, Nagoya shi, Naka-ku, Sakae 2 chome, 17-25
4. Tors de bărbat tânăr II – Toyota City Art Museum; Aichi ken, Toyota shi, Kazahonmachi 8-5-1
5. Cocoş - Toyota City Art Museum; Aichi ken, Toyota shi, Kazahonmachi 8-5-1
6. Pasăre Măiastră – Yokohama Art Museum; Kanagawa ken, Yokohama shi, Nishi-ku, Minatomirai, 3 chome, 4-1
7. Pasăre Măiastră – Shiga Prefectural Museum of Art; Shiga ken, Otsu shi, Seta Minamiogaya-cho, 1740-1
8. Domnişoara Pogany II – Shizuoka Prefectural Museum of Art; Shizuoka ken, Shizuoka shi, Suruga-ku, Yada, 53-2
9. Sărut – The Hakone Open-Air Museum; Kanagawa ken, Hakone shi, Ninotaira
10. Muză adormită II – Kawamura Memorial DIC Museum of Art; Chiba ken, Sakura, Sakedo 631
11. Cocoş – Fukuoka Art Museum; Fukuoka ken, Fukuoka shi, Chuo-ku, Ohorikoen 1-6
12. Băiat stând (pictură tempera) – Menard Art Museum; Aichi ken, Komaki, 5 chome -250
13. Nou-născut – Hyogo Prefectural Museum of Art; Hyogo ken; Kobe shi, Chuo-ku, Wakinohamakaigandori, 1-1-1
14. Orgoliu – Takayama Hikaru Museum, 506-0051 Gifu Prefecture, Takayama, Nakayamamachi,

Esenţializatorul Brâncuşi trăieşte în Japonia prin lucrările sale!

În concediu la Bucureşti, îi propusesem noului ambasador la UNESCO, Adrian Cioroianu, să vină cu o prezentare la acel simpozion, însă cum nu i s-a aprobat, m-am nevoit să întocmesc prezentarea, cu mijloacele şi competenţele disponibile.

Faimosul deget mare ridicat al lui Cioroianu îmi prilejuieşte o digresiune despre semne şi semnificaţii la japonezi. Denumirea niponă a degetului mare, tradusă prin „degetul părinte", a condus la un obicei, de a-l ascunde când trece un cortegiu mortuar, altfel, îţi va muri un părinte. Cu scuze pentru falsa aluzie grobiană, degetul mijlociu ridicat, în gestica veche niponă, înseamnă „frate". A pune palma la ceafă înseamnă un „nu" politicos.

Lucrasem mult la materialul despre Brâncuşi, mă documentasem la muzee, culesesem imagini şi texte, căci indiferent cine venea din ţară, aveam aserţiunea de ambasador, o schiţă de exegeză românească a lucrărilor despre sculptor. Mai târziu, prelucrate, textele mele aveau să fie publicate în două reviste literare din ţară, prin grija scriitorului şi diplomatului Nicolae Mareş, neobosit maestru al cuvântului, călător şi căutător prin lumea artei şi meditaţiei creatoare.

Corelaţia sculpturii cu haiku am regăsit-o la tatăl lui Isamu, respectiv Yone Noguchi, născut în 1875 în localitatea Tsushima lângă Nagoya, poet japonez care trăise zece ani în America, considerat unul din primii promotori ai haiku-ului în limba engleză.

Involuntară, apropierea de simplitatea brâncuşiană m-a condus treptat spre asocierea unora din sculpturile sale cu tristihurile „ haiku" pe care le schiţam pe bucăţele de hârtie, ajungând să le includ într-o plachetă de foto-haiku.

La simpozion, sala plină, cu câteva persoane în picioare, mi-a dovedit interesul pentru geniul sculpturii române şi universale, „brand" al ţării noastre în Japonia. Se aflase în sală şi noul ambasador japonez în România, care m-a vizitat apoi, pe 10 octombrie, să-i prezint staff-ul misiunii şi să schimbăm, amical, opinii pe marginea priorităţilor, mai vechi şi mai noi,. Un elementar bun simţ îl recomanda pe ES Kisaburo Ishii, cu excepţionala sa experienţă profesională şi de viaţă, drept „omul potrivit la locul potrivit". Speram ca omul acesta să mişte din loc proiectul metroului Bucureşti – Otopeni. Înaintea plecării sale la Bucureşti aveam să servim un prânz împreună cu soţiile, la 15 octombrie, continuând un dialog deschis, neinhibat de prejudecăţi diplomatice. Era al treilea ambasador japonez la Bucureşti, în timpul mandatului meu la Toky

Pg 192

Reuniuni internaţionale la Tokyo organizau şi terţii. Francofonia îşi ţinuse întâlnirea anuală în 18 februarie, unde mă invitase ambasadorul belgian, Gunter Sleeuvagen. Am profitat de coincidenţă, vorbindu-le colegilor despre francofonul Constantin Brâncuşi, de la naşterea căruia se împlineau, a doua zi, 140 de ani. Potrivită aniversare! Neaşteptat, efectul s-a lăsat cu un interviu acordat lui Dominic Migneault, pe 22 martie, pentru site-ul Francofoniei.

A doua zi aveam s-o petrec într-un club special, la Casa Internaţională a Japoniei (IHJ), aproape de Ambasada noastră. În memoria geniului sculpturii moderne, am început cu imaginea unei sculpturi însoţită de haiku. Îmi lansam cartea trilingvă „Mai aproape de cer", dedicând întregul eveniment memoriei lui Brâncuşi. Site-ul ministerului de externe din Bucureşti preluase ştirea despre acel eveniment, dedicat aniversării lui Brâncuşi. Mulţumesc!

Pg 200 – 201

Dincolo de Magistrala 6 a metroului bucureştean, a cărei nerealizare îmi producea un gol în stomac, am umplut un „gol" geografic al mandatului, în zilele de 19-20 mai, deplasându-mă în patru oraşe din prefectura Aichi, în premieră, prin muzeele cu opere ale lui Brâncuşi.

Întâi, în oraşul Hekinan, am vernisat o expoziţie de sticlărie românească, înveşmântat într-un costum de nobil nipon (daimyo). Unică în felul ei, meticuloasa îmbrăcare a kimono-ului bărbătesc m-a transformat în marionetă. Fina ţesătură de mătase naturală neagră, din care erau confecţionate vesta şi bluza, discret brodate, dădea din start o notă de eleganţă ceremonialului. Pantalonii vărgaţi, numiţi „hakama", centura „obi", vesta „haori" cu buzunare în mâneci, sandalele „zori" (diferite de sandalele din lemn „geta"), şosetele „tabi" (cu degetul mare distinct), toate aceste piese le-am îmbrăcat pe rând, până în final când era să nu mă mai recunosc, în respectabilul nobil nipon de acum câteva secole, conform tradiţiilor vestimentare.

Turneul celor trei muzee conţinând opere de Brâncuşi a început cu „Toyota City Art Museum". Am plecat în zori cu Alexandru la volanul lui Audi A6 şi vreme de mai bine de o oră, cam între 7.30 şi 8.45, i-am dat târcoale domnului Fuji. Pe măsură ce treceam în partea sa sudică, ridurile de nea i se răreau, iar în dreapta i se contura o umbră de cocoaşă spre care-şi înclina uşor camilafca.

La muzeul din Toyota, magnetismul operelor „Copil adormit" şi „Tors de bărbat tânăr", se simte în întregul stabiliment. Curatorul Masao Kitatani m-a însoţit cu gentileţe.

Muzeul de artă „Menard" din Komaki mi-a devoalat câteva date despre istoria aşezământului, începută cu anul 1987, când soţia fondatorului firmei de cosmetice Menard, doamna Mitsuko, hotărâse să prezinte publicului cele circa 1000 de lucrări de artă achiziţionate de-a lungul timpului. Am primit preţioase explicaţii despre pictura în tempera „Băiat stând", achiziţionată acum 30 de ani.

Printre altele, directorul Norimichi Aiba, care fusese la Bucureşti în anii ´70, mi-a sugerat să privesc atent capul modelat de Brâncuşi drept „Primul strigăt", expus în Muzeul Municipal de Artă din Nagoya, sculptură pe care urma să o admir, printr-o unică şansă, după doar câteva ore, în depozitul celuilalt muzeu. Avându-l ca model pe fiul prietenului său, Percival Farquhar, varianta iniţială, realizată în lemn în 1914, îşi lăsase amprenta asupra sculpturii finale turnate în bronz, la rădăcina căreia se distinge forma fibrei de lemn amprentate în mulajul cochiliei de turnare.

Acolo, la „Nagoya City Art Museum", am trăit clipe de intensă emoţie artistică, anticipate ca într-un film cu suspans, după cordiala întrevedere cu directorul Masakazu Yokoi, şi adjunctul său, Katsunori Fukaya.

Din motive necunoscute de mine, opera „Primul strigăt" se afla în depozitul subteran (buncăr), oferindu-mi-se totuși privilegiul rarisim de a o vedea acolo. Mă cufundam în „Codul lui Da Vinci" de Dan Brown, cu uși metalice groase, desferecate lent, într-un subsol accesat cu liftul special. Învelită în straturi de materiale protectoare, dintr-o ladă de lemn, opera a fost scoasă de curator cu gesturi domoale și așezată pe un material textil. Însoțitorul a încuviințat să fac fotografii. Atunci observasem la baza gâtului, urmele unui ferăstrău într-un material lemnos, transpuse în bronzul turnat, așa cum îmi explicase doamna Sai Kadota, de la muzeul din Komaki.

Curatorul adjunct care mă însoțise, Hironori Hozaki, pasionat de Brâncuși, după ce cu numai două săptămâni înainte vizitase atelierul marelui artist din Paris, publicase un amplu articol în revista muzeului, „Art Paper", dedicat „părintelui sculpturii moderne", urmărind procesul „abstractizării" în opera sa. Se referea numai la sculpturile artistului aflate „în toate regiunile Japoniei", după cum își verbalizase ideea.

Plecând de la „Orgoliu" (Pride) achiziționată de curând de Muzeul Hikaru din Takayama, de la Art Gallery din New York, sculptură realistă, explicită, din perioada studenției, Brâncuși ajunge apoi la grade superioare de abstractizare. Chiar și în „Orgoliu", de la bun început, partea nefinisată a părului pe umărul drept al fetei denotă, în accepțiunea lui Hozaki, un prim pas, ezitant dar cert, spre inovație, spre modalitatea preferată de expresie a lui Auguste Rodin. Tot autorul articolului consideră că era prima sculptură în bronz a lui Brâncuși, după ce inițial o realizase în ghips.

Hozaki remarcă pașii repezi ai lui Brâncuși spre abstractizare, spre inovare, după numai doi ani de la „Orgoliu", în 1907, reflectați în sculptura „Copil dormind", inspirată de Alice Poiană, fiica unei prietene a sculptorului. Cu un pas îndrăzneț, în loc să prezinte portretul ca un bust pe piedestal, a preferat să-i redea doar capul, separat de trup, așezat pe o parte sub forța gravitațională, spre a simboliza profunzimea somnului. Lucrări asemănătoare, cu un cap oval sau sferic, precum „Muza adormită", „Prometeus" sau „Copil dormind" urmau să estompeze tot mai mult trăsăturile feței, menținând doar anumite detalii concrete, semnificative.

În pictura tempera „Băiat stând", Hozaki vede influența sculpturilor africane. Deși abstractizată, opera avusese un model real, George, fiul unei prietene, născut în 1910, desenul însemnând un alt pas incipient spre abstractizare a corpului uman, spre simplificare până la esențe a formelor umane. Culoarea maro deschis și dungile verticale trase cu pensula sugerează fibra lemnului, din care urma să realizeze, probabil, viitoarea sculptură. Redat de ochii uniți cu nasul printr-o linie continuă, scâncetul se repetă prin gura sub forma unei adâncituri trapezoidale. Aș adăuga – aceeași adâncitură din sculptura „Primul strigăt". Atingând fața, mâna-i dreaptă sugerează limpede ștergerea lacrimilor.

În articolul său, Hironori Hozaki intra în detalii despre alte opere, atunci când descria „Primul strigăt", cu trimiteri la „Primul pas", „Fiul risipitor", „Cap de copil", „Copil dormind". Aşa cum văzusem în depozitul subteran, în pofida lustrului migălos al întregii sculpturi, la gât a rămas suprafaţa brută cu textura unui trunchi de copac tăiat. Printre multiplele interpretări sugerate, se regăseşte şi cea a „ruperii" trupului de cap.

Pătruns de emoţia simbolismului din operele contemplate, dar şi de interesul japonezilor pentru Brâncuşi, am schiţat scurte poeme haiku, inspirat de genialele opere, ca acesta, într-un abstractizant diapazon dihotomic:

Între noi şi nori
Stol de note călător –
Primul ţipăt mut.

Florentina NIŢĂ

POEZIA DIASPOREI (VI)
Fructele amare ale vieţii şi roadele unei prietenii literare

„ACASĂ" se numeşte asociaţia de voluntariat socio-cultural pe care Rodi Vinau (Rozica Vînău), originară din Bacău, a fondat-o chiar din primii ani de la stabilirea în Italia. Era multă nevoie de sprijin şi consultanţă pe teme juridice şi sociale ale emigraţiei pentru românii plecaţi prin Europa, la vremea aceea încă extracomunitari şi multe asociaţii au apărut în Piemonte, ca şi în alte regiuni ale Italiei cu fluxuri migratoare puternice. Pe altă parte, ce modalitate mai potrivită de a experimenta practic învăţarea unei limbi străine, dacă nu interacţiunea cu realitatea imediată şi punerea, totodată, în slujba unor semeni? O vocaţie care avea să o poarte, de altfel, pe absolventa unui liceu de artă şi a unei facultăţi de construcţii să îşi schimbe orientarea profesională spre cea de operator socio-sanitar.

Activitatea culturală a asociaţiilor este, se ştie, de mare importanţă pentru menţinerea vie a conştiinţei naţionale în rândul comunităţilor româneşti cu o distribuţie teritorială largă, voluntariatul fiind cu atât mai meritoriu în condiţiile în care puţini sunt cei care reuşesc să acceseze fonduri sau să găsească sprijin instituţional. În acest sens, s-a putut remarca de-a lungul anilor din partea ei o participare entuziastă şi dorinţa de a se afla mereu în prima linie în acţiunile menite să promoveze tradiţiile româneşti şi să anime spiritul naţional, la diferite sărbători, festivaluri, spectacole sau întâlniri interculturale organizate.

De asemenea, din colaborarea pe parcursul a mai multor ani la ziarul „Di tutti i colori" din provincia Cuneo din nordul Italiei ea avea să-şi îmbogăţească şi mai mult experienţa în domeniul multiculturalismului.

Semnificative sunt şi participarea la unele concursuri literare şi antologiile de poezie promovate de asociaţiile interetnice sau româneşti de la Torino: *La musica del cuore* (Muzica inimii), *Scrivere altrove* (A scrie altundeva), *Să fii român oriunde te-ai afla*. Rodi Vinau scrie atât în limba română, cât şi în cea italiană, ceea ce îi oferă posibilitatea de a-şi promova creaţiile cu mai mare uşurinţă, fie pe plan local, în dialogurile şi manifestările interculturale organizate, cât şi în mass media. De asemenea, ea şi-a pus cu generozitate la dispoziţie această capacitate şi a făcut numeroase traduceri în limba română din creaţiile unor poeţi italieni.

Cu o asemenea deschidere şi relaţiile amicale instaurate, satisfacţiile nu pot fi decât pe măsură şi ele nu au întârziat să apară, oferindu-i recunoaşterea publică a meritelor sale iar în plan literar o serie de premii şi publicaţii. Deşi primul său volum de poezii bilingve, apărut în anul 2013 la Editura Singur şi intitulat sugestiv *Fructe amare – Frutti amari*, ar părea să lase să se întrevadă percepţia unui gust diferit. Oricum, după o lansare de succes la Gaudeamus, prietenii i-au organizat la Torino o frumoasă prezentare de carte în cadrul unui eveniment festiv intitulat „Pe aripile poeziei", la care au fost invitaţi şi reprezentanţi ale altor asociaţii de străini, s-a îmbrăcat ia românească şi s-au interpretat romanţe şi melodii populare spre alinarea sufletelor cu dor de România.

Au titluri sugestive, cu ecouri sonore şi în formularea lor în italiană, poeziile adunate în volum. *La răscrucea timpurilor, Colţ de suflet, Cântecul inimii, La extremităţi de suflet, Ecou şoptit în orele târzii, Când clipa moare* - sunt doar câteva exemple. Ele vorbesc necontenit de o melancolie, o tristeţe pendulând între „umbre ale trecutului/ ascunse între margini de suflet/ amintiri" şi „apusul rece/ care arde ascuns la capătul existenţei", silită să-şi găsească adăpost în efemeritatea prezentului „clipa – petală palidă peste lacrima amintirilor", resemnându-se să constate că „Timpul trece/ acoperind cu pleoapa lui destinul".

Cuvintele par să nu ajungă a descrie toată suferinţa lăuntrică, care izbucneşte uneori în accente tăioase: „Caut cuvinte ascunse la celălalt capăt al lumii,/ cad dureri,/ lacrimi de sticlă/ taie tăcerea în bucăţi de poem." În *Fructe amare*, poezia care dă şi titlul volumului, durerea sfâşietoare capătă dimensiuni hiperbolice, îmbrăcând metaforic motive vegetale: „Rădăcina, îngropată adânc, o port pe umeri/ şi ramuri lungi îmi cresc în piept,/ [...] în mâini îmi cresc fructe amare/ şi gustul lor este un dor,/ prelins din sufletul ce dă pe dinafară,/ în lacrimi de tristeţe,/ din inima şi ochii/ ce mă dor...".

De altfel, natura este omniprezentă şi martor fidel în succesiunea secvenţelor de viaţă intensă pe care poeta ni le împărtăşeşte prin intermediul fenomenelor observate, percepute ca trăiri personale: „E un plâns care curge prin văi/ şi prin adâncimi de cuvinte ucise,/ înecându-se în ape tulburi de gând,/ şipotind vise." (*Cuvinte cad scuturate*). Natura se relevă a fi, în momente de reverie ori de meditaţie, nu doar complice, ci o prelungire a propriei fiinţe:

„O altă primăvară/ a curs din mine în necuvinte,/ şi-n trecutul prăfuit de amintiri,/ eu m-am prelins în aşteptări/ şi-n vântul,/ care pe frânghia întinsă zvântă flori/ la asfinţit de împătimiri." (*Peste tristeţi*)

În puţine momente lasă poeta să se întrevadă realitatea cotidiană în care trăieşte, bântuită şi aceea probabil, prin natura situaţiei, de destine triste şi pacienţi suferinzi la care se face părtaşă şi pentru care compasiunea capătă forma unor înţelegeri tacite ori mângâieri delicate: „Îngenunchez pe muchia cerului de sticlă -/ oglindă de gânduri şi nori,/ mă-nchin celui resemnat cu durerea,/ suspin şi mă ridic, ascultând cuvintele/ şi plecând mai departe,/ mângâi cu mâini delicate tăcerea." (*Colţ de suflet*)

O delicateţe a exprimărilor, în cuvinte simple dar transmiţând o intensitate de trăiri, destăinuiri sincere şi emoţii reţinute, caracterizează limbajul întregului volum care reflectă, în mare măsură, însuşi felul de a fi al autoarei: „Adie vântul, rebel,/ invizibil, coboară în roua dimineţii umezindu-şi buzele./ Galben, trecutul,/ călător fidel,/ pe fruntea unei frunze îşi aşterne sărutul." (*Cuvinte cad scuturate*)

Strânsa colaborare, bazată pe o frumoasă relaţie de prietenie cu poetele, aflate şi ele în Italia, Rodica Brad Păuna şi Olimpia Danci, s-a soldat în anul 2015 cu realizarea a două volume de versuri bilingve româno-italiene apărute simultan la Editura Limes, la care Rodi şi-a adus aportul în traducerea şi adaptarea textelor: *Parabola lunii* şi, respectiv, *Pervazul apelor*, care au fost semnalate şi de noi în această rubrică. O lucrare comună ce iniţial se dorea a se tipări într-o singură carte, scrisă la şase mâini, a reunit destinele celor trei poete, pecetluindu-le astfel prietenia literară cu nobleţea însemnelor editoriale. Ştiu că mai au şi alte proiecte de acest gen, dintre care unul este pe cale de a se materializa în curând. Le dorim o colaborare prolifică şi de durată, din care fiecare să se îmbogăţească spiritual iar împreună să reuşească să creeze opere de valoare.

Mircea M. POP

CORESPONDENŢĂ DIN GERMANIA
"Trilogia cunoaşterii" a lui Lucian Blaga publicată integral în traducere germană

Dacă în 2012 un eveniment editorial l-a costituit publicarea volumului *Cunoaşterea luciferică* de Lucian Blaga în traducere germană la editura LIT din Münster în cadrul seriei "Austria. Forschung und Wissenschaft. PHILOSOPHIE Band 16", în iunie 2014 apare la aceeaşi editură *Eonul dogmatic*, ca Band 18 în cadrul seriei, iar la începutul lunii mai 2015 este editat şi cel de-al treilea volum din „Trilogia cunoaşterii", şi anume *Cenzura transcendentă*, de data

aceasta la o editură berlineză, Frank & Timme, în cadrul seriei „Forum Rumänien“, volumul 27.

Cum însă Lucian Blaga a redactat în 1959 un testament editorial în care introduce în “Trilogia cunoaşterii” şi manuscrisul litografiat “Despre conştiinţa filosofică” (lucrare care a apărut în 2016 la aceeaşi editură “Frank & Timme din Berlin) precum şi suplimentul în manuscris “Experimentul şi spiritual matematic”, această ultimă lucrare a apărut recent, în prima jumătate a lunii mai 2017, cu titlul ”Das Experiment und der mathematische Geist” la new academic press din Viena ca “Sonderband” în cadrul seriei “Blickpunkt Rumänien”.

De subliniat că toate traducerile precum şi publicarea cărţilor s-a făcut cu sprijinul financiar al Institutului Cultural Român din Bucureşti.

Traducerile au fost efectuate de către profesorul doctor Rainer Schubert, născut în 1948 la Viena, fost, din 1994, lector la Universitatea Tehnică din Timişoara, între 1999-2007 directorul Forumului Cultural Austriac din Bucureşti, apoi profesor universitar la Cluj, iar acum profesor universitar la Universitatea Filosofico-Teologică Benedikt XVI din Heiligenkreuz/ Austria.

Cu privire la volumul *Die luziferische Erkenntnis***/** Cunoaşterea luciferică**,** demn de reţinut, în cazul de faţă, pe lîngă buna traducere, este şi “Cuvîntul înainte al traducătorului” (pp.7-32) în care se arată că volumul “Cunoaşterea luciferică”, apărut în 1933 la Sibiu, face parte din “Trilogia cunoaşterii” şi este al doilea, după “Eonul dogmatic” şi înainte de “Cenzura transcendentă”.

Traducătorul sintetizează conţinutul cărţii şi lui îi revine meritul de a stabili legătura epistemologică a lui Blaga cu Kant (pp.18-23).

Bun cunoscător al limbii române, traducătorul-filosof însoţeşte traducerile de substanţiale “Cuvinte introductive ale traducătorului”, în care întreprinde adevărate incursiuni în filosofia blagiană pe care o pune faţă în faţă cu cea universală, scoţîndu-i în evidenţă valoarea şi actualitatea ei, acum, după atîtea decenii.

Profesorul Rainer Schubert găseşte incitante asemănări şi, desigur, deosebiri, cu cartea “Structura revoluţiilor ştiinţifice”a lui Thomas Kuhn, apărută cu treizeci de ani mai tîrziu.

De asemenea, traducătorul german mai face referiri şi la “Sein und Zeit” a lui Heidegger.

În iunie 2014 apare la aceeaşi editură LIT Verlag, tot în traducerea prof. dr. Rainer Schubert, primul volum al trilogiei, *Das dogmatische Weltalter***,** Band 18/ Eonul dogmatic.

În “Cuvântul introductiv al traducătorului” (pp.7-22), Rainer Schubert arată, printre multe altele, că nu este vorba la Blaga de o discuţie în ce priveşte

conținutul dogmelor religioase, ci de clarificarea modului de procedare a intelectului însuși, dacă gândește dogmatic.

Dogma nu este înțeleasă aici ca incontestabilă dogmă religioasă, ci ca o metodă exactă la care intelectul uman atunci apelează, când trebuie să treacă dincolo de legile logicii, fiindcă acestea nu sunt în stare să soluționeze contradicțiile.

Traducătorul mai arată că s-ar face o nedreptate înțelegând "Eonul dogmatic" drept un atac împotriva filosofiei creștine, nicăieri în carte nefiind vorba de critică la adresa dogmei creștine.

În schimb, Blaga studiază modul de procedare al dogmatizării însăși, pur intelectual, de cine se folosește de ea, fie teist sau ateist.

Blaga are în vedere două delimitări, pe de o parte clasica logică în concepția lui Aristotel, pe de alta între importanta diferențiere între logica lui Hegel și gândirea dogmatică cu privire la antinomiile intelectului omenesc.

Dacă la Hegel există întotdeauna o sinteză din teză și antiteză, Blaga, în schimb, se ocupă de problema opusă: cum procedează intelectul atunci când nici într-un caz nu este posibilă o sinteză din teză și antiteză cu mijloace logice. Blaga cercetează acele cazuri din religie, metafizică sau știință, în care nu există o dezvoltare de la teză la antiteză în realitate, ci sinteza lor poate fi doar postulată, deoarece fenomenele înseși o cer.

Sintetizând, prof. dr. Rainer Schubert consideră că modul de gândire la Blaga ar fi următorul:

"*1. Constatarea unei antinomii*

2. Descompunerea noțiunilor legate una de alta

3. Reorganizarea antinomei" (p. 18)

Nici în logica clasică și nici la Hegel nu există mistere.

Traducătorul scoate în evidență apoi noțiunea de *"minus-cunoaștere"*, care apare la Blaga când acesta pune în discuție probleme privitoare la științele naturii, subliniind că nu este vorba de slăbiciune ci, dimpotrivă, de curajul de a lua cunoștință de mister, Blaga nefiind de fapt singurul care vorbește despre granițele cunoașterii și logicii, ci au mai fost și Wittgenstein și Ernest Cassirer (p.20).

Se mai arată apoi că în scopul evitării neînțelegerilor din partea teologiei dar și a științelor naturii renunță Blaga în această lucrare la titulul *"dogmatic"* și vorbește numai despre *"minus-cunoaștere"* pentru a prelucra mai bine structura generală a acestei concepții și a o elibera de false conotații.

Am insistat anume asupra acestui „Cuvânt introductiv" spre a demonstra cu câtă acribie se străduiește traducătorul să-l aducă pe Blaga mai aproape cititorului german.

Profesorul dr. Rainer Schubert publică la începutul lunii mai 2015 cel de-al treilea volum, *Die transzendente Zensur*/ Cenzura transcendentă, de data aceasta la o altă editură, Frank & Timme din Berlin, în cadrul seriei "Forum:

Rumänien", volumul 27, realizând astfel traducerea integrală a "Trilogiei cunoaşterii" cu prilejul aniversării a 120 de ani de la naşterea lui Lucian Blaga.

Cum despre celelalte două părţi ale trilogiei am scris, făcând-o în lumina amplelor şi clarelor prefeţe semnate de traducător, vom proceda şi de data aceasta la fel.

Intitulată modest "Cuvânt introductiv al traducătorului", prefaţa la aceast volum ocupă 25 de pagini din economia cărţii (p. 7-32) şi are drept scop să informeze cititorii de limbă germană asupra aportului adus de Lucian Blaga în problematica cunoaşterii.

Cele trei părţi ale conceputei teorii a cunoaşterii scot la iveală o legătură interioară, remarcă prof. dr. Schubert. Există un motiv de gândire care stă la baza celor trei părţi, chiar dacă apare sub denumiri diferite. Este avut în vedere cosmosul ca mister al existenţei, asupra căruia cunoaşterea se loveşte de nenumărate faţete şi care doar *"negativ"* poate fi recunoscută.

Acest mister se arată în toate constatările despre lume doar indirect, nu poate fi cunoscut, fiindcă se refuză logicii. Intelectul, după cum zice Blaga, iese din sine însuşi. Acest procedeu îl numeşte autorul "*ex-tazul"* intelectului. Toată această problemă a *"extazului"* o discută Blaga în prima parte a trilogiei, "Oul dogmatic", unde ne lovim de dogme atât în domeniul religios cât şi în cel ştiinţific.

În a doua parte a trilogiei intitulată "Cunoaşterea luciferică" este vorba iarăşi despre negativa dimensiune a imposibilităţii de recunoaştere a misterelor existenţiale. Această nerecunoaştere o numeşte Blaga de data aceasta *"minus-cunoaştere"* şi pune această modalitate în legătură cu *"cunoaşterea luciferică"*, care are drept pol opus *"cunoaşterea paradisiacă"*. Aceasta din urmă nu cunoaşte mistere, fiindcă ea consideră firească existenţa lumii. Pentru ea nu există *"enigma universului"*. Întrebarea cu privire la incomprehensibilitatea lumii nu se pune, fiindcă în principiu totul este comprehensibil. Altfel însă stau lucrurile în cazul *"cunoaşterii luciferice"*. Aici se arată un mister gnoseologic slăbit, de durată sau chiar sporit, care nu poate fi niciodată înlăturat de intelect. Blaga distribuie acestor trei variante semnele +, 0, - şi vorbeşte despre plus- cunoaştere, zero-cunoaştere şi minus-cunoaştere. Ca exemplu de zero-cunoaştere poate fi inclus *"lucrul în sine"* în teoria cunoaşterii a lui Kant în care misterul rămâne şi va fi de durată. În minus-cunoaştere misterul se înalţă într-atât încât noi avem de-a face cu o cursă de care nu mai scăpăm, fiindcă *"conditio humana"* ne condamnă la aceasta.

În al treilea volum al trilogiei cunoaşterii, *Cenzura transcendentă*, cercetătorul austriac consideră că sunt interpretate metafizic rezultatele gândirii din celelalte două părţi.

În centrul atenţiei stă iarăşi negativa dimensiune a misteriul existenţial, dar în acest caz permanentului eşec cu privire la intelectuala penetrabilitate a misterului i se atribuie o mai înaltă semnificaţie, metafizică. Trebuie numită

puterea care ne cheamă permanent la cunoaştere dar care ne sustrage de la absoluta cunoaştere. Acesta este, după Blaga, "*Marele Anonim"*, care interpune *"cenzura transcendentă"* între Dumnezeu şi om.

Salturile intelectului care au loc în gândirea dogmatică sau în cunoaşterea luciferică, află în al treilea volum al trilogiei justificarea metafizică – consideră filosoful austriac – prin noţiunea de *"cenzură transcendentă"* devenind limpede de ce trebuie să eşueze marile spirite în faţa adevărului absolut.

Marele Anonim este cel care se îngrijeşte de echilibru între sine, între oameni şi natură în ceea ce priveşte posibilitatea cunoaşterii. În decizia sa pozitivă Marele Anonim nu este un Dumnezeu invidios care îi pizmuieşte pe oameni pentru cunoaşterea absolută, dar împiedică aceasta fiindcă altfel dacă ordinea cosmică s-ar dezechilibra, ar fi posibilă o confruntare directă între oameni şi Dumnezeu. Doar Marelui Anonim îi poate fi adjudecată cunoaşterea absolută, pozitiv adecvată şi nelimitată. Ceea ce le rămâne oamenilor interzis prin cenzura transcendentă poate fi adjudecată altor fiinţe, însă doar într-o înţelegere limitată.

Traducătorul remarcă faptul că această problemă filosofică poate fi întâlnită tangenţial şi la Immanuel Kant în "Critica puterii de judecată" § 65, precum şi la Martin Heidegger în lucrarea "Învingerea metafizicii".

În partea introducerii la carte intitulată "Trimiteri la înrudiri structurale cu alţi gânditori" (p. 22-27), filosoful Rainer Schubert constată că gândirea *"ex negativo"* se găseşte şi la Heidegger şi la Wittgenstein, ambii printre cei mai influenţi filosofi ai secolului 20.

Vizavi de Heidegger şi Wittgenstein, care se deosebesc mult unul de celălalt, Blaga nu este nici fundamental ontolog şi nici logician, ci teoretician al cunoaşterii, în această carte metafizican al cunoaşterii. De aceea analogia structurală a lui Blaga cu Heidegger şi Wittgenstein este un aspect care ar putea incita o cercetare mai amplă, consideră traducătorul..

Există apoi şi o analogie între teoria cunoaşterii a lui Blaga şi aspectele metodice ale ştiinţelor moderne ale naturii. În raport cu ştiinţa, mai exact, cu ceea ce crede Thomas Kuhn în cartea sa "Structura revoluţiilor ştiinţifice", adică drept normal ca ştiinţa să îşi asume în permanenţă un risc spiritual, fiindcă cine nu riscă pe plan intelectual nu găseşte nimic nou în ştiinţă. Despre aceasta este şi la Blaga vorba. Eşecul în faţa adevărului absolut aparţine de tragicul condiţiei umane, cine nu îndrăzneşte, nu câştigă nimic. Intrarea într-o lume spirituală nouă este posibilă doar dacă intelectul din obişnuit *"sare în gol"*. Chiar şi unul dintre cei mai însemnaţi fizicieni ai secolului 20, Werner Heisenberg, apelează la formulări asemănătoare, constată traducătorul cărţii.

Spre deosebire însă de savanţii obişnuiţi, metafizicianul se mişcă cu precădere "*pe un anumit teren – dar numai ca să îl lase în urma sa"* (p. 34). Este vorba despre un teren din care el sare în gol, adică *"ex negativo"* şi postulează o nouă pozitivitate. Noile teorii se bazează în primul rând pe postulate.

"Trilogia cunoaşterii a lui (Blaga - n.n.) *poate fi văzută drept o contribuţie fundamentală pentru metodica de gândire a secolului 20"*- constată, pe drept, traducătorul Rainer Schubert (p. 27).

În partea din prefaţă la carte intitulată "Reflecţii cu privire la raportul filosofiei lui Blaga la filosofia creştină" (pp. 27-32), filosoful-traducător în germană concluzionează că filosofia lui Blaga nu este o critică cu privire la revelaţia religioasă a lui Hristos, ci la o metafizică imprudentă, a cărei prezentare a lui Dumnezeu provine din nostalgii omeneşti. Problema aceasta apare de altfel şi la Wittgenstein în "Traktat", precum şi în fenemenologia lui Husserl.

Filosofic privind lucrurile, stăm permanent sub cenzura transcendentă a Marelui Anonim. Misterul central al existenţei despre lume şi om rămâne pentru toate timpurile de neînţeles.

Fireşte, nimic nu-l poate împiedica pe creştinul credincios să păstreze revelaţia prin Isus Hristos pentru *"drum, adevăr şi viaţă"*. Ultimul cuvânt îl are însă aici nu intelectul uman, ci credinţa în Dumnezeu. Dacă intelectul crede că s-ar putea afla în posesia adevărului definitiv, suferă o amăgire. Asupra acesteia atenţionează *"cenzura transcendentă"*. Revelaţia creştină, dimpotrivă, îl face cunoscut pe Dumnezeu. El nu mai este *"anonim"*, ci un Dumnezeu individual.

Pericolul ce rezultă din confundarea oamenilor cu Dumnezeu nu este posibilă la Blaga, dacă suntem conştienţi de cenzura transcendentă, concluzionează traducătorul cărţii.

De remarcat faptul că traducerea textelor blagiene este făcută cu multă responsabilitate, respectându-se întocmai – deşi nu e uşor – limbajul arhaizant din originale.

Über das philosophische Bewusstsein/ Despre conştiinţa filosofică a apărut în 2016**.** De semnalat faptul că această carte a apărut ca volumul 31 din cadrul seriei "Forum: Rumänien", editat de Thede Kahl şi Larisa Schippel la editura ştiinţifică Frank & Timme din Berlin, unde a apărut, de altfel, şi traducerea „Cenzurei transcendente".

Potrivit „Anexei editoriale" la „Testamentul filosofic al lui Blaga" (25.VII. 1959), această „Trilogie a cunoaşterii" este precedată de lucrarea "Despre conşiinţa filosofică", manuscris dactilografiat, care a constituit cursul ţinut la Universitatea din Cluj în anul 1947.

Şi de această dată harnicul profesor austriac publică o amplă şi convingătoare introducere, modest intitulată "Cuvânt înainte al traducătorului" (p. 7-27).

Pentru Blaga – constată traducătorul – miezul filosofiei este metafizica: *"În creaţia metafizică noi vedem aşadar însăşi încoronarea gândirii filosofice. Nu vom ocoli nici o osteneală pentru a pleda în favoarea unei asemenea aprecieri. Metafizicianul este autorul unei lumi. Un filosof care nu ţine să devină autorul*

unei lumi îşi suspendă vocaţia; el poate fi orice, chiar un genial gânditor câteodată, dar rămâne un adept al neîmplinirii. Lumea unui metafizician este în primul rând o lume a sa; datorită adâncimii şi măreţiei viziunii, datorită argumentului şi câteodată datorită sugestiei proprii cuvântului ce ştie să-l aleagă, metafizicianul are are însă posibilitatea de a-şi impune şi altor muritori lumea sa" (p. 42).

Dacă pentru neopozitivism metafizica era *"noţiune născocită",* iar Wittgenstein vorbea despre o *"proeminenţă"* sau *"umflătură"* pe care metafizica a luat-o în fuga spre graniţa limbii, de-a lungul timpului, dacă Gilbert Ryle sub "spirit" înţelege doar o metaforă rău aleasă, dacă Heidegger crede că metafizica este la capăt şi înlocuită prin cibernetică, iar Karl Marx arată că filosofia să interpreteze în loc să schimbe, traducătorul crede că "*metafizica este în pericolul acut de a deveni un caz pentru psihoterapie"* (p. 9).

Cartea lui Blaga este scrisă şi pentru profani şi pentru amatori ai filosofiei, în ideea că o conştiinţă filosofică poate fi dobândită, precum o şcoală a gustului pe tărâmul artei.

Spaţialitatea gândirii este o temă centrală nu doar pentru filosofie, ci şi pentru psihologia personalităţii (prin Wolfgang Metzger) şi antropologie (prin Arnold Gehlen), precum şi Sigmund Freud – constată autorul prefeţei. De fapt chiar şi traducătorul în 1995 în lucrarea sa

"Ce înseamnă să te orientezi în gândire? O tratare creştino- filosofică", fără a avea atunci idee despre filosofia lui Blaga, se ocupă într-un mod similar de problemă.

În cazul filosofiei, spre deosebire de ştiinţă, *"înălţimea"* şi *"adâncimea"* ideilor nu sunt legate de faptul de a fi *"adevărate"*, fiindcă este vorba despre rezonanţele sufleteşti create reprezentării înseşi.

În ultimul capitol al introducerii, "Blaga ca filosof şi Blaga ca poet" (pp. 19-22) cercetătorul din Austria ajunge la concluzia că Blaga este ambele în unul şi acelaşi, dar că, deşi e deopotrivă filosof şi poet, ştie să despartă pe una de cealaltă (p. 231).

Pentru Blaga filosofia este însemnată printr-un înalt grad de *„impersonal"* (p. 230).

Filosoful austriac consideră că Blaga în „Trilogia cunoaşterii" exercită într-o oarecare măsură *„o teorie existenţială a cunoaşterii"*, aşa încât el aparţine aceluiaşi câmp stilistic ca Heidegger.

Henri Wald apreciază această lucrare ca o filosofie a filosofiei, o metafilosofie. După Blaga "*Oricine e înzestrat cu aptitudinile necesare, receptive şi de spontaneitate, poate să ajungă, încetul cu încetul, la înjghebarea unei conştiinţe filosofice"* (p.23).

Conştiinţa filosofică e o problemă de viziune, consideră, pe drept, Al Tănase.

Dacă în orizontul filosofiei aria problemei o constituie lumea ca tot, în schimb, în ştiinţă, aria problemei e dată doar de un segment al realului.

Trebuie să amintim neaparat faptul că Blaga a preţuit ştiinţa dar a condamnat *scientismul, c*are pentru el era "*o anomalie a spiritului ştiinţific"*, asemenea idei filosofice dovedindu-se de cele mai adesea *"plate"*, spre deosebire de concepţia hegeliană care este *"înaltă"* sau de cea a lui Schopenhauer care este *"adîncă".*

În ceea ce priveşte elementele mitice, acestea se împletesc cu cele raţionale. De fapt mitul şi magicul – consideră Blaga – se înfiltrează în orice sistem metafizic. Mitul şi magicul sunt mijloace la îndemînă care permit gîndirii saltul de la *"parte"* la *"Tot"*.

Este convins că locul *accentului transcendental* într-o filosofie este hotărîtor pentru fizionomia şi structura acelei filosofii.

Blaga mai introduce şi temenul de *motiv filosofic,* adică o idee sau un ansamblu de idei care se repetă în mai multe sisteme filosofice, în forme mai concrete sau mai abstracte, precum *ego sum cogitans* la sf. Augustin, Descartes, Kant şi Fichte, ideea de *devenire,* de *unitate funciară a existenţei* sau de *pluralism* al existenţei*.*

Demnă de subliniat este apoi distincţia pe care Blaga o face dintre *ipostaza sistemică* şi cea *aforistică,* fragmentară a lumii filosofice.

Pe drept consideră Blaga drept eroare reducerea rolului ştiinţei şi chiar a filosofiei la *utilitatea pragmatică: "Exigenţele metafizice ale omului îşi au temeiul tocmai în această structură care ne îndrumă în chip complementar spre încercări revelatorii. Dacă însă metafizica este rodul unei exigenţe structural înrădăcinată în fiinţa umană, nu vedem nici cum speculaţiile metafizice ar putea fi puse sub interdicţie, precum doreşte Kant, şi nici cum ele ar putea fi numite un simplu joc gratuit al spiritului. Desfiinţarea elanurilor metafizice ar însemna o mutilare a fiinţei umane. Plăsmuirile metafizice rămîn, cu alte cuvinte, pentru spirit o hrană cel puţin tot atît de necesară, ca şi cea materială pentru organismul animal"* (p. 197).

În paralela pe care o face între creatorul de artă şi filosof, afirmă: "*De remarcat e şi împrejurarea că creatorul de artă nu are "metode", ce fac parte chiar din corpul operei, cum le propune totdeauna un filosof; creatorul de artă posedă cel mult o tehnică, ce condiţionează opera, şi care poate fi bănuită derpt realizare. Creatorul de artă nu "pledează" în operă*

pentru operă, cum face filosoful tot timpul, ci îşi prezintă pur şi simplu opera, aşteptînd din partea semenilor nu o aderare, care să angajeze spiritual sub raportul aptitudinilor sale de optare intelectuală, ci doar o reacţie estetică fără de alte consecinţe decît cele ce decurg din atitudinea pură a contemplării" (pp. 231-232).

E convins că gînditorii stăpîniţi de puternice înclinaţii artistice (aşa cum el însuşi, de fapt, a fost) vor căuta să asimileze filosofiei cît mai multe din procedeele artei.

De fapt conştiinţa filosofică este "*o stare posibilă, <u>mai complexă</u>, a conştiinţei"* (p. 233).

Această carte este o amplă, documentată şi sistematizată incursiune în filosofie de la începuturile ei şi până în actualitate.

În lucrarea publicată recent, *Das Experiment und der mathematische Geist***/** Experimentul şi spiritul matematic**,** în "Cuvîntul introductiv al traducătorului" (pp. 7-23), Rainer Schubert arată că scopul său nu este acela de a reda conţinutul cărţii, ci de a scoate în evidenţă *"imensa actualitate"* a acesteia. Valoarea lucrării constă în faptul că ambele moment, "*experimentul"*şi *"matematica",* sunt urmărite de Blaga în desfăşurare istorică, din antichitate pînă la fizica cuantică, ambele noţiuni, experiment şi matematică, rămînînd actuale. ("*Fără matematică şi experiment tehnica nu este de conceput"*- pag. 9).

Referindu-se la "Linia antică-aristotelică a ştiinţei" (pp.11-13) traducătorul arată că la Aristotel noţiunile formă şi materie stăteau în prim plan. Blaga crede că Aristotel constată doar "*regularităţi empirice"*şi nu poate formula legi fizice în accepţiunea lui Galilei. Rotirea pămîntului, inerţia şi vidul îi erau noţiuni necunoscute lui Aristotel.

Arhimede gîndea în legi cantitativ formulabile, la el devine experimentul o "*metodă"* (Blaga, p. 196).

Galilei este întemeietorul fizicii experimentate matematic.

Ştiinţa galileo-newtoniană, după Blaga, se distinge nu numai printr-o singură*"suprametodă"* matematică, ci, mai mult, ea, sub dictatul matematicii, în derularea proceselor ştiinţifice de cercetare, leagă metodele aplicate de fiecare dată cu matematica ca "*metode perechi"* (p.14) .

Evoluţia spirituală din ultimele decenii confirmă din plin ceea ce Blaga spunea despre dominaţia gîndirii matematice a ştiinţei galileo-newtoniană.

"*Experimentul şi spiritual matematic îl constrîng pe cel ce fiinţează la un răspuns"* (p. 22).

De aceea traducătorul lui Blaga consideră pe drept că: *"Chiar dacă redactarea textului ce urmează a avut loc în urmă cu mai bine de o jumătate de secol, este mai actual ca oricînd"* (pp.22-23).

Prin aceasta, "Trilogia culturii" a lui Lucian Blaga a făcut un mare pas spre universalitate, meritul traducătorului constînd şi în faptul că demonstrează actualitatea acestei complexe opera filosofice acum, după mai multe decenii de la prima ediţie.

Un nou volum de versuri în germană

După trei volume de versuri scrise în română („Bulgăre de aur" în 2000, „Eclipsa sufletului" în 2001 şi „Roza deşertului" în 2008) tînăra poetă Monika–Andreea Hondru (n. 1977 în Reşiţa), stabilită în landul Bavaria, se decide în 2008 să scrie în germană şi rezultatul nu s-a lăsat timp îndelungat aşteptat: la începutul anului 2016 îi apare volumul de versuri „Tăcerea sufletului meu vorbeşte", însumînd 152 de poezii, iar cîteva luni mai tîrziu, în iulie 2016, îi

apare un alt volum, *Blitzlicht Schatten/ Lumină-fulger umbre*, însumînd 109 poezii, la aceeaşi editură Kern din Ilmenau.

Tema predilectă a autoarei rămîne în continuare dragostea, văzută şi prezentată în toate ipostazele

posibile.

Trebuie menţionat faptul că dincolo de mesajele transpuse liric se desprinde o anume armonie

muzicală care mai persistă şi după lectura versurilor.

Trebuie apoi apreciat faptul că poeta realizează rime împerecheate (majoritatea), dar şi încrucişate şi

chiar îmbrăţişate mai în toate poemele, deşi este îndeobşte cunoscută dificultatea găsirii rimelor în

germană.

Poeta este sensibilă la muzica tristă: "*O partitură de Bach îmi vorbeşte"* (În dans..., p.9) sau: *"În iubirea adîncă plînge sufletul unei viori"* (Poate..., p. 14).

Autoarea se confesează: *„Sufletul meu stă între flux şi reflux"* (Sub lacrimi..., p. 10) sau altă dată afirmă: *„Iubirea ne lasă să tremurăm în faţa sentimentelor"* (Un sărut interzis…, p. 11).

Adesea, părăsită fiind de ingrata fiinţă iubită, poeta suferă, sperînd totuşi în întoarcerea acestuia.

Clipe de iubire deplină sunt puţine în cele 120 de pagini ale cărţii.

La un moment dat este exprimată o dorinţă plină de graţie: *"În lumină, la răsărit de soare/Vreau ca eu să fiu o floare"* (Păpădia, p.25).

"Iubirea sparge orice inimă de piatră" este convinsă poeta (Plăcere de dorit, p.26).

Critica socială, prezentă în mai multe rînduri în volumul anterior, e prezentă aici doar într-un singur loc: *"Dreptatea este oarbă chiar şi la tribunal!"* (Surd şi... orb!, p.31).

Lacrimile, care curg din abundenţă în volumul anterior, nu lipsesc nici de astă dată: "*Sub ploaia lacrimilor mele te-ai născut/ Şi cu fiecare zi fără de tine mă simt pierdut(ă)"* (Dorinţă de vis, p. 44).

"*Adevărata iubire este doar o viziune"* (A iubi fals, p. 49), constată cu scepticism poeta, iar *"Glumele în iubire sunt tabu"* (Martor, p.72), pentru a conchide, în altă parte, cu nemărginită tristeţe: *"În iubire eu nu am noroc!"* (Delimitare, p.73).

Tot în mod sceptic se întreabă pe drept: *"Mai există iubire în lumea noastră?"* (Mai există iubire?, p.92).

În altă parte, scrie: *"Şi eu rămîn la colţul viselor fără iluzie/ Iubirea moare, lumea nu are religie"* (În colţul..., p.96).

Uneori iubirea poate devein de-a dreptul periculoasă: *"inima sîngerează de dor!"* (Dansul sentimentelor, p. 100).

Ultimul poem e şi cel mai scurt şi pare a fi o sinteză a celor anterioare, aşa că îl redăm integral în traducerea noastră: "*"Fiecare cuvînt/ din această carte/ poartă cu sine/ putere şi durere/ poartă dragoste şi dor/ nesfîrşit/ în inima mea.../ Şi te caută/ în ea/ pe tine/ pretutindeni..."* (Fiecare cuvînt..., p.115).

În concluzie, o poetă care la cei patruzeci de ani ai ei disecă iubirea cu bisturiul condeiului sub toate aspectele. Despre ce va scrie această poetă peste două sau trei decenii, rămîne de văzut...

P A R O D I I de Lucian Perţa

„Poezia", nr. 4 (82), iarnă 2017

ALEXANDRU MĂRCHIDAN
Cina
din cînd în cînd
mai cinez şi acasă
şi astfel nu mai stau la rînd
la împinge tava pe masă—
de obicei mănînc pe pîine
cam 33 de cuvinte deodată,
asta pînă acum,dar de mîine
mă voi sprijini pe toată
poezia română contemporană,
şi, pe aripile ei purtat, voi
putea chiar ieşi din ţară
la conferinţe literare unde meniuri noi
voi servi-n vase de lumină
şi-mi voi diversifica activitatea literară
din această pricină,
mai ales la cină!

ALEXANDRU SFÎRLEA
SCRISOAREA DIN SFÎRLEZIA
Firmamentul literaturii române
a început să fie brăzdat
de o mulţime
de stele căzătoare,care,ciudat,
au lăsat în urma lor atîta fum,
că ne-au intoxicat
toate sentimentele culturale—
ceea ce vă scriu eu acum
nu sînt dezvăluiri senzaţionale,
e mai degrabă un strigăt de siliciu,sincer,
pe care-l ridic
pînă în al nouălea cer,
spre cei din Uniune,
deşi sînt conştient că nimic
bun,nici o minune
nu se va-ntîmpla
şi strigătul meu va deveni o flamă degerată,

ba chiar că se va încerca
să mi se-nchidă gura,
să mi se vină de hac, odată şi-odată,
aşa că,pentru a-mi salva poezia,
şi, implicit, literatura,
am fugit în Sfîrlezia!

GHEORGHE CALAMANCIUC
pedeapsă
Aş putea să scriu cu de aur stilou,
sau să-i dictez secretarei,
dar ascult de-al inimii ecou.

Şi scriu cu lacrima fecioarei—
Ce vor zice cititorii de asta?

Nu ştiu,dar ştiu că doar aşa poemele mele
vor răzbi în vasta
şi mîrşava lume a literarelor stele,
aşa că voi fi iertat.

Se vor speria de ele doar cei ce-au trădat
limba română,cuminţenia ei,
eu spre repaus i-am îndemnat.

Aş putea să scriu zilnic tomuri întregi,
dar tu, cititor, mă-nţelegi

Că tot ce-i prea mult,orice s-ar zice,
creează paradisuri ironice!

CLAUDIA BOTA
Am rămas
Am rămas,dar nu voi mai rămîne
La margine de astăzi,ieri şi mîine,
Nu voi rămîne doar un cînt de vers,
Sau o culoare ştearsă-n Univers.
Nu voi rămîne doar un gînd de bine,
Nici doar un vis al iernii care vine,
Şi nu voi fi nicicînd în viitor
Un artist plastic sau poet minor.

Nu voi rămîne-n poarta vieţii tristă
Cît timp cuvîntul dor încă există.
Nu voi rămîne multe,bunăoară,
Dar sigur voi rămîne profesoară.
Pe vreme bună sau pe vreme rea,
Eu merg cu drag la curs la şcoala mea!

IOANA HAIŢCHI
Singurătăţi
Mi-am rupt bani de la gură
Să pot să scot o carte,
S-o dau la editură,
La Cluj,deci nu departe.
Monşer,şef-editorul,
Cînd a văzut-o, plîns-a
De bucurie,flerul
Lui îi spunea de dînsa
Că -i foarte,foarte bună.

Şi m-a rugat, precum pe Dumnezeu,
Să îi mai dau volume la tipar,
Şi-am început să scriu şi mai mereu
Luam cîte un premiu literar.
Şi mi-am deschis şi bloguri şi-acum am
Mii,mii de prieteni,chiar din ţări departe,
Sînt ruptă de-oboseală după program
Şi-am poft-acuma de singurătate.
Şi totul a pornit de la o carte…

DANIELA OUATU
Ploaia împăcării
(fragment)
Mai mereu, cînd m-agăţ de cuvinte,
că mai fac şi aşa ceva
ca profesor-diriginte,
în jurul meu totdeauna
se iscă furtuna

le evidenţiez elevilor
fragilitatea eternităţii scriitoriceşti

și le explic tuturor
că trebuie serios să munceşti
și să nu crezi în miracole

poezia română
se întinde abia pe cîteva secole,
dar deja e plină
de fantasmele
versurilor rele

vorbele mele
sper să aibă ecou,
mai ales cele
spuse printre-ncruntări,
cum le spun mai nou,
și am mari aşteptări
de la noua generație

să-mi înțeleagă sentimentele
și sincera mea situație
de călăuzitor
în aşteptatul și, sper, fericitul
lor viitor

în zilele cînd plouă,
mai ales,
cuvintele
mele au mare succes—
Dumnezeu știe de ce!

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Simona Grigoriu
Versurile dumneavoastră pline de candoare mi-au trezit nostalgii. Adolescența este poate cea mai frumoasă perioadă a vieții, sau, în orice caz, cea mai explozivă, plină de posibilități latente, de tristeți fără margini și de bucurii insuportabile. Totul este trăit la intensitate maximă; mediocritatea sau monotonia sînt excluse – ori cel puțin așa ne place să credem. Din cîte aud, mai există și unii care s-au născut plictisiți, dar nu e cazul dumneavoastră, slavă Domnului!
Din versurile pe care mi le-ați trimis înțeleg că trăiți viața la cote maxime, ba chiar căutați riscul cu lumînarea, starea de pericol vă prieşte. Nu discut implicațiile acestei atitudini în viața reală, însă din punct de vedere strict literar este exact ceea ce ne trebuie. Aveți o spontaneitate, o dezinvoltură care vă prind bine și vă felicit pentru asta. Cu siguranță unele inadvertențe sau incongruențe se vor corecta în timp. Mult succes!

Dumitru Ion
”Că nu e om să nu fi scris o poezie/Măcar o dată, doar o dată în viața lui.” Vestitul șlagăr din tinerețea părinților mei a ieșit brusc la lumină dintr-un sertar prăfuit al memoriei mele, astfel încît m-am pomenit fredonîndu-l cu voioșie. Mi-am amintit după-amiezile lungi de vară cînd mama îl punea la pick-up iar și iar. De ce să nu mă avînt și eu? Vorba aia: ”Dacă nu am voce, asta nu înseamnă că nu trebuie să cînt”. Dispoziția benefică pe care mi-au dat-o versurile dumneavoastră este de apreciat, drept care o și apreciez. Vă mulțumesc, din acest punct de vedere. Cît despre alte puncte de vedere, aș zice să nu le luăm în calcul.

Marcela Pop
Identitatea de gen este o problemă a zilelor noastre, deci nu mă mit că a ajuns și subiect în poezie. În definitiv, este la fel de bun ca oricare altul. Numai că reușita depinde de felul cum e tratat. Nu mi se pare că ați găsit tonul potrivit. Cred că ar fi de dorit o purificare a versurilor, astfel încît să nu mai sune ca enunțul unei ideologii.

Mitrică Ignat
În preajma unui om credincios, noi ne odihnim. Aceasta e un fel de ”maximă” (spun asta cu umor), inspirată de versurile dumneavoastră. Se știe că limba pe care o vorbim este creată prin acumularea unei tradiții. Dar creaţia poetică se bazează pe modificarea limbii. Poetul e dator să schimbe semnificaţia semnelor sau relaţiile dintre semnele limbii, această modificare fiind o condiţie necesară a poeziei. Cred că astfel am emis o frumoasă platitudine, însă am ajuns la concluzia că e bine să ne reamintim uneori lucruri care par prea cunoscute pentru a ne mai gîndi la ele.

Din valurile vremii...

Din valurile vremii, iubita mea, răsai
Cu braţele de marmur, cu părul lung, bălai –
Şi faţa străvezie ca faţa albei ceri
Slăbită e de umbra duioaselor dureri!
Cu zîmbetul tău dulce tu mîngîi ochii mei,
Femeie între stele şi stea între femei
Şi întorcîndu-ţi faţa spre umărul tău stîng,
În ochii fericirii mă uit pierdut şi plîng.
Cum oare din noianul de neguri să te rump,
Să te ridic la pieptu-mi, iubite înger scump,
Şi faţa mea în lacrimi pe faţa ta s-o plec,
Cu sărutări aprinse suflarea să ţi-o-nec
Şi mîna friguroasă s-o încălzesc la sîn,
Aproape, mai aproape pe inima-mi s-o ţin.

Dar vai, un chip aievea nu eşti, astfel de treci
Şi umbra ta se pierde în negurile reci,
De mă găsesc iar singur cu braţele în jos
În trista amintire a visului frumos...
Zadarnic după umbra ta dulce le întind:
Din valurile vremii nu pot să te cuprind.